DE CE MĂRUL E ROTUND?

Prefaţă de St) TO ANDRÂS

EDITURA ION CREANGĂ BUCUREŞTI

19 7 3
În româneşte de:
ALICE GABRIELESCU şi PETRE DRAGOŞ.
A. ALDEA, GELU PĂŢEA. NU

Desenul copertei şi Ilustraţiile de SOO ZOLD MARGIT
Colecţia „Biblioteca pentru toţi copiii” apare sub îngrijirea lui Tiberiu Utan
Culegerea, alcătuită în redacţie, a avut în vedere criteriul cronologic, folosind următoarele volume apărute succesiv:
— MIERT KEREK AZ ALMA 1956
— JOSKA 1957
— MÂTYÂS, A jfi GTOR. O. 1960
EDITURA TINERETULUI Bucureşti

ÎN LOC DE PREFAŢĂ

BATISTELE ALBE ALE LUI ASZTALOS ISTVÂN

Să tot fi fost vreo şase ani de când, pe ascuns, ne-a pălit teama că Asztalos István ne va părăsi curând.

Întâiul avertisment l-am primit în 1954, în trenul care gonea de la Bucureşti la Timişoara. Călătoream – o seamă de scriitori şi poeţi – în grup, dar răzleţiţi prin diferite compartimente, pe locurile mai bune. Cât despre mine, eu montasem măsuţa de la fereastră şi, la lumina bunei dispoziţii, jucam şah cu Pista, de ore în şir. Iar pentru că de obicei mutările bune îmi vin în minte a doua zi, sufeream din treizeci în treizeci de minute formidabile înfrângeri, acompaniate de râsul triumfător al lui Asztalos Pista. Cu toate acestea, ne puneam din nou oştirile în ordine de bătaie. Precizasem chiar că – vorba nu ştiu cui – nu mai suntem jucători, ci muncitori de şah.

La un moment dat însă, exclamai şi eu: „Mat!” Pista privi mirat: „Şi găina oarbă mai nimereşte bobul”. Râse, rezemând brusc capul de speteaza banchetei: „Cât e ceasul? Notează-ţi momentul când ai câştigat bătălia – ca să poţi povesti nepoţilor!” Era zece seara. „Mai jucăm?” îmi arătă dosul palmei: era plin de sânge. îi curgea din nas.

„Ei, un fleac! zisei, ca să-mi ascund spaima. Ţine capul nemişcat!” Cerându-i nemişcare, era ca şi cum aş fi ridicat cuvânt împotriva a însăşi existenţei sale. Să şadă neclintit omul înzestrat cu vioiciunea păsării muierilor (căci aşa îi zicea el codobaturii)! Prins în căngile spaimei, Asztalos aţintea în tavanul compartimentului o privire fixă.

Făcui rost de apă în mare grabă, aşezându-i pe ceafă o compresă improvizată, dintr-o batistă. Experienţa şi priceperea mea de tămăduitor se limita la cea de ataşă: apă, apa vie din basmele noastre, şi privirea refugiată spre cer. Nu pentru a-l vedea pe Dumnezeu, ci spre a nu ne vedea propriul sânge. Preferam să ni-l bem, numai să nu se irosească. De data aceasta, lui Asztalos Pista nu-i folosi nici apa, nici nemişcarea. La miezul nopţii mai şedeam încă alături de el, schimbându-i compresele, în prada unei îngrijorări tot mai adânci. Alergasem de la un capăt al trenului la celălalt, să caut vată. Trusa de prim-ajutor era goală. Întrebai prin gări de un medic; până să mă lămuresc, trenul îşi continua goana cu noi.

„Trag semnalul de alarmă!” pufnii eu revoltat, dar Asztalos schiţă un gest de lehamite: „O să ne alegem cel mult cu amenda; că de medic nu cred să avem parte”.

— Mi-e plin geamantanul de batiste!

Aşadar, se aştepta mereu la accidentul acesta. Aşa venise cu noi la Bucureşti, la Braşov, Arad, Timişoara. Ocolea privirea morţii, ascunzându-se după batistele lui albe.

Cât de familiară îmi era defensiva aceasta! Până şi din scrierile sale. În nuvela intitulată *Lăptarul*, mama – proletară – se ascunde în dulap dinaintea sărăciei sufocante: se ascunde după un zid iluzoriu, în loc de posibilitatea reală a scăpării. Iar când în tăcerea deplină (cine să.fi uitat nuvela aceea!?) scoate capul pe uşa întredeschisă şi întreabă: „Ei, s-a dus?” – se vâră, drept în „gâtlejul” posacului creditor.

Aici nu avem de-a face cu sentimentul şi arta de a izbândi în viaţă, ca în cazul scrierilor lui Tamâsi Aron.1 Sursa râsului este, de data aceasta, neputinţa (sau, mai

precis, lipsa de sprijin) „prinsă asupra faptului": acea stare când, trezit la realitate, te simţi schilodit trupeşte şi sufleteşte, într-o lume strâmbă şi perfidă, când te copleşeşte deznădejdea – caracteristică umorului tragic din primele scrieri ale lui Asztalos István. „Zâmbea, când la lăptar, când la noi. Dar până la urmă se aşeză pe scaun şi, prăbuşită peste masă, începu să plângă domol. Noi conteniram râsul, privind-o ţintă. Stăturăm multă vreme aşa".

Şi de data aceasta părea a fi contat pe faptul că, tras pe sfoară, pericolul îşi va căuta victima în alt compartiment: brusc, îndepărtă de pe faţă batista pătată cu sânge.

— S-a oprit! Acum te fac praf, amice!

Dar hemoragia nu contenise. îl condusei în compartimentul vecin, unde îşi avea locul şi valiza. Mergea lângă mine cu paşi mărunţi, împleticiţi, păzindu-şi capul la cea mai mică tresărire – ca în „dansul sticlelor".

Vena ruptă sângeră până a doua zi.

Până la urmă i s-a pus stavilă într-o clinică din Arad. Dacă ţin bine minte, el însuşi spunea aşa, mai târziu, amestecând perenitatea noastră de pârâiaş cu dimensiunile marii naturi: „l-au pus stavilă sângelui meu". Repovestea această spaimă a sa, cum istoriseşti o glumă: cu un râs sonor, curmat apoi pe neaşteptate. (Dacă ar mai trăi, poate că ar scrie acum:

1 Scriitor maghiar (1897 – 1966).

„Consternarea râsului curmat"). Aparent, lucra în euforia uitării. Însă chiar dacă n-o credea, purta printre spaimele sale de fiecare zi frecventele semnale de alarmă ale sistemului său vascular, tensionat mortal. În starea aceasta a scris şi a redactat – revista *Napsugâr*, comparabilă cu cele mai bune dintre creaţiile sale. Fără s-o mărturisească, se luase la întrecere cu moş Benedek Elek. A construit uşă de nuc, subtil încrustată, aşezând-o lângă poarta secuiască, menită să deschidă drum spre sufletul copilului.

Cred că, dintre noi toţi, el a sesizat cu mai multă

profunzime – aproape dureros – adevărul că, încetul cu încetul şi independent de dorinţele noastre, viitorul, copleşit de atribute strălucitoare şi de flori, li se ataşează copiilor noştri. Vom purta trăsăturile lor. Pe limba lor va grăi şi despre noi viitorul. Nu este indiferent, deci, ce fel de merinde le punem în traistă, spre a ne prelungi în timp. Pasiunea dârză cu care Asztalos a luat în grija sa educarea sutelor de mii de copii din jurul revistei *Napsugâr* este menită să bată-n dungă, chiar peste decenii, clopotul conştiinţei noastre. Primeam de la el scrisori furioase: „De ce nu scrii pentru copiii noştri, de ce?!”

Posedatul valorilor estetice ale literaturii se cufunda până peste cap în sarcini „extra-literare”. În câte locuri nu l-am văzut prezent, chiar în ultimele zile ale vieţii sale! în cooperative de producţie, în şcoli, la consfătuiri ale deputaţilor. Erau furnalele care generau într-însul scânteile mesajelor publicistice şi de interes obştesc – deşi boala sa gravă pretindea tihna unei staţiuni de munte: tihna codrilor atât de ades prezenţi în evocările copilăriei, tihna din meleagurile „nespusei linişti”, unde, în ceasurile de visare, de sub fiecare tufă se iţeau (după cum el însuşi scria) violete ca nişte ochi sperioşi de copii, către copilul Asztalos (născut în anul 1909 în mica localitate Micăsasa), chinuit de o dură muncă fizică din fragedă pruncie.

Scriitorul, care a debutat în literatură ca autodidact (şi-a publicat întâile cărţi în anii 1937 – 1938), arunca priviri ahtiate singurătăţii în care zăceau, latente, posibilităţile epicii vaste. îl nelinişteau cărţile nescrise încă. Oriunde se adunau tineri, el era cel mai tânăr dintre ei. În tumultul furtunilor bucuriei şi mâniei, Asztalos se dăruia vieţii depline; tot în veşnicul conflict al scrisului şi vieţii şi-a format şi genul literar de cea mai înaltă perfecţiune: nuvela scurtă, de înaltă tensiune. Critica i-a consacrat multe pagini, mai ales după ce două din romanele sale, „Vântul nu se stârneşte din senin” şi „Cu inimă tânără”, au fost răsplătite cu Premiul de Stat. Totuşi critica ne datorează încă şi acum o analiză temeinică a operei lui Asztalos. Precum ne datorează şi răspunsul la

întrebarea: Ce anume i-a alimentat seninătatea specifică? Mie mi s-a părut că emoţia permanentelor descoperiri, interesul său mereu viu, manifestat faţă de evoluţia relaţiilor socialiste. Nicicând nu se bucura dacă vreun scriitor tânăr – aşa cum eram şi eu pe vremea aceea – era preocupat de subiecte din trecut. „Daţi lucruri noi, inedite, actuale!” exclama ades, în redacţia revistei *Falvak nepe*. El însuşi era un Columb demn de invidiat – un explorator al noilor continente sufleteşti, apărute în faza de început a revoluţiei. De cum trecea printr-un sat – îi plăcea să meargă în comuna Şic (jud. Cluj) – semnala prompt, cu sensibilitatea unei celule fotoelectrice, noul ajuns în raza talentului său, vibraţiile libertăţii omeneşti. Aduna în carnetul de note, aproape cu euforie, amănunte până atunci necunoscute ale formelor comportamentului ţărănesc: salutul schiţat printr-o uşoară înclinare a capului, gest al degajării şi al amorului propriu predispus să uite plecăciunile slugarnice; francheţea privirii; simplele exprimări verbale ale poporului său taciturn (căci fusese silit să tacă atâta!); mişcările prin care acest popor îşi căuta viitorul. „Romantismul de şedinţă” din dările lui de seamă – ţintă a unor ironii de mai târziu, chiar dacă acestea nu vizau neapărat persoana sa – era una din caracteristicile obiective ale acelor vremi. Sau, poate, un miraj al credulităţii? Dar cum să nu fi fost credul – faţă de cea mai intimă încredere pe care o nutrea!? Dimpreună cu el ne-am azvârlit propria carne în gâtlejul flămând al istoriei; şi chiar dacă au hăpăit caii albi ai încrederii noastre, profitorii de mai târziu nu ne-au putut frustra de liniştea unei conştiinţe curate… Iată că, pe neobservate, am şi început să vorbesc în numele lui Asztalos István. Am două motive s-o fac: el nu mai poate vorbi – şi n-a dorit nicicând să-i fiu învăţăcel.

Când moartea i-a poruncit să se înfăţişeze de după batistele sale albe, la 3 martie 1960, i-a împietrit pe faţă uimirea: „Păi, n-a plecat lăptarul?” A plecat, luându-l cu sine şi pe el. Tot ce am mai putut să vedem dintr-însul a fost anxietatea copilului din clasa întâi, în pragul şcolii.

Oare în ce bancă îl va aşeza posteritatea? De bună seamă, timpul are să fie generos cu el. Tocmai pe temeiul reciprocităţii; căci – orientându-se după

József Attila1 – Asztalos István a conceput semnele vremii sale drept unele înrudite cu el însuşi. Acum, când condeiul său a rămas orfan – iar noi toţi suntem mai săraci – îmi pare că aud glasul lui Moricz Zsigmond2, maestrul său: „Şezi colea lângă mine, Asztalos Pista. Mie să-mi spui când ai să fii la ananghie”.

SUT<3 ANDRÂS

1 Poet revoluţionar maghiar (1905 – 1937)…

2 Scriitor clasic maghiar (1879 – 1942).

DE CE MĂRUL E ROTUND?

CÂND ERAM COPIL, stăteam adesea şi mă gândeam: „De ce o fi mărul rotund?” M-am gândit şi m-am tot gândit, până ce am crescut mare şi atunci… am uitat de asta. Da, dar acum am şi eu un băiat şi, ce să vezi? Iată-l că vine într-o zi şi mă întreabă:

— Ia spune-mi, tăticule, de ce e mărul rotund?

„Ei, drăcie! mi-am zis. Poftim: dacă n-am dezlegat la vreme ghicitoarea asta, trebuie să-mi bat capul acum, la bătrâneţe”.

N-am obiceiul să mint, aşa că i-am spus băiatului să mai aştepte vreo zi-două. Las c-o să-i dau eu de rost poveştii ăsteia cu mărul.

Îndată după prânz am întrebat-o pe nevastă-mea: poate o fi ştiind ea de ce e mărul rotund. M-a privit uimită şi a ridicat din umeri:

— De unde să ştiu?… De bună seamă, aşa a fost de când lumea.

După-amiază m-am dus la o şedinţă. Când s-a terminat, am întrebat pe vreo doi-trei tovarăşi de breaslă scriitoricească: N-or fi ştiind ei cumva de ce mărul e rotund?

— Habar n-am, pe legea mea, mi-a răspuns unul.

— Cum de ţi-a trecut una ca asta prin minte? a zis altul, clătinând din cap. Ia te uită, măi! Zău aşa, de ce-o fi rotund mărul?

— Ciudat lucru! s-a mirat al treilea.

Dar de răspuns ca lumea niciunul nu mi-a putut răspunde.

Au trecut cele două-trei zile, ba au trecut patru săptămâni în cap şi eu tot nu aflasem încă de ce e mărul rotund. Până la urmă i-am spus cinstit băiatului că degeaba aşteaptă să-l lămuresc eu. Să-şi dea osteneală să cerceteze şi să afle singur.

N-au trecut nici două zile şi iată că băiatul mă întâmpină:

— Tăticule, vrei să îjtii de ce e rotund mărul?

Apoi cum să nu fi vrut?

— Ca să se poată rostogoli departe de pom, a spus el.

Şi a adăugat: Dacă mărul ar fi, să zicem, colţuros, nu s-ar putea rostogoli. Ar rămâne sub pom, iar acolo sămânţa i-ar încolţi în zadar. Pomul soarbe toată hrana din jurul lui şi pentru tânăra mlădiţă n-ar mai rămâne nimic, astfel că s-ar prăpădi curând. Dar asta nu se întâmplă, deoarece mărul – e rotund. Când e aproape să se coacă, i se subţiază codiţa, vântul i-o rupe şi mărul e ade de pe creangă, rostogolindu-se departe de 1 runchi.

Am încercat să-l contrazic.

— O fi şi aşa, i-am spus, dar eu am văzut totdeauna mere căzute pe lângă trunchi şi rămase pe loc.

El n-a rămas dator cu răspunsul.

— Rămân multe, mi-a spus, poate şi cincizeci la fiecare pom, dar zece tot se rostogolesc, iar la acestea seminţele încolţesc, capătă rădăcini şi tulpina începe să crească. Dar stai să-ţi spun totul, de la început.

Şi băiatul mi-a spus toată povestea mărului. Iat-o:

Odinioară, în vremuri străvechi, merii au avut de dus o luptă grea. Creşteau la întâmplare, mai mult pe coaste de dealuri, şi nu prea semănau cu merii de azi. Fructele lor aveau fel de fel de forme – unele creşteau turtite, altele lunguleţe şi poate se aflau şi câteva mai rotunjoare. Toamna, când erau coapte, se scuturau, ce-i drept, dar rămâneau acolo jos, în jurul tulpinii. Mlădiţele răsăreau din sămânţă, dar se uscau repede.

„Bine, dar atunci cum se face că totuşi merii s-au înmulţit?” ar putea să mă întrebe cineva.

Păi, tocmai asta vreau să povestesc. Ia să ne închipuim un măr sălbatic, un pom dintr-aceia străvechi. Să zicem că printre merele lui s-au nimerit vreo patru-cinci mai rotunjoare. Acestea, din pricina formei lor, s-au rostogolit ceva mai jos, pe coastă. Totuşi, prin cine ştie ce împrejurări, seminţele unuia sau a doua din ele n-au apucat să încolţească şi s-au prăpădit. Seminţele altor două mere au încolţit, ce-i drept, dar mlădiţele s-au uscat curând după aceea. Numai la un măr din cele cinci mlădiţa firavă, încolţită din sământă, s-a putut întări, şi-a înfipt rădăcini trainice în pământ, tulpina a început să crească şi astfel un pom nou s-a ivit pe deal.

„Şi pe urmă?”

Pe urmă pomul s-a făcut an cu an mai mare, a înflorit şi a început să rodească. Acum, ia să vedem ce s-a întâmplat cu roadele lui. Câţiva ani merele s-au scuturat fără folos. Fiind turtite, au căzut toate în jurul tulpinii şi s-au prăpădit. Dar iată că într-un an s-au nimerit şi în pomul acesta câteva mere mai rotunjoare şi, dintre ele, cel mai rotund s-a rostogolit departe de trunchi. Acolo a încolţit, a răsărit, a crescut mare şi a început să rodească. Şi din pomul acesta, tot fructul cel mai rotund s-a rostogolit cel mai departe şi din el a crescut al treilea pom. Şi aşa s-a petrecut mereu, nu într-un an, nu în zece, nu în o sută, ci în mii de ani, de-a lungul vremurilor.

„Şi pe urmă? Ce s-a mai întâmplat pe urmă?”

Ce să se mai întâmple? Nimic altceva decât că întotdeauna fructele cele mai rotunde şi-au putut găsi locurile cele mai bune pentru mlădiţele noi, şi din ele au crescut şi s-au înmulţit mai departe pomii. An cu an, au început să crească tot mai multe mere rotunde, până ce, după lungă trecere de vreme, s-au rotunjit toate aşa cum le vedem azi. Pe scurt, pământul şi împrejurările în care vieţuiau merii i-au silit să-şi născocească un anumit mijloc prin care să-şi ducă seminţele cât mai departe de trunchi şi astfel soiul lor să se poată înmulţi în toată voia.

„Toate astea mi le-a spus tovarăşul profesor”, şi-a încheiat băiatul meu povestirea.

După cele ce aflasem de la băiat, am început să mă uit şi eu cu mai multă atenţie la copaci şi la plante. Şi astfel am putut să observ câteva lucruri straşnic de interesante.

Ia uitaţi-vă şi voi mai bine la castanul ăsta sălbatic! Ca să se poată înmulţi în voie, castanul a trebuit să-şi născocească un mijloc cât se poate de dibaci. El îşi ţine fiecare fruct închis într-o găoace: două coji groase, unite printr-o membrană subţire. Cojile au ţepi şi ele nu numai că apără fructul împotriva oricăror primejdii, dar îi vor sluji mai târziu drept praştie. Când castana se coace şi codiţa i se subţiază, cojile devin tari «a doua arcuri. Scuturată de vânt, castana cade şi, în clipa în care s-a lovit de pământ, membrana cea subţire plesneşte, cojile ţepoase se desfac cu putere şi aruncă fructul, adică sămânţa, departe de copac. La fel serveşte şi învelişul nucii. O plantă năstruşnică este şi păpădia, care şi-a înjghebat pentru fiecare din seminţele ei mititele câte o umbreluţă, o paraşută micuţă de tot. Când suflă, vântul smulge aceste mici paraşute şi le poartă departe, împreună cu seminţele coapte, ascunse în ele. Sau observaţi macul. De la început, macul îşi rostuieşte un fel de teacă pentru seminţele sale, o măciulie asemenea unui butoiaş. Când seminţele s-au copt, pe capacul acestui butoiaş se deschid o spuză de găurele nespus de mici. Cu aceasta macul şi-a rezolvat greaua lui sarcină de a împrăştia seminţele cât mai departe în jur. Cum? Foarte simplu. Toamna, când se pornesc vânturile, măciuliile se leagănă încoace şi încolo şi seminţele de mac se împrăştie prin găurelele cele mici, ca sarea dintr-o solniţă bine scuturată. Bună trebuşoară, numai să te uiţi e o plăcere! Şi când te gândeşti că fiecare plantă are câte un mecanism tot atât z de ingenios!… Zău, face să le observi, căci înveţi multe.

Vă sfătuiesc şi pe voi să vă uitaţi şi să învăţaţi cât mai multe de la natură.

Iar acum, după ce aţi aflat de ce mărul e rotund, ia

ghiciţi singuri: De ce-i paiul găurit? Şi de ce peştii nu se îneacă?

În româneşte de ALICE GABRIELESCU. şi

PETRE DRAGOS

FIECARE E PUTERNIC ÎN FELUL LUI

HOINĂREAM ODATĂ PRINTR-O PĂDURE de stejari. Umblând pe sub copacii deşi, cu frunziş bogat, am ajuns într-un loc unde pământul se acoperise cu un strat gros de muşchi, înstelat ca mărgeanul; păşeam peste el ca pe un covor cu ţesătura deasă. Dar covorul de muşchi n-a ţinut mult şi din nou am călcat cu zgomot pe frunzele de stejar uscate, aşternute încă din anul trecut, care foşneau sub tălpi.

Deodată, cam la trei paşi de mine, a zvâcnit ceva cu un ţipăt atât de puternic şi ascuţit, încât de spaimă am rămas pe loc, căutând cu ochii în jur. N-am văzut însă

2*

decât un ghemuşor roşiatic ţâşnind fulgerător spre copacul frumos şi înalt de alături.

Ghemuşorul acela s-a căţărat iute până în vârf, răsucindu-se în jurul trunchiului, ca un tirbuşon, şi ţipând de parcă-l jupuia cineva.

Era o veveriţă, bat-o vina! Pesemne că ronţăia ghinde pe sub tufe şi, cufundată în treaba ei, n-a prins de veste că mă apropii decât în clipa când am călcat de pe muşchiul moale pe aşternutul de frunze uscate, foşnitoare.

Eram cel puţin tot atât de speriat pe cât era şi ea „dar, cu toată spaima, nu mă puteam opri să nu râd. O priveam cum şedea acolo sus, în vârful copacului; şedea şi scheuna mereu, înciudată: „Cenerod! O veveriţă cumsecade îşi înfulecă, fără să bănuiască nimic, hrana agonisită din greu, iar el, poftim! vine nitam-nisam şi o sperie!” aşa mi se părea că desluşesc în scheunatul ei supărat.

M-am dus mai aproape de copac şi m-am lipit de el, ca să pot vedea ce face.

A amuţit îndată şi s-a pitit printre crengi. Până şi coada şi-a ascuns-o sub ea.

Am luat o crenguţă uscată şi am început să ciocănesc trunchiul copacului.

Veveriţa a răbdat cât a răbdat, dar până la urmă n-a mai putut. S-a ridicat dintr-o zvâcnitură, a alergat până la capătul crengii pe care şedea, şi-a făcut vânt şi... Valeu, nebuno, ai să cazi!... m-am speriat eu, dar ea s-a avântat fără teamă în văzduh. În salt, şi-a întins cele patru picioare scurte şi a zburat, întocmai ca o pasăre, pe un stejar care se afla la vreo şase-şapte metri depărtare. Coada cea lungă şi stufoasă părea că înoată în urma ei. S-a prins cu ghearele de o creangă şi într-o clipită se şi cocoţase sus, în vârful stejarului.

V-Am rupt în bucăţele craca uscată şi am început să le azvârl una câte una, ochind pe mica acrobată. A răbdat şi asta o vreme, apoi din nou a ţipat ascuţit, şi-a făcut vânt de pe creangă şi, cât ai clipi din ochi, s-a mutat pe un alt copac. Apoi pe un al treilea, pe un al patrulea... cu atâta iuţeală, încât, deşi mă străduiam să nu-i pierd urma, nu după multă vreme mi-a pierit din faţa ochilor, mistuindu-se în frunzişul copacilor.

„Numai o rândunică ar ajunge-o din urmă, atât e de sprintenă veveriţa asta”, mi-am zis.

M-am lăsat păgubaş de urmărire şi mi-am văzut de drum. Gândul îmi rămăsese însă la ea.

De-a minune, ce arme de apărare a fost nevoită să-şi făurească dibacea veveriţă! Gheare ascuţite, cu care să se poată agăţa de crengi; trup mic, potrivit pentru căţărat, apoi o coadă stufoasă care o ajută să-şi ţină cumpăna în

salturile îndrăzneţe prin văzduh. Veveriţele au mulţi duşmani şi dintre ele vor scăpa cu viaţă numai acelea care au ghearele cele mai ascuţite, care au picioarele cele mai sprintene şi coada cea mai stufoasă. Aşa este şi aşa a fost de când sunt veveriţe pe lume. Iuţeala şi agerimea lor fără seamăn s-au dezvoltat de nevoie, cu timpul.

Mai mult nu m-am gândit la veveriţe, căci atenţia mi s-a îndreptat spre altceva. Pe sub copaci, printre frunzele uscate de pe jos, îşi scoteau capetele lor rotunde o puzderie de ciuperci, toate bătând în galben. Mi-am căutat o nuieluşă subţire, apoi am înţeput să culeg gălbioarele acestea şi le-am înşirat pe nuia. Cum stăteam pe vine şi culegeam ciupercile, deodată mi s-a aşezat pe mână un gândăcel, o buburuză roşie, lucitoare, cu cele şapte picăţele negre pe spate. Am prins-o uşurel cu două degete şi mi-am aşezat-o în palmă. Buburuza a rămas pe loc, nemişcată, ţeapănă.

— Aha, va să zică te prefaci moartă! Aşa te aperi tu? am cugetat cu voce tare.

Dar abia am răsturnat-o pe spate, că buburuza a schimbat tertipul. A început să dea din picioruşele ei subţiri şi mi-a lăsat în palmă o picătură mică, galbenă. Pff, dar ce urât mirosea! Să fi fost oare şi picătura aceea o armă de apărare? Da. Şi încă ce armă! Când vreo pasăre se încumetă să hăpăie o buburuză, e nevoită să o scuipe repede-repede, atât de rău îi face mirosul şi atât de tare o înţeapă gustul acelei picături de lichid galben. Tot aşa se apără şi scapă cu viaţă ploşniţa de câmp, cantarida şi nenumăraţi alţi gândaci.

Dar viermii? Nicio pasăre – afară de cuc – nu e în stare să înghită viermii cei păroşi, din pricina perilor lor. Alte insecte însă, ca musca şi ţintarul, n-au asemenea arme. Aceste insecte se apără înmulţindu-se nespus de repede; oricât le-ar nimici duşmanii lor, rămân totdeauna destule care să ducă mai departe neamul muştelor sau al ţânţarilor.

Ei, dar eu i-am dat drumul buburuzei fără să-i fac niciun rău şi am cules mai departe fel de fel de ciuperci. În

afară de gălbioare am mai găsit în pădurea aceea, dantelată de razele soarelui de iunie, şi alte soiuri de ciuperci: mânătărci, zbârciogi şi urechiuşe. Mai multe am găsit din acestea din urmă.

Soarele de vară strălucea puternic pe coroanele copacilor, dar în pădure, la umbra frunzişului, era răcoare. Printre copaci zburau rădaşte mari. Treceau zbârnâind ca nişte avioane mititele. Şi cum stăteam eu şi culegeam în linişte ciupercuţele, aud deodată cum se urcă cineva pe povârniş, îl simt cum se apropie, fosăind şi gâfâind din greu.

„Tiii, afurisită treabă! mi-am zis speriat. Ăsta tre*m* buie să fie un elefant sau cel puţin o namilă de urs!...” Şi m-am ascuns repede după un copac, ca nu cumva să mă zărească şi să se repeadă la mine. Stau eu aşa cu sufletul la gură îndărătul copacului, hotărât să nici nu răsuflu, că doar – doar nu m-o lua namila în seamă şi şi-o vedea de drum. Stau eu şi aştept. O aud cum fosăie şi gâfâie din ce în ce mai aproape. Din când în când se opreşte, suflă cu zgomot şi, opintindu-se, porneşte iar valvârtej mai departe, îndreptându-se spre mine şi făcând să foşnească frunzele uscate. Vine, vine de-a dreptul spre mine! Stau pe loc încremenit. Uite, acum-acum o să se arate!... într-un târziu se şi iveşte... un arici!

Zău aşa, nu era altceva decât un arici mititel, care fosăia şi gâfâia, înaintând spre mine. Pesemne că-i era tare cald, căci se oprea să răsufle la umbra fiecărui copac.

— Ei, bată-te să te bată, tu erai?!... încotro, încotro cu atâta zor? mă arătai şi eu de după copac, cu inima uşurată. Ariciul se oprise şi mă privea speriat, clipind des din pleoape. Nu-şi credea ochilor, pesemne! Un copac să se despice în două, iar una din cele două jumătăţi să se apropie de el şi să înceapă a-i vorbi...?!

„Ciudat lucru!” părea că-şi zice ariciul şi începu să se uite la mine cu şi mai multă atenţie. Păru apoi că-şi dă seama: „Oho, ăsta-i un om!” Şi, de spaimă, slobozi un strănut straşnic, îşi zbirii ţepii, îşi ascunse botişorul înăuntru şi într-o clipă se făcu rotund ca o minge.

— Ia stai, bre, stai să vorbim oleacă, i-am zis şi l-am răsturnat pe spate cu piciorul. Dar şi pe burtă era la fel de rotund şi ţepos ca pe spate.

Am rămas pe gânduri. Cum să-i dau de rost ăstuia? Pe unde o fi intrarea? încearcă să-i baţi ăstuia în uşă, când el cu ţepii lui se apără, nu glumă, împotriva nepoftiţilor. L-am învârtit cu piciorul încoace şi încolo, doar – doar şi-o arăta botul dintre ţepi, dar, spre necazul meu, ariciul se făcu şi mai rotund.

„Ehei, las că te păcălesc eu pe tine!" mi-am zis, apoi m-am tras încet îndărătul copacului şi am aşteptat nemişcat ca el să-şi dezghemuie trupul.

Am aşteptat mult şi bine. Au trecut cinci minute, zece minute, încă zece minute, apoi o jumătate de oră, dar ariciul nici nu s-a clintit. „Ei, mai aştept încă zece minute", mi-am zis, şi am aşteptat douăzeci. Dar ariciul rămânea tot ţepos şi rotund.

M-am înfuriat.

— Stai, frăţioare, c-o să ieşi tu îndată! îţi vin eu de hac!

Pădurea era pe o coastă povârnită şi ce mi-am zis? Ia să-l dau niţel de-a berbeleacul pe căpăţânosul ăsta. M-am apropiat de el şi l-am împins o dată tare cu piciorul. A pornit ca o minge. Am privit curios cum se rostogolea la vale, aşteptând cu o bucurie răutăcioasă clipa când ariciul o să-şi culce ţepii şi o să-şi scoată nasul afară.

Am aşteptat degeaba. Ariciul nu şi-a scos botişorul deloc, s-a lăsat să se rostogolească din ce în ce mai repede la vale. Iar pe mine m-a cuprins teama. Strigam:

— Scoate-ţi capul, neghiobule! Dacă te izbeşti de vreun copac, ai s-o păţeşti rău de tot... Dar ariciul se tot rostogolea mereu; atunci am început să alerg după el să-l opresc, nu cumva să se izbească în adevăr de un copac. Am alergat într-un suflet, dar degeaba, căci nu r l-am mai putut ajunge din urmă, atât de repede se rostogolea la vale, pe coasta povârnită.

— Sărăcuţul de tine, zău că n-am vrut asta! i-am strigat din urmă. Dar tot alergând după el, observai cu

mirare că, rostogolindu-se, ariciul se măreşte mereu.

Era cât o minge de fotbal. Apoi s-a făcut cât două mingi de fotbal. Asta fiindcă frunzele uscate se prindeau în ţepii lui şi astfel ariciul se mărea întruna, ca un bulgăre de zăpadă rostogolit iarna pe o costişă înzăpezită.

Când am ajuns în fundul văii, ariciul se odihnea acolo, nevătămat: frunzele care-i înfăşaseră trupul îl feriseră de orice lovitură. Am rămas uluit.

„Păi, bine, ăsta-i mai tare decât un urs!” mi-am spus atunci, clătinând din cap. Încredinţându-mă că într-adevăr ariciul nu păţise nimic, m-am îndepărtat cu băgare de seamă, aproape în vârful picioarelor, de teamă ca nu cumva tocmai acum să-şi scoată capul şi să râdă de mine cu sclipirile şirete ale ochişorilor lui.

În româneşte de ALICE GABRIELESCU şi PETRE DRAGOS

I

CENUŞIEA

CRED UNII că animalele noastre domestice au fost dintotdeauna blânde, că ţinuturile locuite azi de oameni, ca şi ogoarele lucrate de ei, n-au fost niciodată sălbatice. Greşesc cei care cred astfel. Fără prezenţa omului, orice animale şi orice meleaguri rămân sălba-lice şi, chiar dacă au tot vreodată supuse omului, fără el se sălbăticesc din nou. Voi încerca să dovedesc aceasta, povestind întâmplarea de mai jos.

În copilărie am trăit câtăva vreme pe un şantier de cale ferată. Era un şantier uriaş, întins de-a lungul unei văi, la o margine de pădure. Până atunci, pe Locul acela se întindea un codrii des de stejari, împrejmuit de scoroambă ţepoasă, de tufe de măceş şi păducel. Sălbatice şi neumblate fuseseră aceste locuri, adăpost al bursucilor şi vulpilor. Muncitorii şantierului de cale ferată au stârpit însă hăţişurile de scoroambă şi păducel, au tăiat drumuri prin pădure, au curăţat şi netezit valea întreagă. În mijlocul văii au ridicat un hangar mare, unde veşnic duduiau maşinile, iar în jurul lui birouri spoite cu var, o cantină şi câteva biete barăci muncitoreşti, pline de

priciuri. În sfârşit, au început să taie un tunel la poalele dealului şi să ridice terasamentul căii ferate. Iar meleagurile acelea, până atunci tăcute şi sălbatice, s-au îmblânzit şi s-au umplut de larma muncii.

Noi locuiam într-o baracă micuţă, cârpăcită de mâinile noastre. Se compunea dintr-o odaie, o bucătărie şi avea şi pod. Stăteam şase într-însa – familia întreagă. Al şaptelea locatar era pisica, o pisică frumoasă, cenuşie, de vreo trei-patru ani. Din pricina blănii ei sure noi o strigam Cenuşiea. Se dovedise a fi o bună prinzătoare de şoareci. La drept vorbind, era silită să prindă şoareci – se ştie doar că pisicile se hrănesc cu carne, iar noi nu prea-i dădeam. Deşi lucram vreo patru dintre noi, câştigam atât de puţin încât nu vedeam carne pe masă decât la zile mari. Peste şapte hotare pisica noastră a fost, cred, singura care mânca fiertură de prune uscate şi cartofi copţi în coajă, îndeosebi pe vreme ploioasă, când şoarecii şi şopârlele se ascund. Înghiţea în silă, totuşi mânca, pentru că nici noi nu mâncam altceva. Mămăliga însă îi plăcea straşnic. Fireşte că, de îndată ce stătea ploaia, Cenuşiea pornea după şoareci uitând şi de mămăligă, şi de prunele uscate, şi de cartofii fierţi. Cu timpul a ajuns să prindă şoarecii cu atâta dibăcie, încât i s-a dus vestea şi prin împrejurimi. Când i s-a

apropiat sorocul să fete, veniră la maică-mea oameni) mă şi din al treilea sat ca să ceară pui, pui pe care pisica nici nu-i fătase încă. Cereau şi făgăduiau două-trei căuşe de lapte, de fasole, de făină sau de mălai pentru fiecare pisoi.

Iar când a fătat în sfârşit – a făcut şapte pui, şapte pisoiaşi mititei şi orbi, care abia îşi tremurau codiţele – vreo douăzeci de sătence au înconjurat-o pe maică-mea cu rugăminţi: Vai zău, dă-mi şi mie unul!…

— Până nu fac ochi, nu dau nimănui. După aceea dau cui o veni mai degrabă, a hotărât în cele din urmă maică-mea.

Astfel Cenuşiea a putut fi o mămică fericită două săptămâni încheiate.

Tiii, cum îşi mai păzea puii! Cum îi mai lingea ca să-i facă mai frumoşi! Iar noi, zvânturaţii, eu şi fratele meu, băieţandri de paisprezece – cincisprezece ani, am supus dragostea maternă a Cenuşieăi la cele mai felurite experienţe şi încercări. Aşa, odată, când pisica era plecată la vânătoare de şoareci, ce ne-a dat prin gând? Hai să-i ascundem pisoii! I-am scos din coşul pentru limne, i-am dus pe toţi afară şi i-am ascuns care cum s-a nimerit, printre tufe. Pe urmă, când Cenuşiea s-a întors acasă, am stat şi am pândit-o. Ce-o să facă oare?

Repede, dar fără să bănuiască nimic, a intrat pe uşa deschisă şi s-a dus glonţ la coşul ei, sub vatra cuptorului. Şi-a proptit cele două labe de dinainte pe marginea coşului, pregătindu-se să sară înăuntru, când deodată a băgat de seamă că puii nu mai sunt acolo. Câteva clipe a rămas ca de lemn, apoi s-a azvârlit îngrozită în coş şi a început să miroasă cârpele una după alta, ca şi cum nu-i venea să-şi creadă ochilor. După aceea a sărit din nou afară, a adulmecat pufnind pe nări marginile de jos ale vetrei, apoi ale încăperii întregi şi, în cele din urmă, a scos un mieunat deznădăjduit. Apoi încă unul şi încă unul. Ne-a privit în ochi cu nelinişte şi din nou a mieunat. Părea că ne spune: „Dar vorbiţi odată! Unde sunt? încotro să-i caut?” Deodată însă a început să asculte, încremenită pe loc. Trebuie să-i fi ajuns la ureche vreun zgomot de afară. Apoi a zbughit-o pe uşă pufnind.

Nici două minute n-au trecut şi s-a întors. Venea cu capul sus, păşind caraghios, iar în bot aducea unul din pisoi. L-a dus sub cuptor, a sărit cu el în coş, l-a aşezat pe una din cârpe, apoi şi-a trecut o dată limba peste el, mârâind încet. Poate că-i spunea: „Aici să-mi stai, mă întorc acuşi”.

După aceea şi-a făcut vânt afară din coş şi din nou a zbughit-o pe uşă. Peste puţin şi-a adus şi al doilea pui, apoi pe al treilea, pe al patrulea. N-au trecut nici zece minute şi toţi cei şapte pui se găseau din nou în coş.

Ce ne-am gândit noi atuncea? Hai să facem altă poznă. Am scos pisoii din coş şi i-am ascuns în pat, sub

pătură. Acolo Cenuşiea i-a găsit foarte curând şi i-a cărat unul după altul înapoi. Noi însă i-am furat din nou puii şi i-am ascuns iarăşi sub pătură. Cenuşiea şi-o fi zis: „De ce nu?” Şi s-a culcat frumuşel lângă pisoi iar pe noi ne-a privit cu recunoştinţă că le-am găsit un locşor atât de moale şi de plăcut. Ei, poftim! Dezamăgiţi, i-am mutat înapoi în coş. Dar după câteva clipe priveam uluiţi cum însăşi Cenuşiea sare în pat cu unul din pisoi în bot. Apoi s-a dat jos şi l-a adus pe al doilea. Rând pe rând i-a urcat pe toţi şapte în pat. Prinsese gust de patul moale şi-i plăcea atât de mult, încât pe urmă, oricât o împiedicam, mereu aducea puii în pat. Nu o dată ne-am trezit noaptea, eu şi fratele meu, cu patul foind de pisicuţe. Ba, am păţit-o şi mai rău. Din gluma noastră ni s-a tras o adevărată pacoste. Căci, cum au

I

Început să li se deschidă pisoilor ochii, Cenuşiea a găsit de datoria ei să le îmbunătăţească hrana. Tot mai des sosea acasă cu şoricei în bot, cu salamandre, cu greieri şi cu gândaci vii. îi ducea în coş, torcând de mulţumire, şi-i aşeza în faţa puilor. Nenorocitul de vânat, şoarece, salamandră sau orice-ar fi fost, dădea să scape, dar I i nuşica îl prindea numaidecât şi-l aşeza din nou în [aţa pisicuţelor. Făcea aceasta până ce puii se saturau de joacă şi mâncau prăzile.

Măcar de le-ar fi cărat numai în coş. Dar…

Într-o seară dau să mă culc. Mă bag sub pătură şi îndată simt că m-am aşezat pe ceva ciudat, pe un colac

care începe să se mişte sub mine, şuierând. Sar din pat ca zvârlit din praştie şi ce văd? în patul meu odihnea un şarpe gălbui, încolăcit ca o turtă. Era îi 11 şarpe de baltă, nevătămător, şi totuşi m-am speriat îi îi de tare, încât vreun sfert de ceas nici să mă bâlbâi n-am putut.

Aşastând lucrurile, de ce aş minţi? abia aşteptam i se ia Cenuşieăi puii.

A venit în cele din urmă şi ziua aceea. Într-o singură i au fost luaţi toţi cei şapte pisoi şi duşi care încotro.

În ziua aceea Cenuşiea nu şi-a mai găsit locul nici

O clipă. Se băga în coş, sărea apoi afară din el, adulmeca

Ol cuptorul de jur-împrejur, mirosea întruna patul şi una amărâtă. O dezmierdam, îi vorbeam dulce, dar era chip s-o liniştim. La urmă s-a repezit afară, i tufăriş, şi a cercetat mult timp peste tot locul

— autându-şi puii. Aproape uitasem de ea, când deodată

O vedem că vine alergând: aducea în bot un cogeamite şoarece de pădure. Uitase pesemne că puii nu-i mai nint acasă, ori s-a gândit că s-or fi întors, căci s-a îndrepsăgeată spre coş şi a sărit într-însul pufnind.

S-a grăbit degeaba: în coş n-a găsit nimic. Atunci a început iarăşi să miaune desperată, a ieşit din coş şi s-a apucat să-şi caute din nou puii prin odaie.

— Uite şoarecele, prinde-l! i-a strigat maică-mea, căci şoarecele sărise şi el afară din coş şi alerga înnebunit încoace şi-ncolo. Cenuşieăi însă nu-i mai păsa de şoarece. Nu-i era gândul decât la pui şi mieuna întruna. Ne-am apucat atunci săhăituim noi şoarecele, dar n-am izbutit să-l prindem. Videanul a făcut ce-a făcut şi s-a strecurat sub podea. Şi totuna era dacă l-am fi prins!… Căci a doua zi Cenuşiea a adus alţi doi şoareci, iar pe deasupra şi o salamandră. Dragostea de mamă o hărnicise într-atât, că într-o singură săptămână a umplut baraca noastră cu şoareci, şopârle şi toate soiurile de jivine. Când aducea prăzile, le aşeza totdeauna în faţa mamei, mieuna odată cu obidă şi apoi nu se mai sinchisea ce se face cu ele. În cele din urmă, iată unde am ajuns: Cenuşiea vâna şoareci, şopârle şi păsărele pe-afară, prin tufişuri, iar noi vânam şoareci, şopârle şi păsărele înăuntru, în baracă. Dar noi câteşi-şase nu dovedeam să prindem atâţia şoareci, şopârle şi mai ştiu eu ce, câte ne căra ea singură. Şi de-ar fi cărat numai ziua!

Într-o noapte – era o noapte frumoasă, cu lună – ne-am pomenit cu Cenuşiea strecurându-se în odaie pe un ochi de geam spart; din bot îi atârna, asemenea unor mustăţi lungi de tot, un şarpe. Eu şi fratele meu dormeam

chiar sub geam şi într-o clipită, ca aripile unei mori de vânt, ne-am dat amândoi peste cap, jos din pat. Până să aprindem un chibrit, Cenuşiea se şi instalase pe pătură şi torcea prietenoasă. În faţa ei se zvârcolea şarpele rănit. «$.

De atunci ne uitam în fiecare seară, înainte de culcare, dacă nu cumva se află ascunsă vreo lighioană sub pătură ori sub pernă.

Au trecut mai bine de două luni până ce dorul şi dragostea de mamă au început să se stingă în inima Cenuşieăi, până ce şi-a uitat puii şi a încetat să ne mai care acasă tot felul de vietăţi.

Mult am iubit-o noi pe Cenuşiea şi, în felul ei, ne-a iubit şi ea. Ce-i drept, nu mai mânca acasă, în schimb venea regulat să doarmă la noi. Dormea lungită pe cuptor, ori moţăia cu plăcere pe patul nostru şi torcea. Trăia mulţumită.

Cu timpul, pe nebăgate de seamă, lucrările s-au isprăvit. Tunelul se tăiase, linia ferată a fost aşezată pe întreg sectorul şi şantierul s-a mutat mai departe. Maşinile au fost demontate, iar instalaţiile transportate în sectorul următor; muncitorii au trebuit să se mute şi ei, urmând şantierul. Ne-am mutat şi noi. Am încărcat în spate boarfele şi bruma de mobilă ce aveam. Ne-am cărat sărăcia uite-aşa, cu mâinile: scaunele hodorogite, dulapul cârpăcit din lăzi, scândurile de la pat, i azănelul de spălat rufe şi pernele rufoase ca vai de in. me. Pe Cenuşiea mama a dat-o în grija surioarei mele, care însă n-a izbutit s-o scoată la capăt cu ea. Cenuşiea nu voia să plece cu noi. Ea, care fusese atât de blândă, care se lăsase hărţuită şi zădărâtă de noi, acum scuipa, i îrâia şi se smucea furioasă din braţele surioarei mele. În cele din urmă maică-mea a băgat-o într-un sac vechi şi a dus-o ea însăşi în poală.

O bucată de drum Cenuşiea a stat cuminte, s-a lăsat lisă, dar abia am ajuns pe cărarea din pădure şi dedată s-a opintit, s-a smucit până şi-a scos capul printr-o gaură a sacului; degeaba a mai încercat mama s-o

ţină, că pisica i-a scăpat din strânsoare şi a zbughit-o prin spărtura aceea. Am lăsat repede dinmâini scândurile de pat, scaunele, surioara mea a pus jos sticla cu oţet şi ne-am luat pe urmele pisicii, dar a fost în zadar. Cenuşiea a pierit undeva prin tufăriş şi n-am mai găsit-o. În timpul acesta s-a întunecat.

— Ei, acum lăsaţi-o, a spus mama. Mâine tot e duminică: o să veniţi din nou, s-o aduceţi

Aşa că n-am mai căutat-o în seara aceea. Dar nici a doua zi n-am putut, deşi era duminică. Trebuia să orânduim locuinţa cea nouă, puneam şi noi mâna, ba pe una, ba pe alta, şi timpul a trecut. Abia în duminica lui mato are am putut să mergem, eu şi fratele meu, s-o căutăm pe Cenuşiea. Toată lumea plecase de pe locul acela. O linişte adâncă ne-a primit. Maşinile nu mai duduiau şi de-a lungul văii nu mai răsunau strigătele băieţilor care mânau caii, nici mormăitul monoton al betonierei.

Valea era cufundată în tăcere, ca încremenită. Doar câte o pasăre îşi lua zborul din frunzişul tomnatic al e copacilor şi tufelor.

Pe Cenuşiea n-am găsit-o în baracă. Iar când am început s-o chemăm: „Cenuşieo, pis, pis, piiis!” ea ne-a răspuns de sus, din pod, mieunând. Am chemat-o, am J îmbiat-o. Ne-a răspuns mieunând ca întotdeauna, dar I n-a vrut să coboare nici în ruptul capului. Mai mult chiar: când am început să ne urcăm în pod, ea s-a catăj rat pe acoperişul învelit cu carton gudronat, de acolo şi-a făcut vânt în pomul de lângă streaşină, apoi a sărit, ţuşti! pe pământ, a zbughit-o printre tufe şi a pierit din faţa ochilor noştri.

În cea de-a treia duminică s-a dus chiar mama după ea, dar Cenuşiea o fi fost poate plecată-x & vânătoare de treci, căci la toate chemările ei n-a răspuns şi nici n-a zărit-o pe undeva.

În toamna aceea ne-am mai dus de vreo două ori după ea, dar niciodată n-am avut noroc s-o găsim acasă. Doar culcuşul i l-am dibuit în pod. A doua oară am zărit-o

însă o clipă pe cărarea ce ducea spre casă. Am 11 rigat-o:

— Cenuşieo!… Pisicuţă dragă!…

O vreme a aţintit asupra mea o privire fixă, rece, apoi, recunoscându-mă pesemne, a scos un mieunat slab, dar în clipa următoare s-a şi aruncat în tufăriş

I şi în zadar am chemat-o: nu s-a mai arătat de loc.

De atunci nu ne-am mai dus după Cenuşiea, deşi mama ne trimitea mereu. În cele din urmă s-a împăcat şi ea cu gândul că pisica a rămas pentru totdeauna acolo, în baraca unde locuisem.

Peste vreun an de zile, am trecut întâmplător pe la şantierul părăsit. Abia am recunoscut locurile. Drumurile tăiate prin pădure erau năpădite din nou de bălării şi buruieni, iar şantierul se înecase într-un „hăţiş de spini. Pe locul barăcilor, al birourilor şi al remizei de maşini răsăriseră şi se înălţaseră cât un stat de om: cucuta, pelinul, o năvală de felurite buruieni. Creşteau din nou în voie scoroamba, păducelul şi tufele sălbatice de soc. Nici n-aş mai fi putut să spun unde fusese linia îngustă care servea la descărcatul şi transportarea materialelor. Într-un singur an, locurile acelea umblate se sălbăticiseră din nou. Erau sălbăti (de cu totul.

Ca să ajung la baraca noastră părăsită, a trebuit să-mi fac drum cu greu, să străbat un desiş de urzici şi tulpini de brusturi, înalte cât omul. Curtea noastră de odinioară era năpădită de măcriş sălbatic verzuiru

3* 35

giniu. Când m-am apropiat de uşă ca să intru în casă, din uşa podului a zvâcnit pufnind şi mârâind o momâie cenuşie, cu părul zbârlit. A zbughit-o pe acoperiş, iar de acolo, dintr-un singur salt sălbatic, şi-a dat drumul jos pe pământ şi a pierit ca fulgerul printre bălării. Am recunoscu i-o. Era Cenuşiea, blinda noastră pisică de odinioară. Se sălbăticise şi ea de-a binelea.

În româneşte de ALICE GABRIELESCU şi PETRE DRAGOŞ

*

PUIUL DE COŢOFANĂ

A TRECUT MAI BINE DE UN AN de când băiatul meu, care-i pionier, a venit într-o după-amiază de pe uliţă cu cravata roşie strâmbată, cu părul ciufulit şi cu obrazul plin de zgârieturi. Am priceput îndată că se luase la bătaie cu careva.

— Ce-i cu tine? l-am întrebat aspru.

Mi-a aruncat o privire grăbită şi supărată, apoi, fără să spună vreun cuvânt, s-a repezit la robinet, l-a deschis şi a lăsat apa să curgă peste un obiect ciudat. A ţinut câtva timp obiectul acela sub şuvoiul de apă, dar în cele din urmă s-a întors spre mine şi mi-a spus pe un ton jalnic, plin de amărăciune:

— Are să moară.

Speriat, m-am uitat să văd mai bine ce ţinea el sub robinetul deschis. Abia atunci m-am dumerit: în palma băiatului zăcea o păsărică pe jumătate golaşă, pe care el încerca s-o reînvie cu apă.

— Ce-i asta? l-am întrebat.

— Un pui de coţofană, a oftat băiatul.

— De coţofană? Aşa… hm… dar ia spune, pentru ce te-ai bătut?

S-a uitat la mine mustrător:

— Dar ce, era să-i las să-l omoare, de?!… Feri Eperjesi, Pista Berii şi ceilalţi azvârleau cu pietre în el, ca să-l facă să zboare… Dar cu ce să zboare, săracul? Ia uită-te la el! şi mi-a întins puiul de coţofană care abia mai sufla.

M-am uitat: semăna cu un puişor de găină mort, pe jumătate jumulit. Aripioarele îi erau slăbuţe, străvezii, fără pene. Numai fantezia îndrăzneaţă a unui puşti ca Feri Eperjesi fusese în stare să-şi închipuie că s-ar putea zbura cu asemenea aripioare. Băiatul meu povestea:

— I-am rugat frumos să-i dea drumul. Dar Berii îl lovea întruna şi degeaba l-am zgâlţâit ca să înceteze.

Iar Eperjesi răcnea cât îl ţinea gura că puiul ăsta e al lui şi că mai bine îl omoară decât să-l lase altuia. A

trebuit să le făgăduiesc că le împrumut mingea mea!

de fotbal pentru o săptămână întreagă, a încheiat băiatul meu. Aşa se sfârşise bătălia dusă pentru puiul de

coţofană. Numai că-i degeaba, a suspinat din nou băiatul, are să moară!

— Toarnă-i apă în cioc, nu pe cap! l-am sfătuit.

Puiul de coţofană s-a împotrivit să bea – pe cât a putut. Înghiţea în silă, se îneca şi-şi scutura deznădăjduit căpşorul. Fiul meu însă, buctfros de mişcările.

vioaie ale coţofenei, îi turna apă în cioc cu şi mai multă i înnă. Până la urmă coţofenei i s-au bulbucat ochii şi a început să bată din aripioare, de parcă se pregătea să /boare numaidecât, ca un vultur.

— Ei, destul! mi-am îndemnat băiatul să fie mai prevăzător. Asta nu-i pasăre de apă.

El a aşezat coţofana pe masă. Era udă leoarcă, clipea şi sughiţa des, dar se vedea limpede că leacul meu îi folosise. Inima îi bătea regulat, începu să răsrfle şi, prinzând putere, fugi din faţa băiatului pini

În colţul cel mai îndepărtat al mesei.

Fiul meu m-a privit plin de încredere, dornic şi de alte fapte bune. îl vedeam gata să facă orice pentru coţofană. În semn de recunoaştere a sfatului meu înţelept de adineauri, m-a întrebat cu tot respectul cuvenit:

— Dar de mâncare, ce să-i dau?

N-aş fi vrut să-i clatin încrederea ce mi-o arătase. Am căutat deci în mare grabă răspuns la întrebarea: cu ce naiba s-o fi hrănind un pui de coţofană ca acesta, încă golaş? „Ouă de găină? Nu, ar fi prea devreme, mi-am zis. Atunci?”

— Muşte, bucăţele de carne… aşa ceva ar mânca el, am rostit în cele din urmă.

Un ceas încheiat băiatul meu n-a făcut altceva decât să prindă muşte. Pe urmă şi-a dat seama că e slabă nădejde să saturi un pui de coţofană cu muşte. Asta clin mai multe pricini. În primul rând pentru că mai-că-sa se îngrijora tot timpul de soarta tablourilor şi a ulcelelor atârnate pe pereţi sau, cu alte cuvinte, îl cicălea pe băiat şi-l stingherea în prinsul muştelor. În al doilea rând, primăvară fiind, muşte erau încă puţine, în al treilea rând – şi acesta era motivul hotărâtor – puiul de coţofană căsca

un plisc atât de larg încât ar fi putut să hăpăie nu o muscă, ci un pui de pasăre mare cât el. Muştele îi dispăreau în gâtlej ca într-un sac fără fund.

— Caută-i niscaiva râme, l-am sfătuit binevoitor pe băiat.

— Unde să caut?

— Păi, unde? Eu ştiu că râma trăieşte în pământ.

A rămas o vreme pe gânduri, apoi s-a îndreptat grăbit spre uşă şi a plecat.

Peste vreo jumătate de oră a intrat în casă mama mea – locuieşte nu departe de noi, pe strada Războieni – şi a început să spună că tot mai bun e nepoţelul decât feciorul, adică eu. Că ea mă tot rugase pe mine să vin odată să-i sap grădina, dar degeaba, şi iată că nepoţelul a venit fără să fie rugat, a cerut o sapă şi s-a apucat de treabă.

Peste vreun ceas a sosit şi băiatul meu; îi aducea râme puiului – o cutie de cremă de ghete, plină. Tiii, ce bucurie i-a făcut! Când i-a întins băiatul rimele, puiul de coţofană a dat din aripile lui golaşe, a cârâit vesel, scoţând un sunet nearticulat, apoi a înghiţit la iuţeală rimele, cu o lăcomie de om flămând care înfulecă nişte macaroane gustoase.

În trei zile fiul meu a săpat în întregime grădiniţa bunicăi, ca să-l îndoape cu râme pe Fănel – aşa fusese botezat nesăţiosul pui de coţofană. Săpatul grădinii a. avut mai multe urmări. Mai întâi, coada sapei a lăsat nişte băşici scorţoase în palmele băiatului. Apoi Fănel s-a îngrăşat şi au început să-i crească penele: se făcuse o coţofană în toată legea. În al treilea rând, casa a început să arate ca în timpul văruitului. Fănel nu-şi trăda neamul murdar: ori pe unde umbla, lăsa urme. Totuşi, dacă trecem cu vederea firea lui nătângă şi lăsătoare de urme, pe atunci era încă o fiinţă cu totul ut vătămătoare. Se uita dintr-o parte, bănuitor, şi aproape îngrozit, la toţi din casă, îndeosebi la Mina, Mânda noastră pisică. De câte ori o vedea apropiindu-se, lănel încerca – prin salturi mărunte şi caraghioase – i ajungă cât mai departe de ea. În acelaşi

timp cârâia deznădăjduit, implorând-o parcă pe nevastă-mea să-l

(ape, căci uite, dihania de pisică vrea să-l mănânce. Nevastă-mea, deşi nu-l prea vedea cu ochi buni pe Fănel din pricina obiceiurilor lui necuviincioase, o dojenea. lunci pe Mina, care se socotea învinuită pe nedrept şi mieuna revoltată: Ce, nici să te uiţi la el nu-i voie? în zadar protesta însă Mina, căci era gonită fără cruţare din casă.

Ciuli, căţelul nostru, s-a purtat în schimb mult mai înţelept. Văzând că noi, stăpânii, l-am primit pe Fănel, a luat cunoştinţă de prezenţa puiului fără nicio împotrivire.

Cel mai mult se răzvrătea Lidi, unica noastră găină. Era, făţiş, duşmana lui Fănel. Pe Lidi, nevastă-mea o i cumpărase din piaţă ca s-o taie, dar, după ce-a adus-o acasă, a băgat de seamă că-i bolnavă. S-a gândit fireşte să o însănătoşească mai întâi. Că doar n-o să mâncăm găină bolnavă!” zicea ea. I-a dat tot soiul de leacuri i, uite, când a văzut-o sănătoasă, n-a mai vrut s-o taie, atât de mult o îndrăgise. Ei bine, de Lidi s-a temut l ănel cel mai mult. Poate că-şi mai amintea găina vreo povaţă dată de mamă-sa, cloşcă păţită şi înţeleaptă, pe vremea când Lidi mai era un puişor slăbuţ, ca să se icrească de hulpavele coţofene, şi de aceea acum îi ura cumplit şi-l hărţuia fără încetare pe Fănel. În cele din urmă a trebuit s-o legăm pe Lidi cu o sfoară de piciorul mesei, ca nu cumva să-şi jumulească duşmanul slab şi neajutorat.

Pe scurt, făceam totul ca să ferim şi să apărăm puiul de coţofană. Cu toate acestea, când băiatul meu se întorcea de la şcoală, Fănel îi sărea înainte cu un cârâit plângăreţ, ca şi cum toată dimineaţa ar fi suferit prigoanele cele mai îngrozitoare. În zadar căuta să-l asigure mama: „Nici dracu’ nu s-a atins de coţofana ta!” că băiatul dădea mai degrabă crezare lui Fănel şi, acompaniat de cârâitul lui nemulţumit, le ocăra şi le ameninţa cu moarte cumplită şi pe Mina, şi pe Lidi. Până la urmă puiul de coţofană a început să se poarte ca un copil rău şi răsfăţat: era de ajuns să se uite găina la el, ori fiul meu să nu-i dea de mâncare în clipa când el îşi căsca pliscul, şi

îndată izbucnea într-un cârâit ascuţit, zgomotos. Se lua după băiat, bătând din aripi, şi-l ciupea mânios de picior. Ciupea straşnic, căci îl hrăneam acum cu bucăţele de carne şi ficat.

După vreo patru săptămâni, puiul nostru de coţofană, bine hrănit şi îngrijit, se schimbase cu totul. îi crescuseră pene frumoase, negre şi albe, iar glasul îi devenise – cum să zic – mai bărbătesc. În locul „ci-riri”-ului subţirel de până atunci, începea să strige tot mai puternic „ciarrarrar-ra!” Iar într-o zi, numai ce-l vedem că se opinteşte, fâlfâie de câteva ori din aripi şi dintr-un salt se cocoaţă pe dulap. Bravo lui, ştia să zboare!

Toate aceste schimbări se săvârşeau odată cu serioase prefaceri lăuntrice. Timiditatea şi stângăcia lui Fănel s-au risipit ca fumul în vânt. A devenit o pasăre mânioasă şi neobrăzată. De pisică nu se mai sinchisea deloc. îi şterpelea de sub nas bucatele cele mai bune. De Lidi îi păsa şi mai puţin. Se bălăcea fără ruşine în apa ei de băut, împrăştiind-o toată. Iar când găina a sărit odată la el înfuriată, Fănel s-a săltat în zbor până sus pe masă, iar de acolo s-a abătut fără veste asupra ei, ca un avion de bombardament în picaj. Atacul a luat-o pe Lidi pe neaşteptate, încât de spaimă s-a făcut ghem. Atunci Fănel i s-a aşezat pe spete şi a început s-o ciupească şi să-i smulgă penele cu o adevărată măiestrie de coţofană. Abia am reuşit s-o scăpăm pe biata găină din ghearele l-ai. A jumulit-o aşa în două rânduri şi de atunci Lidi nu se mai uita decât de sub scăunelul din bucătărie, ca să vadă cum se bălăceşte Fănel şi cum îi împrăştie toată apa până la ultima picătură. Dar urâciosul nu s-a mulţumit cu atât. A atacat căţelul, ba chiar şi pisica, până ce aţi găsit şi ei că e mai cuminte să se ascundă şi se băgau subă. În cele din urmă învrăjbirea se statornicise ast-I fel încât, din clipa în care Fănel se ivea în bucătărie, căţelul şi pisica o şi tuleau sub sobă, pe când Lidi se ghemuia mai bine la adăpostul scăunelului.

Iar Fănel devenea din zi în zi mai neobrăzat. Lidi, care nu mai ieşea deloc de sub scăunel, a scăpat însă de

persecuţiile lui când nevastă-mea s-a hotărât s-o pună la clocit în cămară, unde uşa stătea mereu închisă. Ba, mai mult, a încuiat-o cu cheia, temându-se ca nu cumva băiatul să intre şi să uite uşa deschisă. Dar într-o dimineaţă, ce să văd? Nevastă-mea alerga de colo până colo, cotrobăind şi răscolind prin bucătărie şi prin toată casa. Caută ea sus pe dulap, cercetează o dată, de două şi de trei ori buzunarele capotului, deschide toate sertarele şi în cele din urmă mă întreabă: – N-ai văzut cumva cheia de la cămară?

— Eu?...

— Da. Ştiu sigur că am pus-o colo sus, pe dulap, şi acum nu-i. Spune şi tu, cum să vă dau de mâncare?

Şi uite-aşa, în dimineaţa aceea am plecat nemâncaţi. Iar nevastă-mea a trebuit să cheme un lăcătuş ca să ne poată da de mâncare cel puţin la prânz.

A trecut şi asta. Într-o zi însă l-a luat la rost pe băiat:

— De ce-mi iei mereu mărunţişul? Când îmi trebuie, niciodată nu găsesc un bănuţ în casă. Dacă ai nevoie pentru autobuz, cere, nu lua aşa, fără să spui o vorbă!

— Eu, mamă?! Dar ce, tu crezi că eu fur? a întrebat-o băiatul, supărat la culme.

Nevastă-mea a tăcut, dar după întâmplarea asta o auzeam bombănind din ce în ce mai des:

— E blestemată casă, ori ce naiba? Nu poţi să laşi un ac din mână că îndată dispare.

Şi iată că, într-o’s îmbată, tot ea ne-a dat dezlegarea, întâmpinându-ne la uşă.

— Ia veniţi să vă uitaţi aici, ne-a spus şi a luat-o înainte spre bucătărie. Dulapul era tras la o parte.

Iar îndărătul lui, în colţul cel mai întunecos, ce să vezi? Fel de fel de lucruri: o grămadă de bani mărunţi, ace, foiţe de staniol, peniţe, şi printre toate văzurăm şi cheia de la cămară. În faţa acelui talmeş-balmeş de lucruşoare lucioase, stătea de pază Fănel, neîncrezător în noi şi gata de luptă cu oricine s-ar fi apropiat.

Şterpelise obiecte lucitoare şi le ascunsese, ca o coţofană hoaţă ce era, în colţul cel mai dosnic, şi întunecos.

Am râs cu poftă de şiretenia de care dăduse dovadă, cât şi de obrăznicia lui. Într-o zi însă râsul ne-a îngheţat pe buze.

Era după-amiază. Stăteam la masa de scris şi scriam. Nevastă-mea citea. Băiatul îşi făcea lecţiile. Când deodată, dinspre bucătărie, se auziră nişte urlete înfiorătoare.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Ăsta-i Ciuli! a sărit băiatul îngrozit.

Şi toţi trei ne-am repezit în bucătărie.

Acolo ne-a izbit o privelişte înspăimântătoare.

Ciuli se târa urlând pe podeaua de ciment a bucătăriei; din ochi îi curgea sânge. Iar în faţa câinelui care se zvârcolea de durere, stătea Fănel şi se uita la el rece, i fără milă.

— I-a scos ochiul! a strigat băiatul meu îngenunchind repede lângă căţel.

Nevastă-mea a fugit plângând înapoi, în odaie.

Adevărul este că nu i-a scos ochiul de tot. S-a vindecat, cu chiu cu vai, dar i-a rămas pe retină un strat de albeaţă.

Ne-am supărat foc pe Fănel. Dar el nu s-a prea sinchisit de supărarea noastră. Dimpotrivă, din ziua aceea a introdus un adevărat regim de teroare în bucătărie. La cea dintâi mişcare a căţelului sau a pisicii, el se şi afla în spinarea lor, ciugulind şi jumulindu-le blana. I se împotrivea până şi nevesti-mii, când îl alunga afară pe terasă. Se repezea la ea şi o ciupea.

„Fă ceva cu coţofana asta a ta! i se plângea băiatului maică-sa. Fură, strică, murdăreşte totul. N-o scot r la capăt cu ea!... Uită-te ce mi-a făcut!...”

Şi-i arăta degetul care sângera în vârf, unde o lovise ciocul necruţător al coţofenei. Da, Fănel ajunsese să o înspăimânte şi pe soţia mea. Ce nu făcea? A dat jos de pe perete o ulcică decorativă, a spart două pahare, a zburat deasupra oalei de pe plită în care fierbea mâncarea şi, oricât l-a ocărit şi l-a alungat nevastă-mea, Fănel nu s-a astâmpărat deloc.

Nici fiul meu nu-i mai ţinea partea. Ba, mai mult încă,

odată, când i-am reproşat: „Ei, băiete, dar bine ţi-ai mai crescut coţofana”... a încercat pe ascuns să-l îndrepte pe Fănel pe calea cea bună, cu ajutorul nuieluşei. Dar ticălosul nu s-a speriat câtuşi de puţin: a zburat sus pe dulap şi de-acolo a cârâit mânios la băiat.

Astfel, nici fiul meu nu s-a mai împotrivit atunci când, în cele din urmă, am hotărât să-l alungăm pe Fănel din casă.

Numai că Fănel a fost de altă părere. Degeaba l-am prins şi i-am făcut vânt de pe terasă, strigându-i pe un ton solemn: „Du-te în lume!” El s-a rotit o dată prin aer şi s-a întors în zbor, pe deasupra capetelor noastre, de-a dreptul pe masă.

Ei, şi acuma?! Acuma ce ne facem?

M-am înţeles cu băiatul. L-am ademenit pe Fănel cu nişte ficăţei, l-am prins şi l-am dus hăt departe, tocmai în capătul de sus al livezii. Acolo l-am aşezat cu spatele spre noi, pe creanga unui prun, şi apoi am luat-o la goană devale. Abia după o bună bucată de drum ne-am oprit să ascultăm cum cârâia de tare, sus, în prun.

— Uf, bine c-a rămas acolo! i-am spus uşurat băiatului şi amândoi ne-am întors acasă mulţumiţi.

Dar când am ajuns, vai! vai! Fănel era din nou sus pe dulap, încă mai mulţumit decât noi. Cârâia cu atâta bucurie, de parcă voia să ne povestească ce mult i-a plăcut plimbarea. Aşadar, n-am izbutit să scăpăm de el. A continuat să trăiască la noi, care îl uram neputincioşi. Să-l omorâm ne venea greu – doar noi 51 crescuserăm – astfel că am rămas cu totul în voia tiraniei lui. Am început să mă ruşinez, nu numai de el, dar şi de câinele şi de pisica noastră. Nevastă-mea se posomorâse cu totul. Mi se părea că toţi mă priveau cu dispreţ din pricina neputinţei mele. Toţi îl urau cu atâta înverşunare pe Fănel, încât pisica, de pildă, nu mai dădea pe-acasă zile întregi. Ciuli, la rândul lui, stătea tot timpul sub sobă şi doar de acolo îşi arăta

Iţii chelălăind, atunci când coţofana se apropia.

Nu ştiu, zău, ce s-ar mai fi ales din liniştea şi pacea

(aminului nostru, dacă nu ne-ar fi venit în ajutor

dragostea unei mame. Şi iată cum:

Era o dimineaţă liniştită de mai, într-o duminică. Nevastă-mea se dusese în bucătărie să pregătească gus-I tarea. A stat o vreme acolo, apoi deodată a dat buzna I în odaie, râzând din toată inima:

— Au ieşit puii lui Lidi! Au ieşit din ouă!… Vai, drăgălaşi sunt! Haideţi să-i vedeţi…

În clipa aceea o gălăgie cumplită a izbucnit dinspre I bucătărie; auzeam învălmăşindu-se un cârâit înspăiniântat cu un cotcodăcit mânios.

Nevesti-mii i-a pierit graiul. S-a năpustit afară.

— Coţofana!… Vai, s-a isprăvit cu puii!… îi mău încă!

M-am repezit şi eu după ea. Când am ajuns în pragul bucătăriei, am căscat ochii uluit.

Pene albe şi negre zburau în toate părţile. Deasupra» unui puişor ucis o văzui apoi pe Lidi, pe Lidi cea fricoasă, pe aceeaşi Lidi care până mai ieri se pitea sub căunelul din bucătărie, luptându-se acum cu Fănel, ciupindu-l şi jumulindu-l ca o vulturoaică înfuriată. Nemernicul încerca să zboare, dar degeaba, că Lidi se avânta mânioasă, îl apuca în cioc şi-l trântea pe cimentul bucătăriei lovindu-l cu picioarele, sfârtecându-l cu ciocul şi jumulindu-i penele pe unde nimerea.

Iar nevastă-mea, roşie la faţă, stătea în faţa sobei, strângea pumnii şi-i striga cu însufleţire găinii:

— Dă-i, Lidi, dă-i bătaie! Scarmănă-l bine!

Fănel a încercat să fugă, să se ascundă sub sobă, dar atunci Ciuli, încurajat de glasul soţiei mele, a sărit la el cu atitaminie, încât l-a făcut să se rostogolească înapoi, de-a berbeleacul, drept în faţa cloştii. Iar aceasta s-a repezit din nou la el şi dă-i, şi dă-i! Când l-alăsat în sfârşit şi a alergat în cămară, la puişori, aripile ei grele, obosite, măturau cimentul. Fănel a rămas întins pe jos în bucătărie. A mai căscat pliscul de două ori, apoi şi-a dat duhul.

În româneşte de ALICE GABRIELESCU şi

PETRE DRAGOŞ

ÎN APĂRAREA ALBINELOR

MĂ URCASEM PÂNĂ SUS, pe Vârful Piscului. E un

munte înalt. Cu creasta lui acoperită de fagi, se bălţă semeţ lângă Cristur, în judeţul Braşov.

Bătrânul munte îmbrăcase veşmântul primăverii. Viorele albăstrii-liliachii se tupilau modeste pe sub tufe, ciuboţele catifelate îşi întindeau către soare căpşoarele lor galbene. Mergeam răscolind cu o nuia de alun frunzele ruginite ale toamnei trecute, dintre care = ea acum viaţa cea verde.

O mierlă cu ciocul galben a zvâcnit fără veste printre frunzele uscate stârnind atâta zgomot, de parcă venea un urs. M-am speriat.

I

— Tii, nebuno! am bombănit. Ia stai, că te sperii şi eu acum pe tine – şi m-am îndreptat spre locul de unde zvâcnise mierla.

A zburat îngrozită, tăindu-mi calea, a încercat să mă ademenească apoi cu câteva triluri speriate, dar eu am înaintat fără să şovăi spre cuibul ei. Din dreapta m-au împiedicat însă în mers spinii unui măceş, dinspre stânga s-a agăţat de mine o tufă mică de păducel. „O să mă sfâşii tot”, mi-am zis şi, socotind ca mierlei îi ajunge lecţia primită, am lăsat-o în plata Domnului.

Peste puţin m-a speriat o prepeliţă; s-a ridicat cu un guruit sonor, la numai trei paşi de mine. Mai încolo, dulgheriţa codrului ciocănea cu spor. „Toc-toc… toc-toc…” bătea ea într-un plop tremurător. „Asta-i o ghionoaie!” mi-am zis şi m-am oprit. „Ăsta-i un om l „şi-o fi zis ea şi a zburat.

La fel am păţit-o şi cu un iepure; acesta a întins-o la drum atât de iute, încât numai cu ochii am putut să-l ajung din urmă.

Un cintezoi m-a văzut şi a sărit cu gura: „Mi-to-can, mi-to-can!” Se bâţâia pe un măr sălbatic, pipernicit şi strâmb ca vai de el, care în zadar îşi întindea crengile, vrând parcă să ajungă din urmă un fag tânăr şi frumos. Fagul creştea drept şi înalt alături de el, căutând parcă să-i fie pe plac unui corn vecin, cu crengile pline de flori galbene. Era frumos de tot acest corn înflorit, dar îl

întrecea în frumuseţe copacul meu preferat, mesteacănul cu coaja albă-argintie. Am stat şi l-am admirat pe acesta multă vreme; dintre toţi copacii frumoşi, el era cel mai mândru. O fi ştiut că vin, căci se gătise ca de nuntă. Îşi pusese pe cap un văl de un verde gingaş şi-l flutura spre mine în adierea uşoară a vântului primăvăratic. I-am făcut semn că-l văd, apoi, gata să plec, i-am aruncat încă o privire plină de încântare şi am păşit mai departe. Am coborât într-o vâlcea părăsită în care putrezeau butuci albiţi de vreme. Arătau ca nişte ciolane uriaşe. Doar atât rămăsese dintr-o străveche şi minunată pădure: un cimitir ciudat. Am răzbătut cu chiu cu vai printr-un desiş de usturoi sălbatic, de un verde aprins. „Doar slănina mai lipseşte”, mi-am zis.

M-am întors apoi iarăşi în pădurea cea plină de viaţă, în care fagii cu coaja pistruiată îşi întindeau ramurile spre înălţimi. Câte un stejar cu trunchiul încreţit se amesteca printre ei, fâşâindu-şi frunzele uscate rămase pe crengi. Şi cum păşeam aşa printre copaci, deodată aud un zumzăit ca acela al pisicii când toarce. „Ce-o mai fi şi asta?” mi-am întrebat urechea. Iar urechea mi-a îndemnat atenţia spre dreapta. M-am abătut atunci din drum, luând-o într-acolo de unde venea zbârnâitul acela înăbuşit. În cele din urmă am tlat de un fag mare cu crengile răsucite. Din rămurişul lui venea sunetul acela ca torsul unei pisici. Am dat târo. oale copacului şi deodată am descoperit în trunchiul lui, la numai un metru de pământ, o găurică, prin care intrau şi ieşeau în zbor albine sălbatice. O mare familie de albine se adăpostea în scorbura fagului bătrân.

M-am apropiat cu băgare de seamă şi am început să observ albinele. Harnice mai erau! Lucrau neobosite. Ieşeau una câte una, prin deschizătura mică, zăboveau puţin pe trunchiul copacului şi apoi, zzz! se avântau în pădure. Zburau de pe odolean pe mâţişor, de pe calea-calului pe brânduşele primăvăratice, zburau pe răchite, apoi se lăsau deasupra pârâiaşului clipocitor; de acolo o luau în sus, spre luminiş, şi aşa culegeau ele din zbor un pic de nectar din potirul florilor, un pospai de polen de pe

staminele lor, şi nu uitau să ia şi v*

O picătură de apă din pârâu. Pe urmă, încărcate cu toate cele de trebuinţă, se întorceau acasă. Picioruşele îngălbenite de polen şi le târau greoi pe trunchiul fagului, căutând deschizătura scorburii. Apoi ieşeau din nou, uşurate de povara lor, şi acest du-te-vino nu contenea o clipă.

Am stat acolo multă vreme, gândindu-mă cât sunt de folositoare aceste mici vietăţi. Toată viaţa lor e numai muncă, o muncă dusă pentru clădirea şi orânduirea micii lor lumi. Ele cresc noi şi n-ai roiuri de albine, adună mierea, şi munca lor slujeşte şi la dezvoltarea naturii, căci prin ele se fecundează florile. Şi nicio pagubă nu se alege de pe urma modestei lor existente.

Am stat şi am privit multă vreme mica şi plăcuta colectivitate. Deodată ceva ciudat mi-a atras atenţia. Pe jos, pe lângă copac, mişunau puzderie nişte furnici mari, cu brâu cafeniu; îndată ce vreo albiniţă obosită se aşeza să se odihnească pe frunzele uscate ori pe muşchiul mătăsos, furnicile cafenii se repezeau câte trei-patru asupra ei, o împresurau, se agăţau de ea cu fălcile lor puternice, o împroşcau cu un lichid rău mirositor – acidul formic – apoi una din furnici o târa de acolo pe albiniţă ucisă.

— Mii de draci! Ia te uită, tâlhăroaicele! De unde au mai ieşit şi ele?

M-am uitat mai bine şi am văzut că o adevărată şosea în miniatură ducea de la fag până la un coşcogeamite muşuroi rotunjit, ca o cocoaşă a pământului, la vreo treizeci de metri depărtare. Era un furnicar uriaş. Furnicile îl clădiseră din muguri de fag, din cotoare de frunze uscate, la rădăcina unui ciot putrezit. De aici porneau acum noi şi noi cete de furnici spre fagul scorburos.

— Ei, poftim! şi aici e o colectivitate, mi-am zis. Şi vietăţile astea sunt harnice, muncitoare. Şi ele îşi au societatea lor, ba încă foarte asemănătoare cu a albinelor, îşi clădesc muşuroiul, strâng provizii pentru iarnă, cresc generaţii noi, şi totuşi, ce deosebire! în timp ce albinele se

hrănesc din munca lor, viaţa furnicilor se întemeiază pe jaf, pe cuceriri. Din proviziile jefuite de la alţii trăiesc furnicile. Îşi alcătuiesc adevărate oştiri, armele lor sunt fălcile puternice ale ostaşilor, iar unicul lor scop este jaful, cotropirea.

M-am întors la albinele din fag. Pe jos, în faţa fagului, pământul era acum înţesat de furnici. Înaintau treptat, treptat. Ţelul lor era să ucidă şi să jefuiască albinele. Albinele se abăteau mânioase asupra lor, zumzăiau, băteau agitate din aripioare, contraatacau oştirile cotropitoare, dar degeaba. Jos, pe pământul presărat cu frunze putrede, noi şi noi coloane de furnici mărşăluiau înainte, spre fagul cel bătrân.

N-am mai putut răbda. M-am repezit la furnicar, l-am acoperit cu crăci uscate şi, fără pic de remuşcare, i-am dat foc.

În româneşte de ALICE GABRIELESCU şi

PETRE DRAGOS

HÂRCIOGUL

NU AVEAM ÎNCĂ PAISPREZECE ANI şi îmi câştigam pâinea muncind din greu. Pe vremea aceea nu era ca astăzi, când orice copil poate merge la şcoală şi poate ajunge tot ce doreşte, dacă-l ajută mintea: strungar, tractorist, ofiţer de marină, pilot, inginer, medic sau chiar ministru. Pe vremea aceea, toate acestea costau bani grei, şi la şcoală n-aveai ce căuta dacă nu aveai parale.

Noi eram aşa de săraci că nu puteam fi decât zilieri. Căram mortar, spărgeam piatră, lucram la pământ cu lopata.

În vara aceea, eu lucram la un terasament de cale ferată, împreună cu fratele meu mai mare. El avea şaisprezece ani, eu paisprezece. Tăiam cu târnăcopul de dimineaţă până seara pământul argilos.

Nu e o muncă pentru copii. Palmele scorţoşate de unelte erau o carne vie. După munca de peste zi, seara zăceam ca nişte buşteni fără simţire pe scândurile goale ale patului şi nu o dată renunţam la cină, de istoviţi ce eram. Iar dimineaţa, parcă toate oasele ne pârâiau când ne

aplecam întâia dată din şale.

Picherul ne hăituia tot aşa de aspru ca pe cei mari, la plată însă nu ne dădea decât jumătate din simbrie, însă n-aveam încotro – trebuia să robotim înainte dacă voiam să mâncăm. Şi am fi muncit, nici vorbă, cu dragă inimă, tot anul, dacă lucrările n-ar fi încetat pe la sfârşitul lui septembrie.

Da, lucrările de terasament se isprăviră şi noi rămaserăm de izbelişte, fără niciun fel de câştig. Începurăm deci să alergăm în toate părţile după lucru, ca furnicile. Am încercat la cariera de piatră, la construcţia de drumuri în pădure, la şteampul pentru piatră, la tăiatul stânjenilor de lemne, dar nicăieri nu ne-au primit. Pe vremea aceea, din zece oameni unul era şomer în ţara aceasta, şi deci pretutindeni se îmbiau la lucru cu sutele.

Ne apucase luna octombrie şi noi tot nu ne găsisem un rost. Ne băteam capul în fel şi chip: ce-i de făcut? Tata era zidar la Braşov şi nu venea acasă decât din două în două săptămâni. Pe vremea aceasta, în octombrie, câştiga şi mai puţin ca altă dată şi – din puţinul agonisit – cheltuia jumătate pe chirie şi mâncare. Nu mai aveam acasă decât nişte cartofi, şi aceştia pe terminate.

Primăvara, vara, tot mai poţi încropi ceva parale din una-alta. De pildă, poţi prinde o mulţime de broscuţe tinere, le tai labele de dinapoi, le aduni într-o găleată, le duci la Braşov şi le vinzi la restaurantele mai scumpe unde, tăvălite în făină şi gălbenuş de ou şi prăjite în untură, se servesc clienţilor cu gusturi mai rafinate. Vara poţi culege ciuperci, fragi, zmeură, mure. Dar ce să culeagă în octombrie omul care nu are nici grădină, nici pământ? Pe vremea asta doar porumbrele, mere pădureţe şi măceşe mai găseşti pe câmp şi prin păduri, iar pe acestea nu le mănâncă decât copiii de oameni săraci. Or, aceştia nu dau bani pentru ele, îşi culeg ei singuri dacă au nevoie. Eram aşadar tare strâmtoraţi… Umblam de colo până colo, adulmecam ca şoarecele, iarna. În sfârşit, într-o după-amiază, fratele meu se întoarse acasă plin de încredere.

— Gata, am aflat ce avem de făcut! Nu te mai

necăji… O să avem pâine berechet, o linişti pe mama.

Mama îl privea cu îndoială. îi cunoştea firea: se înflăcăra din orice fleac.

— O să săpăm la hârciogi… declară fratele meu.

Românii din Zizin şi ceangăii din Tatrang numai asta fac toamna: sapă la hârciogi, explică el cu aerul omului care-şi dă importanţă. O să avem grâu cât pofteşti, o încredinţa din nou pe mama. Şi ne povesti pe larg ce provizii grozave îşi face animalul acesta hapsân. Unul.

Debora, un ziler fără căpătâi, aciuat când pe lângă un bogătan, când pe lângă altul, de la care a auzit toate acestea, a scos cică cinci duble de grâu, într-o toamnă, dintr-un singur cuib de hârciog.

Atât ne-a trebuit! Toată după-amiaza n-am mai făcut altceva decât să ne pregătim de săpăturile din ziua următoare. Ardeam de nerăbdare. Am făcut rost de hârleţ, de târnăcop şi de un sac pentru grâu. Fratele meu a şi făcut socoteala:

— Săpăm în fiecare zi câtepatru cuiburi de-hârciogi… Sau, hai, să nu zic decât trei, dar asta pe puţin… Asta face de trei ori şase duble… sau, să zicem numai cinci… dar chiar atât înseamnă cincisprezece duble de grâu pe zi. Aşa că avem nevoie de cel puţin trei saci, declară hotărât, şi fiindcă nu aveam decât unul, o zorea pe mama să se ducă şi să ceară împrumut, de unde-o şti, încă doi.

— De ce să dăm şfară-n ţară, dragii mamei, că o să avem atâta grâu? Oamenii îs pizmătăreţi şi toată lumea o să ne ceară împrumut, se îngrijora dinainte mama.

În cele din urmă, fratele meu se declară mulţumit şi cu un singur sac; tot mai aveam o desagă în care de asemenea intrau cel puţin trei duble. Iar când sacul va fi plin, o să-l cărăm acasă, pe după grădini, o să-l golim şi o să ne întoarcem să aducem restul. Fratele meu ne-a mai spus că grâul va trebui să-l spălăm întâi, să-l întindem la uscat, în pod, şi abia după aceea o să-l putem duce la moară. Făcu de asemenea socoteala că dacă ne ţinem toată săptămâna de treabă, o să strângem nouăzeci de duble de grâu.

— O să avem pâine din belşug până la viitoarele săpături de cuiburi de hârciogi, adică până la anul pe vremea asta. Ba, o să putem chiar vinde din atât amar de grâu.

— Vai, dragul mamei, dac-ar ajunge măcar până la primăvară! Nici nu mă gândesc să vând din el… Da’ oare e sigură treaba asta cu hârciogii? izbucni îndoiala din ea.

Fratele meu o privi indignat:

— Vezi cum eşti? Atâta ştii şi dumneata! Să strici cheful omului. Nu face să-ţi mai baţi capul, să găseşti ceva.

Până la urmă mama nu mai îndrăzni să-şi arate nici neliniştea, necum să se îndoiască de reuşita întreprinderii noastre.

Iar a doua zi pornirăm dis-de-dimineaţă spre câmpul înfiorat de octombrie. Fratele meu ducea cazmaua, iar eu hârleţul şi sacul.

Un val de frig se aşternuse peste delniţele despuiate. De după clinurile de dealuri soarele răsărea aburit şi roşu. Pe arăturile negre funigeii sclipeau: câmpul întreg părea brodat cu fire de argint. O tufă de sânger se înălţa roşie pe marginea drumeagului; pe creanga din vârf o coţofană se cumpănea cu multă gravitate. Am părăsit drumeagul şi am apucat-o de-a curmezişul miriştilor de toamnă ce abureau albăstrui. Mergeam cu ochii în pământ, căutând găurile de hârciogi.

Spre marea noastră uimire, n-am găsit niciuna. Deşi ele se recunosc uşor, fiindcă sunt mai mari decât găurile de şoareci şi împrejurul lor găseşti totdeauna grămezi de pleavă şi de păstăi. Iar pereţii lor, frecaţi de blana animalelor, sunt lucioşi, sclipesc, nu alta. Astfel de găuri căutam şi noi acum, dar nu găsirăm niciuna. Scormonirăm toate bortele mai mărişoare, dar nu dădurăm decât de şobolani şi de greieri adormiţi.

— Să căutăm mai departe, mă încuraja fratele meu.

Ajunge să găsim una pe zi. Asta înseamnă de şase ori cinci… în total treizeci de duble pe săptămână…

socoti la repezeală, iar eu săpai înainte, cu puteri în]

noite.

Începea să se însereze când ne lăsarăm de căutat.

— Nu se poate chiar din prima zi, îi explică acasă fratele meu mamei, dar ai să vezi dumneata mâine…

În zadar cutreierarăm însă tot câmpul, nu găsirăm niciun pui de hârciog nici a doua zi, şi nu găsirăm nici a treia şi nici a patra zi.

Acum, fratele meu încerca să liniştească familia spunând că ajunge să desfundăm o singură bortă pe săptămână: asta înseamnă cinci duble de grâu pe săptămână – nu-i aşa? adică douăzeci pe lună. Şi a doua zi pornirăm din nou la vânătoare. Era într-o zi de sâmbătă. Seara veni tata de la Braşov şi ne lămuri că pe vremea asta hârciogii îşi astupă gangurile subterane şi se cufundă în somnul de iarnă. Aşa că degeaba umblăm după culcuşurile lor.

Fratele meu îl asculta amărât, dar nu putea renunţa la grâul din magaziile hârciogilor.

— Să mai facem o încercare. Poate că vreun hârciog o fi uitat să-şi astupe bârlogul. Mâine tot e duminică, aşa că în zadar am încerca să găsim de lucru în altă parte.

Şi astfel, duminică dimineaţa pornirăm din nou la câmp.

Doi în două părţi, la o distanţă de vreo douăzeci de paşi, căutam cu atenţie urmele de hârciogi.

Răcoarea dimineţii era usturătoare, mutam întruna hârleţul de pe un umăr pe altul, îmi era frig la mâini; pe arăturile jilăvite de rouă, tăpălăgi uriaşe ni se lipeau de bocanci.

Timpul trecea încet; era aproape de amiază, când deodată fratele meu începu să-mi facă semne şi să strige:

— Iacătă-l! E aici! Haide, repede!

Am alergat într-un suflet spre el, poticnindu-mă în bulgării arăturii proaspete de toamnă.

Fără să scoată o vorbă, fratele meu îmi arătă cu mâna întinsă o bortă mai de nădejde, cu marginile lucioase; alături de ea se ridica o moviliţă de pământ amestecată cu pleavă. Nu încăpea nicio îndoială că am dat de o gaură de hârciog.

O privirăm cu evlavie un răstimp, apoi fratele meu îmi luă hârleţul din mână şi începu să sape de zor. Dar abia împlântase de trei ori hârleţul în pământ, că deodată se îndreptă din şale şi îşi aţinti privirea asupra mea:

— La cealaltă ieşire! Ca întotdeauna are două… Stai aici, să nu cumva să iasă, spuse trântind hârleţul şi începând să caute a doua ieşire. O şi găsi repede. Cobora drept în jos, în pământ. Era intrarea hârciogului în bârlog. Fratele meu vârî în ea cât putu de adânc coada târnăcopului, apoi se întoarse la mine şi începu să sape.

Ei bine, am avut ce săpa! Săparăm o jumătate de metru, apoi un metru şi tot nu dădurăm de fund. Lucram cu schimbul: unul săpa, celălalt supraveghea borta.

Săpaserăm un metru şi jumătate şi tot nu dădeam de fundul ei. Mărturisesc că îmi cam trecuse pofta şi eram convins că nu hârciog, dar nici pui de şoarece n-o să găsim în fundul galeriei.

Dar iată că deodată, tocmai în clipa când îi trecui hârleţul fratelui meu, ca să sape mai departe, aud un mârâit surd şi înfricoşat, şi în aceeaşi clipă din gaură sare un animal mic, bondoc, cu fălcile gălbui, repezindu-se dunăre la noi. Ne dădurăm înapoi cu nişte salturi de lăcuste, privindu-l speriaţi. El era, hârciogul! Scrâşnea din dinţi şi sărea la hârleţul pe care i-l întinsesem în faţă. Horcăia, mârâia, se oţăra cumplit. Gâfâia, sforăia, repetând parcă întruna:

„Cum aţi îndrăznit să năvăliţi în olaturile mele, să puneţi ochii pe avutul meu, pe grâul meu?”

Numai că, învingându-şi spaima, fratele meu îşi veni repede în fire şi, întorcând hârleţul, îl pocni drept în moalele capului, de-i trecu într-o clipă mânia şi se întinse mort la pământ. îl priveam cu multă bucurie.

— Vezi că am avut dreptate? striga fratele meu plin de încântare. E bărbătuş, are ăsta grâu, nu-ţi fie frică!…

Cu puteri înnoite mă apucai să sap înainte. Şi nici n-a trebuit să sap mult.

— Ho, stai! strigă fratele meu şi în clipa aceea cuibul, căptuşit cu fire subţiri de paie şi cu pleavă, se deschise în

faţa noastră.

— Dar unde-i grâul? mă uitai întrebător la fratele meu. În cuib nu vedeam niciun bob de grâu.

— Sapă mai departe de-a lungul gangurilor, mă îndemnă.

Din cuib se desfăceau exact patru galerii, apucând-o în direcţii diferite.

Săpam deci cu multă râvnă.

Întâia, care cobora de la intrare, era goală, celelalte trei însă, după câteva lovituri de cazma, începură să se lărgească şi bunătatea de grâu se revărsa valuri-valuri din ele. Două gemeau de grâu, iar a treia era plină de porumb şi felurite seminţe de buruieni.

Am adunat aproape o sută de chile de bucate din cele trei depozite. Atâta strânsese animalul acesta hapsân. Umplurăm aproape tot sacul cu grâu şi desaga cu porumb…

Vai, ce fericiţi eram!

— Ei, nu ţi-am spus? Nu ţi-am spus? repeta întruna fratele meu.

Ascunserăm târnăcopul şi hârleţul, acoperindu-le cu pământ; ne făceam socoteala că o să ne întoarcem mai târziu să le luăm. Desaga şi hârciogul răpus rămăseseră în seama mea, sacul îl luă în primire fratele. Abia am putut să i-l aburc în spinare. Cu cei şaisprezece ani ai lui, fratele meu era tare ca un pui de urs, dar sacul era atât de greu, încât, sub povara lui, înainta clătinându-se şi poticnindu-se mereu. Dar dacă ar fi fost de două ori mai greu, el tot nu m-ar fi lăsat să-i ajut. Singur voia să-l ducă şi să-l puie în faţa mamei.

Era târziu după-masă când apucarăm pe drumeagul cunoscut. De acolo mai aveam vreo doi kilometri până acasă.

— …Dacă în fiecare săptămână găsim atâta grâu, gemea fratele meu sub povara sacului, atunci… Aşteaptă să-l las puţin jos şi o să-ţi fac socoteala cât grâu o să avem până la căderea zăpezii…

— Dar până atunci toţi hârciogii îşi vor fi astupat

demult ascunzătorile şi or să doarmă duşi, observai timid… Şi pe ăsta l-am găsit doar din întâmplare, şi cu câtă greutate!…

Dar fratele meu nu-mi dădu nicio atenţie; se oprea tot la douăzeci de paşi socotind, adunând şi înmulţind hârciogii şi dublele de grâu.

La unul din aceste popasuri un om ne ajunse din urmă.

Era Cârmes Bálint, cel mai mare bogătan din sat. Ţinea doi argaţi, avea cincizeci de pogoane de pământ, boi, batoză… aproape că nici el nu mai ştia ce are. Era un om scund, tărtaneţ, clipea veşnic somnoros din ochi. Altă dată nici nu sta de vorbă cu nişte ţângăi de seama noastră, acum însă dădu din cap şi se uită la hârciogul pe care-l duceam în mână…

— Acum l-aţi săpat?… Frumos animal!…

Mai mârâi ceva, apoi se apropie de noi, flocăi blana hârciogului să vadă dacă nu-i cade părul. Apoi cântări din ochi sacul cu grâu.

— Sunt trei duble bune, spuse.

Fratele meu se uită indignat la sac.

— Sunt şi patru! îi răspunse cu năduf. Iar aici e porumb, arătă spre desagă.

— De acolo l-aţi scos? întrebă Cârmes, arătând înapoi.

— Nu. De dincolo, arătă fratele meu în direcţia săpăturii.

Cârmes tuşi mărunt, se uită încă o dată la sac, mormăi ceva în chip de bineţe şi plecă.

— Trei duble?!… se uită fratele meu cu ciudă după el. I-auzi!… Nu mai poate de invidie, asta e!

În sfârşit, luarăm pe umeri sacul şi desaga şi

pornirăm şi noi spre sat.

Eram leoarcă de sudoare când ajunserăm în dosul grădinilor. Cotirăm pe cărarea ce ducea la noi, când deodată ne pomenim faţă-n faţă cu doi jandarmi cu baioneta la armă. Veneau prin grădină, printre prunii cu crengile desfrunzite, negre, aţă spre noi.

Ne oprirăm pe loc, lăsarăm sacul şi desaga la pământ. Dar cu toate că nu ne ştiam vinovaţi cu nimic, vederea jandarmilor ne umplu de frică.

Jandarmii ajunseră în faţa noastră şi unul din ei ne întrebă arătând spre hârciogul pe care-l ţineam în mână:

— Voi aţi umblat după hârciogi?

— Da, dar asta e permis, răspunse fratele meu, încercând să-şi păstreze curajul.

Jandarmul însă făcu semn din cap:

— Luaţi-o înainte! spuse aspru.

— Dar ce-am făcut? întrebă fratele meu.

Jandarmul îşi luă repede arma şi cu patul puştii îl îmboldi în piept.

— Înainte, marş! ordonă. Ia-ţi şi sacul!

Şi astfel am fost duşi la post, cu sacul şi cu desaga în spinare, pe după grădini, încât n-am putut da de ştire nici părinţilor. Fratele meu a mai încercat să afle de la jandarm de ce suntem duşi la post, dar acesta îi închise gura, zorindu-l brutal. La urmă îi spuse răstit:

— O să afli îndată.

Am aflat, într-adevăr.

Când am intrat în cancelarie, majurul stătea la masă şi alături de el şedea şi Cârmes Bálint.

A trebuit să punem sacul şi desaga jos, în faţa mesei, şi hârciogul pe sac.

Majurul se întoarse spre Cârmes Bálint.

— Ăştia erau?

Bogătanul dădu alene din cap.

— Da, i-am văzut. Săpau în pământul meu, în proprietatea mea. Grâul acesta e al meu.

Fratele meu îl privi uluit.

— Cum?!… în pământul dumitale?!… Grâul ăsta e al

dumitale?! Dar nu-i adevărat!… strigă.

Bogătanul însă nici nu se uită la el.

— I-am văzut săpând, minţea cu încăpăţânare.

Majurul se întoarse spre noi:

— Cine v-a dat voie să scormoniţi în pământul altuia?

Făcu un gest scurt de ameninţare. Luaţi seama, că uite!… şi ridică de pe masă un băţ gros. Apoi începu să ne explice că grâul e al proprietarului pe al cărui pământ a crescut, iar hârciogul rămâne aici, în cancelarie.

Nu ascundea deloc că blana voia s-o oprească pentru el. Porumbul puteţi să-l luaţi, e al vostru. Ei, aţi înţeles? Şi acum, căraţi-vă!

Fratele meu păli de mânie, apoi se apropie de masă şi puse mâna pe sac.

— Dar asta-i ticăloşie!… Ce credeţi că vi-l las aici?

striga el şi înşfacă sacul ca să-l salte pe umăr. Majui îi 1 făcu un semn jandarmului care stătea lângă uşă.

sta înainta doi paşi şi-i trase o palmă fratelui meu care căzu pe masă, iar de acolo grămadă pe sac.

Stăteam zdrobit, copleşit de ruşine şi înghiţeam noduri, că de ajutat nu-i puteam ajuta.

— De ce mărul e rotund? 5

Fratele meu se ridică de la pământ: un obraz îi era palid ca ceara, celălalt roşu ca sângele. Îşi şterse încet nasul cu dosul palmei. Apoi îl măsură pe majur din creştet până-n tălpi.

— Bine, al vostru să fie. Noi am trudit pentru el şi voi ni-l luaţi… Voi aveţi puşti… Două boabe de lacrimi i se prelinseră pe obraji, dar le şterse furios. Ei, mâncaţi-l sănătoşi! apoi se întoarse repede spre Cârmes.

Auzi? Mănâncă-l!

Şi începu să strige, plin de ură:

— Ştii ce eşti tu?… Hârciog! Tu eşti adevăratul hârciog. Dar aşteaptă, aşteaptă!… Apoi se răsuci în călcâie şi ieşi repede din cancelarie.

Abia mă puteam ţine după el cu desaga pe umăr.

Nu ne-am mai dus să săpăm vizuini de hârciogi. Chiar de-a doua zi pornirăm să ne încercăm norocul la cariera de

piatră. Cine ştie? Poate ne angajează cu ziua i la sfărkaat bolovani...

În româneşte de A. ALDE

JOSKA

(*Profesorului Tulogdi Jdnos care m-a învăţat ştiinţele naturii*)

KOVÂCS JOSKA DINTR-A CINCEA era răzgâiat peste măsură de mătuşă-sa Manei, văduva lui Mihâj-lik Jeno. Acest Mihâjlik fusese mic meseriaş: un bărbier cu câteva calfe, sau – cum îi plăcea să-şi spună în dialectul de la Două ape1 – coafor. Tocmai de aceea nu cunoştea duşman mai hain decât pe Sipos Márton, fochist la Calea Ferată Someşană, care – într-o duminică, la o partidă de popice, după al patrulea şpriţ – îi declară fără înconjur că bărbierul nu este coafor, ci râzător de jeg. Mihâjlik luase, aşadar, în

1 Cartier mărginaş din Cluj.

5*

căsătorie pe mătuşa lui Joska. Până la vârsta de şaptesprezece ani, tanti Manei fusese o muncitoare cumsecade. Taică-său era zidar, iar ea lucra la fabrica de cutii. Într-o bună zi însă au invitat-o să cânte solo la o serbare a corului micilor meseriaşi, iar acolo, un actor bătrân, amator de şpriţuri, o sărutase pe frunte şi o declarase a treia Blana Luiza1, profeţindu-i un viitor strălucit. Drept a doua Blana Luiza o declarase pe fata unui sobar care cântase înainte de tanti Manei – iar sobarul onoră cu două şpriţuri laudele încasate de fie-sa. Din ziua aceea tanti Manei şi-a schimbat felul de viaţă. Gloria i s-a urcat la cap. Începu să se uite de sus la tovarăşele ei de muncă de la fabrica de cutii, la prietenele din strada ei, la băieţii de muncitori care-i făceau curte. Umbla la teatru, cât cu rost, cât fără rost, nu mai cânta pentru nimic în lume decât după note şi citea nopţi întregi „Viaţa teatrală” 2, versuri şi romane lacrimogene. Rezultatul a fost că, dacă nu s-a ales artistă, a ajuns în schimb fată bătrână. Şi fată bătrână ar fi rămas dacă n-ar fi murit întâia nevastă a lui Mihâjlik Jeno şi dacă, cu mintea lui practică, bărbierul

nu s-ar fi îndrăgostit de părul ei negru cu reflexe albăstrii. „Dumnezeu însuşi i l-a dat, să-i fie de reclamă!” se gândea cu însufleţire. A cumpărat o mulţime de clame, fiare de frizat, şi-a angajat o manichiuristă şi câteva calfe, s-a însurat cu tanti Manei şi a trecut de la meseria mai puţin rentabilă de bărbier la aceea mai bănoasă de coafor de dame. Pe tanti Manei o aşeză la casierie; îi ondula părul în fie

1 Vestită cântăreaţă maghiară de operă şi folclor, supranumită

„Privighetoarea naţiunii” (1850 – 1910).

2 „Szinhdzi Elet” o revistă de cancanuri literare şi artistice, răspândită în cercurile mic-burgheze din Ungaria între cele două războaie mondiale.

care săptămână şi-i făcea în fiecare lună, drept reclamă.

O altă coafură.

— Dar, după o căsnicie de douăzeci şi câţiva ani, vrednicul bărbat a trecut în lumea drepţilor şi tanti Manei a rămas singură. „Întoarce-te la fabrică”, o sfătui soru-sa, mama lui Kovács Joska. Manei îşi făcu gura pungă. Să se întoarcă iar la fabrică, după ce atâţia ani de zile a fost nevastă de mic meseriaş? Nu! Niciodată! Vându salonul, cumpără la piaţa de vechituri o întreagă colecţie din „Viaţa teatrală” şi de romane sentimentale şi se dedică exclusiv lecturii. Tocă banii pe care îi luase pentru salon, apoi cară rând pe rând la piaţă clamele şi fierăria ce-i mai rămăsese, perucile de diferite culori şi sculele de coafat, dar până să le dea gata şi pe acestea se deprinsese atât de bine cu meseria de telal, încât se făcu ea însăşi vânzătoare de vechituri.

I

Şi astăzi vinde la piaţă şi ţine să lămurească pe toată lumea că ea nu e fitecine: bărbatul ei a fost mic meseriaş – coafor, draga mea, un domn, ce mai!… De-aia m-am şi măritat cu el, deşi aveam o voce!… Puteam să ies o adevărată Blana Luiza…

Ei bine, această tanti Manei l-a răzgâiat aşa de tare

pe Kovács Joska.

Într-o seară trecuse pe la alde Kovács să vadă pe loru-sa. Joska îşi prepara tocmai lecţia de maghiară.

1 trebuia să înveţe pe dinafară o poezie de Petőfi.

Cu capul îngropat în palme, el buchisea cu glas tare:

Cuţit în i-ni-mă lui Lamberg, şi ştreang de gâtul lui La-tour…

Spusese de vreo patru ori în şir versul revoluţionar are până la urmă îl înfierbântă aşa de cumplit încât, acoperind conversaţia maică-sii cu tanti Manei, Joska strigă cât îl lua gura:

Iertare şi-nâu-rare ori-şi-cui.

Dar pentru regi, nu, nicio milă nu-i!

Ultimul vers din strofă îl strigă cu multă siguranţă: *Trimiteţi regii la spânzurătoare*!

Astfel maică-sa şi tanti Manei fură nevoite să-şi vorbească pe un ton din ce în ce mai ridicat ca să se poată înţelege.

În timpul din urmă, tanti Manei venea destul de de pe la alde Joska, deşi ea fusese certată cu soru-sa inc mai demult. Căci pe vremea când mama lui Joska's mărita, tanti Manei îi declarase ritos că este împotriva acestei căsătorii sub demnitatea lor. N-are ce căuta! familia lor de zidari, pricepuţi şi învăţaţi cu lucrur mai subţiri, un fierar cu mâini aspre, bătătorite, e faţa veşnic smolită de funingine, care, colac peste pupăză, e de două ori fierar: şi ca nume şi ca mesei ie1 Şi fiindcă mama lui Joska nu ţinuse seama de aceeaşi declaraţie, tanti Manei n-a mai vrut să ştie de ea şi atâta timp cât a fost soţie de mic meseriaş – nevast unui coafor, mă rog! – n-a mai pus piciorul în casa e

Acum însă, pe Kovâcsoaia, care e activistă în mişcare femeilor, n-o supără vizitele soru-si: să poftească Mane" să vadă ce om e bărbatul ei, fruntaşul în muncă; bani frumoşi câştigă, de cât respect se bucură preţu ti deni…

Tanti Manei şedea deci în tihnă şi, venind vorba aparatul de radio pe care alde Kovács îl cumpărase nu de mult, observă în treacăt:

1 Kovács – fierar, în limba maghiară.

— Nu e rău, dar în piaţa de vechituri se găsesc mai bune. Chiar deunăzi un consilier regal şi-a vândut aparatul… Ce lume, Dumnezeule Doamne!… Un domn aşa de subţire, o excelenţă… şi trebuie să-şi vândă tot!

se tânguia.

Bunica lui Joska, care locuia cu dânşii şi nu era deloc încântată să audă pe fosta nevastă de bărbier vorbind de aparatul fiului său – cazangiu, oricum – şi care n-a uitat niciodată vorbele în doi peri la adresa feciorului ei, interveni cu indignare:

— Păi dac-ar munci excelenţa sa, n-ar trebui să-şi vândă lucrurile din casă. Dar vezi că-i e lehamite să muncească.

Tanti Manei o privi îngrozită:

— Un domn subţire ca el?… Fugi de-acolo, tanti!

Ce să muncească? Nu-i deprins el cu aşa ceva, ferit-a sfântul!… Fireşte că acum şi dumneata o ţii morţiş:

jos cu domnii… Ia să nu mai fim chiar aşa de democraţi! Trebuie să ai şi niţică inimă, adaose pe un ton de reproş.

Bunica nu se dădu bătută şi-i dovedi pe loc că ea nu *de acum* are ce are cu domnii: nu i-a putut înghiţi niciodată. Ei i-au mâncat viaţa în fabrică şi ei i-au prăpădit şi bărbatul, în război.

— Crezi dumneata că lucrurile astea se uită?…

Dar, fireşte, cine nu are ce uita se dă cu ei, spuse apăsat.

Tanti Manei încercă să se apere: Doamne fereşte să fie de partea lor, dar, vezi dumneata, cu iubirea mai departe ajungi decât cu această ură de clasă, sau cum naiba-i zice… De altfel, excelenţa sa e un om aşa de bun, să-l pui la rană, nu altceva; cu toată lumea vorbeşte frumos la piaţa de vechituri.

Într-un cuvânt, discuţia luă o întorsătură cât se poate de aprinsă şi tanti Manei se uita din ce în ce mai nerăbdătoare la Joska, iar la urmă, astupându-şi urechile, se întoarse desperată spre el:

— O, Doamne, căci nu se mai poate vorbi de gura ta!

Joska tăcu, încremenit. Bunică-sa însă îi luă numaidecât apărarea:

— Lasă băiatul în pace, să-şi vadă de lecţii; asta e mai important decât piaţa de vechituri.

Tanti Manei se încruntă o clipă. Era în cumpănă: să înghită afrontul sau să-l respingă? Dar cum venise cu gândul să ceară un împrumut de douăzeci de lei pentru a putea cumpăra nişte pantaloni uzaţi de la avocatul din vecini, pe care apoi, periaţi şi călcaţi, avea de gând să-i vândă cu patruzeci, hotărî că nu e cazul să se supere. Cu un zâmbet plin de amabilitate, se întoarse deci spre Joska.

— Înveţi o poezie, Jozsika? Ei, spune-mi-o şi mie, frumos.

Copilul clipea stingherit. În timpul din urmă o cam sfeclise de câteva ori când îl puneau să recite.

Bunică-sa parcă presimţea buclucul şi spuse, destul de răstit: /

— Ia mai lasă-l în pace! Ce-l pui să facă pe artistul?

Mai întâi să înveţe ca lumea.

Mama lui Joska aruncă o privire speriată spre soacră-sa. Ei, nu se cuvine, oricum, să jigneşti lumea aşa, fără niciun motiv. Încercă deci s-o apere oarecum pe tanti Manei.

— Lasă, mamă! Manei se pricepe la asta. Ce frumos cânta când era fată!

Ca prin farmec, tanti Manei se însenină, făptura ei întreagă radia de mândrie.

— Am recitat odată foarte frumos „La redută” 1, spuse ea cu însufleţire. Ia recită şi tu Joska, să văd cum merge. Şi se întoarse spre el.

Sora ei îşi privi feciorul cu oarecare jenă.

— Drept să-ţi spun, se cam lasă pe tânjală în timpul din urmă. Ni s-a atras atenţia la şcoală să-l ţinem mai de scurt, dar avem noi timp să ne mai ocupăm şi de el?

Toată ziua lipsim de acasă, şi eu, şi bărbatul meu…

Iar bunică-sii îi spune mereu că n-are nimic de învăţat…

Asta n-are niciodată lecţii… Ia spune odată poezia

aceea, nu te mai lăsa rugat atâta…

Şi astfel Joska, cât cu voie, cât fără voie, mai trăgând cu ochii spre carte, mai pironindu-şi-i în pământ, spuse până la sfârşit poezia. Ce s-a întâmplat apoi, nici lui nu-i venea să creadă. El care la şcoală era socotit ca unul dintre elevii cei mai slabi din clasă, acum se trezi ridicat în slava cerului de tanti Manei, parc-ar fi fost fruntaşul fruntaşilor, nu alta.

— Vai, ce talent! Să ştiţi că se alege actor! Nu, nu actor, poet! Un Ăbrânyi Emil2! Asta a moştenit-o de la mine, vă jur! mai spune-o o dată, Joska… îl imploră.

Joska se uită cam bănuitor la tanti Manei, apoi privi clipind din ochi la maică-sa: oare ce părere are?

Mama, surprinsă, o asculta cu plăcere pe tanti Manei. La urma urmei, cărei mame nu-i place să audă laude la adresa fiului ei; mai cu seamă când singură recunoaşte că din pricina muncii ei de activistă e cam neglijată educaţia lui.

— Vezi, vezi! Cine ştie, poate că cei de la şcoală nici nu au dreptate… Spune, puiule, îl îndemnă, dând cu blândeţe din cap.

1 Poezie de S. Petőfi.

2 Ăbrânyi Emil, poet liric maghiar de oarecare popularitate prin

(mul declamator al versurilor sale (1850 – 1920).

Iar Joska, prinzând curaj, recită a doua oară poezia pe care o avea de învăţat.

Tanti Manei era în extaz. O clipă îi fulgeră prin minte ideea ca în Joska se realizaseră toate visurile ei de până acum. Şi deodată începu să-i ocărască pe profesori:

— Nu se pricep la nimic. Profesorii de astăzi sunt ca tata: îţi zdrobesc sufletul… Nu mai departe, cazul meu… Dar pe Jozsika nu-l las. Am seamă ocup personal de el. Am să te învăţ de toate. Fireşte, nu poezii de acestea, cu spânzurătoarea. Mâine te rog să treci pe la mine.

Şi ar mai fi continuat să trăncănească, dar bunica lui Joska nu se putu răbda să nu-i taie vorba. Bătrânei, atât de liniştită altă dată, îi sări ţandăra:

— Şi de ce nu, mă rog, poezii din astea cu spânzurătoarea? Nu-s bune? Ba sunt bune! Şi profesorii sunt buni!

Când eram mică şedeam departe şi se întâmpla să întârzii la şcoală. Pe vremea aceea nu era şcoală la fiece colţ de stradă. Învăţătorul urla la mine să mă îndoi din şale – şi eram doar o fetiţă firavă; Avea o bâtă de trestie cu noduri. Îmi făcea pe dos nişte dungi cât degetul.

Nu cumva acelea au fost vremuri bune? Şi învăţătorul acela a fost un om de treabă? Aşa crezi tu?… Bineînţeles că pe vremea aceea nu învăţam versuri din astea cu spânzurătoarea. Atunci învăţam că întâiul dintre?

unguri era regele… Iar regele îi trimitea la spânzurătoare pe martiri. N-am citit cine ştie cât, dar asta o ştiu, n-avea nicio grijă. Tu în schimb citeşti ziua, noaptea, dar cu nimic nu te alegi din cetaniile tale.

Nimic nu-ţi rămâne în cap. Află de la mine că astea-s bune; poeziile astea cu spânzurătoarea. Astfel de poezii ne trebuie nouă, să ştii! se răsti ea la tanti Manei.]

Apoi se întoarse spre noru-sa: Iar dacă eşti activistă, vezi-ţi de băiat! îl laşi de capul lui, nu învaţă carte şi ascultă baliverne din astea.

Mama lui Joska o privea consternată. În sinea ei simţea că bătrâna are dreptate, dar tocmai asta o râcâia. Ce-s exagerările astea neghioabe? „La urma urmei, e vorba de soru-mea, se gândi. Te pomeneşti că mă mai scoate şi reacţionară”…

Se sperie de-a binelea. „Să ştii că e în stare, îşi zise îngrijorată de pornirea soacră-şi. Dar de ce să ajungem, din senin, la cuţite? Ia să întoarcem niţel vorba”.

— Ai dreptate, mamă, dar nu trebuie să exagerăm.

Nici Manei n-a avut gând rău. La urma urmei şi ea a fost muncitoare. Şi nu văd ce rău ar face democraţiei dacă l-ar învăţa două-trei poezii pe Joska.

Bătrâna n-a mai spus nimic. Iar a doua zi, după-masă, fără a-şi cere voie de la cineva, Joska se duse la tanti Manei să înveţe altfel de poezii decât acelea cu spânzurătoarea.

Seara băiatul se întoarse cu un binoclu orb de un ochi şi-i povesti bunică-sii că fusese al unei excelenţe care se servea de el la vânătoare.

— Boierii de altă dată erau vânători adevăraţi, bunico, îşi potriveau luneta pe puşcă şi doborau şi leii. Astăzi nu mai sunt vânători adevăraţi...

Bunică-sa ripostă energic:

— Va să zică versuri de-astea înveţi tu la mătuşă-ta?

Iar seara îşi luă nora în primire: întreabă-l pe fiu-tău cine au fost vânătorii adevăraţi...

Joska însă tăcea încăpăţânat şi numai la îndemnurile repetate ale maică-sii deschise gura, izbucnind:

— Ei da, învăţ o poezie, degeaba mă tot pârăşte bunica. Şi orice-ar zice dumneaei, au fost buni vânătorii cei vechi, numai că bunica nu mai poate de ciudă pentru că o să mă fac poet şi nu fierar. Dar chiar mâine am să-i spui poezia, ca să vadă şi dumneaei... Nu i-o spuse în ziua următoare, dar a treia zi, întorcându-se de la tanti Manei, se proţăpi în faţa bătrânei, făcu o reverenţă şi începu să declame aproape strigând:

Cu ochii sumbri, îndoliată.
Se plimbă mama-ndurerată.
Dar vai, durerea ei adâncă şi pustie
*Nu-i pen*tr-*un mort, ci pentru o fiinţă vie*.

Declamă repede, fără întrerupere, iar ultimele două versuri:

Şi în tăcere ea se prăbuşi şi-atunci a *inimii durere se sfârşi*.

le sublinie printr-un strigăt şi mai patetic.

Apoi, cu o privire triumfală şi întrebătoare, se întoarse spre bunică-sa:

— Vezi ce frumoasă e? Păcat că tu nu te pricepi

Bunica încremenise. Versurile nu-i plăceau într-adevăr, dar n-ar fi ştiut să spună exact ce anume nu-plăcea. În cele din urmă dădu din umeri:

— E o istorie preaplângăreaţă, măi băiete. Nu-i d noi.

Joska îi replică şi mai tăios:

— Vezi că nu te pricepi? Apoi, cu un mare lux d

amănunte, îi povesti că şi domnului consilier în persoană poezia aceasta i-a plăcut mai mult decât aceea cu spânzurătoarea. Iar domnul consilier a făcut doua universitatea, o universitate adevărată, nu ca alea d azi. Că să ştii, bunico, cu şcolile de azi… Nu face se înveţi carte…

Bunica se înfurie de-a binelea:

— Nu face, ai?… Şi ce vrei să te faci, mă rog? Derbedeii, haimana? Că numai ăia trăiesc aşa, fără învăţătură. Dar las că vine el, tat-tu, acasă!…

Joska tăcu speriat. Dar seara, bătrâna în zadar se adresă fiului său: „Uite ce spune fi-tu”. Cazangiul, frânt de oboseală, n-o luă în serios.

— Să nu mai aud astfel de vorbe băiatule! mormăi el, şi, ca omul care şi-a făcut datoria de părinte, se culcă imediat după cină.

Bătrâna mai avea o speranţă: mâine e duminică şi o să aducă iar vorba de băiat. Dar fiul ei se sculă cu noaptea-n cap şi plecă cu munca la ţară. Ei, o să-i vorbească noru-şi. Dar nici aceasta nu avu răbdare s-o asculte.

— N-am timp de aşa ceva. Acuşi e ora nouă, trebuie să plec în inspecţie. Asta e mai important… Dă-i peste gură, mamă, şi-o să vezi că nu mai spune astfel de prăpăstii. Tot dumneata rămâi cu el; dumneata îl creşti.

Se uită cu un fel de bucurie răutăcioasă la soacră-sa, care, anul trecut, când tinerii plecaseră la Sinaia pentru odihnă, le spusese la despărţire: „Ei, plecaţi, plecaţi, că şi când staţi acasă sunteţi doar musafiri. Vrând, nevrând, tot eu trebuie să mă îngrijesc de creşterea copilului”.

„Ei, să-l crească!” îşi zise nora, râzând în sinea ei.

Bătrâna dădu din mână cu ciudă.

— Dracu’ ştie ce-i în casa asta. Voi aveţi mereu treburi importante. Clădiţi viitorul, iar copilul se alege un uliţarnic.

Din fericire, Joska nu auzise această discuţie dintre soacră şi noră, căci altfel i-ar fi crescut coarnele şi mai mult. O ştersese de acasă încă de la opt şi nu se oprise până la piaţa de vechituri. Tanti Manei îi promisese că o să-i facă rost de un stilou. Nu se poate poet fără stilou. Şi

tanti Manei se ţinu de cuvânt. La amiază, Joska se întoarse acasă cu un stilou marca Pelikan, < cu pompă, înfipt în buzunarul de la piept ca un ceas în vârful unui turn, ca să se vadă de departe. Ce-i drept, de scris nu se putea scrie cu el, căci cum trăgeai cerneală în el se şi scurgea într-un minut – dar tanti Manei îl consolă, încredinţându-l că asta n-are nicio importanţă, lucrul de căpetenie fiind ca alţii să creadă că stiloul e bun.

În ziua următoare, la şcoală, Joska refuză categoric rugămintea tovarăşului lui de bancă, Pataki, care îi ceru să-i dea stiloul numai o clipă, o secundă măcar, doar cât să-şi poată scrie numele cu el.

Micul Pataki era pionier şi Joska îl invidia din toată inima. La promoţia din anul acesta el nu primise cravata roşie. Ei, cel puţin cu stiloul să se poată grozăvi în faţa lui Pataki Gyurka! Cum era să i-l dea? Doar într-o clipă ar ieşi la iveală că totul e o simplă scamatorie. Nu, asta rămâne secretul lui.

Îl arăta deci la toată lumea, dar nu-l dădea nimănui. Avea grijă de asemenea să afle toţi colegii din clasă că el va fi poet.

Astfel s-a schimbat Joska în mai puţin de o săptămână de zile. Până acum avea un singur cusur: nu învăţa; acum se mai şi fudulea că nu învaţă.

— Poetul nu trebuie să înveţe; cum îţi închipui aşa ceva? El scrie ceea ce trebuie să înveţe alţii. Scrie o poezie şi voi trebuie s-o învăţaţi. Doar n-o să se apuce e să-şi înveţe propriile lui versuri! explica ţanţoş în recreaţia de după ora de maghiară, la care profesorul îi dăduse ’nota doi.

— Da, dar poezia pe care am avut-o de învăţat nu tu ai scris-o şi tot n-o ştii, obiectă Pataki.

Joska îl măsură cu trufie:

— Poeţii nu învaţă nici versurile altor poeţi… Nici atâta nu ştii?

Şi dacă nu s-ar fi ivit şi alte buclucuri…

Dar iată că într-o zi bunica i se plânse noru-şi că, la

piaţă, gospodarii din Hăştate1 îşi fac de cap, nu altceva. Cer nişte preţuri de rămâi trăsnit. Azi-mâine, zarzavaturile pentru supă vor fi mai scumpe decât carnea. Mai ales pe Pap Samu, bogătanul din Hăştate îl suduia cum îi venea la gură. Totdeauna el e acela care începe să urce preţul cartofilor şi al zarzavaturilor şi fireşte că sătenii se ţin după el şi iac-aşa se scumpesc toate.

În momentul acela băiatul, care şezând pe un scăunel freca cu glaspapir un briceag cu plasele din corn ţie cerb, dăruit de tanti Manei, se găsi să spună pe neaşteptate:

— N-ai dreptate, bunică. Nu-s oameni răi, dar voi îi invidiaţi şi-i bârfiţi. De ce n-aţi strâns şi voi? Toată lumea avea voie. Acum să le luăm tot ce au, nu-i aşa?

Ei bine, asta nu e dreptate.

Mama şi bunica încremeniră. Apoi maică-sa îşi plesni palmele:

— I-auzi ce spune!

Bunica dădu din cap:

— Aud, draga mea, aud. Dar acum auzi şi tu. Spuneai că nu-i face niciun rău democraţiei. Ei, acum vezi şi tu ce poezii îl învaţă.

Noru-sa protestă, deznădăjduită:

— Nu-i adevărat, nu se poate! Tăbărî asupra băiatului:

— Ai înnebunit? De la cine ai învăţat măgăria asta?

1 Hochstadt – un cartier din Cluj, locuit mai ales de agricultori.

Şi înainte ca Joska să poată răspunde, maică-sa începu să-l lovească.

Dar soacră-sa o dădu la o parte, iar pe copil îl împinse afară în curte.

— Cu bătaia nu faci decât să-l sălbăticeşti şi mai tare! Nu vezi că nici pe mine nu mă mai ascultă?

Zice că-l pârăsc. Trebuie luat altfel. Mai cu binişorul.

Las că o să vină tat-su.

Seara, Kovács József senior încercă să-i facă educaţia fiului său:

— …Ştii tu cine-iPap Samu? mormăi. Un chiabur. Ei,

de-aia zic. Sau pentru tine şi fabricanţii-s oameni de treabă? Să le dăm din nou pe mină fabricile, nu cumva?… Numai că atunci n-am mai avea radio; niciun muncitor n-ar mai avea. Şi ştii unde am sta? Undeva, într-o vizuină cu igrasie, într-un beci. Te-ai îmbolnăvi de plămâni, şi tu şi maică-ta, de-aia zic. Iar pe la tanti Manei să nu mai calci.

La drept vorbind, rolul de dascăl îl plictisea. Doar n-o să ia în serios măgăriile unui băieţel de doisprezece ani, ce Dumnezeu! Ei, dar încremeni şi el duminica următoare când, spre vremea prânzului, se pomeni cu tovarăşul profesor Korda, dirigintele lui Joska.

Era un om uscăţiv şi pirpiriu profesorul Korda şi avea o voce atât de subţire, că puteai s-o treci prin urechile unui ac. Din pricina asta umbla mereu cu capul plecat – asta pentru a da vocii un timbru mai adânc, mai bărbătesc – şi tot din acest motiv, când nu se mai putea altfel, vorbea în şoaptă. Şi acum începu şoptind:

— E bucluc cu fiul dumitale! Nu vrea să-nveţe. Nu mai ştim ce să facem cu el. Dar, într-un acces de mânie, glasul de clapon izbucni din el: Am să-l trântesc!

Uite aşa!

Tăcu, clipind un răstimp din ochi, apoi începu să vorbească din nou, dar cu băgare de seamă, parc-ar fi trecut un pârâu, călcând din bolovan în bolovan:

— Doi la rusa, doi la română… Bine, n-are talent la limbi – dar şi la matematici doi? Din nou îl apucă mânia şi ţipă cu glas de fată: Am să-l trântesc!

Omul acesta era veşnic mânios şi ofensat. Şi cum să na fie mânios când, după ce o viaţă întreagă a funcţionat la un liceu din centrul oraşului, anul acesta a fost transferat aici, la mahala, la trei kilometri de locuinţa lui, între copiii aceştia îngrozitori? Orice-ar face, nu e în stare să-i disciplineze. O singură dată l-a scuturat de ureche pe micul Pataki şi întreaga clasă a început să strige: „N-aveţi dreptul să faceţi aşa ceva, tovarăşe profesor! Vă rugăm să nu loviţi pe nimeni”.

Iar într-o zi, acest Kovács Joska pe care el, ţinând manualul în mână, l-a scos la lecţie şi l-a certat fiindcă nu

ştie nimic, i-a replicat: „Dar nici dumneavoastră nu ştiţi, tovarăşe profesor, că altfel n-aţi ţine cartea în mână!”... Ajunsese să-i fie frică de ei şi le purta sâmbetele. Şi acum repeta întruna, cu o furioasă răutate:

— Nu ştie nimic, am să-l trântesc!

Tatăl lui Joska se apăra, speriat:

— Toată ziua-s dus de acasă. Am patru clase primare, cum aş putea să-l controlez?!... Am uitat demult lucrurile astea...

— Copilul trebuie disciplinat, şuieră tovarăşul profesor Korda. Nouă ni s-a interzis să-i batem, dar cineva trebuie să-i disciplineze. Ordinul nu se referă şi la dumneavoastră. De-aia umblu din casă-n casă. Trebuie să-l luaţi la rost, spuse insistent.

Cazangiul, speriat, îşi luă la rost băiatul încă în seara aceea. Joska se întoarse târziu şi asta îi veni tocmai bine la socoteala.

— Pe unde-mi umbli până la ora asta, uliţarnicule?

Nu ţi-am spus să nu mai calci pe la tanti Manei?... Ce-i cu lecţiile, ai?

Ridică mâna, gata să-l lovească, dar văzându-şipumnul, îl lăsă în jos, ruşinat. La naiba, e cât un baros!... Să-l ia dracu’ şi pe profesor! Ce caută în şcoală un om care nu iubeşte copiii? Fireşte că nimeni nu-l ascultă...

— Să înveţi, netrebnicule, că de nu, te omor! se răsti la băiat.

Speriat, Joska se dădu înapoi câţiva paşi şi, când se simţi la o depărtare potrivită, îi strigă:

— Loveşte, dacă-ţi dă mâna, că am să te spun la partid.

Tatăl său îl privi uluit, scuturând din cap ca omul căruia nu-i vine să creadă ce-a auzit.

— Ce vorbeşti, mă?! Cui vrei să mă spui?! întrebă desperat.

Fiul său îl privea perfid, cu coada ochiului.

— Da, voi n-aveţi voie, chiar dacă-s copilul tău... Şi nici nu mă poţi sili...

— La ce, mă?

— Să nu mă fac poet.

— Cine ţi-a spus să nu te faci poet?... înţelege odată, am să te omor fiindcă nu înveţi.

Joska tăcea, clipind din ochi, apoi începu din nou:

— Te porţi ca bunicul.

— Care bunic, mă? Cu cine?

— Cu tanti Manei. I-a zdrobit sufletul.

— Eu ciolanele am să ţi le zdrobesc, mă!... se înfurie de-a binelea taică-su. Nu înţelegi? Fă-te ce pofteşti, dar vezi-ţi de carte. Învaţă, plod afurisit, că altfel te fac chisăliţă! strigă. Apoi îl apucă de piept şi-l zgudui atât de cumplit încât a doua zi, la şcoală.

Joska se lăudă că, cu forţa lui de uriaş, taică-su a scuturat în el tot rasolul de duminică.

Atât a izbutit deci să facă autoritatea părintească şi nu încape nicio îndoială că la examenul de sfârşit de an Joska ar fi căzut, dacă tovarăşul Korda n-ar fi fost scos la pensie şi locul lui nu l-ar fi luat profesorul Szabó, care preda ştiinţele naturale.

Când a intrat pentru prima oară în clasă, a fost primit şi el cu obişnuita gălăgie.

Fiilop Kajos – erau atâţia Joska în clasa a cincea B, încât, pentru a putea fi deosebit de ceilalţi, Fiilop fusese botezat Kajos (J6 s-ka, J6 s-ka... de aici, Kajos). Ei bine, Fiilop Kajos juca tocmai un meci, din cap, cu Vava-piciul. (Numai Dumnezeu ştie de ce i-or fi zis lui Vrannai Jancsi, Vava-piciul.) Bodi Odi arbitra şi, vârându-şi două degete în gură, la fiecare gol trăgea un şuier asurzitor. Ceilalţi, împărţiţi în două tabere, se agitau însufleţiţi, îndemnându-l pe Fiilop.

Aşa se prezenta situaţia când tovarăşul profesor Szabó intră în clasă. Intră, urmări un răstimp, cu ochii încruntaţi, gălăgia, apoi – cine ştie ce i-o fi trecut prin minte – strigă:

— O clipă, tovarăşi! Vreau să întreb ceva.

Toţi se întoarseră spre el. Stăteau smirnă, clipind din ochi.

— Care din voi se pricepe la pescuit?

Se priveau pe furiş şi tăceau; nimeni nu înţelegea rostul întrebării.

— Ei, niciunul? îi îndemnă profesorul.

Fireşte că Kovács Joska nu se putea răbda să nu se laude:

— Eu ştiu, spuse, dând din umeri. (Adică, ce-i de vină el că se pricepe la pescuit?)

6*

— Şi ce momeală pui în undiţă? se întoarse spre el profesorul.

Câţiva începură să chicotească.

— Păi, asta... râmă.

— E în regulă. Ei, du-te şi adă o râmă. Şedeţi, le făcu semn celorlalţi. Ei, ce mai aştepţi? Ţi-e frică s-o prinzi?

— Mie?... Deloc, îngăimă Kovacs Joska şi porni repede spre uşă.

Ceilalţi şedeau în tăcere; chicotelile se stinseră, toată clasa era tulburată şi aştepta să vadă ce-o să iasă din afacerea asta cu râma. Tovarăşul profesor făcu însemnările cuvenite în condică şi, până să isprăvească, Joska se şi întoarse cu râma. Era o râmă zdravănă şi se mişca în zigzag printre degetele lui. Joska se uita rânj India ceilalţi şi se opri cu râma în faţa profesorului.

— Poftim.

Profesorul i-o luă liniştit din palmă şi, spre marea lui mirare, îl lăudă:

— Eşti un băiat isteţ. Apoi întinse râma spre el:

Arată unde-i sunt ochii.

Joska roşi. Se uita la râmă dând din umeri şi-n cele din urmă spuse:

— N-are ochi. Şi degeaba aş fi căutat una cu ochi, că rimele n-au ochi, explică el.

— Fireşte că n-au, ai dreptate, râse profesorul. Eşti un bun observator, îl lăudă din nou. Apoi îi înapoie râma care i se încolăcise pe degete. Ia-o şi explică-i clasei ce fel de animal e râma. Spune tot ce ştii despre ea.

Şi cu faţa aprinsă de laudele primite, cu râma în palmă, Kovacs Joska se întoarse spre clasă şi începu să

explice:

— E un animal lung, fiindcă mereu se întinde, nu-i aşa?… Ochi nu au rimele, fiindcă locuiesc sub pământ, nu-i aşa? Şi acolo n-au ce vedea şi pe urmă ţarina le-ar intra în ochi. Se uită nesigur la profesor: ce-o fi zicând oare la toate acestea? Dar fiindcă profesorul dădea mereu din cap, continuă cu însufleţire: Nu mănâncă decât pământ, n-are gură, apoi, după ploi mari, iese din pământ, apoi vin raţele şi-omănâncă.

Povestea înainte, lăsându-se răpit de amintiri. Odată două vrăbii s-au luat la bătaie pentru o râmă. În sfârşit, unaa apucat-o în plisc şi a şters-o… Cealaltă după ea. Şi râma îi atârna din gură ca o sfoară…

Toată clasa râdea. Le plăcu grozav povestea lui Kovács, toată istoria asta cu râma.

Profesorul Szabó dădea din cap; era mulţumit.

— E în regulă. Ei, acum vino, s-o vadă toţi de aproape.

Şi Kovács Joska ducea râma de la o bancă la alta, iar profesorul Szabó păşea alături de el şi explica:

— …E un animal folositor… Scormoneşte şi afinează solul. Se compune din inele mici, tot aparatul ei digestiv e un singur tub. Face parte din familia viermiformelor… N-are un singur centru nervos, ci mai mulţi ganglioni nervoşi. Dacă o tai în două sau în trei, fiecare parte continuă să trăiască… Deodată ridică glasul: Fireşte că asta nu înseamnă că tu, ăla mi-cu, când te duci acasă, să iei numaidecât hârleţul şi, unde găseşti o râmă, s-o şi căsăpeşti.

— O, nu, tovarăşe profesor! se ridică speriat micul Pataki.

Toată clasa râdea şi ora trecu fără să bage nimeni de seamă.

— Lecţia pentru ora viitoare e descrierea rimei. O

găsiţi şi în carte, căutaţi-o, încheie explicaţia profesorul Szabó.

La fel făcea şi la celelalte ore. „Încetaţi focul, încetaţi focul!” striga când intra, şi gălăgia se stingea, de parcă

cineva ar fi tăiat-o cu cuţitul. Aducea broaşte şi şerpi, pe care îi diseca şi îi studia împreună cu elevii.

Toată clasa era fermecată, iar Kovács Joska era pur şi simplu încântat.

Cu câtă furie se ridică el chiar şi împotriva mătuşi-şi când, după obiceiul ei, tanti Manei dădu din mână cu dispreţ:

— A, nici ăsta nu e mai breaz decât ceilalţi; profesorii de azi nu-s profesori adevăraţi!

— Ba da, ăsta e adevărat; e cel mai adevărat dintre profesorii adevăraţi! strigă Joska aprins. Cel mai adevărat, să ştii!

Îşi poate închipui deci oricine cât de nenorocit s-a simţit când, la o oră de dirigenţie, tovarăşul Szabó i-a spus următoarele:

— Tovarăşe Kovács Joska, eşti o mare deziluzie pentru mine. Lumea se plânge de tine, dragul meu. Ai nota doi la rusă, la română, la matematică. Eşti ameninţat să rămâi repetent. Se vede că nu eşti pionier.

Şi toate acestea le spusese nu râzând, ci, dimpotrivă, foarte serios.

Joska era nimicit. De ruşine nu putea îngăima niciun cuvânt. Şi atunci se ridică micul Pataki şi începu să spună:

— Tovarăşe profesor, Kovács Joska se face poet şi poeţii nu trebuie să înveţe, zice el.

Profesorul Szabó se uită la Joska, clătinând din cap.

— Ce prostie!… Poeţii-s oamenii cei mai deştepţi.

Câte poezii ai scris până acum? întrebă. Joska tăcea.

Va să zică niciuna. Ei, ai haz, n-am ce zice.

Lui Joska îi venea să intre în pământ.

— …86

Şi, colac peste pupăză, a mai venit şi istoria cu stiloul. La sfârşitul orei, profesorul Szabó a vrut să însemne ceva în condică. Pe masă nu era niciun toc şi fireşte că micul Pataki sări numaidecât:

— Tovarăşe profesor, Kovács Joska are un stilou.

Profesorul Szabó se uita la Joska, aşteptând, şi

Joska i-ar fi dus desigur stiloul, zburând. Dar cum era

să-l ducă, să se expună la o ruşine şi mai mare? Stătea cu obrajii aprinşi, cu ochii în pământ, neştiind ce să facă. Până la urmă, cineva îi duse un toc profesorului. Atunci se aşeză şi nenorocitul de el.

„Cxi siguranţă crede că n-am vrut să i-l dau sau că mi-a fost frică de el”, se gândea şi gândul acesta îl amăra nespus.

Toată după-masa a stat acasă, meditând. În sfârşit, spre seară, a ieşit cu faţa întunecată şi nu s-a întors decât după vreun ceas. Dar şi atunci, s-a plimbat un răstimp, cu mâinile vârâte în buzunare, prin odaie. Deodată se opri în faţa bunică-sii:

— Nu mă mai duc la tanti Manei... I-am înapoiat şi stiloul, spuse şi, fiindcă bunica îl privea nedumerită, îi explică: i-am spus că nu mă fac poet. Asta aşa, fără poezii, e o prostie... M-a făcut tâmpit. Şi fiindcă bunica tot nu vorbea, Joska adăugă cu un aer important:

Ştii ce am să mă fac, bunică?... Naturalist. Ce păcat că tu nu înţelegi ce-i aia!...

Şi toată seara îi explică ce fel de oameni sunt miciu-riniştii şi că tovarăşul profesor Szabó a înfiinţat un cerc miciurinist din care face şi el parte.

— O să aducem măceşi, bunico, şi-o să-i altoim.

Înghiţi în sec şi trecu sub tăcere faptul că tovarăşul profesor a vorbit despre acest lucru cam aşa: „Pe cei care învaţă bine am să-i învăţ să altoiască trandafiri”.

Într-un cuvânt, Kovács Joska renunţă cu inima destul de uşoară la cariera de poet.

Duminică, la piaţa de vechituri, descoperi o carte. Se intitula „Flora patriei”. N-o lăsă în pace pe mai-că-sa până nu-i dădu cinci lei s-o cumpere. O cumpără şi copie toţi termenii pe care nu-i înţelegea: „seminifere, speţe, vegetate perenă” etc. îi învăţă pe dinafară şi-i întrebuinţa, îngâmfat, ori de câte ori avea ocazia.

Într-o zi, toată recreaţia mare o petrecu discutând cu Fiilop Kajos şi Vava-piciul, dovedindu-le negru pe alb că nu-i deloc o dobitocie să numeşti: „fructe seminifere” prunele, piersicile, cireşile şi vişinile. „Înţelegeţi odată:

acesta e numele lor ştiinţific”, spunea cu tărie.

Acasă îi împuia urechile bunică-sii cu aceşti termeni, încât până la urmă, când îi punea coşul în mână casă aducă hrană pentru grăsun, bătrâna îi vorbea la fel:

— Bine, puiule, dar acum du-te şi adă nişte speţe de buruieni pentru purcel.

Joska luă hotărârea – pe care o şi răspândi numaidecât prin clasă – de a scrie o carte despre plantele cartierului, intitulând-o „Flora coloniei Iris”. Dar în zadar a întreprins o vastă operă de documentare, căci în afară de nişte ierburi pipernicite, brusturi colbăiţi şi sălcii pleoştite n-a găsit nici pe şoseaua pietruită a Chintenilor, nici pe strada Năduşelului, cu praf până-n glezne, niciun fel de vegetaţie mai interesantă. Dincolo de garduri, sau prin livezile din dealul Nadaşului creşteau desigur şi plante demne de a fi descrise, dar egoismul proprietarilor particulari şi bănuielile meschine împiedicau orice încercare de cercetări mai serioase.

Fireşte că acum şi Joska era pornit foc împotriva precupeţilor din Hăştate şi când maică-sa încerca să-i explice că nu toţi îs chiaburi, cei mai mulţi dintre ei fiind chiar oameni de omenie, el o ţinea înainte:

— Tu nu vezi că la ei totul e mai scump? Fireşte, tu nu umbli la piaţă, dar întreab-o pe bunica; întreab-o, te rog!...

Pe bunică-sa o consola cu perspectiva viitorului. O să le vină el de hac când va ajunge miciurinist! O să încrucişeze morcovul cu pătrunjelul şi, dintr-o lovitură, preţul zarzavatului pentru supă o să scadă la jumătate.

Într-o zi avu următoarea idee:

— Ştii ce-am să fac, bunică?... Am să încrucişez dovleacul cu mărul. O să avem nişte mere... uite aşa!

arătă cu mâna. O să le taie cu barda, ca măcelarii carnea. Cât poftiţi? Un chil? O jumătate?

Ei bine, asta n-o mai credea nici bunica.

— Ei, ei, puiule, ce fel de om o mai fi şi profesorul ăla al tău de vă învaţă astfel de lucruri? Morcovul cu pătrunjelul înţeleg, fiindcă amândoi sunt buni pentru supă,

dar dovleacul şi mărul? Nici fruct, nici zarzavat…

Şi pe urmă, în ce pom ar creşte aşa ceva? C-ar rupe toate crengile, iar dacă ţi-ar cădea în cap, te-ar omorî.

Lasă dovleacul pe pământ, puiule, ascultă-mă ce-ţi spun…

Într-un cuvânt, Kovács János inventa fel de fel de năzdrăvănii şi le răspândea în şcoală şi pe unde putea, în speranţa că ele vor ajunge şi la urechea profesorului Szabó, atrăgându-i atenţia asupra lui. „Ia te uită, frate, Kovács János se face miciurinist. Măi, măi!…”

În sinea ei, bunică-sa era foarte mulţumită. Deocamdată îi ajungea s-o ştie înfrântă pe tanti Manei. Nu ştia ceea ce Joska simţea mai bine ca oricine şi anume, că această nouă preocupare a lui semăna grozav cu stiloul pe care i-l dăduse tanti Manei. E scamatorie şi lăudăroşenie goală. Şi astfel în zadar dădea frâu liber fanteziei, nu putea să-şi ascundă faptul că este un elev slab şi că între el şi tovarăşul profesor Szabó sunt chestiuni grave şi nerezolvate. Şi asta îl durea cumplit. Că dacă Szabó ar fi un tip grosolan sau un individ slab de înger, fricos, cum fusese Korda, şi nu un profesor din cap până-n picioare…

Era mâhnit, deci, foarte mâhnit. Mai ales de când băieţii se pregăteau de excursie. Căci într-o zi profesorul Szabó îi anunţă că peste o săptămână o să ducă în excursie întreaga clasă, în Făget. Au să studieze la faţa locului viaţa stejarilor şi a fagilor.

Ce bucurie pe clasă!

— Am să adun plante pentru colecţiile noastre, tovarăşe profesor! strigă Bodi Odi. Clasa plănuia să întocmească un ierbar şi Bodi Odi era responsabilul lucrărilor.

— Eu o să adun minerale, tovarăşe profesor! urlă Vava-piciul.

Putea oare să se rabde Kovács Joska, să nu întindă şi el mâna?

— Tovarăşe profesor, tovarăşe profesor! strigă, şi când profesorul se uită la el, declară cu mândrie: îmi aduc şi binoclul!

— Tu ai binoclu?

Joska se grăbi să spună plin de bucurie:

— Da, tovarăşe profesor; îl am de la... cum îi zice... Avea ceva... cum să zic... încheie, înghiţind în sec.

— Şi vezi departe cu el? se interesă profesorul Szabó. Şi când băiatul dădu din cap, îl întrebă cât în glumă, cât în serios: Vezi până la examen?

Toată clasa începu să râdă. Joska era zdrobit.

Acestea erau lucrurile care-l rodeau şi-l frământau necontenit. În capul lui îşi făcuse şi următoarea socoteală:

Ce s-ar întâmpla dacă, cine ştie cum, ei doi, adică el şi profesorul Szabó, s-ar rătăci prin pădure?... înaintează, înaintează prin desiş şi deodată tovarăşul profesor se poticneşte, cade şi-şi rupe piciorul. El, Joska, îl ridică pe amar şi printr-un efort eroic îl scoate din pădure, adică îl salvează... Sau, să zicem, clasa întreagă ar mărşălui de zor şi deodată, ca din pământ, un urs uriaş ar răsări în faţa lor... Dihania sare la ei, toată clasa încremeneşte pe loc, şi atunci el, Joska, strigă din toată puterea: „Trăiască tovarăşul profesor!” apoi se aruncă în faţa ursului şi, în timp ce acesta îl înfulecă, toată clasa o ia la fugă şi scapă teafără...

Imaginea i se păru extrem de frumoasă şi o clipă se gândi cu emoţie la propria lui persoană.

Din nefericire, aceste idei de martiraj îi trecură repede şi după ele era şi mai deprimat. Într-o noapte, cum stătea întins în pat, îl podidi plânsul. Bunică-sa, care dormea în aceeaşi odaie, se ridică speriată în capul oaselor. „Ce-i cu tine, puiule? De ce plângi?” Joska tăcea, prefăcându-se că doarme.

„Ei, n-am să mă duc în excursie!” îşi spuse oftând. Şi într-adevăr, poate că nu s-ar fi dus, de amărât ce era, dacă n-ar fi intervenit un eveniment care îl îndemnă să ia o hotărâre gravă. La drept vorbind, această hotărâre încolţise în sufletul lui încă în cursul lecţiei despre râmă şi de atunci prindea rădăcini tot mai adânci. Întâmplarea de care vorbim n-a fost decât o ultimă picătură în pahar.

Într-o după-amiază, bunică-sa îl trimise să aducă

nişte buruieni pentru purcel.

Culegea nalbe şi lobode la capătul grădinii lui Pap Samu, când omul burduhănos dădu peste el, îi luă coşul, îl goli fără vorbă, îl aruncă în mijlocul străzii, apoi se năpusti asupra băiatului şi, apucându-l de ureche, îl răsuci şi-l îmbrânci până ce acesta căzu grămadă lângă coş.

— Da’ ce crezi, eu n-am purcel? Şi ăla nu trebuie să mănânce?… striga furios. Dacă nu aveţi grădină şi buruieni, sădiţi-vă în ghiveci… Şi pe astea tot eu să vi le dau? Să vă dea democraţia!…

Joska se culese plângând de pe jos, îşi luă coşul şi o porni spre casă. Dar iată că abia făcuse zece paşi şi se întâlni nas în nas cu profesorul Szabó, care stătea prin partea locului şi se îndrepta spre casă.

— Dar ce-i cu tine?

Joska îi povesti printre suspine ce s-a întâmplat, arătând cu mâna: uite, omul de colo…

— Vino cu mine! spuse profesorul şi, când ajunse în dreptul grădinii cu pricina, glasul lui parcă spintecа văzduhul:

— Cum ai îndrăznit să loveşti pe băiatul acesta?

Pap Samu se uită perfid la profesor, faţa i se făcuse grozav de imerită.

— Eu?!… Dar nici nu m-am atins de el… I-am spus doar să nu fure ridichile şi ceapa… că nu-i frumos…

un băieţel ca el…

Se adunase lume în jurul lor şi lui Joska îi venea să intre în pământ de ruşine. Să i se spuie lui aşa ceva… şi tocmai în faţa profesorului Szabó?…

— Nu-i adevărat, nu-i adevărat! striga desperat.

Apoi se lipi de profesor, cerându-i parcă să-l apere, să-l ascundă… Avea impresia că omul acela rău l-a murdărit.

Ce-o să se aleagă de el? Ce-o să creadă tovarăşul profesor Szabó?

Iar profesorul Szabó îl mângâie pe cap, apoi se răsti la Pap Samu, dar atât de violent, încât acesta nu mai putu îngăima nicio vorbă:

— Eşti bărbat în toată firea şi minţi! Nu ţi-e ruşine? Asta-i un copil cinstit, ce crezi dumneata?

Cu capul între umeri, Pap Samu se trase într-o parte, ca pisica prinsă la oala cu smântână.

Iar Joska porni spre casă; mergea alături de profesor, suspinând, dar foarte fericit.

— Nu plânge! îl molcomea profesorul Szabó şi îi cuprinse umărul cu un braţ.

Joska abia putu răspunde de bucurie:

— Nu plâng-Făcu câţiva paşi în tăcere, apoi nu se mai putu reţine şi izbucni:

— Tovarăşe profesor, nu mă mai fac poet. Nici stiloul n-a fost decât un moft. Nici cerneală nu avea…

Ştiţi, vreau să mă fac miciurinist. C-o să învăţ…

Şi la matematică. La toate! O să vedeţi!

Profesorul Szabó îl strânse de umăr:

— E în regulă. Foarte bine. Ai să fii un băiat minunat.

Şi iacă aşa s-a întâmplat că Joska n-a căzut la examenul de sfârşit de an.

În româneşte de A. ALDEA

PALTONUL

NU POŢI AŞTEPTA IARNA, în straie de iulie.

Puţina agoniseală de peste vară mama o irosise aşa, la piaţa de vechituri. Cumpărase ba una, ba alta: o pereche de pantaloni, o şapcă; dar pentru două paltoane nu-i mai ajunseseră gologanii, orice-ar fi făcut.

Şi cum o mai rugase mezinul! „Unul cu nasturi mari, mamă, ştii…”

Dar dacă banii nu ajungeau decât pentru unul singtir”.

„Cui i s-o potrivi… Celălalt va purta sveterul”, îşi zise în gând şi porni spre casă.

Împărţeala a fost furtunoasă din cale-afară. E egoistă sărăcia, ucide sufletul, ca şi bogăţia.

Jani, băiatul mai mare, înşfacă numaidecât paltonul şi se grăbi să-l îmbrace.

— Ţi-e prea mare, nu vezi? îi spuse mezinului. Şi pe urmă ai luat pantalonii, ce mai vrei? Poftim sveterul,

poartă-l că-i sportiv, şi i-l aruncă. Până acum îl purtase el; era un sveter vechi, rămas de la tatăl lor; se întinsese cât toate zilele.

Mezinul izbucni în lacrimi; era tare amărât.

— N-am avut palton nici anul trecut, da… Numai tu, totdeauna tu… Umblă tu sportiv! strigă, aruncându-i sveterul înapoi. Nu-mi trebuie nimic, mănâncă-l fript! N-ai pic de inimă! Şi zvârlind cât colo şi şapca cumpărată de maică-sa, dădu să iasă pe uşă, cu ochii scăldaţi în lacrimi, hotărât să plece în lume.

Maică-sa îi aţinu calea, împiedicându-l să iasă din odaie.

— Tot e prea mare pentru tine, încercă să-l îmbuneze, nu te necăji, c-o să-ţi cumpăr un fular. Zău că-ţi cumpăr, îi făgădui.

Şi într-adevăr, în duminica următoare îi cumpără un fular.

Adunase de prin casă nişte boarfe pe care nimeni nu le mai purta şi fiindcă nu s-a văzut încă hal de sărăcie pe care să n-o întreacă una şi mai cumplită, le vânduse a doua zi şi cumpărase fularul, ca să-l împace pe băiat.

Dar acesta nu se împacă în ruptul capului. Era un băieţel pirpiriu, se pierdea în sveter şi-i era ruşine să-l poarte. Şi-l vârâse în pantaloni, îl strâmtase de o parte şi de alta, dar degeaba, nu-l putea suferi.

— Parcă-s o momâie! i se tânguia zi de zi maică-sii.

Şi nu-şi mai putea lua gândul de la palton.

— Din ce să-ţi iau, mă, din ce? se oţărî până la urmă maică-sa. Stai acasă, dacă ţi-i ruşine. Ia te uită la el!…

Te doare că nu poţi bate uliţele, ai?

Cu atât s-a ales băieţaşul: cu o ceartă zdravănă, în seara aceea nu putu să adoarmă. Dac-ar avea şi el palton! îl înecă plânsul. Şi neavând batistă, îşi ştergea ochii cu colţul pernei.

— Ce te smiorcăi, mă! se înfurie Jani. Ia te uită cum se boceşte, de nu poţi dormi de el!… Se ridică furios în capul oaselor.

— Ba nu mă bocesc deloc, nu-i adevărat! se sperie

mezinul. Se întoarse cu faţa la perete şi nici pe nas nu mai îndrăzni să sufle. În sfârşit se agăţă de un gând. „Mai e până la Crăciun şi până atunci poate încropim bănişorii de palton”.

Jani mormăia alături în pat, chircindu-se fiindcă celălalt trăsese ţolul de pe el.

S-a ghemuit şi mezinul, cuibărindu-se în ţol.

„Ei, să se facă odată ziuă, că pe urmă”... îşi făcea curaj şi adormi într-un târziu.

Dimineaţa se sculă foarte devreme, se îmbrăcă tremurând, nu-i spuse o vorbă maică-sii, înghiţi la iuţeală pâinea unsă cu untură şi se strecură pe uşă.

— Încotro, domnişorule? Dar lemnele cine mi le aduce? se uită după el maică-sa.

— Mă duc pân-afară... minţi, scăpărând de neastâmpâr. Apoi se repezi la poartă şi tunde-o băiete! Până la colţul străzii nici capul nu şi-l întoarse. Şi chiar de acolo, aruncă doar o privire fugară înapoi. Se duse întins la gară, la trenul de dimineaţă, hotărât să care bagaje. Se învârti în dreapta, în stânga, neîndrăznind să iasă pe peron, de teama hamalilor. Vântul sufla cu putere şi el îşi înfunda mereu mâinile în buzunare.

„Fie, că face!” îşi zise, când o precupeaţă îi vârî în fiecare mână câte un coş, spunându-i să se ţină după ea.

Le ducea fericit. Erau grele şi-i smulgeau braţele din umăr, dar nu se da bătut. Din când în când le punea jos ca să le poată apuca mai bine, apoi trăgea o fugă după precupeaţă.

Spre marea lui bucurie a luat şaizeci de fileri.

— Dar să-i duci acasă, nu cumva să-i strici pe bomboane! îl dăscăli precupeaţa. Dar ce-i cu tine, n-ai palton? întrebă brusc. Ai să îngheţi, băieţaş…

— Aş!… Am, cum să n-am! minţi ruşinat. Dar e încă nou, ştiţi, nu-l port decât duminica.

— Bine, bine, dar ai să-ngheţi…

7 – De ce mărul e rotund?

— Aş!… Cam o să îngheţ! Ştiţi ce călduros e?

Haină sportivă, îşi lăudă sveterul. Doar că e puţin cam larg, ştiţi…

Rămase singur.

„… Că până la urmă tot o să am eu şi palton!” îşi spuse cu un gâlgâit de bucurie. Îşi scutură buzunarul

pantalonului. Cei şaizeci de fileri zornăiau vesel.

— Nu vreţi să vă ajut? se opri în faţa unei doamne mai bătrâne. Vi le duc ieftin… se oferi cu căldură.

Ajunse târziu acasă. După ora trei. Maică-sa era plecată undeva, la spălat rufe. Jani, la hoinăreală. Doi ani de zile Jani fusese ucenic la un bărbier, iar când maistrul dăduse faliment, el se lăsase de ucenicie şi, făcându-şi rost de două brice proaste, bărbierea pe cine se nimerea. Avea doi-trei clienţi pe care îi şi tundea cu un foarfece de casă.

Mezinul sorbi deci ciorba de fasole pe care maică-sa i-o lăsase, apoi se grăbi să iasă iar în oraş. Până seara, cei şaizeci de fileri se făcură nouăzeci.

Îi duse acasă, cu grijă, ca pe o pasăre rară. Maică-sa îl aştepta cu dojana, iar el răsturnă bănetul pe masă.

— Uite, mamă… Că până la urmă tot o să am eu palton!

Şi-i povesti cu de-amănuntul pe unde a umblat, cum i-a câştigat.

— Ei, dă-mi-i mie, să-i adunăm, îi spuse maică-sa. O să cumpărăm noi paltonul, n-avea grijă!

— Da’ să-i aduni, mamă!… Că nici anul trecut n-am avut palton, ştii bine. Mi-e că ai să-i cheltuieşti, chiar fără să vrei.

— Măi, ăsta s-a hăbăucit! se oţărî maică-sa. Păi n-ai decât să nu mi-i dai. Ia te uită la el! bombăni înainte.

Mezinul o asculta cu sufletul amărât, dar a doua zi îi dădu şi cei patruzeci de fileri ce-i mai câştigase.

— Pune-i bine, îi spuse în şoaptă.

Îşi păstră încrederea într-însa până prin preajma Crăciunului, dar în săptămâna mare începu s-o sâcâie:

— Cât s-a adunat? Arată-mi… de ce nu-mi arăţi?

— Ce ştiu eu câţi îs? izbucni în sfârşit maică-sa, dar nu îndrăzni să se uite în ochii lui.

— Am câştigat în fiecare zi. Am adus vreo zece pengo, dacă nu mai bine… strigă desperat mezinul.

— Şi ce dac-ai adus? Da’ de mâncat n-ai mâncat? Ai mâncat în fiecare zi, se apără maică-sa.

Băiatul simţi că i se înmoaie genunchii.

— I-ai cheltuit!… Aşa-i că i-ai cheltuit? ghici deodată adevărul.

Se trânti pe pat plângând, apoi sări în picioare şi se repezi la maică-sa:

— Dă-mi-i! Nu vreau să ştiu nimic, dă-mi-i! începu să ţipe cât îl lua gura, zgâlţâind-o furios.

— Ia-ţi mâna de pe rochie, mă! se cătrăni femeia şi-i dădu un brânci, rostogolindu-l pe pat. Ia te uită ce plod afurisit! se indignă şi mai tare. E în stare să mă omoare pentru zece pengo. Nu cumva crezi că eu i-am mâncat? Numai eu ştiu cât mă zbat să ţin în picioare casa asta şi tu te repezi la mine, deşteptule?… Am să-ţi rup eu ghearele, strigă, înşfăcând o lingură de lemn şi croindu-l de câteva ori peste cap.

În cele din urmă o înecă tuşea şi trebui să se oprească.

— Mă omorâţi cu zile… Uită-te la degetele mele…

I le arătă. Sunt roase de sodă. Pentru cine crezi că mă căznesc atâta? Pentru mine? N-ai pic de suflet, să ştii! …

Mie să nu-mi mai dai niciun ban, mănâncă-ţi-i! şi îi aruncă rămăşiţa de trei pengo. Apoi se aşeză lângă plită, zvântându-şi ochii plânşi.

Jani stătea deoparte şi îi privea în tăcere.

7*

Lui Belus, ghemuit pe pat, i se rupea inima.

N-are suflet? El n-are suflet? repeta întruna, suspinând. De ce? Pentru că n-are palton?

Nu cuteză să se atingă de cei trei pengo. Numai când se culcară cu toţii îi vârî pe furiş sub pernă.

În ziua următoare mai câştigă vreo patruzeci de fileri şi îi puse, ruşinat, în poala maică-sii.

— Pune-i la o parte, spuse. Uite, ţi-am adus şi nişte seu. Scoase din buzunar o bucată de seu învelită în hârtie. Văzuse de atâtea ori pe tatăl său, care fusese zidar, ungându-şi cu seu degetele crăpate de var.

— Nu, dragul mamei, păstrează-i tu, se înmuie maică-sa. Ascunde-i mai bine, să nu-i văd deloc… Că altfel îi

cheltuiesc, chiar dacă nu vreau, oftă.

Trecu aşadar şi Crăciunul fără palton. Dar colo, după Anul Nou, bănişorii începură să sporească iarăşi. Mezinul născocise o afacere strălucită. Ieşea la dâmbul oraşului şi pentru doi fileri trăgea la deal săniuţele copiilor de boier care se dădeau pe derdeluş. Erau zile când câştiga cincizeci de fileri!

— Nu mi-i frig, zău că nu mi-i frig! îşi încredinţa clienţii, lăudându-se.

Are el palton, cum să nu aibă, îi minţea, dar e nou-nouţ şi nu-l poartă decât duminica. Şi cu un gest eroic îşi scotea şalul de la gât, tropăind cu gâtulgol după săniuţele ce lunecau la vale. Dar în asemenea momente îşi făcea socoteala că odată şi odată tot o să aibă palton; o să-l îmbrace şi o să vină aici, să-l vadă toată lumea.

Strângea cu îndârjire bănişorii şi-i număra de câte zece ori pe zi... Şi mult a fost, puţin a rămas: „Săptă-roana viitoare o să-l cumpăr negreşit”. Dar iată că în preajma fericitului soroc, într-o sâmbătă seara, mai-că-sa îl trimise să cumpere un ciolan de vacă.

— Face supă mai bună decât carnea; nici nu se poate ceva mai potrivit pentru duminică. Dă o fuguţă, dragul mamei.

Se duse, fireşte, bucuros, dar nu peste mult se întoarse cu sufletul la gură.

— Uite ce-am găsit, mamă dragă! şi scoase o hârtie mototolită de zece pengo. îi tremurau degetele... La măcelar, pe jos... explică. Am ridicat-o, de ce să n-o ridic?... Ei, acum zic şi eu c-o să am palton! izbucni voios.

Maică-sa se sperie; atâţia bani!...

— Vai, mă... bâigui, dar încetul cu încetul bucuria o cuprinse şi pe ea.

— Eu zic să-i împărţim, începu să se tocmească cu fiul său. Iau nişte ciolane de viţel şi fac o piftie... De când n-am mâncat o mâncare bună!... Cu restul cumpărăm paltonul, adaose.

Mezinul îi dădu banii, bucuros. Ba şi lui Jani îi dădu vreo patruzeci de fileri. Abia-şi mai încăpea în sveter de

mândrie.

Maică-sa plecă în grabă să facă cumpărăturile. Ce-i drept, cheltui cei cinci pengo până la ultima lăscaie. Dar în seara aceea mâncară şi cârnaţi.

Se înfruptau tocmai din cârnaţi, când deodată o femeie intră în odaie, însoţită de ucenicul măcelarului.

— Uite, ăsta e băieţaşul. El a fost. Noi credeam că sunt ai lui…

Mezinul se făcu galben ca ceara. Nu mai îndrăzni să zică nici pâs, necum să tăgăduiască. Ar fi vrut să ascundă cârnatul, atât era de tulburat. Stătea neclintit, smârcâind întruna din nas.

Se speriase şi maică-sa, nu îndrăznea să tăgăduiască nici ea.

Femeia străină îi consola:

— Bine că s-au găsit, spuse.

Era bucuroasă că şi-a găsit banii.

De găsit s-au găsit, nici vorbă, numai că lipsea din ei preţul ciolanelor de viţel şi al cârnaţilor. Şi cum alţi bani nu aveau în casă, trebuiră să completeze restul din bănişorii mezinului. Rămase din nou cu vreo patru pengo. E adevărat că şi femeia străină îi mai dădu vreo cincizeci de fileri.

Putea să-i tot dea.

După ce străinii plecară, mama încercă în toate chipurile să-şi îmbuneze copilul.

— Hai mănâncă, dragul mamei, nu te mai necăji!

Dar lui nu-i ardea de mâncare. Se trânti pe pat şi-şi vârî capul în pernă. Îţi făcea rău să-l vezi cum plânge.

— Ia-ţi banii, n-am nevoie de ei, spuse Jani, înapoindu-i cei patruzeci de fileri. Ai cinci pengo, ce te mai boceşti?… Mai câştigi cinci şi gata.

Dar în zadar îi vorbea. Mezinul adormi plângând. Dimineaţa mâncă ce-i drept cârnatul rămas de la cină. dar tăcu toată ziua. Şi două zile nu se mai duse nicăieri, cu toate îndemnurile maică-sii. Nu-şi mai putea veni în fire.

— Degeaba, tot n-o să am palton, dădea din mână şi abia a treia zi se urni din loc, cu’ îndoiala în suflet, fără

chef.

Şi începu să adune din nou.

Se angaja la orice treabă.

Într-o zi căra apă de dimineaţă până seara pentru o spălătoreasă. Umezeala şi frigul îl răzbiseră şi tuşi toată noaptea. Jani abia putu să doarmă din pricina lui.

Într-altă zi, unchiul său, făcându-i-se milă de el, îi propuse să facă „afaceri” împreună. Bătrânul lucra la o maşină de tăiat lemne şi dădea din an în paşti pe la ei.

— Cari lemnele sau mi le dai la maşină, îl îndemnă.

Munceşti o săptămână şi te alegi cu palton, n-avea nicio grijă.

Parcă cu mâna i-ar fi luat cineva supărarea. A doua zi se scula cu noaptea-n cap, nerăbdător să plece la treabă. Bău ceaiul rece şi alergă la bătrân. Apoi porni emoţionat cu el şi era cât pe ce să-l podidească lacrimile când stăpânul maşinii refuză să-l angajeze.

— De ce l-ai adus? se răsti la bătrân. Ce-s eu? Azil? se indignă. Nu ştii că nu e voie? Legea te opreşte să angajezi copii la muncă.

— Dar să mănânce parcă nu-i opreşte… se cătrăni bătrânul. Cine să se îngrijească de el când nici tată nu mai are? Ce ştie legea?… dădu din mână, strâmbându-se. Scrie acolo şi dumneata că are şaptesprezece ani şi gata, îl sfătui. Fii măcar dumneata, domnule Nagy, mai cu cap decât legea…

Până la urmă, domnul Nagy îl angaja.

— Dar să faci şi ceva treabă, piciule! îi spuse încruntat.

Şi mezinul se aşternu într-adevăr la treabă. După un ceas, sveterul îi aburea în spate. Ca prin minune, nu era frig; mai degrabă călduţ, de se făcu zăpada moale ca păsatul. Dar, tot frământând-o cu picioarele, ghetele i se umflară de apăraie.

Nici că-i păsa; lucra de zor şi nu-şi lua ochii de la domnul Nagy – oare vede patronul cu cât suflet munceşte? Căra lemnele aproape alergând.

Pe la amiază, domnul Nagy îi spuse că îi dă un pengo

pe zi. Nu mai ştia cum să muncească şi mai aprig. Spre seară se lăsă un pui de ger, cu dinţi. Băieţaşul dâr-dâia sub sveter. În drum spre casă îi clănţăneau dinţii-n gură. În pat se făcu lac de sudoare, se răsuci când pe o parte, când pe alta, adormi cu greu. Dimineaţa se sculă totuşi şi porni dârz la muncă.

Da, dar toată ziua parcă avu plumb în vine. La prânz nici pâinea unsă cu untură nu fu în stare să şi-o mănânce. îl apucau ameţelile, era istovit. Spre seară îl scuturau frigurile; numai ochii îi ardeau ca doi cărbuni aprinşi.

— Ţie ţi-i rău, măi băiete, băgă de seamă şi bătrânul.

Ia fă bine şi cară-te acasă! îl goni, când băiatul încercă să-şi ascundă boala.

Ajuns acasă, se aşeză numaidecât în pat. Avea febră, o febră haină de-i dogorea obrajii. Maică-sa îl dojenea, speriată:

— Vezi ce-ai făcut, vezi?…

Dar gândul lui şi acum tot la palton era.

— Ştiam eu că tot n-o să am palton, plângea.

Seara, unchiul veni din nou să vadă ce mai face.

— Ei, asta-i acum! O să ai! îl îmbărbăta. Domnul

Nagy te-a înscris la Casa de asigurări sociale. O să iei ajutor de boală şi o să-ţi poţi cumpăra şi palton, n-avea nicio grijă. Mâine cheamă doctorul, se întoarse apoi spre mama băiatului.

Femeia îl chemă într-adevăr dimineaţa, devreme. Băiatul aiurase toată noaptea, bâiguind mereu de palton şi de banii pe care ea îi cheltuise.

— Pneumonie, spuse doctorul, sfătuindu-i să-l transporte la spital. Nu poţi ţine un bolnav în vizuina asta, adaose, rotindu-şi privirea prin odaie.

— Numai că, dacă intri în spital, nu mai primeşti ajutorul de boală, spuse bătrânul, când auzi vorba doctorului.

Atât i-a trebuit bietului băieţel.

— Nu ies de aici nici mort! Doar nu m-am îmbolnăvit de florile mărului, să n-am nici palton.

Maică-sa, biata, încuviinţa totul, ca să-l liniştească.

— Bine, bine, numai nu te mai zbate… Şi toată noaptea veghe la căpătâiul lui.

Dar după trei zile tot trebuiră să-l interneze. Era atât de topit că nu mai îndrăzneau să-l ţină acasă. Şi apoi nici maică-sa nu mai putea să stea fără muncă, trebuia să se ducă la spălat rufe, să facă rost de ceva parale. Nu stătuse acasă decât două zile şi nu mai aveau ce mânca.

Băiatul fu dus deci la spital; îl duse chiar maică-sa., Se întoarse plângând, cu hăinuţele lui în braţe…

— Bietul copil, dragul meu copilaş! îl plângea întruna. Că şi tu eşti de vină! se năpusti asupra lui Jani.

I-ai luat paltonul, de-a trebuit să umble în sveter, îl învinuia.

Acum izbucni şi Jani în plâns.

— Ştii bine că eu toată ziua-s pe drumuri. Vrei să umblu în zdrenţe, ca cerşetorii? N-am nici ghete; uită-te la ele.

Plângea, coşcogeamite băiat mare, de i se zguduiau umerii.

— Dumneata i-ai cheltuit bănişorii şi acum dai vina pe mine?

— Vai, Doamne, da’ pe ce i-am cheltuit, mă? Nu voi i-aţi mâncat? se sperie maică-sa.

— Păi atunci de ce pui vina pe mine? strigă Jani plângând. Ei, de azi înainte n-o să-l mai îmbrac, încalţe să răcesc şi eu; nu-mi pasă!

Apoi tăcură amândoi; nu mai îndrăzneau să-şi facă imputări unul altuia.

— Vai, numai de s-ar face bine, spuse într-un târziu mama, că nu-l mai las nicăieri…

Dar mezinul zăcu în pat două săptămâni, perpelindu-se în friguri. Iar când se mai întrema puţin, era slab de parcă nu mai rămăseseră din el decât doi ochi negri.

I se subţiaseră şi degetele, încât unchiul său abia îndrăzni să le atingă când se duse să-l viziteze.

Chiar după ce se făcu ceva mai bine, mai fu ţinut vreo trei săptămâni în spital. În sfârşit, sosi şi ziua când putu să iasă. Maică-sa se duse să-l ia, ducându-i şi

sveterul, ca să aibă în ce-l înfofoli.

Se întorceau cu paşi domoli spre casă.

— Ce păcat că nu avem nimic acasă!… oftă mama pe drum. Tocmai acum, când ar trebui să mănânci fel de fel de bunătăţi! Nici Jani nu câştigă… se plângea.

Băiatul o ascultă serios, păşind tăcut alături. Numai când cotiră pe după colţ, spuse cu glasul tremurat:

— Nu-mi pasă, cheltuieşte-i. Sunt acolo în pat, sub pernă… Mie tot nu-mi mai trebuie. Bine că s-a făcut cald, nu-i aşa?

Şi într-adevăr, era cald; sosise luna martie, cu căldura ei binefăcătoare…

În româneşte de A. ALDEA

COCOSUL

OMUL SĂRAC se pregăteşte de Crăciun încă din noiembrie. Şi cu câtă înverşunare! Eh, să apuc ziua de Crăciun, să mă satur şi eu o dată ca lumea! Şi dacă zilele ar fi înşirate pe sfoară, el ar trage cu două mâini de ea, şi dac-ar avea vreun rost, ar întoarce în fiecare zi dojă file în calendar.

Am fost şi noi, acasă, de multe ori în asemenea situaţii.

Ba, într-un an am fost şi mai şi. De lucru: ioc, cămara: goală. Doar lemne de focărit aveam – asta fiindcă, localnd la poalele pădurii, puteam fura după plac – şi, bineînţeles, poftă de mâncare. Dar ce poftă! Rodeam la cartofi toată ziua, de ni se apleca. Aveam şi un cocoş cu piciorul rupt, slab, prăpădit, de nu puteai alege nimic din el. Abia cântăreaun kilogram, cu pene cu tot şi – aşa pricăjit şi bătrân cum era – îl socoteam oarecum membru al familiei. Într-o zi însă uşa îi prinsese piciorul, iar mama îl doftorise ţinându-l legat între scândurele. Umbla după ea ca un câine, ba se ţinea de dânsa şi prin sat. Mama nu se îndura să-l taie pentru nimic în lume. Cele patru găini jigărite le mâncasem încă pe la sfârşitul lui octombrie, dar cocoşul acesta şchiop trăia şontâcăind printre noi şi cânta în fiecare dimineaţă.

O duceam prost dincale-afară, dar tot trăgeam

nădejdea c-o să avem parte de un pic de belşug măcar de Crăciun, încă în zilele bune de noiembrie, când mai aveam de lucru, s-a întâmplat să-mi zdrelesc mânade o grindă. Fiind înscris la Asigurările sociale, am avut grijă să amân pe cât se poate vindecarea, pentru a primi cât mai mult timp ajutorul de boală. Am lăsat rana chiar să şi degere, şi iac-aşa, am tărăgănat lucrurile până la Crăciun.

În ziua dinaintea ajunului am plecat în sfârşit la drum, după bani. Pe jos, până la Sfântu Gheorghe, cale de vreo treizeci şi cinci de kilometri. Nu era puţin lucru pentru un băieţandru de paisprezece ani.

Cei de acasă îmi însemnaseră pe o listă ce anume să cumpăr şi cât, dar în aşa fel ca să aduc acasă şi ceva parale. Mama m-a însoţit până la şosea, m-a sărutat de două ori la despărţire.

— Treci pe la cofetărie, dragul mamei, şi ia o cafea cu lapte, că ţi-o fi foame după cei doi-trei cartofi, îmi strigă ea din urmă. (Nimeni, în dimineaţa aceea, nu mâncase nici atât; îmi dăduseră mie şi partea lor, ca să am mai multă vlagă.)

Am pornit apoi la drum, înaintând prin viscolul care-mi arunca zăpada în ochi de mă orbea, nu altceva. Dar nu-mi păsa de nimic: călcam cu îndârjire; cafeaua aceea de la Sfântu Gheorghe îmi da ghes.

Dar oricât de voiniceşte aş fi mers, trecuse de ora două când am sosit la oraş. La Asigurările sociale, găsii doar ferestrele deschise pentru aerisit; toată lumea plecase.

— Vino mâine dimineaţă, mă sfătui un om de serviciu, dând din umeri şi explicându-mi că el nu poate face nimic, deoarece domnii au plecat.

Nu mai ştiu cum am ieşit de acolo. Mi-era ruşine să plâng în faţa altora, dar sufletul din mine gemea în timp ce cutreieram în neştire străzile oraşului.

„Cum o să mă întorc acasă aşa, cu mâna goală, fără nicio ispravă? Ce să mă fac, ce să mă fac?” m-a văitām în sinea mea, până ce în sfârşit mă legai de un gând. Până deseară o să-mi omor cumva timpul hoinărind pe străzi, şi

la noapte o să mă duc la gară şi o să mă ghemuiesc undeva într-un colţ, în sala de aşteptare, iar dimineaţa ţinte bine Casă de asigurări!...

Toată ziua am umblat lela prin oraş.

Iar seara m-am cuibărit în sala de aşteptare la clasa a treia şi am încercat să aţipesc.

Era pe acolo un portar, un ceferist bătrân, care nu mă slăbea din ochi. Iar aşa mai după miezul nopţii, numai ce văd că se apropie de mine şi mă întreabă încotro călătoresc.

Ce minciună să-i croiesc, Dumnezeule?

— La Braşov, am răspuns în cele din urmă, cu jumătate de gură, căznindu-mă să zâmbesc.

— Unde ţi-e biletul? întrebă din nou.

Căscai gura să spun ceva. Ce anume, nici eu nu ştiam. Tăcui şi începui să mă culeg de pe bancă.

IC 9

— Fir-ai al dracului să fii de haimana! se răsti la mine. N-ai bilet, hai? Să nu te mai prind pe-aici că te dau pe mina poliţiei! mă ameninţă cu asprime.

Ce-a mai spus, nu ştiu, c-am ieşit grăbit.

„Ei, acum încotro s-o apuc? mă întrebam, oprindu-mă stingher în faţa gării. Mă simţeam singur, părăsit, hăituit ca niciodată. În sfârşit, m-am furişat în dosul magaziilor şi acolo am aşteptat zorile, înfruntând gerul crâncen. Eram atât de obidit, de nu-mi puteam stăpâni lacrimile. Din când în când trăgeam cu urechea şi mă uitam cu teamă în dreapta, în stânga, să nu dea cineva peste mine şi să mă ia drept hoţ, cum stăteam acolo, pitit printre hardughii.

Când în sfârşit, cu chiu cu vai, se făcu ziuă, eu eram alb de chiciură şi când mă urnii din loc şi-o apucai spre oraş, parc-aş fi călcat pe ouă. Era ca şi cum numai ghetele mi s-ar fi mişcat – înţepenisem de ger şi parcă toate încheieturile îmi scârţâiau.

La Casa de asigurări sociale era cald, dar eu abia acolo începui să dârdâi cu adevărat. Acolo ieşea frigul d-in mine.

Apoi începui să colind coridoarele, de la un ghişeu la

altul. Fiecare slujbaş în faţa căruia mă opream îmi dădea *câte* o hârtie. Adunasem un adevărat maldăr de hârţoage, dar de bani nici pomeneală. În sfârşit, pe la prânzul cel bun, am izbutit să ajung la ferestruia casieriei. Acolo am aşteptat un răstimp, până mi-a venit rândul. Totul era în bună rânduială, banii se înşiruiau număraţi gata în faţa mea, când deodată casierul îmi ceru să mă legitimez.

— Păi, eu sunt!… încremenii şi drept dovadă îi arătai şi braţul bandajat.

Casierul dădu din mână: nu ajungea atâta, să nu-l ţin de vorbă că n-are vreme de pierdut.

— Îţi trebuie o legitimaţie cu fotografie, îmi explică.

Eu nu aveam aşa ceva. Alte hârtii aş fi avut, dar casierul le respinse, cu un gest nerăbdător.

— În cazul acesta nu-ţi pot da banii, declară în cele din urmă.

— Vai, Doamne, nu se poate! izbucnii aproape plângând şi începui să-i povestesc de-a fir-a-păr cât şi cum am făcut drumul până la Sfântu Gheorghe.

I s-a făcut milă de mine, ba mi-a dat şi un pol de la el. Apoi m-a îmbărbătat să vin peste patru zile, dimineaţa, cu legitimaţia în regulă, că atunci o să-mi dea banii ce mi se cuvin.

— Asta e o instituţie serioasă, zise, aici toate merg după lege şi nimeni nu poate călca legea. Apoi s-a întors spre cel ce urma după mine.

Copleşit de deznădejde, îi azvârlii înapoi polul şi începui să strig:

— Mie să-mi daţi banii la care am dreptul, banii mei!

Îi sări ţandăra şi se pomeni răcnind:

— Cară-te de-aici! Ca să vezi!… mormăia cu năduf, te porţi omeneşte cu el şi tot el sare cu gura!

Am ieşit năucit, pierdut; abia vedeam oamenii din faţa mea. Ochii mi-erau plini de lacrimi. Stăteam în stradă uluit, neştiind ce să fac. În sfârşit, pornii spre casă.

Era târziu de tot când am sosit, după colindul lui Moş Crăciun.

Ai mei m-au primit ca pe fiul rătăcitor. Mi-au pus în

faţă o strachină cu cartofi copţi, aşteptând să le vorbesc.

Iar eu le-am povestit tot…

O tăcere ca de priveghi s-a aşternut în casă. Şi deodată, fratele meu, care stătea lungit în pat, izbucni în plâns. Plângea de-ţi făcea rău să-l auzi.

— Atunci de ce-am trudit toată vara? se înfurie pe neaşteptate. Ca să flămânzim de Crăciun?… Da, pentru că-ţi pare rău să tai zdreanţă aia de cocoş! tăbărî cu gura asupra mamei. La ce ne-ai născut, spune, la ce? Ca să ajungem muncitori, cârpe, obielele tuturor?

Mama s-a făcut galbenă ca ceara.

— Mă!… sări de după masă tata. Cine eşti tu, mă, de îndrăzneşti să latri? strigă, cu pumnul ridicat.

Frate-meu ţâşni din pat şi se înfipse dârz în faţa lui.

— Loveşte-mă! Hai, loveşte-mă!

Mama, parc-o văd, sări între ei desperată:

— Vai, Doamne Dumnezeule, la praznicul iubirii, mă, sărbătoarea sfântă a iubirii!…

Tata se aşeză la masă, posomorât. Şedeam cu toţii încremeniţi în tăcere.

Mama nu se mai putu răbda. Smulse ceva din sertar şi ieşi din casă.

Nu trecu mult şi se întoarse iar; într-o mână îi atârna cocoşul cu gâtul tăiat.

— Iată-l, mâncaţi-l! spuse. Mâncaţi-l în sfânta zi a bucuriei, că… Mai mult n-am înţeles, căci glasul i se înecă de plâns.

Aşa am petrecut noi în anul acela seara de Crăciun.

În româneşte de A. ALDEA

O EXCURSIE PE CINSTE

CLASA A CINCEA B DE BĂIEŢI a plecat în ex-< ursie; conducătorul excursiei era profesorul de ştiinţe naturale, dar mergea cu ei şi profesorul de matematică Ilann.

Plecară devreme; soarele abia răsărit îi găsi în drum, aproape de pădurea Baciului. Dimineaţa de mai era limpede ca un pahar proaspăt spălat. Stropii de rouă străluceau tremurând pe firele de iarbă şi pânzele de

păianjen, întinse printre buruieni, sclipeau în toate culorile curcubeului. Totul era atât de proaspăt şi de i urat încât Pataki Gyurka, care era cel mai mic de statură, dar avea imaginaţia cea mai îndrăzneaţă în toată clasa, se simţea ca sâmbăta seara după frecatul podelelor. Abia îndrăznea să facă un pas alături de cărare, de teamă să nu murdărească firele de iarbă. I se părea că dintr-o clipă într-alta o să audă glasul maică-sii: „Aşteaptă să aştern mai întâi preşurile!”

Privea ca mare respect peisajul, frunzişul bogat al copacilor şi al tufelor.

„Frumoasă vegetaţie!” aprecie el în gând. Grozav îi plăcea cuvântul vegetaţie. Sună aşa de ştiinţific! Iar el se hotărâse demult, încă de pe la sfârşitul primului trimestru, să se facă savant şi anume, geograf explorator. Pe vremea aceea citise „Descoperirea Polului Nord” şi într-o clipă înţelesese că, din toate ocupaţiile din lume, descoperirea unor continente necunoscute e cea mai potrivită pentru el. Numai că, fireşte, la Polul Nord e altfel decât pe pârâul Nădăşelului unde amărâta aceea de gheaţă se sparge de vreo şase ori până să ajungi la podul Chintăului. El, de pildă, fusese nevoit să facă foc chiar acolo, pe pârâul îngheţat, ca să poată usca, de bine de rău, pantalonii frăţiorului de cinci ani pe care, în chip de Amundsen prăpădit de boală, îl târâse cu săniuţa de-a lungul nesfârşitelor întinderi de gheaţă ale Năduşelului, înmuinda-l de vreo trei ori în apă. Maică-sa aflase de această ispravă şi-i interzisese orice activitate de explorator. El însă a rămas neclintit în hotărârea lui şi de-atunci privea totul cu ochiul unui geograf savant.

Chiar acum, înaintând spre crâng, ei se apropiau. nu de păduricea Baciului, ci de una din necunoscutele şi misterioasele păduri virgine ale Africii, pe care aveau s-o descopere.

...De o lună de zile sunt pe drum şi pădurea virgină e plină de fiare sălbatice; şerpii uriaşi atârnă de crengile copacilor aidoma curelelor din tavanul ţesătoriei unde lucrează maică-sa... în albiile râurilor mici nu mai este apă;

nu mai sunt decât crocodili… întreg grupul e do-borât de oboseală; el singur merge înainte când, deodată…

Când deodată tovarăşul profesor Szabó îi opri şi începu să le explice:

— Va să zică, asta e pădurea Baciului; e plină de fagi, dar se adăpostesc şi vulpi şi bursuci în ea. Apoi le spuse că bursucul e cât un câine şi, după câte a auzit de la tatăl său, fură porumbul în felul următor: un bursuc se culcă pe spate, iar celălalt aşază ştiuleţii între cele patru labe ale lui, apoi îl apucă de coadă şi-l trage până acasă ca pe un car încărcat…

Într-un cuvânt, profesorul Szabó le povestea lucruri interesante şi, pentru moment, micul Pataki renunţă la explorarea pădurii virgine.

Dar mai era acolo şi profesorul Hann care nu mai putea de entuziasm:

— Ce splendoare de pădure! într-adevăr senzaţională!

Ei, pretutindeni ar fi acest aer divin dacă nenumăratele fabrici n-ar afuma toată lumea.

Îşi scoase ochelarii şi începu să le explice cu însufleţire:

— Orice s-ar spune şi oricine a creat-o, a creat-o minunat. Omul n-a făcut decât s-o pocească cu cârpăcelile lui. Totul trebuia lăsat în splendoarea-i primitivă.

Pataki Gyurka n-avea nicio simpatie pentru profesorul Hann care ocăra la plural pe elevii ce se împotmoleau la răspuns: „Eh, voi şi cartea!… Câinele cu oala-n cap… Cu voi nu e nimic de făcut, nu v-aţi născut pentru aşa ceva şi pace!…” într-un cuvânt, deşi nu-l avea la inimă, de data asta Gyurka trebui să-i dea dreptate.

8* 115

„Tii, ce minunat ar fi! Ştiu c-ai avea ce explora”, îşi zise în gând.

Rămase deci uluit când îl auzi pe tovarăşul Szabó râzând şi spunând:

— Bine ne-ar merge într-adevăr fără munca omenească, în splendoarea primitivă! N-ar mai fi pluguri şi

maşini; hăţişul sălbatic s-ar întinde pretutindeni şi noi am umbla goi prin el.

Profesorul Hann se supără:

— Ba, te rog, nu asta voiam să spun! Dar dragostea pentru natură trebuie s-o infiltrăm şi în sufletul acestor copii, nu-i aşa?

Deodată se răsti la Vrannai Jancsi care stătea lângă el:

— Ce te rânjeşti, fătul meu, ce te rânjeşti?

Vrannai nu se mai putu abţine şi izbucni în râs:

— Ce-aţi mai orbecăi pe-aici, tovarăşe profesor!

N-aţi avea nici ochelari, căci şi aceştia se fac în fabrică, nu-i aşa?

Toţi râdeau cu hohote, iar profesorul Hann roşi de mânie:

— O să-ţi trag o palmă, fătul meu, de-o să te trezeşti zburând!

Se întoarse furios spre profesorul Szabó:

— Dumneata eşti prea tânăr ca să mă înveţi pe mine!

Eram profesor demult când dumneata te jucai încă în colbul străzii. Ce înseamnă asta, să mă dăscăleşti aici, în faţa ăstora?… Chiar dacă ies în curând la pensie, dumneata nu trebuie să-ţi permiţi aşa ceva, înţelegi?

Profesorul Szabó se întunecă la faţă. Ar fi vrut să spună ceva, dar se răzgândi şi se depărta fără vorbă de lângă profesorul Hann.

Acesta tăcea, dar îi pândea cu ochi de iscoadă pe copii. Deodată strigă la Bodi Odi:

— Nu chicoti, fătul meu, nu chicoti, că…

Bodi Odi îşi trase capul între umeri, apoi o rupse la fugă, ca să scape din văzul profesorului şi să poată râde în voie.

Şi când unul, când altul fugeau înainte, râzând cu hohote.

Profesorul Hann se înfuria din ce în ce mai tare. Se apropie de Szabó şi începu din nou:

— N-am nevoie să mă dăscăleşti. Şi eu iubesc munca, dar munca nu e totul. Suflet ne trebuie, colega, suflet şi

frumuseţe. Asta e ceea ce dumneavoastră nu înţelegeţi. Iată de ce trebuie să ies la pensie.

Şi se apucă el să-l dăscălească:

— Dumneata eşti dator să mă susţii când le vorbesc despre frumos. E vorba de colegialitate, domnul meu.

La aceste cuvinte, profesorul Szabó se întoarse spre el:

— Ba deloc! Aici e vorba de concepţia de viaţă.

Glasul lui era liniştit, dar apăsat. Făcu din nou câţiva paşi grăbiţi înainte.

Profesorul Hann se uită cu ciudă şi înainta un răstimp mormăind. Apoi cine ştie ce i-o fi trecut prin minte, că deodată se opri:

— Staţi! strigă, şi când băieţii se opriră făcu un gest larg, arătându-le zarea îndepărtată: Vedeţi? Nu-i aşa că-i frumos? Ţineţi minte ce vă spun: frumosul e totul 1

Cu toate că regiunea era într-adevăr frumoasă, băieţii o priveau în tăcere.

Profesorul Hann făcu un gest plin de demnitate.

— Ei, puteţi pleca. Şi, mulţumit de sine însuşi, se urni şi el din loc.

Dar Pataki Gyurka era nedumerit. Toate închipuirile lui despre explorări erau tulburate de ceea ce auzise adineauri de la profesorul Szabó.

…Fără fabrici, evident, nu se poate.

Maică-sa lucrează la fabrică şi taică-su la fel. Şi vapoarele se fac tot în fabrici, ca şi trenurile. Iar fără acestea nu s-ar putea face nicio descoperire.

Mergea tăcut. Apoi o idee îi fulgeră prin minte:

Ce i-a îndemnat pe exploratori să facă descoperiri? Că, vezi bine, n-or fi plecat la drum numai aşa, de florile mărului. Ei, dar au găsit arbori de cauciuc, balene şi chiar portocali… Tot atâtea lucruri folositoare.

Şi-şi dădu frâu liber imaginaţiei:

…Şi merg, şi merg prin pădurea virgină… într-un târziu, el bagă de seamă că a rămas singur şi iată că pădurea e plină de arbori de cauciuc, de balene… adică… de portocali. Apoi indigenii vin cu droaia şi-i mulţumesc că

i-a descoperit. Ţin un miting şi-l aleg membru în prezidiul de onoare. Iar el telefonează acasă şi cât ai bate-n palme maşinile încep să curgă, oamenii defrişează sălbaticele păduri virgine, fac alei şi toată lumea duce o viaţă minunată… Iar el pleacă din nou şi…

Şi se opri îngrozit.

Treceau tocmai printr-o poieniţă şi iată că dintre tufe se ivi un dulău zbârlit.

De frică, Pataki Gyurka – membru în prezidiul de onoare al indigenilor – nu îndrăzni să zică nici pâs.

Profesorul Hann, care stătea alături de Pataki Gyurka, deci mai aproape de câine, se sperie şi el când îl văzu; dându-se îndărăt câţiva paşi, începu să pocnească din degete:

— Na, cuţu, na!

Câinele porni spre el, dar profesorul făcea gesturi desperate să-l ţină departe.

— Huo, mă, huo!

Dulăul se duse însă aţă la el, dând prietenos din coadă. Ba, pentru a-şi arăta şi mai mult prietenia, începu să-şi frece capul mare de piciorul profesorului Hann şi-l îmboldi cu botul în burtă.

Profesorul îl mângâie timid pe cap şi, treptat, îi reveni curajul. Ba, până la urmă, căpătă mai mult curaj decât avusese la început şi acam îl bătea uşurel peste cap, grozăvindu-se:

— Vedeţi ce instinct are? Ştie cine îl iubeşte. Ador câinii, explică el. Deodată îi veni o idee năstruşnică:

puse jos raniţa, o dezlegă şi scoase din ea o bucată zdravănă de salam. Apoi se întoarse spre băieţi: Care aveţi un briceag? întrebă. Hai, daţi-mi un briceag. Şi fiindcă nu se mişca nimeni – toţi admirau, fermecaţi, câinele – profesorul se răsti nerăbdător la Vrannai

Jancsi: Ei, ce totmocoseşti acolo? Dă briceagul încoace*!*

Vrannai tocmai voia să spună că n-are briceag, dar nu mai fu nevoie de această sculă. Căci câinele apucă, blând dar energic, întreaga bucată de salam şi dintr-o

singură smucitură o smulse din mâna profesorului Hann o plimbă de vreo trei ori printre colţi şi o înghiţi repede.

Apoi, dând din coadă, îşi aţinti ochii plini de recunoştinţă asupra profesorului.

Iar acesta se uită uimit la el, apoi la propria lui palmă care mai păstra urmele salamului.

— Ţi-am spus să-mi dai briceagul! tăbărî asupra lui

Vrannai, aproape plângând.

Vrannai nu reuşi nici acum să-i spună că nu are briceagrâsul îl îneca, încât trebui să fugă la capătul râului, ca să nu izbucnească în faţa profesorului. Dar toţi băieţii chicoteau pe-nfundate.

Ca să-şi salveze oarecum autoritatea, profesorul Hann se întoarse glumeţ spre câine:

— Ehei, prietene, şi mie-mi place salamul!... Dar, în sfârşit, tot aia-i, hai cu noi! şi-l mângâie din nou pe cap.

Astfel plecă şi câinele cu ei; profesorul Hann explică cu glas tare:

— Cel mai credincios prieten al omului.

Vrannai Jancsi declară că, dac-ar avea un astfel de câine, şi-ar face un cărucior, l-ar pune pe cuţu în ham şi ar aduce astfel de la piaţă toate cumpărăturile pentru maică-sa.

Cu un gest de superioritate, profesorul Hann îl reduse la tăcere:

— Atâta ştiţi: să chinuiţi bietele animale.

Apoi le povesti diverse istorii despre fidelitatea clinilor. De pildă: o cucoană bătrână a avat odată un căţeluş care-i era atât de credincios, încât dormea în permanenţă la picioarele ei; mânca dintr-o farfurioară separată. Iar când cucoana bătrână a murit, căţeluşul s-a culcat pe mormântul ei şi zadarnic l-au chemat, l-au gonit oamenii, el nu s-a clintit din loc şi a murit acolo, pe mormântul stăpânei.

— Tovarăşe profesor, tovarăşe profesor, ridică mâna din obişnuinţă, în timpul mersului, Vrannai Jancsi, la noi, în vecini, este un câine care nu mănâncă decât mâncare mestecată.

Tăcu privind pe furiş faţa profesorului. Acesta se uită uluit la el.

— Drace! Şi cine i-o mestecă? Vrannai izbucni în hohote de râs:

— El însuşi… Ştiţi, asta e o glumă bună. Profesorul Hann îl măsură cu o privire furioasă:

— Eşti obraznic, fătul meu. Cum îndrăzneşti să faci astfel de glume cu mine? Drept cine mă iei? Se întoarse spre Szabó: Ei, colega, iată rezultatul…

Profesorul Szabó îl privi cu seriozitate pe Vrannai:

— Să nu mai aud astfel de vorbe! spuse liniştit.

Vrannai se opri tulburat:

— Dar… Da, tovarăşe profesor! răspunse apoi şi se depărta ruşinat.

Iar profesorul Hann rămase ostentativ în urmă. Nu mai adresă nimănui niciun cuvânt şi nu se mai ocupă decât de câine. Scoase din raniţă câteva felii de pâine şi i le aruncă fluierând.

Pataki Gyurka îl invidia din toată inima.

Tii, dac-ar avea el un câine ca ăsta!… L-ar duce şi în călătoriile lui de explorator. Să zicem că pe el l-ar prinde piraţii şi l-ar ucide… Câinele, deşi rănit, s-ar târî la mormântul lui şi ar muri acolo. Ar fi înmormântat la picioarele lui şi pe piatra de mormânt s-ar săpa următoarea inscripţie:

„Aici se odihneşte Pataki György, marele explorator, elev în clasa a cincea B, împreună cu câinele său credincios”.

Ideea aceasta i se păru foarte ademenitoare şi multă vreme o răsuci în cap, în fel şi chip.

Ceilalţi însă mergeau tăcuţi; cearta profesorului Hann le stricase tot cheful. În cele din urmă profesorul Szabó, întorcându-şi capul, îl întrebă pe Hann:

— Nu vreţi să coborâm la târlă? în valea de dincolo?

Acolo este şi apă; îmbucăm ceva.

Profesorul Hann fluieră câinele, apoi dădu din umeri:

— Mă rog; dumneata eşti conducătorul.

Băieţii porniră învioraţi pe cărarea ce cobora în vale.

În fruntea coloanei mergea profesorul Szabó, la urmă de tot Hann.

Pataki Gyurka tropăia fericit după Szabó. Gândul că în curând o să vadă un cioban în carne şi oase şi o târlă adevărată îi scoase din cap fumurile de explorator. îi venea să alerge, dar din pricina profesorului Hann nu-şi prea putea da drumul. Acesta înainta într-adevăr cu greu şi striga mereu:

— Mai domol, mai domol acolo, în faţă! Cine dracu'

poate să se ia la întrecere cu voi?

Rămăsese binişor în urmă.

Când ajunseră la târlă, Pataki constată mirat că ciobanul veritabil nu e deloc aşa de înalt cum şi-l închipuise el. Dimpotrivă, era scund şi îndesat; doar bâta îi era lungă.

Îi primi prietenos, dând chiar mâna cu profesorul Szabó. Era şi un flăcăiandru cu el; turma poposise în latura târlei, printre tufe.

Ciobanul îi spunea tocmai tovarăşului său mai tânăr să aducă jintiţă pentru copii, când sosi profesorul Hann. Îşi chema mereu câinele, care se oprise la o depărtare de vreo douăzeci de paşi, şi, aşezat pe coadă, nu voia să se urnească în ruptul capului.

Atunci se întâmplă ceva neaşteptat.

De cum îl zări, ciobanul răcni la el:

— Cară-te de-aici, ticălosule! Şi ridicându-şi bâta, se năpusti asupra lui. Câinele sări într-o parte, dar în zadar, căci ciobanul îl atinse aşa de bine încât se dădu de-a berbeleacul. În clipa următoare sări însă în picioare şi pe-aci ţi-e drumul.

— Aţinte după el! strigă ciobanul şi, punând mâna pe bâtă, tovarăşul său mai tânăr se repezi să taie calea câinelui care încercă să scape, cotind spre turmă.

— Bălane, Ursei! strigă atunci ciobanul. Un căţel negru şi ciufulit sări dintre ei şi încolţi dulăul din fugă, dându-l de trei ori peste cap. În cele din urmă reuşi totuşi să se strecoare şi dispăru printre tufe.

— Ei, aşteaptă tu, tâlharule! strigă după el ciobanul,

întorcându-se la târlă.

Profesorul Hann înlemnise. O vorbă nu putea scoate indignarea îl sufoca. În sfârşit izbucni:

— Cum ai îndrăznit? Ce înseamnă barbaria asta?

tăbărî, gesticulând, asupra ciobanului care se întorsese.

Cum aţi îndrăznit?… Ce v-a făcut câinele ăsta?… Am să vă denunţ!

Tremurând de agitat ce era, îşi scotoci buzunarele, scoase un creion şi un petic de hârtie.

— Să-mi spui numaidecât cum te cheamă! Numaidecât!

Ciobanul se încruntă a mirare.

— Ce vrei cu numele meu, tovarăşe?

— Cum ai îndrăznit să loveşti animalul acela?

Ciobanul dădu din mână.

— Îl cunosc mai bine ca dumneata. E câinele meu.

Şi începu să-i explice: A părăsit turma. Domnii de felul dumneavoastră l-au nărăvit. I-au dat salam, oase de pui. S-a înstrăinat de stână. N-a mai dă pe decât pentru ciordeală. Două piei mi-a furat până acum, tovarăşe. Le pusesem la uscat şi mi le-a furat de pe gard. Ce fel de câine-i ăsta? Nu-s nebun să-l mai rabd…

Dar cu profesorul Hann nu se putea vorbi.

— O să-ţi arăt eu dumitale! strigă el, apoi se întoarse spre flăcău: Cum îl cheamă pe stăpânul dumitale?

Întrebă furios.

Ciobănaşul dădu din umeri:

— Nu mi-e stăpân, e taică-meu.

— Tot aia-i. Cum îl cheamă?

Flăcăul dădu din umeri, apoi se trase la o parte. Tatăl său încercă să-l convingă pe profesor:

— Înţelege, tovarăşe, eu nu-s dator să-i mai rabd ticăloşiile. Turma nu este a mea, e a gospodăriei de stat. Toată turma e a ei. Javra asta s-a învăţat cu nărav. Să se ducă dracului, să mănânce unde lucrează!

Uite la ăstălalt: ţin la el ca la ochii din cap, fiindcă e un animal credincios şi mă pot bizui pe el…

Profesorul Hann îl ascultă cu faţa împietrită; nu era dispus să creadă nimic. N-o să se facă încă o dată de râs în faţa acestor plozi – se gândea, insistând cu încăpăţânare ca ciobanul să-şi spună numele.

Ciobanul îl privi o dată tăios, îşi smuci minteanul aruncat pe umăr:

— Ei, drăcia dracului! Dumneata nu înţelegi? Doar vorbesc lămurit! Sau poate-i fi crezând că mi-e frică?!

Păi, atunci, călătorie sprâncenată! făcu un gest care însemna că, din partea lui, domnul profesor poate pleca sănătos… Apoi îi spuse flăcăului: Mişcă, băiete!

Şi strigă către turmă:

— Haide, hai, brrr, oiţele tatii!…

Flăcăul fluieră, turma se urni şi cei doi ciobani o luară din loc fără să zică bună ziua.

Profesorul Hann putea să se uite mult şi bine după ei. Se şi uită un răstimp, apoi se întoarse spre profesorul Szabó:

— Sper că ai văzut ce s-a întâmplat? întrebă apăsat.

— Da, am văzut. Dar am auzit şi ce fel de câine este javra.

Vrannai Jancsşi nu se mai putu stăpâni. Se vârî ca o zvârlugă în faţa profesorului Hann:

— Tovarăşe profesor, câinele ăsta e un hoţ. Pentru cele de adineauri vă rog să mă iertaţi, dar câinele ăsta e un ticălos. Nu vrea să muncească. Şi eu l-aş pocni!…

strigă.

— Bine i-a făcut că l-a lovit! strigă cineva din spate.

Profesorul Hann îşi repezi privirea peste capetele băieţilor din a cincea B şi păli. Întreaga clasă se ridica dârză împotriva lui. Cu faţa glacială, se întoarse spre tovarăşul Szabó:

— Sper c-o să-mi dai doi elevi să mă scoată la şosea.

Nu mai stau nicio clipă aici, spuse.

Şi plecă…

…Kovács Joska şi Bodi Odi se întorseseră demult din drumul lor de însoţitori ai profesorului Hann, iar ceilalţi îşi împachetaseră şi resturile de merinde. Numai Pataki

Gyurka şedea cu faţa înnourată lângă raniţă, cufundat în gânduri.

În sfârşit, se ridică în picioare şi se duse glonţ la profesorul Szabó:

— Tovarăşe profesor! Vă rog să-mi spuneţi dacă activitatea de explorator e muncă…

Profesorul Szabó îl privi uluit.

— Ce?… Apoi pufni în râs. A, da… exploratorii…

Fireşte că e o muncă şi încă o muncă frumoasă!…

Pataki se aşeză uşurat la loc, iar a doua zi, în recreaţia mare, povestindu-i lui Molnar Karesi din a şasea de-a fir-a-păr toată excursia, declară cu ifose că tovarăşul Hann degeaba a umblat cu mofturi, că tot tovarăşul Szabó a avut dreptate.

— Că ştii, cel mai frumos lucru pe lume e munca…

Dar, oricum, a fost o excursie pe cinste, adaose mulţumit.

În româneşte de A. ALDEA

LĂPTARUL

NUMAI BOALA POATE FI MAI REA decât sărăcia. Iar noi eram săraci, atât de săraci că n-aveam nimic, nimic, numai pofta de mâncare. Degeaba se spune că „nu-i ruşine să fii sărac”; noi ne ruşinam din pricina ei şi căutam s-o ascundem. Azvârleam praf în ochii lumii, cum s-ar zice: cămaşa n-avea spete, dar cravată purtam. Ajunseserăm rău de tot, pierzându-ne bruma de bunăstare. Tatii nu-i mai păsa de nimic; era deopotrivă distrus trupeşte şi sufleteşte – iar noi creşteam ca buruienile: pe seama nimănui. Doar mama ne purta de grijă, într-un fel minunat, ca să nu ne prăbuşim definitiv.

Pe vremea aceea locuiam la marginea Braşovului, destul de strâmtoraţi: şase într-o singură cameră. Duceam o viaţă de câine. Era iarnă, pe la mijlocul lui februarie, ger crâncen, iar noi n-aveam lemne decât dacă aduceam, pe furiş, din marginea Tâmpei.

Şedeam mai mult în pat, acoperiţi până sub bărbie. Mâncam ca vai de lume; nici măcar nu ştiam din ce trăim. Numai fratele meu cel mare muncea la o fabrică, pe mai

nimic, dar şi bănuţii aceia îi scotea în chip de avansuri, cu ţârâita. Ni se strepeziseră şi dinţii de atâta scrâşnet. Şi n-aveam decât să ne amărâm, în bună putere pentru muncă: nu era chip să găseşti de lucru. Ne îndeletniceam deci numai cu scotocitul după mâncare, ca şoarecii de iarnă. Viaţa noastră era doar o legitimă apărare: nu prea aveam de ales în privinţa felului de viaţă. Chiar şi înainte de Crăciun duseserăm însă un trai ciudat.

În noiembrie, fratele meu mai mic îşi pierdu slujba la fabrica de placaje. Nu se prea necăjea. Era un copil, nu avea putere, iar munca aceea era crâncen de grea. Dar mama plângea văitându-se. Până la urmă mezinului îi veni un gând năstruşnic. De ce-a plătit el atâta cotizaţie la Asigurările sociale, măcar atâta folos să tragă… înghiţi o groază de chinină şi se prefăcu bolnav.

Apoi, alb ca varul, trecu prin nişte emoţii crâncene în timp ce medicul sever şi bănuitor îl ciocănea şi-l cerceta pe toate părţile. Ce-i drept, mezinul nostru era un băiat slăbuţ, cu urechi străvezii şi ştia să tuşească atât de bine!…

Până la urmă medicul îi făcu o reţetă, îi recomandă odihnă şi plecă.

Noi râdeam nebuneşte, cât se poate de fericiţi. Peste o săptămână mama plecă să ridice ajutorul de boală. I l-au plătit în bună regulă. Şi tot aşa, în bună regulă, săptămână de săptămână, aproape până la Crăciun. Atunci însă, într-una din zile, controlorul Asigurărilor îl găsi pe mezin dându-se pe gheţuş pe stradă. Dar cum să poată şedea un copil mereu în pat sau în casă, când nu-l supără altceva decât foamea?!… Ei, s-a dus şi el în stradă, la gheţuş.

A ieşit dăndănaie mare. Asigurările sociale au făcut cercetări, încât până şi medicul s-a ales cu neplăceri (îmi închipui cât de bănuitor a devenit după treaba asta!) Fratelui meu i s-a fixat o amendă, numai să fi avut din ce s-o plătim… A fost vorba până şi de puşcărie atunci. Mama plângea zi şi noapte de grija feciorului. Nouă ne era ruşine pentru înşelătorie – ce mai ruşine!…

Pierdurăm aşadar şi medicul, şi ajutorul de boală,

deşi tocmai pe urmă ar fi fost mai mare nevoie de ele. Mezinul – poate la gheţuş, poate la furatul lemnelor – s-a ales cu o răceală atât de crâncenă încât aiura de febră, iar tuşea l-a ţinut până în primăvară. Dar cine îndrăznea să mai cheme o dată medicul de la Asigurări?! Şi apoi nici carnet nu mai avea mezinul, că i-l luaseră.

Pierdusem ajutorul de boală şi, până în ianuarie, ne-am tras sufletul numai cu cei doi litri de lapte aduşi zilnic pe credit de un ceangău din Oglinzi. Mama făcuse rost de omul acesta – şi doar ea ştia cu câtă greutate. Era bănuitor şi sărac şi el. Căra laptele în clondire zi de zi. Două văcuţe avea; din ele îşi ducea traiul. Era apăsat de impozite şi tare bănuitor. Ne privea aproape cu ură când ne găsea încă în pat pe la ceasurile nouă. Se vedea cât de colo că ne invidiază huzurul. Ce ştia el ce şi cum!? Iar noi, înveliţi până la gât, însă dârdâind totuşi, îi beam laptele, aşa rece, de cum pleca el. Dar las că-l şi aşteptam în fiecare dimineaţă, ca pe o mamă bună.

Mama plătise prima săptămâna – nici azi nu ştiu din ce; poate a vândut vreo pernă, dar a plătit. Din a doua săptămâna însă am început să rămânem datori. „Sâmbăta viitoare”... îl încredinţam noi cu multă râvnă.

Omul se sperie, dar tăcu. În a treia săptămâna umplu cratiţa numai pe trei sferturi, iar la plecare abia ne mai dădu bună ziua.

Sâmbăta următoare, văzând că iarăşi nu plătim, îşi pierdu îngăduinţa. Ceru bani cu glas tare, că-i scump fânul şi-s dări multe.

Eheei, din ce să fi plătit?

— Sâmbăta viitoare îţi dăm sigur... făgădui mama ca să-l convingă.

Mârâi el cât mârâi, dar, resemnându-se cu chiu cu vai, ne mai aduse lapte o săptămână întreagă. Cât despre noi, nu îndrăzneam nici măcar să-l refuzăm.

Dar cum nu puturăm plăti nici săptămâna viitoare, omul începu să ne ocărască: Păi, ce credem noi, de ce-şi hrăneşte el vitele, de ce-şi toceşte încălţările? Dacă i-am putut mânca laptele, n-avem decât să i-l şi plătim!

Ne era tare ruşine, dar nu puturăm decât să-i făgăduim plata pentru săptămâna cealaltă.

Până la urmă plecă, dar lapte nu ne-a mai adus. Trecu apoi şi săptămâna aceea. Veni sâmbăta. De cu dimineaţă bună, noi ne-am împrăştiat care încotro, numai să nu ne găsească ceangăul pe acasă.

În săptămâna următoare îl pândeam în fiecare dimineaţă să-l vedem venind şi ne ascundeam pe unde apucam sau încuiam uşa, ca şi cum n-am fi acasă.

Mai ales biata mama, avea multă experienţă în treaba cu ascunsul. De cum se auzea portiţa semnalând

venirea cuiva, mama se şi vira în şifonier. Ne mai şoptea la repezeală: „Spuneţi-i că nu-s acasă” şi trăgea binişor uşa şifonierului. Tata prefera să fugă, dacă putea, dinaintea proprietarului, a băcanului sau a altora ca ei.

Într-o bună zi, aşa, spre amiază, stăm noi patru în odaie: tata, mama, eu şi soră-mea. Mama încerca să gătească ceva din foi de dafin şi chimion. Atât aveam în casă, şi câteva lemne. Odată numai ce năvăleşte frate-meu pe uşă: „Vine lăptarul!”…

Mama – ţuşti în şifonier!

— Spuneţi-i că nu sunt acasă, îmi şopti ea dispărând printre hainele ponosite.

Tata, nemaiavând ce face, se întinse repede pe pat, prefăcându-se că doarme. Cât despre noi, priveam uşa.

Iar uşa se deschise, lăsând să intre ceangăul – dar atât de furios încât nu ne dădu nici bună ziua:

— Ei, domnule, ce mama dracului sunt eu?! răcni el spre pat.

Tata se ridică pe dată, cu obrazul ca para. Vedeam că e tare ruşinat.

— Aaa… uite… o să plătim, însă…

— Care însă?!… făcu omul întărâtat. Cravată poţi să-ţi pui, dar laptele nu-l poţi plăti!… Ce fel de boieri sunteţi dumneavoastră? ţipă el.

— Plătim, omule, îl ostoia tata, numai că… numai că nevastă-mea s-a dus… s-a dus la piaţă şi banii sunt la ea…

Plătim mâine… şi se îmbujora şi mai rău din pricina minciunii.

Ceangăul nici gând să se ostoiască. Răcnea la noi să nu-l purtăm cu vorba, că el nu fură fânul. Nu e aici cucoana? Las că o aşteaptă şi până deseară dacă-i nevoie.

Se proţăpi în faţa uşii, furios din cale-afară, privindu-ne aproape cu ură.

Tata şedea pe pat, noi ascultam de lângă masă, mama – în şifonier.

O bună bucată de vreme se făcu linişte; o linişte penibilă, înceată. Fratele meu n-o putu suporta: se ridică de la masă şi ieşi afară. Omul de la uşă îi făcu loc dând la o parte bidoanele.

În liniştea de după zornăitul bidoanelor şi scârţâitul uşii, văd eu că uşa şifonierului se urneşte apoi se deschide, iar mama scoate capul întrebând cu mare bucurie:

— Ei, s-a dus?

Îl zări curând pe lăptarul care stătea locului, uluit şi cam nătâng. Dar îndată după asta, omul începu să râdă cu gura până la urechi:

— Venişi, cucoană?… întrebă el, zguduit de râs.

Nici eu nu putui rămâne serios. Mă aşternui pe râs.

Râdea şi tata pe pat.

Zâmbea şi mama, strâmb, stânjenită rău. Ieşi încet din şifonier.

— Ei… uite… îngăimă ea, neştiind ce să spună.

Zâmbea când la lăptar, când la noi. Dar până la urmă se aşeză pe un scaun şi, prăbuşită peste masă, începu să plângă domol. Noi contenirăm râsul, privind-o ţintă.

Stăturăm multă vreme aşa.

Într-un târziu, dădu glas ceangăul:

— No… hai, lasă, cucoană… Las că nu face nimic…

Naiba ştia că dumneavoastră nu sunteţi boieri!…

Apoi tăcu o vreme, stânjenit. Am să vin săptămâna

*9**

viitoare, zise el până la urmă. Dar mi-i daţi, nu-i aşa? întrebă apoi grav. Amuţi însă iarăşi, cu ochii la mama care plângea... Rea mai e şi sărăcia!... Uf, că!... i se învolbură neaşteptat mânia în glas. Dar înghiţi totuşi ceea ce voise să spună. V-aş aduce nişte cartoafe, dacă nu vă e cu supărare, mai privi el o dată la mama. Apoi îşi adună bidoanele, ieşind încet şi foarte grav.

În româneşte de GELU PĂTEANU

AVENTURĂ DE IARNĂ

PE CÂND ERAM ÎNCĂ UN COPIL, am tăiat odată buşteni într-o pădure mare. Din ianuarie până-n primăvară am tăiat eu lemnele, împreună cu un moş bătrân-bătrân. Dormeam amândoi acolo, în pădure, ducându-ne acasă după merinde numai din două în două săptămâni. Locuiam într-o colibă de scoarţă, al cărei spate îl proptiserăm de un fag bătrân şi noduros, iar în faţă făceam nişte focuri mari şi dormeam înfăşuraţi în şube, în nopţile acelea lungi de iarnă. Eu dormeam tun, însă bătrânul meu tovarăş doar aşa, iepureşte, cu ochii pe jumătate deschişi. Când focul se împuţina, moşul îngrămădea lemne proaspete, mai pufăia oleacă din lulea, apoi se tolănea din nou să-şi urmeze picoteala.

Într-una din zile s-a întâmplat să i se isprăvească tutunul; plecă deci în sat, îndată după-amiază. Mă încredinţa că se întoarce până-n seară; până atunci să adun lemne şi vreascuri, şi să nu las focul să se stingă. Rămăsei aşadar singur în codru. Era iarnă, pădurea se troienise, dar ger adevărat era doar în nopţile cu stele. Ziua, de bine de rău, era soare şi frigul se mai ostoia.

Adunasem o grămadă de lemne şi vreascuritocmai puneam la fiert ceaunul cu apa de mămăligă, când auzii pe cineva ciocănind în spatele colibei.

— Poftim! zic eu, curios cine bate la vremea aceea, însă zadarnic am tras cu urechea: nu răspunse nimeni.

Doar focul pocnea înainte. Pun eu iar pe foc, când odată:

„Pac-pac-pac”… iarăşi bate cineva.

— Poftim pe din faţă! zic eu tare, dar nu-mi răspunde nimeni.

Mă iau eu aşadar, trec în spate şi casc amândoi ochii, să văd cine ciocăneşte. N-am văzut pe nimeni.

Nu eram un copil sperios, dar de data aceasta o cam sfeclisem.

„Ciudată treabă”, mi-am zis, cârmind-o înapoi spre

toc. Dar nu ajung bine în faţa colibei când ceva îmi cade pe căciulă; apoi din nou pe umăr. Privesc eu roată-m-prejur: nimeni; de altfel, începuse să amurgească. Iar mie îmi clănţăneau şi dinţii în gură.

— Nu mai şugui, nene Grişa! Tot am văzut eu că dumneata erai... Vorbeam tare, dar vocea îmi tremura, cum tremură coarda pe o vioară.

Răspuns nu mi-a dat nimeni, dar peste puţin timp aud că acel cineva ciocăneşte din nou în spatele colibei.

Stăteam locului, înlemnit, şi poate că tot acolo aş mai sta şi azi, dacă după o bună bucată de vreme n-ar fi apărut într-adevăr moşul.

— Straşnic m-ai speriat! Dumneata ciocănişi, nu-i aşa? îl întrebai amărât.

— Eu am sosit chiar acuma, fătul meu, zise, şi-l văzui după înfăţişare că spune adevărul.

Îi istorisii ce păţisem, dar el se mulţumi să dea din mână: simţeam că nu mă crede. În noaptea aceea n-am dormit mai defel, tot întrebându-mă cine o fi cel cu ciocănitul. N-a fost chip să ghicesc. Taina s-a dezlegat abia peste trei zile.

În ziua aceea, după prânz, tocmai când ne pregăteam să începem lucrul, auzirăm neaşteptat, deasupra noastră, un şuierat ascuţit şi apoi un ţipăt de spaimă. Uitându-ne în sus, văzurăm că tocmai din vârful fagului a sărit o vietate măruntă, cafenie. Zbura cu toate patru picioarele răşchirate şi coada stufoasă în vânt – aidoma unei păsări. Tot atunci, o pată gălbuie se prelinse – ca o flacără – pe trunchiul copacului, ajungând pe pământ aproape odată cu coada aceea stufoasă, tocmai bine să se poată năpusti pe urmele ei. Vietatea cafenie ţâşni în copacul cel mai apropiat; ceastălaltă, după ea! Urmărita zvâcni şi-acum până-n vârful copacului de unde zbură pe dată în jos, iar flacăra gălbuie o urmă într-o clipită, tot pe trunchi. Şi tot aşa, de cinci, de şase, de zece ori la rând: sus în pom, jos din pom, tot căţărându-se şi zburând.

— S-a luat nevăstuica după veveriţă... îmi desluşi bătrânul meu tovarăş. O sugrumă după ce a ostenit-o bine, adăugă el.

Aşa s-a şi întâmplat. Până la urmă, mititica de veveriţă s-a prăbuşit în zăpadă, iar nevăstuica s-a năpustit la ea.

Mă repezii într-acolo ca s-o alung, dar de-acum nevăs-taica apucase de beregată veveriţa, şi, până să ajung eu, nu mai găsii decât două-trei picături de sânge pe zăpadă.

— Veveriţa asta ţi-a ciocănit alaltăieri, zise bătrânul.

Mânca alune; cojile lor au păcănit, lovind coliba şi căpăţâna ta.

Uitasem demult toată istoria, când spre primăvarădoborârăm şi copacul cel bătrân de care se rezema coliba. Ferăstrăul pătrundea horcăind în lemnul scor-buros; de la o vreme, copacul începu să se încline pârâind. Şi, ce să vezi?! Nici n-a ajuns bine la pământ, că au şi început să curgă alunele dintr-însul, potop. Două baniţe am adunat; atâta agonisise pentru iarnă micuţa veveriţă, dar fiind ea ucisă de către cel mai primejdios dintre duşmanii săi – nevăstuica – mulţimea aceea de alune ne-a rămas nouă.

În româneşte de GELU PĂTEANU

PETER ŞOLTICARU

TRĂIA ODATĂ – dincoace de Ciuc, dincolo de Gheorghieni – un om. Avea faimă de mare şolticar, că-i păcălea pe toţi care o meritau, aşa că-i rămăsese numele de Peter Şolticaru.

S-a întâmplat odată să vină la Peter Şolticaru doi oameni dintr-alt sat. Bogătanii ăştia trăseseră pe sfoară mulţi oameni sărmani, iar acum îl luară de-a dreptul aşa pe şolticar:

— Auzi, măi Peter, venirăm să ne păcăleşti şi pe noi, dacă eşti chiar atât de priceput.

Peter clătină din cap:

— Măi, că bine v-a mai dus de nas cine v-a dus. Nu mă pricep eu la şolticării. Dar dacă v-aţi ostenit să veniţi până aci, încalţe să vă poftesc la un pahar de vin.

Şi îi duse la cârciumă.

Cei doi avari erau bucuroşi să bea vin pe degeaba şi-l îndemnau mereu pe Şolticaru să-i păcălească dacă poate.

Peter îi pofti să şadă la masă sub un dud mare, iar el intră la cârciumar.

— Ascultă, îi zise, ţine banii pentru cinci litri de vin; acum îmi dai unul, iar când te-oi chema afară şi-oi da cu căciula de pământ şi te-oi întreba: „Plătit e vinul?” dumneata să nu zici decât „Plătit”.

După asemenea înţelegere, ieşi să şadă şi el la masă cu cei doi chiaburi.

Cârciumarul aduse vin, iar ei începură să bea.

Isprăvindu-se litrul de vin, Peter îl chemă pe cârciumar. Când omul ieşi, Peter – niciuna, nici două – îşi izbi de pământ căciula lui de oaie cea ponosită.

— Plătit e litrul ăsta de vin, cârciumare? întrebă el.

— Plătit, cum să nu! răspunse cârciumarul.

— Atunci mai adu unul, porunci Peter. Bogătanii, uluiţi, căscau ochii la el:

— Bine, măi, dar cine ţi-a plătit vinul? întrebară.

— Căciula. O izbesc de pământ, iar ea plăteşte, răspunse Peter.

Îndată, cei doi începură sa se roage de el:
— Vinde-ne nouă căciula, măi Peter!
— Ba nici pe o mie de galbeni n-o dau, zise Peter, scuturând capul.
— Dacă n-o dai pe o mie, ai s-o dai pe două, se tocmeau bogătanii.
Într-asta isprăvindu-se şi al doilea litru de vin, Peter îl chemă pe cârciumar şi-şi izbi căciula.
— Plătit e şi litrul ăsta? întrebă el.
— Plătit, cum să nu! răspunse cârciumarul.
— Atunci mai adu unul, porunci Peter din nou.
De-acum chiaburii nu-i mai dădură pace până când nu le vându căciula pe trei mii de galbeni.
Plătiră preţul, iar el îşi văzu de drum, zicând că are o treabă grabnică.
Cei doi băură vinul şi-l chemară pe cârciumar. Apoi unul dintr-înşii izbi căciula de pământ.
— Plătit e litrul ăsta de vin? întrebă el.
— Plătit, cum să nu! încuviinţă cârciumarul.
De bucurie, mai cerură un litru – era al patrulea – căciula îl plăti şi pe acesta, iar după ce-l băură, oamenii o luară spre casă. Ajunşi în satul lor, unul din ei zice:
— Măi cumetre, haide să bem şi aici un litru!
— Să bem, cumetre, se învoi celălalt.
Intrară în cârciumă şi cerură un litru de vin. îl băură repede, chemându-l apoi pe cârciumar. Acesta veni fără zăbavă. Atunci unul din ei puse mâna pe căciulă şi dădu cu ea de pământ:
— Plătit e vinul, cârciumare? întrebă omul.
— Cum naiba să fie?! făcu acesta.
— De bună seamă n-ai izbit-o destul de tare, îşi dădu cu părerea celălalt gospodar. Şi punândmânape căciulă, o izbi atât de rău, încât se crăpă în două.
— Acum e plătit, aşa-i? întrebă el.
— Mie să nu-mi vorbiţi în dodii! se răsti cârciumarul furios. Înţelegeţi odată că nu-i plătit.
După asta izbi căciula iarăşi primul. Însă oricât o tot izbiră până se făcu ferfeniţă, căciula nu plăti vinul.

— Tiii, arză-te focul, Şolticarule! înjurau cei doi chiaburi. Ia stai tu! apoi încălecară, şi fuga înapoi, în satul lui Peter.

Numai că Peter îi văzu încă din depărtare.

— Spune-le că m-am dus în cânepişte, îi spuse el nevestei, ieşind din casă.

Bogătanii sosiră curând.

— Unde-i bărbatul tău? se răstiră ei la femeie.

— S-a dus în cânepişte, răspunse nevasta lui Peter.

— Azi îi facem felul! ziseră cei doi şi, încălecând iar, hai galop, la câmp.

Îl zăriră pe Şolticar încă de departe. Proptea, canonindu-se amarnic, o răchită aplecată peste cânepiştea lui şi strigă la ei pe dată:

— Ajutor, oameni buni! Se prăvale copacul şi-mi face zob cânepa.

Bogătanii săriră de pe cai.

— Acuşi vezi tu ajutor! într-o clipită te jupuim de viu dacă nu ne dai înapoi galbenii! răcniră ei.

— Ba vi-i dau cu plăcere, că doar am glumit numai. îi ascunsei acasă, că n-am vrut să-i găsească nevasta. Numai cât acuma nu mă pot duce după ei, că trebuie să proptesc copacul, altminteri se prăvale peste cânepa mea. Dar dacă-l ţineţi voi până dau o fugă după aur şi după ajutor, atunci se face treaba.

— Ţinem, ţinem, numai adu-ne cât mai repede cei trei mii de galbeni, răspunseră cei doi chiaburi. Şi se vârâră sub salcie, pe când Peter ieşea de sub ea.

— Daţi-mi un cal, să ajung mai repede, se rugă Peter.

— Că bine zici, încuviinţară gospodarii. Ia-l şi umblă repede…

Peter se sui pe cal şi plecă în goană. Iar cei doi bogătani propteau salcia cu spinările.

Trecu un ceas, trecură două, îi săgeta prin spinare; mai trecu şi al treilea – dar Peter, ca-n palmă…

— Nu mai pot, cumetre, ea săr de sub trunchi! gemu unul.

— Stai locului, că se prăvale peste mine! se îngrozi

celălalt.

Dar întâiul sări totuşi de sub trunchi, pe când celălalt răcnea deznădăjduit:

— Se prăvale peste mine! Valeu, se prăvale! pentru ca, până la urmă, să sară şi el de sub trunchi.

— Dumnezeule mare! Abia atunci văzură ca Peter Solticaru îi păcălise din nou: copacul nu se prăvălea defel; crescuse doar strâmb. Aşa îi pusese Peter să-l proptească. Iar pe deasupra, le mai luase şi unul din cai.

— Ia stai tu, Peter! suduiau ei.

Încălecară amândoi pe calul rămas şi – drumul înapoi în sat, să pună mâna pe şolticar.

Dar nici nu apucară să intre în sat când, ce să vezi?! Peter Solticaru stătea la ţărmul unei mlaştini, ţinând şi trăgând avan de coada calului.

— Hei, săriţi, ajutor! ţipă el încă din depărtare.

— Ce s-a întâmplat cu calul nostru? se speriară chiar„i burii.

— S-a cufundat în mlaştină şi praful s-ar alege de el dacă nu l-aş ţine de coadă. Ar trebui să-l ţineţi voi, până aduc eu ajutor din sat…

Bogătanii înşfăcară coada calului, iar Peter se sui pe calul de-al doilea, pornind galop spre sat.

Chiaburii noştri stăteau pe ţărmul mlaştinii, trăgeau vârtos de coada calului şi aşteptau. Trecu un ceas, trecură două, atunci unul din ei zise:

— Măi cumetre, hai şi-om încerca să-l scoatem, că se-neacă în mlaştină bietul dobitoc.

Începură ei să tragă, să smâncească şi – ce să vezi? – scoaseră din mlaştină un pociumb de care era prinsă în cuie coada calului; un pociumb care fusese înfipt în fundul mlaştinii.

t

— Tiii, fir-ar să fie! se oţărâră bogătanii. Nu-i destul că ne-a stors de trei mii de galbeni, dar ne-a mai luat şi cei doi cai! Ei, dacă punem noi mina pe tine, îţi tăbăcim pielea, Şolticarule!

Se duseră în sat, pe jos, ocolind pe sub grădini, îl pândiră pe şolticar şi puseră mâna pe el tocmai când le dădea ovăz celor doi roibi frumoşi.

Îl înşfăcară deci pe Peter Şolticaru, hotărând că n-au să-l mai asculte defel. – ca să nu-i mai tragă pe sfoară – ci au să-l înece în apă. L-au vârât deci într-un sac, pornind cu el într-acolo. Era foarte cald în ziua aceea; sacul – greu – îi făcu să năduşească; se însetoşară tare. Ajungând la cârciumă, unul dintr-însii zise:

— Hai, cumetre, să bem un litru de vin, aşa, pentru bucuria că-l găbjirăm pe Peter Şolticaru ăsta.

Lăsară sacul în marginea drumului, iar ei intrară să bea.

Din sac, Peter auzi că ei s-au dus la cârciumă – şi se ştia rămas singur. Începu deci să răcnească:

— Nu vreau să fiu ispravnic! Nu vreau să fiu ispravnic!

În vreme ce striga el aşa, trecu pe acolo un măcelar bogat, cu vreo cincizeci de vite şi, auzind cum ţipă cineva din sac, se apropie repede.

— Ce s-a întâmplat, frate? întrebă el.

— Văleleu! Vrea să mă facă ispravnic, dar eu nu mă-nvoiesc! se văita Peter Şolticaru.

— Păi, las că mă-nvoiesc eu, omule! zice măcelarul. Dă-mi drumul în sac, că-ţi dau în schimb şi vitele.

Zicând aşa, dezlegă repede gura sacului, îl scoase pe Peter Şolticaru şi se vârî el în locul său.

Cât despre Peter, el legă din nou sacul şi îşi văzu liniştit de drum, cu vite cu tot.

Bine a făcut că a plecat, căci bogătanii lui tocmai ieşeau din cârciumă. Ieşiră ei, aburcară sacul în spinare, şi hai cu el la râu. Acolo legară de el un pietroi mare şi-l azvârliră, bâldâbâc, unde era apa mai adâncă, tocmai sub moară. Pe urmă se întoarseră veseli nevoie-mare, bucuroşi că îi făcuseră de petrecanie lui Peter Şolticaru.

Şi ce să vezi? Nici până la biserică n-au ajuns, când iată că vine drept spre ei Peter Şolticaru, cu o cireada

întreagă de vite.

Au rămas cu gurile căscate.

— Dar tu de unde răsărişi? îl întrebară.

— Eu? Din râu, zise Peter.

— Şi sodomul ăsta de vite?

— Tot din râu. Mulţam că m-aţi azvârlit într-însul, încalţe am putut alege pe sprânceană, făcu Peter.

— Ce, măi, se mai găsesc acolo?

— Câtă frunză şi iarbă, îi încredinţa Peter.

— Hai, zău, arată-ne şi nouă! se rugau chiaburii.

— Cu dragă inimă, se învoi Peter. Haideţi cu mine.

Preoteasa – o babă şchioapă – şedea în cerdacul din fată şi auzi fiecare cuvinţel al lui Peter.

— Haidem şi noi, degrabă, îi zise ea bărbatului, şi o rupseră amândoi la fugă pe urma lui Peter.

Şolticaru îi duse pe cei doi chiaburi pe ţărmul de lângă moară, unde îşi aşeză vitele în aşa fel, încât chipul lor se oglindea în apă.

— Vedeţi că n-am minţit? zise.

— Tiii! răcniră cei doi bogătani, văzând atâtea vite în apă – şi: zdup! zdup! năvăliră amândoi în râu. Iar

Îţi popa – după ei. Numai cât dacă a sărit popa în apă, acolo a rămas; numai pălăria neagră, cu bor larg, mai plutea deasupra. Iar baba preoteasă şchioapă prinse a îmboldi pălăria cu toiagul:

— Du-te, bărbăţele, bagă-te mai adânc, să alegi ce-i mai frumos! îl îndemna ea ţipând.

Aşa a scăpat Peter Şolticaru de chiaburii lui, şi mai trăieşte fericit şi astăzi, dacă n-a murit…

În româneşte de GELU PĂTEANU

KOVÂCS JANCSI ŞI PATRIA

KOVÂCS JANCSI a intrat într-a cincea, dar pionier e numai de trei săptămâni. Ce mai tura-vura, băiatul era slab la învăţătură şi, pe deasupra, nici cu purtarea nu mergeau bine treburile.

Încolo, fiind cel mai vânjos băiat din clasă, le făcea faţă până şi celor dintr-a şaptea. îl durea că încă nu se

alesese cu cravată, dar n-o arăta. Mai degrabă făcea pe grozavul, să vadă lumea cât este de puternic.

— …Şi ce dac-ai cravată? Te snopesc de nu te vezi, îi explica el lui Balogh Ferike, un blond slăbuţ, cu cravată roşie la gât. Toată ziulica stai cu nasu-n carte, io.

dar nu ştii nici măcar să pescuieşti, adăugă dispreţuitor.

Balogh Feri clipi încurcat. Într-adevăr, nu ştia să pescuiască. Încercase el în secret, dar nu prinsese nici măcar o codiţă de peşte… în schimb Kovács Jancsi era cel mai destoinic undiţar din cartier.

Prinsese, la podul Herbâk, chiar şi un peşte de patru sute de grame. Ce-i drept, el zicea că are două kilograme, dar nu contează: era într-adevăr un peşte frumos.

Balogh tăcu deci; nu-i răspunse nimic.

Kovács Jancsi îi întoarse spatele, cu un gest de lehamite. Era furios pe acest Balogh Feri din strada lor. Nu-i destul că ştie întotdeauna lecţia şi că este comandant la pionieri, dar pe deasupra tot pe el i-l vâră sub nas mama, dându-i-l ca exemplu: „Vezi ce băiat cuminte are nana Balogh?” „Un slăbănog nasol!” îşi zicea în gând Jancsi de fiecare dată. Într-un cuvânt, nu-l putea suferi pe Balogh Feri fiindcă îl invidia.

De unde să fi ştiut el că tocmai datorită lui Balogh avea să devină pionier!

Totul a început de fapt într-o zi când profesoara de maghiară l-a scos să răspundă.

Ca de obicei, Kovács Jancsi stătea în faţa băncilor şi se lăsa când pe un picior, când pe celălalt, fără să poată scoate măcar un cuvinţel.

Profesoara de maghiară îl privea amărâtă.

— Du-te la loc! Eşti ruşinea clasei şi supărarea mai-că-ţi!

Cuvintele îl loviră drept în inimă. În alte daţi se întorcea în bancă tot hlizindu-se; încercă şi acum, dar nu putea şi pace. Tăcea şi clasa, posomorâtă, aşa că nu îndrăzni să se uite la niciunul din băieţi. Se aşeză la loc şi stătu liniştit nevoie-mare. Simţea că de acum îl dispreţuia

întreaga clasă. Ar trebui să facă ceva pentru a-şi recâştiga prestigiul. Ceva care să stârnească atenţia şi invidia clasei. De pildă, să se ridice acum şi să spună pe de rost toată cartea de aritmetică. Fireşte, era un vis zadarnic; în recreaţie îi veni însă o idee.

În ora următoare prinse capetele unui elastic de praştie, din cele mai tari, vârî la mijloc un cocoloş de hârtie vârtos de tot şi străpunse dintr-o singură lovitură veveriţa neştiutoare, cocoţată într-un copac, de pe planşa de ştiinţe naturale. Al doilea cocoloş nimeri în piept calul, iar al treilea lovi leul.

De-acum toată clasa îl urmărea chicotind; profesorul de matematică – un tânăr cu glas domol – se întreba consternat ce-or fi având copiii ăştia? Nu observă însă nimic, aşa că se întoarse din nou spre tablă, să scrie numele şi să explice împărţirea cu fracţii zecimale. Dar îl urmăreau tot mai puţini dintre copii: preferau să admire tirul de precizie al lui Jancsi.

Tocmai scosese amândoi ochii tigrului. Câţiva băieţi prinseră gust şi ei de asemenea vânătoare minunată şi neprimejdioasă. Lipsa de primejdie nu stătea în faptul că nici tigrul şi nici leul nu săreau de pe perete, spre a se răzbuna pentru rănile pricinuite de cocoloaşele de hârtie, ci în blândeţea profesorului de matematici şi mai ales în puternica sa miopie.

Observase că se întâmplă ceva în clasă, dar nu desluşea ce anume.

În recreaţie, băieţii nu aşteptau decât soneria, ca să reia vânătoarea. Distruseră aşa, cu praştiile, aproape toate pozele din planşe. Prestigiul lui Kovács Jancsi era restabilit. Dorinţa lui de a se lăuda prinsese aripi.

— Cine-o poate nimeri de aici? întrebă el, arătându-le stema republicii de pe peretele din faţă.

Şi încorda guma praştiei spre noua ţintă. Atunci însă Balogh Feri sări brusc din bancă, ţinând în mână o riglă.

— Cum îndrăzneşti, măi?! Patria!…

Abia putea vorbi din cauza mâniei.

Kovács Jancsi îl privea uluit. Nu înţelegea de ce se

enervase Balogh şi ce tot dădea din gură despre patrie…

— Fă-te-ncolo, că te pocnesc între ochi! zise el dispreţuitor, întinzând guma şi mai mult.

Atunci s-a întâmplat ceva nemaipomenit.

Balogh Ferike îl plesni din toate puterile cu latul riglei şi-l nimeri în obraz; iar rigla dădu un pocnet ca de pistol cu dopuri.

Un timp domni linişte adâncă; apoi toată clasa izbucni în hohote de râs.

Kovács Jancsi se zgâia la Balogh Feri înlemnit, cu palma lipită de faţă. Apoi sări la el. Era şi mai furios pentru că „slăbănogul nasol” nu o băgase pe mânecă, ba, dimpotrivă, rigla îl plesni acum peste degete, atât de tare încât îl făcu să sâsâie.

Feri dădea din mâini cu spor şi striga necontenit:

— Patria vrei s-o loveşti, mă? Patria?!…

Kovács Jani se năpusti la el; avântul săriturii îi prăvăli pe amândoi la pământ. Jani ajunse deasupra, smulse rigla din mâna celuilalt şi începu să-l altoiască; însă în clipa aceea se făcu linişte în clasă.

— Tovarăşul profesor!… auzi, printre tropotele băieţilor care treceau la loc.

Într-adevăr, profesorul de geografie stătea la catedră, făcându-le semn:

— Veniţi încoace!

Se ridicară şi ieşiră în faţa catedrei. Fireşte, Kovács Jancsi spuse îndată:

— El a început… Cu linia… M-a lovit peste obraz…

dar puse bărbia în piept. De bună seamă, profesorul are să-l întrebe pe Balogh de ce s-au luat la bătaie, iar

Balogh va mărturisi, şi atunci o să se afle că el a început să tragă cu praştia; iar Balogh e elev bun… adică: el.

Jancsi, e la ananghie.

Profesorul se întoarse către Balogh Feri:

— De ce ai început?

Kovács Jancsi plecă şi mai mult capul: Acuşi-acuşi se află totul!… Clipea băiatul, clipea de zor.

Dar Balogh Feri stătea în faţa profesorului fără să scoată o vorbă.

— De ce s-au încăierat? întrebă profesorul, întorcându-se spre clasă.

Nu răspunse nimeni.

— Nota unu la purtare, hotărî profesorul, trecându-i în carnet.

Kovács Jancsi se întoarse în banca lui, cu un sentiment de uşurare: îi părea bine că scăpase doar cu atâta. Putea să-l reţină după ore sau să-i trimită vorbă mai-că-şi – şi scăpase cu un unu…

„… Dar a încasat-o şi deşteptul de Balogh!”… îşi zise, pândindu-l răutăcios cu coada ochiului, căci? edea în banca vecină clin dreapta.

Acesta şedea liniştit, părea calm, dar era palid şi din când în când îi tremurau buzele.

Iar Kovács Tanesi se simţi tare ruşinat.

„N-a pârât, cu toate că putea seamă înfunde… Pentru el nu-i atât de simplu; are numai nota zece… De ce m-a lovit? încercă el să se dezvinovăţească, dar nu reuşi. Se gândea mereu la Balogh Feri. Ar trebui să-i spun să nu fie supărat; că n-am vrut.”… Da, aşa este: de fapt, el n-a vrut. Şi se hotărî să i-o spună în recreaţie. Dar în recreaţie nu-i veni să se apropie de Feri.

„O să-şi închipuie că m-am speriat de el… îi spun în clasă”. Însă nici în clasă n-o făcu. Până la urmă orele se terminară: puteau pleca acasă.

Jancsi se ţinea mereu în urma lui Feri.

„La staţia de autobuz… la frizerie… la pod…” se amâna el de fiecare dată.

Ajunseră în strada Năduşelului, dar încă tot nu-i vorbise. „La salcia pletoasă…” şi acolo într-adevăr n-a mai fost chip să amâne, căci Ferike locuia doar cu trei case mai departe. Grăbi deci pasul şi-l ajunse.

Celălalt se opri, măsurându-l neîncrezător.

— Nu-ţi fie teamă, că n-am de gând să… Tu te-ai băgat… Ştiu că eu sunt vinovatul, dar tu… cu linia…

Vreau să spun că eu nu i-am făcut nimic patriei.

Balogh Feri constată sever:
— Ba da!
Kovács Jancsi dădu din umeri:
— Bine. Fie! Nu vreau să ne certăm. Apoi, brusc:
Vii la pescuit după-masă?… O să te învăţ repede.
Balogh Feri clipi încurcat:
— M-aş duce, dar lecţiile… Tăcu o bucată de vreme, apoi se însenină brusc: Vii la mine, învăţăm împreună şi mergem pe urmă la pescuit…
Kovács Jancsi încuviinţă mărinimos: în regulă, el e dispus până şi să înveţe dacă trebuie. Mai tăcu puţin, dar după aceea întrebă:
— De ce-ai zis că am lovit patria?
— Fiindcă ai lovit-o.
— Când am tras în stemă?
— Da.
— Stema întruchipează Patria?
— Da.
— Someşul?… Străzile?…
— Da.
— Şi strada Năduşelului?… Cartierul Iris?
— Da. Şi Clujul tot, şi Bucureştiul, şi marea… adică totul…5
— Atunci… ai dreptate… Dar eu n-am ştiut… Va să zică, merg la tine. Şi am să vin şi mâine. Bine?…
— Bine, încuviinţă Balogh Feri.
…Aşa a fost. Iar eu nu susţin că de atunci Balogh Feri prinde peşti de câte un kilogram, la podul Herbâk, şi nici că Jancsi n-are decât zece în carnetul de note. Ştiu doar atât că de atunci sunt prieteni buni şi că de trei săptămâni Kovács Jancsi este pionier.
În româneşte de GELU PĂTEANU
PRIETENIE
ÎN FAŢA PORTIŢEI se oprise un băieţel slăbuţ. Avea nouă ani, dar nu părea mai mult de şapte. Altminteri, vioi ca o nevăstuică. Acum striga din răsputeri:
— Sanyiii! Haide afară, Sanyi!
Până la urmă cel chemat ieşi. Era tot dintr-a treia,

avea nouă ani, dar arăta ca unul de zece. Şi totuşi îl dăscălea celălalt, mititelul.

— Măi, că mult mai trebuie să te strige omul! Haidem la lutărie, că avem ţigări, adăugă el scurt şi porni pe dată.

Sanyi îl urmă, dar fără tragere de inimă. Celălalt îl călăuzea în tăcere.

Ajunseră dincolo de case, în spatele cărămidăriei, şi intrară în gropile lutăriei, aşezându-se într-o adâncitură, la locul lor obişnuit.

Subţirelul scoase din buzunar două ţigări, dându-i una lui Sanyi. Acesta o luă, dar nu ca în alte daţi: o învârtea printre degete, cam stingherit. Celălalt nici nu observase: frecă un chibrit pe cutie şi-şi aprinse ţigara.

— Na… întinse el flăcăruia către prietenul său.

Sanyi însă tot mai învârtea ţigara printre degete.

— Acum nu… îngăimă el. Subţirelul îl privi consternat.

— Cum?… Păi… când?

Celălalt înălţă capul cu o mişcare hotărâtă:

— Niciodată! Ţine, şi-i dădu înapoi ţigara.

Slăbuţul încruntă sprâncenele, privindu-l bănuitor:

— De ce, măi?

— Aşa. Mai bine ai face şi tu… zise încet. Celălalt se

posomorî de-a binelea.

— Eşti un prost! făcu el întărâtat, dar până la urmă pricepu: Mda! Ca să te facă pionier…

Va să zică de-aia se lasă ăsta strigat atâta în ultimul timp. De-aia şade-n clasă ca o momâie… Da, ca o momâie, a observat el, că de când s-a întors din tabără… De-atunci o tot întinde la modelaj cu Ticu Cuibuş; de-atunci se tot învârte pe la club. Păi… prietenie se cheamă asta?…

Îl năpădi o invidie amară.

— Aşa e un prieten bun?

Se ridică brusc.

— Măi… momâie! îl repezi el furios şi-l lăsă în plata

Domnului.

Kocsis Sanyi privi cam ruşinat în urma lui, dar mai apoi dădu din umeri. Şi ce, dacă nu mai fumează? De ce să fumeze şi să hoinărească pe-aici cu el?… I-a spus limpede taică-său că n-are nevoie de golan în casă… Iar tovarăşul instructor a zis că dacă se străduieşte, poate ajunge şi el pionier, la 30 Decembrie… Şi-acum ăsta, cu răţoielile lui! mai bine şi-ar vedea şi el de învăţătură, mai bine n-ar hoinări atâta. Din partea lui, el, Sanyi, nu mai vine la lutărie. îi place mai mult la modelaj, cu Ticu.

Aşa că nu-l strigă pe slăbuţ.

Dar a doua zi, cam tot la vremea aceea, chiar când îşi făcea lecţiile, aude iarăşi strigăte la poartă:

— Sanyi! Haide afară, Sanyi!

Îşi lăsă lecţiile, hotărât să-i spună de la obraz:

„Să ştii că nu mai merg *l* „Aşa a vrut să-i spună, dar celălalt îi luă vorba din gură. Smiorcăi o dată pe nas şi zise posac:

— Dacă nu vii cu mine, îi spun tovarăşului instructor.

Avea o înfăţişare dârză, şi glasul la fel.

— Ce să-i spui? se îmbujora de spaimă Kocsis Sanyi.

— Că fumezi, că ai furat un leu din ceaşcă, de la maică-ta, că i-ai luat briceagul lui Gyuri ăl mic. Am ce să-i spun, fii pe pace!

Vorbea întărâtat, hotărât.

Sanyi îl privea îngrozit; abia putu să îngaime.

— Aiurea… nu-i adevărat…

Doamne! Are s-o facă, ăsta e în stare! Ar trebui bătut… N-au să-l facă pionier, ce ruşine!… Va afla şi tata…

Dar până la urmă porni supus, cu bărbia în piept, după Varga Laci. Iar afară, în lutărie, trebui să fumeze cu el o ţigară, până la ultimul fum.

Celălalt îl privea fix:

— Te aştept şi mâine. Aduci un leu.

Apoi îi întoarse spatele şi se îndepărtă, cu faţa ca de piatră.

„Ce mamă de bătaie îi trag, ce mamă de bătaie! Naiba îl ia!” îşi zicea Kocsis Sanyi, înfuriat. De unde să ia leul? Iarăşi din ceaşca în care îi păstrează mama? Nu! De-acum: nimic!

Aproape toată noaptea nu putu să doarmă. Ce-o să se aleagă de el? Totul s-a sfârşit, are să se facă de ruşine şi în faţa lui Ticu Cuibuş, deşi i-a promis că-l ia la modelaj…

A doua zi îi dădu lui Varga Laci cincizeci de bani. Doar atâta găsise în ceaşcă.

Celălalt îi vârî în buzunar, fără o vorbă, apoi îi întinse o ţigară, s-o fumeze.

Lucrurile urmară aşa, timp de o săptămână. Cu cât se împotrivea mai mult, cu atât îl ameninţa mai rău. îi făgăduise toate bilele lui de sticlă, două cârlige de undiţă, cinci metri de nailon şi pixul, numai să-l lase în pace. Nu. Varga Laci nu voia nimic, decât să-l ştie fumând cu el în lutărie. Ar fi vrut să-l bată, să-i sfărâme oasele, dar se temea de ruşine, de instructor, de taică-său… îi era teamă că totul va fi dat în vileag, şi-atunci s-a isprăvit cu cravata şi cu modelajul.

Nu mai avea somn, nu mai era în stare să privească în ochii cuiva, nici să înveţe, pândea doar, tremurând, clipa în care va auzi din nou: „Sanyi! Haide afară, Sanyi!”

Într-una din zile, Varga Laci îl chemă iarăşi la lutărie, îi dădu o ţigară şi începură să fumeze. El trăgea dintr-însa amărât nevoie-mare, când odată Laci îl repezi, batjocoritor:

— Trage, momâie, trage!

Sanyi îl privi o clipă fix, azvârli brusc ţigara, apoi se năpusti la el şi-i repezi pumnul în obraz. Ce-i drept se şi sperie de ce făcuse, dar în momentul următor nu se mai gândi la nimic. îl lovea pe celălalt cu amândouă mâinile, din răsputeri. Şi zadarnic îşi ferea Laci capul cu palmele, el îl altoia nestăvilit. Peste obraz, peste spinare. La sfârşit îl doborî pe jos, continuând să dea în el.

— Na! Du-te şi spune-mă! Na! Du-te şi spune-mă!

Pe urmă stătu să-l privească gâfâind şi plin de triumf.

Celălalt se zvârcolea pe jos, plângând de durere; din când în când se cutremura din tot trupul.

— Hai, du-te şi spune-mă! strigă apoi, batjocoritor.

Atunci celălalt se ridică pe neaşteptate în capul oaselor, răcnind ca ieşit din minţi:

— Haide, bate-mă! Haide! Pentru că vreau să-ţi fiu prieten? De-aceea? Te-am învăţat să fumezi – şi-acum dai în mine? Du-te să te faci pionier, numai am nimic cu tine! Nu te spun, n-avea nicio grijă, că nu te spun, dar nici nu te mai vreau de prieten! Du-te la

Cuibuş, împrieteneşte-te cu el.

Apoi se prăbuşi din nou, cu obrazul pe braţul îndoit, şi plânse multă vreme, amarnic.

Kocsis Sanyi se simţea ruşinat până-n adâncul sufletului. De-acum îi era tare milă de băiatul acesta subţirel. I se umplură şi lui ochii de lacrimi şi vorbi plin de amărăciune:

— Da, dar tu nu vrei să te faci pionier! De ce nu vrei? Ai putea să vii la modelaj… A zis şi Cuibuş, dar ţie îţi plac numai…

Apoi n-a mai putut spune multă vreme nimic. Varga Laci se mai smiorcăi un timp în iarbă, apoi încetă brusc. Până la urmă se ridică, pipăindu-şi capul.

— Straşnic m-ai altoit… Nici n-am vrut să te spun, te necăjeam doar.

Kocsis Sanyi se zgâia la el, cu un sentiment de uşurare. Iar Varga Laci continuă:

— Atunci… merg cu tine, mâine. Nu vreau singur…

ca un câine de pripas. Începură să-i tremure buzele,

se scotoci prin buzunare şi scoase o ţigară mototolită. O privi câtva timp, apoi o fărâmă între degete, azvârlind-o pe jos. Ei, haidem, zise el domol.

Şi porniră în bună pace.

În româneşte de GELU PĂTEANU

I

PISTU LUNATICUL

DUPĂ CINĂ, nenea Kovács, un ceferist bătrân, îşi puse ochelarii pe nas şi începu să citească ziarul. Din când în când clătina din cap şi, la un moment dat, făcu ce nu mai făcuse nicicând: se întoarse entuziasmat spre nevastă-sa.

— Ascultă, Kati, a fost lansat şi cel de-al doilea satelit artificial. Sputnik 2. Curată minune! Da-n ăsta, frate, există şi un câine. Prima vietate…

Bătrânul ar mai fi continuat explicaţiile, însă nepoţelul său Pistu, care-şi făcea lecţiile, nu mai putu suporta amestecul în specialitatea sa. Căci Pistu era mare specialist, de pildă, la coborârea pe fundul mării, la zborul printr-o singură apăsare de buton, la concursurile cu trotinete turboreactoare, sau, mai ales, la zborurile în lună.

Interveni deci pe dată:

— Nu e cine ştie ce grozăvie, bunicule! Asta am scornit-o eu demult. Mă mir numai, adăugă el, că în toată Uniunea Sovietică nu s-a găsit un singur copil curajos, ci doar un câine, care să se suie în satelitul ăla artificial.

Bunicul îl privi mirat:

— De ce? Tu te-ai fi suit?

Pistu făcu o uşoară strâmbătură:

— Vai de mine, bunicule! De ce să-mi fie frică? se făli el. Numai că eu făceam totul în alt fel.

— Ce anume făceai tu în alt fel?

— Satelitul ăsta artificial. îl făceam aşa, ca să se oprească unde vreau eu. Aş fi pus în el nişte manete şi nişte butoane. De exemplu, merg cu-zece mii de kilometri pe minut şi vreau să trec de Carul Mare; mişc o manetă şi hop! m-am şi oprit. Sau dacă vreau să mă plimb în maşină pe Calea Laptelui… Apăs pe un buton, apar patru roţi şi n-

am decât să ambreiez, să accelerez – şi gata…

Pistu se înfierbântase atât de tare, încât se înfipsese în faţa bunicului şi-i explica dând din mâini şi din picioare.

— …Apăsând pe al treilea buton, m-aş cufunda imediat în adâncul mărilor şi, printr-o fereastră rotundă, aş privi rechinii şi caracatiţele… Eu, bunicule, aş face un sputnic colorat. Roşu peste tot, ca să se vadă şi ziua de pe pământ. Iar seara aş aprinde două reflectoare, de i-ar orbi pe toţi care s-ar uita la ele. Şi nu i-aş zice

Sputnik, ci Nautilus. Iar eu aş fi căpitanul Nemo – 11 – De ce mărul e rotund?! (*y*!

şi nu l-aş lansa în sus, de pe Pământ, căci în jos merge mai uşor.

Bunicul îl ascultă râzând. Până la urmă îşi scoase ochelarii:

— Auzi, Kati, ăsta s-a zăpăcit de-a binelea! Ce-mi îndrugi tu aici la verzi şi uscate? Crezi că eşti mai deştept decât oamenii de ştiinţă sovietici?… Dute-ncolo, măi lunatic… artificial ce eşti!

Pistu tăcu din gură căci nu voia să se certe cu bunicul; dar toată seara juca rolul unui genial savant şi explorator, năpăstuit de tirania bunicului.

Apoi se duseră la culcare, iar el adormi pe dată. De cum puse însă geană peste geană, îi dădu ceva prin gând: „… Sfinte Sisoe! îl aşteaptă membrii guvernului şi oamenii de ştiinţă!” Sări deci în picioare, îşi îmbrăcă dintr-o smucitură pantalonii cârpiţi de bunicul, se vârî în ghetele scâlciate la fotbal şi ieşi pe stradă, luând-o la fugă spre Piaţa Libertăţii.

Era o zi frumoasă, senină; oraşul întreg era împodobit cu steaguri şi pretutindeni scria cu litere de-o şchioapă: „Trăiască Kovács Pistu, curajosul astronaut!”

În Piaţa Libertăţii se afla un tun uriaş; de ţeava lui era rezemată o scară, iar de jur-împrejur stăteau membrii guvernului şi savanţii.

Pistu păşi băţos în faţa lor.

ST} i >

— Am sosit! anunţă el mândru.

Izbucniră urale. Unul din membrii guvernului se apropie de dânsul şi-i prinse la piept o decoraţie, zicând: „Pentru eroul nostru!” Iar un savant îi în mână un premiu în cărţi şi o diplomă de onoare. „De azi înainte, nu te mai numeşti Kovács Pistu, ci căpitanul Nemo!” spuse el strângându-i mâna.

Fireşte, erau de faţă şi băieţii din cartier – în poziţie de drepţi, cu toţii. Ba se afla acolo şi bunicul, plângând de mândrie. Erau nişte scene cum nu se poate mai frumoase. Pe urmă el urcă scara aceea şi intră în ţeava tunului. Acolo, înăuntru, se găsea un satelit artificial frumos-frumos, vopsit în roşu.

Avea două reflectoare puternice, iar uşa era deschisă. El se mai întoarse o dată spre mulţimea adunată acolo, zicând: „Gata, prieteni!” şi intră pe uşă.

Interiorul satelitului era plin de felurite butoane şi manete.

— Doamne păzeşte! Care o fi ambreiajul? Dar frâna? se înspăimântă băiatul.

— Totul este cum aţi ordonat dumneavoastră, îi zise unul din membrii guvernului, trântinduşa în urma lui.

De-acum Pistu era îngrozit de-a binelea.

Într-adevăr, dorise să fie cât mai multe butoane şi manete – dar să nu ştii care la ce serveşte?

„Au să mă lanseze şi n-o să ştiu conduce satelitul: merge unde-i place lui, iar până la urmă se ciocneşte de Lună şi explodează”.

Năvăli desperat la uşă încercând s-o deschidă, dar uşa era ferecată. Mai aruncă o privire în jurul său.

„Nici mâncare, nici apă; numai butoane şi manete. Am să mor de foame”…

Îngrozit, începu să bată în uşă.

— Deschideţi, deschideţi! ţipa el. Nu vreau să fiu căpitanul Nemo; eu sunt Kovács Pistu, daţi-mi drumul afară!… Sau măcar să-mi aducă bunicul o ceaşcă de cafea cu lapte.

Zadarnic însă. Auzea zgomotul manetei de pornire a satelitului şi ştia că acesta va fi lansat îndată, din ţeava

tunului.

Sări la una din ferestrele rotunde, însă nu-i văzu decât pe băieţii din cartier care râdeau de el şi-i dădeau cu tifla.

11* 163

— Daţi-mi drumul afară! Eu nu mă pricep şi nu vreau să zbor nicăieri! ţipă el, deşi ştia că vocea nu-i răzbate prin geamul gros.

Apoi aazi un bubuit năprasnic, simţi clătinându-se sub el tot satelitul artificial şi, în clipa următoare, se pomeni prăbuşit în faţa canapelei…

Bunicul îl ajută să se culce la loc

— Ce-i cu tine, lunaticule?

— Mi-e frică, bunicule, mi-e frică! îngăimă Pistu. Nu vreau să zbor.

— Să nici nu zbori, ci să dormi, că atunci n-ai răgaz pentru frică.

Totuşi băiatul nu îndrăzni multă vreme să închidă ochii, de teamă să nu se viseze din nou în satelit.

În româneşte de GELU PĂTEANU

MATEIAS SPARGE-SLOIURI

ERA IARNĂ ŞI GER ÎNDESTUL.

La alde Kovács – ca la orice casă de oameni cumsecade – toată lumea trebuia să ajungă acasă la ceasul când se aprindea lampa.

Sora mai mare sosise într-adevăr, dar mezinul nicăieri. Tatăl se aşezase la masă, mama începuse să servească cina când sosi şi el. Se opri în prag: ascundea ceva la spate, neîndrăznind să se apropie.

Maică-sa se răsti severă:

— Unde-mi stai până la ora asta? Pe urmă îl privi mai îndeaproape. Măi, tu eşti ciuciulete!

— Ne-am jucat la Someş, îngână Pistu.

— Du-te să te speli pe mâini, zise mama, iar Pistu porni cu multă precauţie; dar ghetele îi clefăiau la fiecare pas.

— Doamne sfinte, ăsta a căzut în apă! zise maică-sa, făcând ochii mari.

— Da’ de unde! N-am căzut defel! protestă băiatul repede. Doar ne-am jucat şi, într-un loc, gheaţa era foarte subţire…

— De-a ce v-aţi jucat? întrebă acum tatăl.

— Am citit în ziare că există spărgătoare de gheaţă atomice…

— Va să zică, aţi făcut pe spărgătoarele de gheaţă atomice, pe Someş… încălţaţi?

— Da’ de unde, încălţaţi… făcurăm şi noi…

— Ce tăcurăţi? Un spărgător de gheaţă atomic?

Pistu clipea des, încuviinţând din cap cu multă modestie.

Maică-sa pocni din palme, dar taică-său ceru domol:

— Să văd.

Pistu scoase de la spate o bucată de lemn lunguiaţă, ascuţită la capete; pe una din laturi scria ceva cu litere roşii.

— Mă-te-iaş, citi tatăl cu glas tare. Ce-i aia: „Mate-iaş”? întrebă el apoi.

— Numele. E numele unui vapor.

— Păi ăsta e un vapor?

— Vapor, încuviinţă din cap Pistu.

— Dar de ce e Mateiaş?

— Pentru că-i Sparge-sloiuri. Numai că sparge sloiuri doar pe Someş.

— Aha! pricepu tatăl. Atunci pentru ce ţi s-au umezit ghetele?

— A trebuit să-mpingem şi s-a spart gheaţa…

— Înţeleg, încuviinţă taică-său. Dar ştii tu cât costă o pereche de ghete?

Pistu puse bărbia în piept fără să răspundă.

Va să zică eşuase nu atât Mateiaş Sparge-sloiuri de pe Someş, ci mai degrabă căpitanul său. Eşecul însă nu se isprăvi cu aceasta.

A doua zi, „căpitanul” era înrfoujorat la faţă şi avea febră atât de mare, încât nu putu merge nici la şcoală. Spre seară aiura:

— Să fluture drapelul!… Coaseţi-mi nasturi de aur la

haină… Porniţi motoarele atomice! Haidem la

Poaul Nord! Ordon eu, căpitanul…

Maică-sa veghea la căpătâiul lui; tatăl, în bucătărie. Erau covârşiţi de tristeţe am îndoi.

— Tot cu vaporul lui se necăjeşte şi acum, zise maică-sa.

Tatăl oftă; apoi, brusc, înălţă capul. Luă hârtie, creion şi începu să deseneze grăbit.

A treia zi, Marika – sora mai mare, dintr-a opta – se aşeză lângă patul mezinului şoptindu-i în taină:

— Tata ţi-a pregătit ceva; a fost şi pe la tovarăşul inginer care l-a ajutat – şi nu aşteaptă decât să te faci bine de tot.

Tiii, ce curiozitate pe Pistu! Ştia el bine că dacă se apucă tatăl lui de o treabă, apoi se alege ceva minunat. Tata e strungar în fier şi-i destoinic foc! Parcă nu i-a lucrat lui, anul trecut, o locomotivă şi nişte şine, de s-au muncit o iarnă întreagă până să facă alta la fel!

Până la urmă, deşi încet, se însănătoşi putând merge la şcoală. A doua zi era duminică. De dimineaţă, tatăl său îi dădu un pachet.

— E al tău, zise.

Pistu scoase o hârtie după alta… Ajunse în sfârşit până la ultima şi… îi pieri glasul.

Ţinea în mână un vapor de toată frumuseţea, numai şi numai din fier, vopsit în roşu, cu punte de comandă albastră şi cu timonă. Lângă coşuri, câte un drapel roşu – iar la prova, numele: Mateiaş Sparge-sloiuri.

— Tată… vai, tată dragă! îngăimă Pistu, aproape gâtuit de fericire, cu ochii mari aţintiţi asupra minunatului vapor. Am să învăţ, vai, tată, am să învăţ… Nu mai rosti niciun cuvânt… dar se aplecă repede să sărute mâna tatălui său. Am să-l duc la Casa pionierului; îl copiem întocmai… facem încă unul, să fie două. Nicio Casă a pionierului n-o să aibă un vapor ca ăsta. Avem să facem gheaţă artificială, ca să avem ce sparge şi vara.

Maică-sii nu mai ştia ce să-i promită. Până la urmă ghici totuşi:

— Mamă, n-am să mai fiu bolnav niciodată.

— Parcă de tine depinde, măgăruşule!

— Să-i mulţumeşti şi tovarăşului inginer, măi ţâcă, zise taică-său, dânsul m-a ajutat să-ţi fac un vapor ca ăsta. Şi nu-i unul oarecare: e un spărgător de gheaţă cu turbină. Aici se toarnă benzină, aici se face explozia, din ţeava asta groasă ţâşneşte jetul. Hai să facem o probă.

Coborâră îndată la Someş.

Aşezară vaporaşul într-un loc unde apa nu era îngheţată, ci abia prinsese pojghiţă. Tatăl lui Pistu porni elicea şi legă de prova vasului o sârmă subţire, foarte lungă. Pe urmă dădu drumul navei.

Brrr-brrr-brrr! făcea vaporaşul, înaintând tot mai repede. Iar gheaţa subţire i se despica în faţa provei. Tata mergea pe mal, conducându-l cu sârma ţinută în mână.

Nimeni nu mi-ar putea arăta un băiat atât de fericit cum a fost Pistu atunci. Când taică-său i-a dat să ţină

m

capătul sârmei, iar el reuşi să pornească vaporaşul, mergea pe lângă el, în lungul malului, ca un mândru căpitan: doar nasturii de aur de pe haină îi lipseau.

În seara aceea îşi zise de nenumărate ori că, până să crească el, ar creşte şi Mateiaş Sparge-sloiuri, devenind un adevărat spărgător de gheaţă atomic, o navă a păcii.

Flamura lui va flutura în vânt, iar el, Pistu, va sta – în uniformă cu nasturi de aur – pe puntea de comandă, ordonând: „Înainte, spre Polul Nord!”

În româneşte de GELU PĂTEANU

A CUI E ŞCOALA?

TOATĂ LUMEA A PLECAT de la şcoală, în afară de cinci băieţi; printre care, fireşte, Kocsis Sanyi, capul tuturor răutăţilor.

Au rămas să se joace de-a prinselea. Omul de serviciu vine abia mai târziu să facă curăţenie şi să închidă şcoala; până atunci, jocul de-a prinselea va merge de minune.

Regula o stabileşte Kocsis Sanyi: „casă” nu există, iar de fugit poţi fugi oriunde, în curte sau pe coridoare. Şi dă el însuşi exemplu. Szoke Pityu – „pisică” – aleargă un timp după Sanyi; acesta goneşte roată în jurul nucului, apoi se năpusteşte în clădirea şcolii, străbate în goana mare coridorul şi năvăleşte în a IV-a B care este tocmai clasa lor. Pityu se ţine scai de el. Sanyi sare pe catedră, dă ocol mesei, apoi o ia printre bănci. Pityu e cât pe ce să-l înşface, dar el sare pe pupitrul băncilor, trece valvârtej peste toate, până la ultima; de acolo se avântă pe pervazul ferestrei deschise şi – ţup! în grădină. Până să se dumerească Pityu, Sanyi a şi ajuns din nou în curte, printre ceilalţi, şi-acum toţi îl ademenesc în bătaie de joc pe Pityu: „Pis-pis-pis!”

Iar Kocsis Sanyi repetă figura cu toţi ceilalţi, ajunşi „pisică” după Pityu; fuga pe coridor, năvala în clasă, goana peste pupitrele băncilor şi saltul prin fereastra deschisă. Fireşte că ceilalţi îl imită, făcând la fel. După un timp însă se întâmplă ceva nou: „Pisică” e din nou Szoke Pityu; băiatul aleargă după Sanyi, acesta e de-acum în clasă, trece în trap peste bănci, apare în fereastră şi – ţopa! sare în grădină. Sare în picioare şi dă să-şi urmeze fuga, numai că cineva îl apucă de braţ: un bărbat înalt, cu trăsături severe şi hainele pătate cu ulei. Iar omul acesta îi spune domol:

— Ai confundat uşa cu fereastra, băieţaş.

Kocsis Sanyi nu pricepe. Aruncă o privire în sus, către fereastră; vede, timp de o clipă, faţa înspăimântată a

lui Pityu, iar după ce acesta dispare de acolo, îşi dă seama că-i bucluc.

Şi începe să se smucească.

— Daţi-mi drumul, vă rog.

Bărbatul cel înalt răspunde, tot domol:

— Nu te-am prins ca să-ţi dau drumul, băieţaş. Vino cu mine.

Omul porneşte aţă spre intrarea şcolii. Zadarnic încearcă Sanyi să se împotrivească: necunoscutul îl duce uşor, ca pe un fulg.

— 4 Nenea directorul a plecat… Toată lumea a plecat, încearcă Sanyika să-i explice că-l duce degeaba.

— Aranjez eu şi fără nenea directorul, zice nepăsător omul cel puternic, continuându-şi drumul.

„Aoleu, ăsta mă bate!” se înspăimântă Sanyika.

— Dar dumneata nu eşti tata să dai în mine! Nu dumneata mă hrăneşti! începe el să ţipe.

Omul îl măsoară din priviri:

— Cine-i taică-tău?

— Tata… îngaimă Sanyika; apoi, repetând vorba: Tata e cel mai tare om din fabrică, aşa să ştii! Dă de pământ cu oricine. O să dea şi cu dumneata, dacă te află, n-ai grijă! Tata e strungar la Unirea…

Bărbatul cel înalt întreabă domol:

— Cum îl cheamă?

— Ca pe mine.

— Dar pe tine cum te cheamă?

— Kocsis Sándor.

Îl cuprinde însă spaima: Aoleu, acu’ i-a spus şi cum îl cheamă! Ce-i drept, ăsta pare atât de tare că nu-i chip să-l minţi. Uite-l cum se mulţumeşte să dea din cap, zicând:

— Eşti al lui Kocsis Sándor care şi-a pierdut săptămâna trecută briceagul?…

La asta nu mai are ce să răspundă Sanyika. Vâră capiii între umeri şi păşeşte smiorcăind în lungul coridorului, alături de omul acela înalt.

Iar omul întreabă:

— Care-i clasa ta?

După ce Sanyika i-a arătat-o, îl duce înăuntru, închide uşa şi întreabă scurt:

— Care-i banca ta?

Sanyika i-o arată şi pe aceea.

Omul îl duce până acolo.

— Ei, aşază-te.

Şi se aşază lângă el, în bancă, privind când la ea, când la băiat.

— Ce-i asta? îl întreabă până la urmă. arătându-i două litere încrustate în lemnul pupitrului: K.S.

Sanyika se îmbujorează.

— Tu ai făcut asta? Sanyika înghite în sec.

— Da, zice, cu glas mic.

— Cu briceagul?

— Da.

— De bună seamă că briceagul tatălui tău l-ai luat tot tu…

Sanyika înghite din nou în sec.

— Da, mărturiseşte până la urmă.

Omul se uită la copilul cu bărbia în piept.

— Ascultă, zice apoi, să-i dai lui taică-tău briceagul, îndată ce ajungi acasă, să te duci la el şi să-i spui că tu l-ai luat. În regulă?

— Da, scânceşte Sanyika.

— Iar acum să stăm de vorbă, că pentru asta te-am adus încoace.

— Da, zice Sanyi, fără a îndrăzni să-l privească pe nenea cel înalt.

— Ţopăiţi pe bănci; tu ai şi cioplit-o pe a ta. În jurul ferestrei aţi stricat peretele. M-am uitat: în trei locuri l-aţi stricat. Ce crezi tu, a cui e şcoala asta? Ale cui sunt băncile, masa, scaunul, tabla?…

Sanyika tace. Zău că nu ştie ce să răspundă. De unde să ştie el a cui e scoală? A lui nenea directoru’ de bună seamă nu este şi nici a lui nenea învăţătorul. Te pomeneşti că-i tocmai a omului acestuia şi-acum vrea să i se plătească banca scrijelită şi peretele stricat. Aoleu, ce bătaie o să-i dea maică-sa!…

I

Iar nenea cel înalt întreabă iarăşi:

— Ce crezi tu, cât costă o şcoală, mare ca asta? E

nouă de tot, construită doar de anul trecut. Câte cărămizi şi olane, cât var, nisip şi lemn au intrat într-însa; câţi oameni au muncit la ea până s-o termine; câte sobe, ferestre, uşi, table, scaune şi mese trebuie pentru o şcoală ca asta? Şi ce crezi, cine le plăteşte toate astea?

Sanyi nu răspunde, însă simte că i s-a luat o piatră de pe inimă. De-acum e sigur că şcoala nu e a lui nenea ăsta. Şi, fără să vrea, i-o spune:

— Dar nu e nici a dumitale, nene!

Nenea râde:

— Stai, ţâncule, că tocmai aici voiam să ajung. Cum să nu fie a mea!

Sanyika se întunecă din nou la faţă.

— Ei, află de la mine că şcoala a clădit-o statul.

Dar ce crezi, de unde are statul bani pentru construit şcoli? O să-ţi spun eu. Noi, oamenii în toată firea

— Eu, tatăl tău şi toţi cei ce trăiesc aici – am hotărât că copiii – deopotrivă copiii români şi maghiari – au nevoie de şcoală ca să poată învăţa, să poată ajunge oameni culţi. De aceea fiecare din noi îi dă ţării o anumită parte din câştigul său, adică: plătim impozit, pentru ca din el să se poată construi şcoli. Iar guvernul face împărţeala: în cutare şi cutare loc e nevoie de şcoală, căci sunt copii mulţi. Atâţia bani ne trebuie pentru salariul lui nenea directoru', atâţia pentru nenea învăţătoru', atâţia pentru table şi bănci. Va să zică, şcoala asta e şi a mea, căci s-au băgat în ea şi banii mei, ca şi ai tatălui tău. Iar tu şi cu prietenii tăi ciopliţi băncile, stricaţi peretele şi uşa, spargeţi fereastra, adică păgubiţi averea obştească. Păi, vreţi să clădim în fiecare an o scoală nouă? Ţine minte: şcoala este un bun obştesc.

Iar dacă te mai prind o dată că strici peretele, scrijeieşti banca, păgubeşti şcoala – apoi să ştii, băie/ţaş, că-ţi dau la fund până faci vânătăi! Sau, dacă preferi, îi spun tatălui tău, că lucrăm în aceeaşi fabrică – şi n-avea

grijă: îţi iei tu porţia de la el. Acum du-te frumuşel acasă. Dar spune-le şi celorlalţi că lecţia pe care ţi-am dat-o eu aici e şi pentru ei.

Apoi nenea acela înalt s-a ridicat, ieşind din clasă fără să mai spună un cuvânt.

Sanyika ieşi de asemenea. Dar umbla tare domol în lungul coridorului, păşind uşor ca un fluture. Iar când ceilalţi se buluciră în jurul lui să-l întrebe ce-a fost, cum a fost, el spuse doar atât:

— Ştiţi… Ar fi bine să nu ne mai jucăm de-a prinselea pe-aici. El e proprietarul şcolii.

În româneşte de GELU PĂTEANU

PISTU O PĂŢEŞTE

PISTU ERA ATÂT DE CUFUNDAT în treaba pe care tocmai o isprăvea, încât până şi vârful limbii îi scăpa niţeluş printre buze.

Smulgea din cartea de citire pagina cea mai frumoasă de la mijloc – dar cu multă grijă, să n-o boţească defel. îi trebuia pentru un avion – fireşte, de cel mai nou tip – un avion cum nu mai avea nimeni altul în clasă.

Descoperise că, îndoindu-i puţin aripile, zboară mult mai lin, mai legănat. Iar dacă ciocul e puţin mai ascuţit, mai lung, avionul nu mai vine în picaj, ci aterizează moale, în zbor razant.

12 177

Fireşte, până să facă toate aceste descoperiri şi/experienţe, fusese nevoit să smulgă vreo patru fije din cartea de citire. Plănuia să realizeze modelul definitiv din filele ei, iar pe urmă să construiască avionul dintr-o foaie a blocului de desen.

Modelul definitiv era aproape gata, când sosi acasă Jani, fratele său. Era cu şapte ani mai mare decât Pistu şi, de o jumătate de an, ucenic tipograf. Se aşeză pe canapea, urmărind cu interes munca mezinului – dar după o bucată de vreme se încruntă.

— Tiii, măi! Din ce-ţi faci tu avioane? întrebă el uimit şi-i luă cartea de citire.

O răsfoi consternat – căci avea de ce să fie: coperta

cărţii atârna ruptă, filele aveau colţurile boţite şi erau pline cu pete de cerneală; alte file lipsea. u de tot.

— Aşa preţuieşti tu munca?! îl întrebă Jani furios.

— Care muncă? se răsti Pistu jignit.

— A tatii şi a tuturor. Da, da, degeaba căşti ochii la mine; şi munca mea.

— Aiurea, munca tatii! Ce tot îndrugi *acolo*? Dă-mi cartea!

Însă Jani nu i-o dădu.

— Chiar aşa! Nu preţuieşti munca tatii: rupi cartea cumpărată de el pe bani pentru care a muncit. Ce crezi, are să-i pară bine când o vedea ce-ai făcut cu cartea asta?! Să-ţi cumpere alta, nu-i aşa?…

— Hai, du-te şi pârăşte-mă! se bosumflă Pistu. Dă-o-ncoace!

Jani se înfurie de-a binelea:

— Nu ţi-e ruşine? Cum vorbeşti tu cu mine?! Acuşi îţi dau una!

Pistu vârî capul între umeri. Ştia că nu-i bine să-l scoţi din pepeni pe Jani: are mână iute şi aspră. Îţi trage câteva scatoalce – şi cu ele rămâi. Pe deasupra, nu se poate plânge nimănui, căci pentru cartea de citire e uşor să te alegi cu un supliment. Tăcu, deci, cu ochii în pământ.

Glasul lui Jani vădea mânie:

— Ştii tu din ce se fac cărţile? Nu mi te uita în pământ; uită-te la mine! Hai, să auzim, din ce se fac cărţile?

— Din hârtie, îngăimă Pistu speriat.

— Dar hârtia?

Pistu dădu din umeri în semn că nu ştie.

— Îţi rupi cărţile tocmai fiindcă nu ştii cum se fac.

Nu ştii câţi oameni muncesc la ele până când binevoieşti tu să-ţi faci avioane dintr-însele. Hârtia se face din lemn – dar câţi trebuie să muncească din greu pentru ca el să ajungă hârtie! Tăietorii de lemne, muncitorii din fabricile de hârtie… ca să nu-i amintesc decât pe aceştia… Dar hârtia goală încă nu se cheamă carte de citire… Trebuie scrise poveşti, poezii şi istorisiri şi trebuie

desenate poze, iar toate acestea trebuie tipărite pe hârtie, ca să iasă o carte din ele. Carte! Dar ştii tu cum se face o carte? Ştii?

Pistu tăcea. De unde să fi ştiut?

— Ei, ascultă la mine. Şi Jani începu să înşire:

Ştii tu câte feluri de muncă există într-o tipografie?

Nu ţi le spun decât pe cele mai importante… Culegătorii sau zeţarii culeg literele cu ajutorul unor maşini iscusite; zincografii fac clişee de zinc după desene şi picturi; paginatorii aranjează în aşa fel literele culese şi clişeele, încât toate la un loc să aibă forma unei pagini de carte; tipografii tipăresc cu nişte maşini, pe coli mari de hârtie, toate literele şi desenele; dacă ce colile au fost tipărite, le împăturesc, cu alte maşini, iar legătorii le compactează în formă de carte. Ce ştii tu!? Ţie nu-ţi pasă de ei, nu le preţuieşti munca: nici a tăietorilor de

12*

lemne, nici a muncitorilor de la fabricile de hârtie, nici a scriitorilor, pictorilor, zeţarilor, paginatorilor… Nu preţuieşti munca nimănui. Faci avioane din cartea ta care e un lucru de preţ; îi boţeşti paginile, o mâzgăleşti, o pătezi. Ce-ai zice dacă cineva ar turna cerneală peste desenul tău la care ai muncit atâta? Sau dacă ar sparge porumbarul pe care l-ai făcut pentru porumbeii tăi?

Pistu asculta consternat.

— Ptiu! Asta s-ar chema curată porcărie!

— Să-ţi fie ruşine! urmă Jani. Cartea am s-o repar eu mâine, la tipografie; dar dacă te mai prind o dată că nu-i dai preţuirea cuvenită, să ştii c-o păţeşti cu mine!

Pistu nu zise nici pâs; doar peste câteva zile îndrăzni să-l roage pe Jani:

— Ia-mă, zău, la tipografie într-o zi, să văd şi eu cum se face cartea de citire!

În româneşte de GELU PĂTEANU

ANUL NOU CU BUCURIE!

TRĂIA UNDEVA ÎNTR-UN ORAŞ un băieţel, un şcolar. Era un copil cu ochii mari, căprui, cu părul castaniu şi, dacă-mi amintesc bine, elev în clasa a treia. Nu era

neascultător, ci doar foarte, foarte comod. De pildă, dimineaţa, când îl trezea mămica lui ca să se ducă la scoală, el mai lenevea o bună bucată de vreme în pat. Între timp, îşi zicea că astăzi va fi cu adevărat un copil cuminte; că n-are să fie neatent sau dezordonat. Era foarte mândru de legământul acesta la care visa – în pat – până ce mama venea din bucătărie să-l ia la rost:

— Tot nu te-ai sculat, dragul mamei? E şapte şi jumătate; ai să întârzii la şcoală.

Atunci băieţelul se scula speriat şi se grăbea – vai, cum se grăbea! încălţa pe piciorul stâng pantoful pentru piciorul drept – şi trebuia să înceapă totul de la capăt. De spălat, se spăla numai pe ochi; uita să se pieptene şi-şi bea cafeaua cu lapte fără pâine. Trântea cărţile în ghiozdan şi fuga-fuguţa!… Fireşte, întârzia totuşi. Tovarăşa învăţătoare îl certa… Şi abia când deschidea ghiozdanul, observa că în graba mare şi-a uitat acasă caietul de matematică – şi, într-însul, lecţia.

Nu i-o putea deci arăta, iar tovarăşa învăţătoare îi trecea în catalog un scăunel răsturnat, adică: un patru. Asta îl amăra atât de mult încât nu mai, era în stare să urmărească lecţia, şi când tovarăşa învăţătoare îl striga pe el, nu putea continua citirea de acolo de unde o lăsase cel dinaintea lui.

Tovarăşa învăţătoare îi trecea în carnet că băieţelul a fost neatent şi a luat din nou nota patru. Într-o zi, la amiază, se întoarse acasă cu frica-n sân şi, venindu-i mai la îndemână aşa, nu le arătă părinţilor carnetul. Iar după mâncare hotărî să nu se joace decât puţin de tot, atât cât să se aşeze mâncarea, şi să se apuce apoi să-şi înveţe toate lecţiile.

Ieşi în stradă şi, cu joaca, uită totul într-atât, încât ajunse acasă doar după aprinsul luminilor, când mai-că-sa sculase toată strada tot strigându-l.

Bineînţeles, jumătate din lecţii rămaseră nefăcute şi bineînţeles că a doua zi încasă din nou un patru! Iar peste vreo patru zile, când tatăl lui îi ceru carnetul, se lăbărţau într-însul trei de patru şi multe, multe observaţii de-ale

tovarăşei învăţătoare: că băieţaşul nu este atent, că e dezordonat şi că nu învaţă bine.

Într-un cuvânt, degeaba îşi tot făgăduia băieţaşul în sinea lui că nu va mai întârzia, că nu are să mai fie dezordonat, neatent şi elev slab; fiind comod, adică: leneş, nu se ţinu de cuvânt.

Îşi neglija munca, îndatoririle.

Ce credeţi voi, ce s-ar întâmpla dacă şi oamenii în toa. tă firea ar fi atât de comozi ca şi băieţaşul acesta? Dacă, de pildă, din comoditate, brutarii nu ar coace pâine, morarii nu ar măcina făină, agricultorii nu ar face munca câmpului, tipografii nu ar tipări cărţi, muncitorii de la fabrica de încălţăminte nu ar mai fabrica încălţăminte, croitorii nu ar coase haine, şoferii nu ar conduce maşinile.

Dacă toată lumea şi-ar neglija munca, aşa cum face băieţelul acesta?!

Ce-aţi mânca voi toţi dimineaţa, la amiază şi seara?

Ce-aţi îmbrăca, dacă n-ar mai exista îmbrăcăminte: şi încălţăminte? Dar băieţelul acesta cum ar putea trăi fără munca adulţilor?

Mare noroc că adulţii nu sunt atât de comozi şi de neglijenţi ca el!

Sunt sigur că nici voi. Fiţi deci mereu cuminţi şi munciţi cinstit. Munca voastră este învăţătura. Învăţaţi cu tragere de inimă.

An nou fericit! Spor la muncă! Veselie şi voie bună!

În româneşte de GELU PĂTEANU

POVESTEA UNUI BĂIEŢEL

DE BUNĂ SEAMĂ, auziţi adesea cuvântul „plan”.

Şi, de bună seamă, vă întrebaţi de multe ori ce anume înseamnă şi ce-i aceea munca planificată. Păi, dacă-i aşa, să vă istorisesc o întâmplare.

A fost odată ca niciodată, dincolo de Cluj şi dincolo de Baia Mare, poate la Satu Mare sau la Timişoara, a fost odată un băieţaş foarte mândru. Cum să nu fi fost mândru, dacă crescuse mare: împlinise şapte ani, nu mai mergea la grădiniţă şi era înscris în clasa întâi primară.

Tatăl său îi cumpărase un ghiozdan nou de tot şi un

abecedar plin cu litere şi poze.

T-ii, ce se mai împăuna băieţelul acela! Cum să se fi simţit el un băieţaş ca toţi băieţaşii? A doua zi era întâi septembrie; nici somnul nu se lipi de el, într-atât era de bucuros că mâine dis-de-dimineaţă are să meargă la şcoală în văzul întregii străzi.

Până la urmă adormi totuşi, şi încă atât de adânc încât măicuţa lui abia reuşi să-l trezească.

— Scoală-te, băieţaşul mamei; trebuie să te duci la şcoală, zise, apoi ieşi în bucătărie.

Dar băieţaşului îi era tare somn.

Şedea pe marginea patului, moţăind. Numai cu chiu cu vai se hotărî să se îmbrace. Începu să-şi caute ciorapii. Unul îl găsi sub pat, celălalt se încurcase în cracul pantalonilor. În cele din urmă reuşi să şi-i pună în picioare, dar apoi trebui să-şi caute pantofii. Aceştia erau împrăştiaţi şi ei care încotro.

Vremea trecea şi, până să se spele el şi să-şi bea cafeaua cu lapte, abia îi mai rămase timp să ajungă la şcoală.

Până la urmă îşi luă ghiozdanul pe umăr şi dădu să plece, dar mama îl opri:

— Dar pantofii? Cum arată? Nu poţi merge la şcoală cu pantofii nelustruiţi. Vai, cât eşti de dezordonat, băiatul mamei!

Iar el a trebuit să-şi lustruiască pantofii.

— Ai să întârzii, măi, ai să întârzii! îl grăbea mama.

Şi întârzie într-adevăr. Era şi tovarăşul învăţător în

I» clasă, când se înfiinţa dumnealui. Trebuie să vă spun deschis: degeaba era mândru băieţaşul acela că e în clasa întâi primară.

În săptămâna aceea întârzie de patru ori de la şcoală, de trei ori nu avu timp să-şi ia micul dejun, iar pentru.

că-şi irosise la joacă şi după-amiezile, tovarăşul învăţător îi făcu de mai multe ori observaţii, deoarece nu-şi pregătea lecţiile. Dar nu numai că-i făcu observaţii, ci i le înscrise pe toate în carnet. Eu nici nu ştiu ce s-ar fi ales de băieţaşul acesta, dacă duminică după-amiază tatăl său n-ar

fi citit însemnările din carnet.

— Ia vino încoace, băiatul tatii, îşi luă el la rost feciorul. Spune-mi de ce întârzii de la şcoală în fiecare dimineaţă şi de ce nu-ţi faci lecţiile în fiecare zi?

Băieţelul se bâlbâi cât se bâlbâi, iar până la urmă spuse:

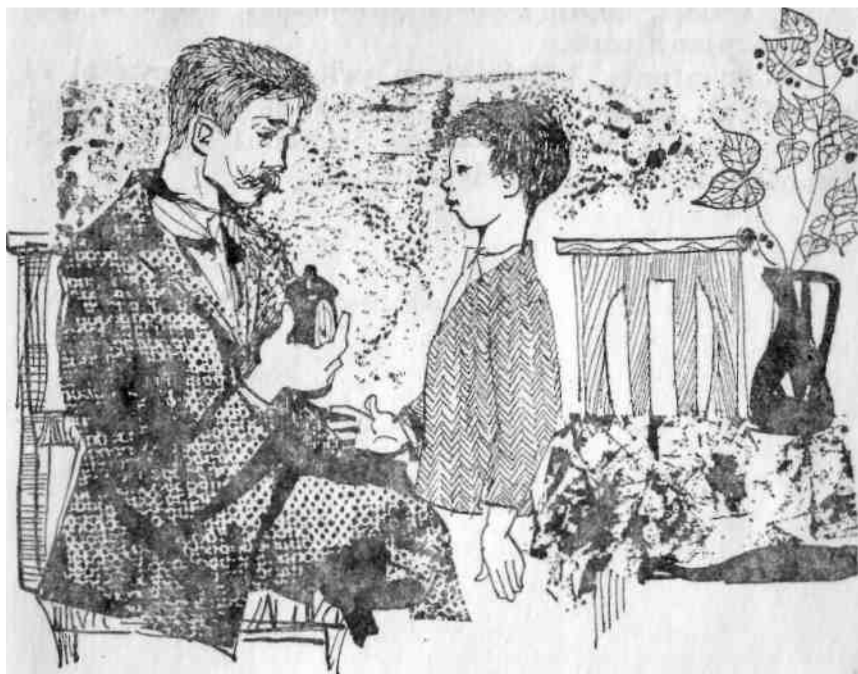
— Zău că nu ştiu, tată. Oricât mă grăbesc, tot întârzii. După-amiezile, la fel: degeaba mă grăbesc cu joaca!

Se întunecă foarte repede, trebuie să merg la culcare şi n-am timp să-mi fac toate lecţiile. Deşi eu aş vrea atât de mult să fiu un şcolar cum se cuvine! zise.

— Ai vrea să fii un şcolar cum se cuvine? Bun, băiatule, e în regulă! Am să te ajut. Numai să faci totul cum îţi spun eu şi vei vedea că ai timp berechet, întâi să-mi aduci însă deşteptătorul.

Tatăl luă deşteptătorul şi-i vorbi aşa:

— Ceasornicul acesta are să te ajute. În fiecare seară, exact la opt şi jumătate, ia peria de ghete, şezi pe scăunel şi lustruieşte-ţi bine pantofii. Pe urmă dezbracă-te repede, pune un scaun lângă pat, aşază pe spetează întâi pantalonii, apoi haina, şi cămaşa, iar ciorapii pantofii lasă-i sub scaun. După aceasta spală-te şi, fix la nouă, vâră-te în pat. Dimineaţa la şapte, când sună ceasul acesta, scoală-te fără zăbavă. Spală-te până la brâu, apoi îmbracă-te. De-acum iei întâi cămaşa, după aceea

ciorapii, pantalonii, pantofii şi haina. Când ai isprăvit şi micul dejun, exact la şapte şi jumătate, porneşte la şcoală… La amiază, după ce te-ai întors acasă şi ai luat masa, odihneşte-te puţin, iar exact la opt şi jumătate începi totul de la capăt… Tu, dragul tatii, ai început să munceşti. Munca ta este mersul la şcoală. şi învăţătura. Dar bine nu poţi munci decât planificat. Îţi faci dinainte un plan amănunţit: când te scoli, când te îmbraci, când pleci la şcoală, când începi să înveţi sau să te joci; până şi lustruitul pantofilor îl pui în planul acesta. Crede-mă, dacă trăieşti după un astfel. de plan, ai vreme îndeajuns pentru toate.

Ei, vedeţi, copii? Acesta este planul. Aceasta este munca planificată.

Iar de atunci, băieţelul cu pricina munceşte şi el planificat: merge la şcoală, învaţă, se joacă după un plan dinainte întocmit – iar prietenul său cel mai de nădejde este ceasul deşteptător.

În româneşte de GELU PĂŢEA. NU

DĂRUIŢI MAMEI VIOLETE

ŞTIŢI, NU-I AŞA, că la opt martie sărbătorim Ziua femeii. De bună seamă aţi auzit câte femei şi fete eroine şi-au jertfit libertatea şi viaţa pentru libertatea patriei şi pentru viaţa liberă a altora.

Gândiţi-vă numai la Zoia, partizana sovietică: ea a luptat cu arma în mână împotriva fasciştilor germani care îi devastau patria.

Zoia a căzut eroic, la vârsta de optsprezece ani.

Sau gândiţi-vă la Donca Simo, comunistă şi luptătoare a mişcării muncitoreşti din România. Ea şi-a dat viaţa pentru ca voi să puteţi trăi în libertate.

Dar pentru libertatea voastră au murit Haia Lifşiţ, Tereza Ocsko şi Olga Bancic. Întipăriţi-vă bine în minte numele lor, ca să nu le uitaţi niciodată. Pentru voi au trăit, au luptat şi au murit de moarte eroică.

Dar oare voi înşivă nu cunoaşteţi azi femei curajoase, luptătoare demne de dragoste şi respect? Ba da! în primul rând pe mamele voastre. Căci şi ele contribuie acum la construirea socialismului, la înfrumuseţarea vieţii voastre. Cât de multe mame muncesc în fabrici şi uzine, la câmp şi în birouri! Câte mame câştigă, prin munca lor desăvârşită, drapelul de fruntaş în producţie! Şi nici după ce s-au întors acasă ele nu stau cu mâini-le-n sân, ci gătesc, spală, deretică. Vă ghicesc până şi gândurile. Iar voi dormiţi demult când ele încă mai trebăluiesc, cos, peticesc. Când sunteţi bolnavi vă veghează nopţi în şir, păzindu-vă cu grijă şi dragoste.

De curând am văzut un film foarte frumos. Era vorba în acest film despre un băiat care se îmbolnăveşte de amândoi ochii. Medicii nu mai speră că el îşi va recăpăta vederea.

Într-un singur fel se putea nădăjdui să nu orbească de tot: dacă s-ar fi găsit cineva care să-şi sacrifice propriul ochi sănătos, pentru ca băiatul să vadă măcar cu unul. Ştiţi ce s-a întâmplat? Că tocmai mama băiatului şi-a sacrificat un ochi, dăruindu-i-l, ca să vadă din nou şi copilul ei.

Atât de mare este dragostea unei mame – iar dragostea aceasta nu se poate înlocui prin nimic.

Tocmai de aceea respectaţi-vă mama şi iubiţi-o. Fiţi ascultători şi nu uitaţi să-i dăruiţi, de opt martie, un bucheţel de violete.

În româneşte de GELU PĂTEANU

MOARTEA IEPURAŞULUI

A FOST ODATĂ UN BĂIEŢEL de la ţară pe care-l chema Andras. Avea şi un frăţior de cinci ani şi-un dulău mare, alb, cu pete negre.

Pe cât de grav şi de cumpătat era dulăul Ceaun, pe atât de necumpătat şi de neastâmpărat era Sándor, mezinul.

Andras se temea de el, în toată puterea cuvântului. Ei, nu pentru că ar fi fost un slăbănog – era într-a patra şi, pe deasupra, pionier – ci pentru că nu putea şti niciodată când va săvârşi Sândorka vreo faptă pentru care o să plătească el oalele sparte.

De pildă, într-una din zile lovi atât de rău cu praştia pe cel mai frumos şi mai cu grijă ocrotit dintre porumbeii lui András, încât pasărea muri. Praştia o primise de la un copil din strada lor în schimbul mărcilor adunate anevoie tot de către András. Puţin înainte de asta, rupsese o foaie din caietul de teme al fratelui său, ca să-şi fabrice un avion.

András îl iertă pentru mutilarea caietului de teme şi pentru învârteala cu mărcile; dar când îi doborî cu praştia frumosul porumbel, îl zgâlţâi mânios pe Sândorka:

— Ucigaşule! Dac-ai fi mai mare şi nu mi-ai fi frate, şi dacă nu mi-ar părea rău de cravata roşie, ţi-aş trage o bătaie zdravănă!… Nu ţi-e ruşine? Ce fel de copil eşti tu?! Numai imperialiştii ucid!…

Sândorka îl ascultă speriat; de fapt, el nici nu voise să nimerească porumbelul.

Parcă în alte daţi nu ocheşte mereu becurile electrice, fără să nimerească vreunul, şi-acum uite, dintr-odată…

Până la urmă, fratele mai mare dădu din mâini furios şi-l lăsă în pace:

— N-o să se aleagă nimic de tine, în vecii vecilor!
zise plecând să-şi hrănească porumbeii.

Sândorka clipea de zor. Ştia prea bine la ce se gândise András, spunând că nu se va alege nimic de el. Se gândise că el, Sândorka, nu va purta nicicând cravata roşie, nu va ajunge pionier fiindcă e un copil rău.

„Totuşi nu sunt imperialist”, căuta el să se liniştească singur, cam mofluz.

Ei, despre aceşti doi copii este vorba în povestirea noastră – şi despre micuţul Ghemotoc. Mă întrebaţi cine-i micuţul Ghemotoc? Veţi afla curând.

Într-o după-amiază, András păzea vaca pe câmp. Stătea pe pajişte, cioplind cu briceagul un toiegel meşteşugit dintr-o nuia de răchită; în urmă, îi ticlui la capăt şi un fluier cu sunet frumos. Lângă păşune se afla o trifoişte mare-mare, a cooperativei agricole de producţie.

Băiatul îi arunca vacii câte o privire, ca să nu scape în trifoi; pe urmă îşi vedea de cioplit. Era şi Ceaun cu el. Tolănit în marginea trifoiştei, căuta să înhaţe muştele din zbor.

András era pe sfârşite cu cioplitul toiegelului, când îl auzi pe Ceaun lătrând amarnic. Se uită el după vacă, dar ea păştea liniştită; nici măcar nu se întorsese cu capul spre trifoişte.

„Ce l-o fi apucat pe câinele ăsta?” se întrebă András. Privindu-l din nou, văzu că latră o bucată de vreme, apoi stă şi ascultă încordat.

Câinele intrase binişor în trifoi. De obicei avea un glas ca de clopot; acum însă işta neobişnuit de subţire şi de tăios. Deodată Ceaun făcu un salt mare înainte, apoi altul, şi mai mare, într-o parte. Zău că nu se purta aşa cum i se cuvine unui câine serios, pus să păzească o vacă!

András era foarte curios de ce. „A găsit ceva”… gândi el. Şi dădu fuga acolo.

— Ce-i, Ceaun? Ce este?

Câinele latră mai departe, ţopăind, fără să-l privească.

András se uită mai atent şi văzu trifoiul mişcând în

faţa lui Ceaun. Până la urmă mişcarea conteni; băiatul se aplecă, dând lujerele la o parte-şi văzu un ghemotoc cenuşiu, mititel, cu doi ochişori negri, strălucitori.

— O, ce mai ghemotoc! zise întinzând mâna după el.

Ia te uită cine te-a speriat! adăugă băiatul, râzând către câine, în timp ce ridica de jos, ţinându-l de urechi, un iepuraş de câmp.

Ceaun lătra şi mai întărâtat.

13 – De ce mărul e rotund?

— Nu vezi că e mic şi slăbuţ? Nu ţi-e ruşine să latri

] a un iepure cât ăsta?… S-a rătăcit de maică-sa. îl iau acasă şi-l cresc, îi explica András lui Ceaun.

Câinele se ostoise, nu mai lătra la iepure; se trase deoparte, ruşinat, şi începu să se scarpine.

Pentru el toată istoria se sfârşise. Seara însă, András luă într-adevăr iepuraşul acasă şi-i dădu numele de Ghemotoc.

Micuţul se domestici foarte repede. Era destul să-l strige: Ghemotoc! că-l şi vedea venind fuga-fuguţa din grajd. Ba, chiar când mama lui András chema găinile – pui-pui-pui! şi le arunca niscaiva ovăz sau orz, primul care se înfăţişa era totdeauna Ghemotoc.

Intra până şi-an bucătărie, când ei stăteau la masă, şi se învârtea în jurul scaunului lui András întocmai ca un căţel. Iar dacă băiatul uita de el, îi sărea în poală, nerăbdător: ei, sunt şi eu aici! Obişnuia să ciugulească boabele de grâu şi de ovăz dinaintea găinilor, hulpav nevoie-mare; bătea spre ele din picioruşele de dinapoi şi tabăra asupra lor cu gura căscată, speriindu-le că le muşcă dacă nu-l lasă. Era un animal tare drăguţ. Toată lumea îl îndrăgise, şi mai cu seamă Sândorka. Vai, cum îl mai invidia pe fratele lui din cauza lui Ghemotoc!

— Dă-mi-l mie, András, zău, dă-mi-l mie! Tu ai porumbei, câine, mărci… Până şi cioară ai…

Într-adevăr, András avea şi o cioară. O găsiseră nişte copii, pe când era un biet pui cu aripa frântă; de la ei o luase, ca să n-o chinuiască. O crescu foarte răbduriu şi-acum cioara se foia prin curte. Îşi mai târa puţin aripa

frântă, încolo însă era sănătoasă tun, iar când András venea de la şcoală nu-i trebuia mai mult de o fluierătură ca s-o vezi alergând într-un suflet spre el. Sândorka îl invidia şi pentru cioara aceasta.

Acum se milogea pentru iepure.

— Da, ca să mi-l canoneşti mereu! Animalul trebuie îngrijit, fârtate, nu-i destul să te joci cu el.

— Am să-l hrănesc şi am să-i port de grijă, numai dă-mi-l. M-am cuminţit, Andras. Ai să vezi că m-am cuminţit.

t

— Dă-i-l, să aibă ceva şi el, îl îndemna şi mama.

Aşa că Andras i-l dărui pe Ghemotoc lui Sândorka.

Tiii, ce bucurie pe mezin! în prima zi îi aduse, zor

nevoie, o grămadă de lucerna şi de iarbă proaspătă. Era însă amărât peste măsură, căci Ghemotoc nu voia să ia la cunoştinţă că de-acum era al lui Sândorka şi nu al lui Andras.

De cum sosea acesta de la şcoală, Ghemotoc se repezea în calea lui şi făcea sluj lângă cioroi, cu mare strădanie, pentru ca Andras să-l ia în braţe pe el. Când însă încerca Sândorka, era zadarnic. Ghemotoc dădea din lăbuţe, furios, şi începea să-i împoldească pantofii pufnind, ca şi cum ar fi vrut să-l muşte. Iar dacă reuşea totuşi să-l ia în braţe, iepuraşul se zbătea şi se vânzo-lea, silindu-l să-i dea drumul.

Mezinul era amărât rău.

— Da, pentru că nici nu mi l-ai dat mie, te-ai prefăcut doar că mi-l dai. Spune-i că de-acum e al meu…

Andras se mulţumea să râdă:

— Fă-l să se deprindă cu tine.

Numai că Ghemotoc nu voia să se deprindă cu Sândorka. Dimpotrivă: cu cât îl sâcâia, mai mult ţinându-l în braţe cu de-a sila, cu atât mai furios pufnea şi se zbătea.

Amărât, copilul începu să-l aţâţe cu tot dinadinsul pe iepurele încăpăţânat. De-acum însă acesta fugea de el în grajd şi se ascundea atât de bine, încât Sândorka îl căuta zadarnic.

Simţea aproape un fel de ură faţă de Ghemotoc şi,

până la urmă, scorni ceva ciudat împotriva lui.

13* 195

Ghemotoc şi cioroiul lui András făceau casă bună. Adesea se puneau pe-o joacă, de-ţi era mai mare dragul să-i priveşti.

Cioara îl ciupea de urechi pe iepuraş, iar acesta tropăia din picioare, repezindu-se pe nepusă-masă la cioară. Ea se ferea printr-un salt comic, apoi dădea să-l ciupească din nou cu ciocul.

Iepurele dădea iarăşi din picioare, se repezea din nou, iar cioara se ferea încă o dată.

Se întâmpla însă uneori să nu se poată feri la timp, iar iepurele o dădea peste cap, triumfător. Şi continua joaca aceasta, până când unul dintr-înşii ostenea. Pe urmă îşi vedeau de drum în bună pace.

Într-o zi, Sândorka ghici cum să necăjească iepurele: înşfăca cioara şi, pe neaşteptate, o azvârlea peste Ghemotoc. Iepurele credea că cioara vrea să se joace – şi era bun-bucuros de joacă. Tropăia o dată, apoi se repezea, dar cioara, nepregătită să înfrunte năvala, se rostogolea cât colo, dată peste cap.

Atunci Sândorka o azvârlea din nou peste Ghemotoc şi continua până ce iepurele, ostenit, se înfuriarău. Până la urmă, Ghemotoc ataca atât de sălbatic cioara, încât aceasta se rostogolea hăt-departe.

Dar până şi porumbelul are rânză – darămite o cioară! Aşa că iepurele primi în coaste o lovitură care îl făcu să scâncească. Tiii, ce s-a mai înfuriat! Se repezi la pasăre pufnind. De data aceasta încăierarea era serioasă. Lui Sândorka îi plăcu foarte mult. Iar cei doi, până atunci prieteni buni, nu mai scăpară de el. Când nu-l vedea András sau altcineva, îi întărită de îndată. Cele două animale ajunseră să se urască în toată puterea cuvântului.

Odată, András îl prinse pe mezin asupra faptului şi-l certă. Dar lui Sándor nu-i prea păsa.

Într-o bună zi însă se întâmplă ceva îngrozitor. Copilul asmuţise iarăşi iepurele şi cioara, care se băteau orbeşte. Prin aer zburau pene şi peri, iepurele avea ochii injectaţi de furie, pufnea întărâtat şi până la urmă se năpusti la pasăre din toată puterea. Cioara aştepta atacul cu priviri de gheaţă; apoi zburătăci uşor într-o parte şi lovi

necruţător iepurele, cu clonţul ei puternic. îl nimeri pe Ghemotoc chiar la rădăcina urechii. Iepurele dădu ţipăt ascuţit, căzu încet într-o rână, prinse a tremura din tot trupul, se zvârcoli de vreo două ori, apoi se întinse cât era de lung. Murise.

Sândorka privea îngrozit. Tocmai atunci intră pe poartă András.

— Ce-ai făcut, mă?! se repezi el.

Copilul clipea îngrozit.

— Vezi, mamă, el i-a întărâtat! i se plângea András, deznădăjduit, mamei care venea în grabă. Apoi îl ţintui cu privirea pe mezin: Ştii ce eşti tu, măi?...

Uită-te ce-ai făcut! şi-i arătă cu un gest leşul lui

Ghemotoc.

Sândorka privea cu ochii mari iepurele, încă atât de vioi adineauri şi nemişcat acum.

Îl privi o vreme, apoi, plângând desperat, alergă la maică-sa şi, ascunzându-şi faţa în poala ei, ţipă:

— N-am să mai fiu imperialist! N-am să mai fiu!

...şi plânse, plânse cutremurat până-n adâncul sufletului.

Hai să-l credem. Poate că, de data aceasta, făgăduinţa lui n-a fost vorbă goală.

În româneşte de GELU PĂTEANU

PÂNĂ SĂ AJUNGĂ GRÂUL PÂINE

PATRU PIONIERI se jucau în curtea unei case de oraş. Unul dintre ei – un băieţel bălai – ţinea în mină o bucată mare de pâine. Mâncase jumătate şi-şi luase cealaltă jumătate cu el. Joaca nu-i dădea răgaz să mănânce mai departe. îi plăcea să se joace mai ales de-a „pisica". Una dintre „case" era şopronul pentru lemne; a doua, colţul de dincoace al clădirii. „Pisică" era o fetiţă mai mare, iar băieţelul bălai – „şoarecele", silit să se adăpostească în casă. „Pisica" stătea tocmai cu spatele spre el; „şoarecele" îşi zise deci că are să treacă fuga în „casa" cealaltă. Însă pâinea din mână i-ar fi stânjenit goana. Muşcă deci încă o dată şi azvâr

Îi restul pe jos, lângă şopron. Apoi – ţuşti! Dar „pisica” – Magduska din clasa a cincea – în loc să alerge după el, îi strigă:

— Ridică pâinea de jos, Bela! Vino înapoi şi ridic-o!

— Da, să mă prinzi!... râse băieţelul fugind în „casă”.

— Se vede cât de colo că ai devenit pionier abia în anul acesta, zise Magduska, întorcându-se către ceilalţi. Nu mă mai joc până nu ridică pâinea de jos. Aşa preţuieşti tu munca altora? Ştii tu cât trebuie să muncească alţii ca să ai la pâine? Şi te apuci s-o azvârli pe jos! Eu ştiu, căci anul trecut am fost la adunat spice.

Şi n-a mai vrut să se joace. Avea dreptate. Pâinea pe care o mâncaţi voi costă foarte multă trudă şi sudoare. De bună seamă, ştiţi că pâinea se face din făină, iar făina din grâu. Dar nu ştiţi cum se face grâul. Grâul se face pe ogoare.

Toamna, brigăzile de tractorişti ară câmpul cu tractoare care pufăie zgomotos. Agricultorii, ţăranii colectivişti seamănă în brazde grâu cu bob sticlos. Apoi grăpează arătura. În timpul iernii, sămânţa se odihneşte sub învelişul de zăpadă; primăvara, când zăpada se topeşte, razele soarelui încălzesc pământul, iar grâul dă colţ, ieşind la suprafaţă. În april, după încolţitul griului, se plivesc din Ian scaieţii şi volbura. Ploaia de mai şi soarele ajută griului să crească. Apoi căldura din iunie îl coace. În iulie îl seceră combinele şi maşinile de secerat. În august, batozele îl treieră. Atunci grâul e gata. Acolo unde ţăranii muncitori nu lucrează împreună, treaba merge mult mai greu. Aratul se face cu pluguri trase de boi sau de cai, semănatul – cu mâna, seceratul – cu coasa şi cu secera. Grâul se coace mult mai greu şi în mai mult timp.

Ei, grâul s-a copt, dar trebuie transformat în făină. El este măcinat în mori de vânt, mori de apă sau mori cu aburi. Există şi mori puse în mişcare cu curent electric sau cu turbine. Iată, făina este gata – dar făina crudă n-o poţi mânca. Ea este transformată, deci, în marile fabrici de pâine şi în atelierele de brutărie. Acolo se frământă aluatul şi se coace în cuptoare. Din brutării, pâinea este

transportată în magazinele de unde mamele voastre o cumpără şi o duc acasă. Aşa ajunge pe masa voastră bucata de pâine proaspătă. Aşadar, ca să puteţi voi mânca pâine, mulţi oameni trebuie să muncească cu toată râvna şi priceperea lor: tractorişti, agricultori, secerători, treierători, muncitori de la transporturi, mecanici de locomotivă, şoferi, căruţaşi, morari, brutari, vânzători de pâine, muncitori de la fabrica de drojdie. Vedeţi cât de mulţi oameni, cât de mulţi meşteşugari trebuie să muncească? Şi-atunci băieţelul acela bălai de ce aruncă pâinea pe jos? Păi, nu avea dreptate „pisica”? Pioniera aceea drăguţă? Dar uite că mai munceşte cineva! Tocmai voi, dragi pionieri, care adunaţi spice. Bine faceţi! Participaţi cu toţii la mişcarea culegătorilor de spice! Ieşiţi organizaţi, în împrejurimile tuturor satelor şi oraşelor, pe ogoare, şi adunaţi toate spicele căzute, ca să nu se piardă nici măcar un bob de grâu. Fiecare grăunte cules de pe jos înseamnă mai multă pâine pe masa celor ce muncesc.

În româneşte de GELU PĂTEANU

DUŞMANUL PORUMBEILOR

PE ACOPERIŞUL DE OLANE al unei case dintr-un cartier mărginaş stau înşiraţi nişte porumbei de toată frumuseţea. Doi „gusati” albaştri ca oţelul, unul „călător” verde-închis, un „căzător” alb ca neaua şi vreo doi cu „coadă de păun”. Iar în curte se află un pionier dintr-a şasea şi o fetiţă din clasa întâi. Joska şi mezina. Ai lui sunt cei şase porumbei frumoşi. De o jumătate de an sunt ai lui. De când a apărut hotărârea U.T.M. prin care utemiştii şi pionierii erau îndemnaţi să crească iepuri şi păsări de casă, pentru ca ţara să aibă cât mai multă carne, cât mai multe ouă.

Joska s-a dus imediat la unchiul său, un crescător de porumbei cu faimă, şi s-a milogit până ce s-a ales cu cei şase porumbei de soi.

— Bine, fătul mea, ţi-i dau, dar numai cu împrumut.

Când vor scoate pui, mi-i înapoiezi pe ăştia şase.

Sunt nişte porumbei tineri şi frumoşi. Joska e tare mândru de ei şi-i păzeşte ca pe ochii din cap. În fiecare

după-masă îi scoate la zbor. Uite şi acum, stă în curte cu Magdus, surioara lui, şi le dă semnal porumbeilor, bătând din palme. Aceştia, ca la o comandă, deschid aripile şi – huşti! se înalţă spre zările albastre. Plutesc alături, în cercuri largi, deasupra cartierului. Apoi, când Joska îi fluieră, coboară din nou pe creasta acoperişului. Dar s-au întors numai cinci; al şaselea, nu.

— Unde-i cel alb? Unde-i cel alb? întreabă Magdus, tulburată.

Joska îl caută multă vreme din ochi, apoi îi arată cu mâna întinsă spre înalturi:

— Uite-l colo!

Sus de tot, porumbelul alb se vede numai cât un fulg. Pe urmă, după ce face o tumbă, începe să cadă prin văzduh.

— Cade, Joska! Uite, cade!

— Nu-ţi fie teamă! De-aceea-i „căzător”, caută s-o liniştească fratele mai mare. Aşa fuge el când îl atacă uliul sau vinderelul. Acum face numai exerciţii...

Într-adevăr, „căzătorul” alb ca neaua pluteşte în aer asemenea unui smoc de vată; apoi, cu un avânt neaşteptat, vine glonţ pe acoperiş. O nouă bătaie din palme trimite din nou porumbeii să rotească prin văzduh.

J6 ska prelungeşte mult exerciţiul, pornindu-şi porumbeii cu o bătaie din palme şi rechemându-i cu un fluierat. Pe urmă le presară boabe: orz şi grâu. Toarnă şi apă proaspătă în jgheab, deşi ştie că dacă porumbeii se însetează, coboară pe malul Someşului să bea din râu – dar deh! să nu se poată spune că el nu le dă apă. E atât de ocupat, încât nu bagă de seamă că, printr-o spărtură a gardului, cineva din vecini îi priveşte pofticios porumbeii. Un băiat cam de vârsta lui.

Iar a treia zi de dimineaţă, unul dintre „guşaţii” albaştri ca oţelul zace însângerat sub porumbar, cu guşa zdrobită. Dând de el, Joska i-l duce plângând mamei sale, în casă.

— Uită-te, mamă, uită-te la el! zice suspinând.

— O fi fost cotoiul cela negru... chiorul... că tot el ne-

a furat şi puii, zice maică-sa.

Tatăl vine de asemenea să vadă porumbelul.

— Pisica, dacă-l prinde, îl duce undeva şi-l mănâncă, observă el. Acesta e de bună seamă lovit cu praştia…

Lui Joska îi trece ca un fulger prin ochi.

— Atunci ştiu eu cine a fost! Ştiu cine are praştie, ştiu cine-i eroul ăla! şi fără să mai aştepte întrebarea, spune: Balog Feri, el este! S-a supărat pe mine că nu l-am primit în echipă, că nu-nvaţă bine. Nici acum nu s-a pus pe carte decât ca să-l facă pionier… Mă duc chiar la taică-său, dacă-i nevoie!… strigă băiatul, pornind spre uşă.

Dar tatăl îl opreşte:

— Ia stai puţin, fătul meu! Ai văzut că el a fost? Nu-i îngăduit să acuzi pe nimeni fără temei.

— Sigur el a fost! Sigur! o ţine morţiş Joska.

— Întâi convinge-te, fătul meu. Pândeşte-l, prinde-l asupra faptului. Pe urmă poţi să-i spui lui taică-său, poţi să le spui pionierilor. Dar până atunci taci, nu învinui pe nimeni.

Joska are ochii numai scăpărări:

— Să ştii că-l pândesc! Şi-l prind asupra faptului, să fii sigur!…

Băiatul hotărăşte să se scoale zi de zi în zori şi să nu se lase până ce nu-l prinde pe duşmanul său, ucigaşul „guşatului” îndrăgit.

Balog Feri locuieşte în vecini. E şi el într-a şasea; un copil cât se poate de neastâmpărat. îi poartă pică lui Joska pentru că nu l-a primit în echipa de fotbal a clasei. Până acum învăţa destul de rău, dar de la o vreme îşi dă silinţă. Tovarăşul instructor i-a promis că poate ajunge pionier dacă învaţă bine. Ei, pe acest Balog Feri voia să-l prindă Joska asupra faptului. Şi uite că până la urmă a reuşit să pună mâna pe ucigaşul porumbelului „guşat”. Ce-i drept, a doua zi dimineaţă a stat zadarnic la pândă, căci nu s-a întâmplat nimic. Dar, în zorii celei de-a treia zile, lucrurile s-au schimbat.

De cum face ochi, Joska se duce aţă la şopronul pentru lemne. De acolo vede bine şi curtea vecină, şi

porumbarul din care porumbeii au şi ieşit: îşi netezesc penele, se întorc în porumbar, ies din nou afară. În curtea vecină nu se simte însă nicio mişcare. Trece o jumătate de oră, dar, oricât de atent priveşte Joska spre curtea lui Balog Feri, nu vede nimic… Şi tocmai când să-şi spună că a stat şi astăzi zadarnic de pază, simte o mişcare după tufa de iasomie din grădina de alături. Până acum nu s-a uitat într-acolo, dar de data aceasta priveşte cu atât mai atent.

Lângă tufă stă Balog Feri, nemişcat ca o statuie; teribila lui praştie ocheşte exact porumbarul.

— Nu! Opreşte!… ţipă Joska năvălind de lângă şopron.

E însă prea târziu. Piatra rotundă a scăpat din elasticul praştiei destinse brusc şi zbârnâie spre porumbar.

Iar unul dintre porumbei, tocmai „căzătorul" alb, îşi ia zborul, bătând vârtos din aripi.

— Nu l-a nimerit! oftează Joska, uşurat. Pe urmă însă vede ceva ciudat de tot. De pe porumbar se prăbuşeşte ceva mare şi greu. E hoţul, înrăitul cotoi negru, chiorul.

Balog Feri se apropie de gard:

— De ce nu le porţi de grijă porumbeilor? Alaltăieri nu ţi l-am putut salva pe „guşatul" albastru, căci îl prinsese deja. Am tras, dar n-am nimerit cotoiul. Ce-i drept, a scăpat din gură porumbelul, însă a reuşit să fugă. Acum însă a păţit-o!… zice, arătându-i motanul mort.

Joska, ruşinat, îngaimă:

— Îţi mulţumesc, Feri. Îţi mulţumesc…

…La 1 Mai, Balog Feri a fost făcut pionier. Propunerea cea mai călduroasă venise din partea lui Joska.

Şi de atunci sunt prieteni nedespărţiţi.

În româneşte de GELU PĂTEANU

SCRISOARE CĂTRE MARIKA

DRAGĂ MARIKA.

Ai să fii de bună seamă uimită că-ţi scriu o scrisoare în revista NAPSUGAR. *De ce să-ţi mai scriu, de vreme ce sunt vecin cu voi şi aş putea trece oricând, să-ţi spun cu viu grai tot ce vreau să-ţi aduc la cunoştinţă. Iată însă căii scriu, pentru că ceea ce scriu aici nu e mimai pentru tine.*

E deopotrivă pentru toţi băieţii şi toate fetele care merg prima dată la şcoală anul acesta.

Pentru elevii din clasa întâi primară, dintre care mulţi – chiar dacă sunt mândri că merg la şcoală – se şi tem puţin de ea, de tovarăşa învăţătoare şi de tovarăşul învăţător. Cu toate acestea, nu trebuie să vă fie frică de şcoală sau de învăţători.

La şcoală învăţaţi scrisul, cititul şi socotitul; din copii neştiutori ajungeţi copii deştepţi care, după ce v-aţi făcut mari, veţi clădi case mari, veţi construi maşini folositoare, veţi vindeca bolnavi, veţi confecţiona haine, veţi conduce avioane, trenuri, vapoare, automobile. Toate acestea nu le-aţi putea face fără citit, scris şi socotit. Cu cât sunt mai multe şcoli, cu atât sunt mai mulţi oameni deştepţi şi învăţaţi; cu atât mai multe case veţi clădi, cu atât mai multe maşini veţi construi; cu atât vor fi mai multe hainele, încălţămintea, pâinea; într-un cuvânt, cu atât mai bogată va fi ţara. Dar, de fapt, ce înseamnă ţara? Tu ştii, Marika, nu-i aşa, cât de mare este oraşul Cluj, ce multe străzi şi case are şi ce mulţi oameni trăiesc într-însul. Dar cât de mare este Bucureştiul, capitala ţârii, şi câte alte oraşe, câte mii de sate se află în ţara noastră! Avem şi Marea Neagră, râuri, munţi, văi – şi trăiesc multe milioane de oameni pe întinderea aceasta. Ei, mulţimea de oraşe, sate, munţi, văi, râuri şi milioanele de oameni la un loc sunt ţara. Acum noi îi spunem ţării noastre Republica Populară Română. De ce spun „acum" pentru că şi odinioară ea era o ţară, dar nu o republică populară. Acum îi spune aşa pentru că în ţara aceasta totul aparţine poporului, oamenilor care muncesc. Odinioară, ţara era a domnilor care nu munceau; ale lor erau oraşele, satele, munţii, văile, minele, fabricile. Ei mâncau mai mult şi mai bine; ei purtau îmbrăcăminte acea mai frumoasă, iar şcolile se clădeau pentru copiii lor. Erau puţini la număr domnii cei bogaţi; totuşi, a lor era ţara. Pe vremea aceea existau şcoli puţine.

Copiii oamenilor săraci nu prea învăţau carte, căci bogaţii nu aveau nevoie de oameni învăţaţi. Pentru ei omul

sărac era bun numai ca să muncească din răsputeri în folosul lor.

Acum ţara este a celor ce muncesc, iar treburile ei le orânduieşie Partidul Muncitoresc Român şi Guvernul Republicii Populare. Ţara e condusă de către oamenii muncii; ei sunt miniştri, deputaţi, directori de fabrici şi de *bănci.*

Se întrunesc cu toţii, sfătuindu-se înţelepţeşte ce anume trebuie construit, şi unde; cât anume trebuie fabricat din cutare lucru; şi până la urmă înfăptuiesc cu adevărat ceea ce au hotărât. Ei ştiu câte fete şi câţi băieţi merg la şcoală anul acesta; şi fabrică atâtea caiete, cărţi, peniţe, creioane, uniforme, câte trebuie pentru ca toate fetele şi toţi băieţii să poată avea lucrurile acestea. Deoarece copiii oamenilor muncii sunt mulţi-mulţi la număr, se clădesc şcoli noi. Iar oamenii aceştia nu ştiu numai câte fete şi câţi băieţi merg la şcoală, ci ştiu şi câţi dintre ei sunt români, maghiari, germani şi sârbi – aşa că tipăresc atâtea cărţi româneşti, maghiare, germane şi sârbeşti, încât toţi copiii să poată învăţa cititul şi scrisul în limba lor maternă. Ţara aceasta este o republică populară. Toate fetele şi toţi băieţii au drepturi egale. Dar nu numai drepturi, ci şi îndatoriri. Da, Marika, la şcoală te aşteaptă o seamă de îndatoriri. Voi, elevii, trebuie să munciţi de asemenea. Munca voastră este învăţătura. Patria noastră, Republica Populară Română, vă dă totul: şcoli, caiete, cărţi, creioane – iar în schimb vă cere să învăţaţi bine, să preţuiţi şcoala, pe învăţătorii voştri şi pe voi între voi; şi să fiţi copii ascultători. Aceasta este sarcina, îndatorirea voastră. Sunt sigur că tu, Marika, ai să fii o fetiţă ascultătoare şi cuminte.

În numele revistei NAPSUGÂR, vă urez tuturor a spor şi sârguinţă la învăţătură.

În româneşte de GELU PĂTEANU

VĂCUŢA ROŞIE

ÎNTÂMPLAREA ACEASTA s-a petrecut demult, pe vremea când ţara mai era încă ocârmuită de oamenii bogaţi, când pentru sărac o văcuţă însemna o adevărată

comoară.

Trăia pe atunci un argat sărac. Toată averea lui erau şapte copii şi o văcuţă roşie. Omul se numea Kocsis Márton şi nu mai prididea să-şi hrănească copiii. Toţi aveau poftă de mâncare, nu glumă! Când mama lor începea o pită de mălai, ei o dădeau gata toată, la o mâncare.

Nici nu ştiu cu ce le-ar fi stâmpărat foamea dacă nu aveau o văcuţă bună de lapte, cu coarne mici, ciolă

14*

noasă şi roşie din bot până-n copite. Oricât era însă de mică, dădea zilnic lapte de ajuns să sature şapte copii; ba, le mai prisosea şi pentru vânzare, iar din preţ îşi cumpărau sarea, chibriturile, oţetul şi gazul de care aveau nevoie.

Ce-i drept, văcuţa se afla la mare cinste în casa lui Kocsis Márton. Toţi îi aduceau bunătăţi seara, când se întorceau de la câmp sau de pe unde lucrau cu ziua: un braţ de buruieni proaspete, câte unnap sau trifoi; mă rog, ce găseau şi culegeau de ici, de colo. Copiii o duceau la păscut iarba grasă de pe lângă şanţuri, sau prin mirişti să mănânce după pofta inimii.

Boierul la care argăţea Kocsis Márton era un om cu faimă şi foarte bogat. Faima i se trăgea din zgârcenie şi de la vitele lui, căci erau frumoase şi multe, de nu le găseai pereche în şapte judeţe.

— Măi, eu vreau să văd vaca aceea. Să mi-o aduceţi încoace! îi porunci el vătafului.

Iar vătaful – fuga la Kocsis Márton, cât îl ţineau picioarele.

— Vino degrabă să i te înfăţişezi boierului, cu vaca, se răsti el la nevasta argatului, căci nu era acasă decât femeia.

Biata de ea se sperie rău, temându-se să se înfăţişeze la boier. Dar ce era să facă?

Legă coarnele vitişoarei cu o funie şi porni cu ea pe urma vătafului celui răstit.

S-au dus drept la boier.

— Aceasta-i vaca, boierule, zise vătaful arătându-i

văcuţa săracului.

Oho, ce-a mai râs atunci boierul!

— Aceasta?! Păi nu vezi că-i mâtă, nu vacă?! Vrei să spui că stârpitura asta dă lapte mai mult decât vita mea cea mai bună?

Vătaful îl încredinţa că da, iaca aşa se spune, că e cea mai lăptoasă din şapte sate.

Boierul râse şi mai tare; apoi dădu poruncă:

— Poruncesc ca deseară să mulgeţi mâţa asta aici, în faţa conacului, dimpreună cu cea mai bună dintre vacile mele!… Să vedem care dă lapte mai mult.

Apoi intră în conac.

Femeia îşi duse văcuţa acasă, iar când sosi bărbatul, îi povesti în ce bucluc îi vârâse: uite cum s-a supărat boierul. Dar neavând încotro, aşteptară să vină seara.

Atunci legară din nou văcuţa roşie la funie şi o duseră în faţa conacului.

Acolo îi aştepta boierul cu cea mai bună dintre vacile sale, avându-l alături re cel mai bun mulgător. Boierul puse să i se dea femeii sărmane un şiştar şi porunci să înceapă întrecerea.

Mulgătorul se porni să mulgă vaca cea mai bună a boierului, iar femeia sărmană făcu la fel cu văcuţa lor.

Femeia ajunse curând la trei şiştare.

Ehei, nu mai râdea acum boierul! Ba se şi Chinei la pământ, să vadă mai bine ugerul văcuţei roşii: de unde o fi ieşind atâta potop de lapte?

Îi luă deci la rost pe grăjdari: de bună seamă nu-i dăduseră vacii nutreţ de ajuns. De aceea a ieşit lapte mai puţin. Şi porunci s-o hrănească cu terci şi să se ia din nou la întrecere.

Zadarnic i-au dat însă vacii boiereşti toată ziulica numai terci de tărâţe şi otavă proaspătă: văcuţa roşie avu şi în cea de-a doua seară lapte mai mult, taman cu un şiştar întreg.

Atunci boierul îi spuse argatului celui sărman:

— Ascultă, măi Kocsis Márton, vinde-mi văcuţa asta. Îţi dau pe ea un galben.

Argatul cel sărman scutură din cap:

— Nu pot, boierule, că ea îmi ţine casa de copii.

Nici pe zece galbeni nu mai găsesc văcuţă ca ea.

Degeaba s-a tocmit boierul, degeaba i-a făgăduit mai mult. Argatul nu dădea vitişoara. Dacă văzu aşa, boierul zise:

— Ascultă, măi Kocsis Márton, cu ce-ţi ţii tu văcuţa?

— Ia, acolo, cu buruieni, boierule, cu ce găsesc pe margine de şanţuri şi prin mirişti.

— Păi, nu ştii tu că aici toate sunt ale mele? Marginea sântului ca şi miriştea? Cum ai îndrăznit să-ţi hrăneşti vaca din avutul meu? Tot ce-a mâncat până acum e al meu, aşa că a mea e şi văcuţa ta. Pară-ţi bine că-ţi dau un galben. Vorba aia: parcă ţi l-aş da pe degeaba.

Zadarnic s-a rugat şi s-a milogit Kocsis Márton: boierul i-a luat singura lui văcuţă roşie.

Omul s-a dus acasă întristat.

A doua zi, în grajdul boieresc, vitişoara a fost hrănită cu terci, cu otavă şi cu toate bunătăţile, ca să dea lapte şi mai mult decât dădea la argatul cel sărman. Când veni seara, boierul a mers să vadă cât lapte îi va da acum văcuţa.

Mulgătorul se apucă de lucru, trăgând vârtos, cu pumnii săi puternici, ugerul văcuţei. La început mai curse laptele cât curse, în şiştar. Dar dintr-odată văcuţa întoarse capul şi nu mai vru să dea nici pic de lapte. Boierul îşi ocăra mulgătorul. Acesta, bietul de el, făcea tot ce putea, însă îmboldea zadarnic ugerul văcuţei, că lapte n-a mai ieşit.

— Sfinte Sisoe! Am plătit un galben pe mâţa asta şi nu mi-a dat nici măcar o jumătate de şiştar!

— O fi învăţată cu mână de muiere, îşi dădu cu părerea vătaful, şi-l îmbrăcară pe mulgător, fuga-fuguţa, cu poate şi le, legându-l la cap cu tulpan. Însă zadarnic

r

f fii*!*

I

s-a aşternut omul pe muls. Văcuţa roşie nu mai dădea lapte.

— Te pomeneşti că nevasta argatului obişnuieşte să cânte, zise din nou vătaful.

Îmbrăcat în poate şi le, cu tulpan pe cap, mulgătorul se apucă să cânte, dar cânta degeaba: nu reuşi să mulgă nici măcar un firicel de lapte. Până la urmă zgâlţâi atât de mult ugerul văcuţei roşii, încât aceasta dădu o dată din picior, răsturnând şiştarul. Se irosi deci şi puţinul lapte care se adunase în vas.

Tiii, ce mi s-a înfuriat boierul! Trimise îndată după argat.

— Să-mi dai îndată galbenul şi piei din faţa mea, cu vaca asta!

Cum să nu i-l fi dat?! Kocsis Márton i-l dădu bucuros, înapoindu-se acasă cu văcuţa lui.

Ce voioşie pe cei de! Legară văcuţa la ieslea veche, iar nevasta lui Kocsis Márton se aşeză lângă ea cu şiştarul şi începu s-o mulgă.

Ehehei, ce mai curgea laptele! De patru ori s-a umplut şiştarul, ba chiar şi a cincea oară, pe jumătate. Aveau lapte din belşug. Se saturară copiii, toţi şapte – şi a mai rămas ceva şi pentru pisică.

Aşa a păţit-o boierul cu văcuţa argatului. Şi mă şuii pe-o şa şi vă spusei povestea aşa – iar mâine să vă fie oaspete văcuţa roşie.

În româneşte de GELU PĂTEANU

TEZA LUI JOSKA

ERA PRIMA TEZĂ DIN ANUL ACELA. Iar subiectul era următorul: „Povestiţi o întâmplare interesantă din timpul vacanţei de vară".

Tovarăşul profesor şade la catedră, urmărind din ochi clasa. Peniţele scârţâie, rândurile se albăstresc, toată lumea scrie aplecată peste caiete, unii au şi ajuns la rândul al zecelea. Numai Szabó Joska priveşte în gol. Nu a scris încă niciun rând. Despre ce să scrie? I s-au întâmplat atâtea astă-vară! Dar ce anume a fost mai interesant? Joska e tare îngândurat. Alături de el, Koc-sis Jancsi se zgâieşte îngrozit la caietul şi la stiloul său nou-nouţ. Nici cinci rânduri întregi n-a scris încă, dar caietul l-a şi pocit cu o pată de cerneală cât toate zilele. Şi când te gândeşti cu câtă îndârjire se hotărâse să nu mai facă pete de cerneală pe caiet căci, la urma urmei, nu mai e un mucos, ci elev în clasa a cincea.

Când i-a dat stiloul cel nou, tata i-a spus: „Sper că de-acum n-o să mai îngraşi „purcei de cerneală". Şi poftim: primul e gata îngrăşat! Jancsi îşi priveşte desperat stiloul, apoi îl îmboldeşte pe Joska cu cotul:

— Uite, mă, parcă sunt deocheat. Dă-mi sugativa, îi şopteşte el răguşit.

Joska priveşte caietul lui Jancsi.

— Ce mai pată!...

Aiurea! Nici vorbă să fie deocheat Jancsi! N-a băgat de seamă şi atât... A... uite că i-a venit în minte un subiect!

Îi dă repede sugativa şi nici nu mai aşteaptă s-o primească înapoi: a şi scris cu litere rotunde, frumos caligrafiate, titlul tezei: „Vrăjitoarea".

Apoi îşi ia sugativa, o netezeşte sub palmă ca să nu-şi murdărească fila din caiet şi începe să scrie:

„Mi-am făcut vacanţa de vară la gospodăria colectivă «Steaua roşie» din comuna Bonţa. Mama e de acolo, iar fratele ei mai mic, unchiul Andrăs, e brigadier la gospodărie. Are un băiat, Baldzs, elev în clasa a treia. Am făcut baie în Someş mult de tot. Culegem mure în hăţiş şi adunam spice cu pionierii. Pe mine miriştea mă înţepa rău de tot la tălpi. Dar Balázs alerga desculţ printre ţepii ei. Ne-am jucat mult. Îmi place la nebunie mămăliga cu lapte. Mătuşa Erzsi ne dădea seara mămăligă. E foarte bună. Unchiul are două vaci: Roşia şi Steluţa. Roşia e cu viţel, îi zice Zăhărelul. Colectiviştii cultivă şi pepeni. I-am ajutat la vânzare. Dar interesante nu sunt toate acestea, ci ceea ce vreau să scriu despre vrăjitoare. Am mai avut doi prieteni acolo. Unul e Bota Gyuri. E în clasa a şaptea. Nu are nici mamă, nici tată. Locuieşte la bunica lui. Nu se îndeamnă la carte, vrea să fie tractorist. Dar numai cu şapte clase nu-i chip. Gyuri se laudă mereu cât e de puternic. Şi este, într-adevăr; ameninţă mereu pe toată lumea.

*Celălalt prieten al meu a fost Sziles Feri, un băiat dintr-a şasea. Fire domoală, dar de făcut face mereu pe*e *voia lui Gyuri.*

Într-o zi au venit la noi să ne jucăm. Ne-am dus în şopron, iar Gyuri ne-a spus:

— Hai să ne suim pe grinzi.

Gyuri ştie să se caţăre ca o pisică. A ajuns sus cât ai clipi. Ne batjocorea de acolo pentru că nu eram destoinici ca *el.*

Cât despre mine, cu adevărat nu mă puteam măsura cu el. îi priveam şi pe ceilalţi de jos.

— Hai, prindeţi-mă! Voi sunteţi «pisicile».

Deodată se opri, strigându-ne tulburat:

— Veniţi încoace! Uite ce e aici! Uite ce-am găsit!

Ne arăta stinghiile acoperişului. Pasărea vrăjitoarelor! zise apoi.

Nu s-a urcat însă nimeni până acolo. El zicea că ne-o aduce jos. Îşi scoase batista învelind ceva cu ea.

— Am prins-o! Şi coborî cunu ştiu ce, prins în batistă. Jos pe podeaua de lut a şurii, ne arătă ce avea în batistă.

— Un liliac! E desenat în cartea de ştiinţe naturale! strigă Sziics Feri.

L-am recunoscut şi eu.

— Da, e liliac, am zis.

— Ba e şoarece cu aripi de piele, se împotrivi Balázs.

Bota Gyuri ne închise gura tuturor:

— E pasărea vrăjitoarelor şi gata! Acolo unde o găseşti apare întotdeauna şi o vrăjitoare care ia laptele vacilor. Bunica mi-a spus. Aşa că pasărea trebuie ţintuită în cuie pe uşa grajdului. Pe urmă vine vrăjitoarea şi începe să plângă. Vrea să-şi scape pasărea. În felul acesta afli cine-i vrăjitoarea...

Scoaserăm făptura în faţa şurii, s-o vedem mai bine.

Aoleu, ce urâtă era! Aripi de piele, coadă subţire, ochi mărunţi, nas bont, urechi late şi ascuţite. Vai, ce scârbă îmi era!

— E urâtă ca dram, constată Sziics Feri.

— De-aia-i pasărea vrăjitoarelor, făcu Bota Gyuri. – Prostii! am zis eu. Diavoli şi vrăjitoare nu există.

Astea-s superstiţii.

— Las c-ai să vezi tu, zise Bota Gyuri. Adu un ciocan şi nişte cuie, mâi Balázs, porunci el.

În clipa aceea cineva ne vorbi de după gard:

— Daţi-i drumul bietei făpturi...

Era Borika, o fată din vecini. Şchioapă. Din clasa a şasea.

— Daţi-i drumul, mai spuse o dată.

Bota Gyuri nu-i dădu nicio atenţie.

— Nu mai sta gură-cască! întinde-o după cuie, se răsti el la Balázs, iar Balázs se repezi în bucătărie, întorcându-se curând cu un ciocan şi câteva cuie.

Până atunci însă Borika se strecură printr-o spărtură a gardului, proţăpindu-se în faţa lui Bota Gyuri.

— Ce vrei cu animalul acela nevinovat?

Bota Gyuri îi răspunse dur:

— Şterge-o de-aici că te plesnesc! apoi apucă

ciocanul şi cuiele, înşfacă liliacul de după gât şi porni cu el spre grajd.

Dar Borika îi aţinu calea:

— Gyurka, te rog, dă-i drumul!

Îl ruga tare frumos.

Însă Gyuri se întărâtase:

— Fereşte din calea mea! *Ce-mi boceşti aici*?

Pe neaşteptate se *holbă* la *Borika*:

— Vedeţi? *Ea este vrăjitoarea*! *A venit să-şi plângă*

Pasărea. Da, tu eşti vrăjitoarea! *întări el.*

Şi se puse pe fugă spre grajd, strigându-i de acolo lui Szucs Feri:

— Haide! *Ajută-mă*! *Ţine-l de aripi*!

În locul lui Feri aleargă însă la el Borika, îl apucă de mâna în care ţinea ciocanul şi începu să-l zgâlţâie cu desperare:

— Dă-i drumul, dă-i drumul!

Vrând să-şi elibereze braţul, Gyuri nu mai ţinea destul de strâns în mâna cealaltă pielea de după ceafa liliacului.

În timp ce se lupta cu Borik Ok, liliacul îi scăpă dintre degete şi huşti! *fulgeră o dată prin văzduh, dispărând din faţa ochilor noştri.*

Gyuri îl privi un timp cu gura căscată, apoi se năpusti la Borika.

— Tu i-ai dat drurmil păsării, zgripţuroaică şchioapă!

Nu mai puteam să îngădui: *cineva se purta urât cu o fată – iar eu sunt pionier. Am sărit la Gyuri trăgându-l de lângă Borika. El m-a pălmuit. Eu aşijderea. Ne-am încăierat. El mă lovea, eu dam în el. Ne prăvălirăm pe jos. Gyuri era deasupra şi mă trăgea de pâr. Eu îi încleştasem beregata. De la o vreme, Balâsz zise speriat*:

— Băgaţi de seamă! *Vine tata*!

Într-adevăr, sosea unchiul András, însoţit de tovarăşul Lorincz, agronomul gospodăriei colective. Locuia la noi în camera din faţă.

— Ce s-a întâmplat? *întrebă unchiul, sever. Eu tăceam, dar BalAzs şi Borika îi istorisiră totul.*

Tovarăşul Lorincz ne pofti pe toţi în odaia lui.

— Cine te-a învăţat măgăria asta? îl întrebă pe Gyuri.

— Bunica, zise acesta.

— Bine, ea este o bătrână neştiutoare, însă tu eşti un prost. Iar un prost nu poate ajunge tractorist, îi spuse tovarăşul Lbrinez. Pe urmă luă o carte plină de poze şi ne citi dintr-însa cu glas tare: «Liliacul sau şoarecele zburător se numără printre animalele cele mai folositoare. Hrana sa de căpetenie sunt insectele dăunătoare, mai ales gâzele, muştele, ţânţarii şi fluturii de seară. S*-a observat că un liliac poate înghiţi la rând treizeci de cărăbuşi, fără să se sature».*

Tovarăşul agronom închise cartea.

— Numai proştii cred în diavoli şi în vrăjitoare. Numai neştiutorii sunt superstiţioşi. Pentru noi bietul animal este într-adevăr urât; dar de unde ştii tu, se întoarse el spre Gyuri, dacă eşti la rândul tău, pentru el, o frumuseţe?

Noi ceilalţi ne puserăm pe râs, iar inginerul continuă:

— Broasca, şarpele, şopârla sunt şi ele animale urâte, dar nu merită ca oamenii să le hăituiască şi să le stârpească. Ele sunt folositoare tocmai oamenilor.

Apoi ne dădu drumul.

Aşa s-a sfârşit – dar aceasta a fost pentru mine cea mai interesantă aventură din vara trecută".

În româneşte de GELU PĂTEANU

TOROK ANDRÂS LA MARE ANANGHIE

ÎNCHIPUIŢI-VĂ UN BĂIAT RĂU. Oho, am uitat că, de bună seamă, printre voi, la şcoală, nu există băieţi răi şi deci nu vă puteţi imagina cum sunt ei. Am să vă descriu unal. Să zicem că-l cheamă Torok András şi, după înfăţişare, pare un copil cumsecade: are ochi căprui, păr castaniu şi un obraz veşnic vesel. Ştie să râdă din toată inima. Cu alte cuvinte, nu pare câtuşi de puţin un băiat rău – şi eu nici nu cred că este. Mai degrabă e un copil neastâmpărat sau, şi mai curând, un stângaci şi un ghinionist. Dacă, de pildă, sare pe o bancă, poţi fi sigur că banca se rupe; dacă vrea să pălească pe cineva cu mingea

de tenis, poţi jura dinainte

Acă are s-o nimerească pe profesoara de matematică; iar dacă în pauză – dornic să iasă mai repede din clasă – sare pe fereastră, e sigur că-l urmează şi geamul, clinchetind asurzitor. Şi-atunci, fireşte, profesoara, directorul sau tovarăşul instructor îl judecă fără zăbavă: „Torok András, eşti un băiat rău”.

Imaginaţi-vă! A primit nota patru la purtare, iar când taică-său l-a tras la răspundere, el s-a apărat cu îndârjire: zicea că e nevinovat, că totul s-a petrecut întâmplător, că zău, el n-a vrut…

Taică-său se înfurie:

— Şi ce dacă n-ai vrut? O mai nimereai oare pe profesoară dacă nu aruncai mingea? Crezi că banca se rupea dacă nu ţopăiai pe ea? Sau se spărgea cu de la sine putere geamul dacă nu te apucai să sari pe fereastră? Ei, află de la mine că dacă mingea ta mai loveşte vreodată întâmplător pe cineva, sau se rupe banca tocmai când sari tu pe ea, ori se sparge geamul când ieşi tu pe fereastră – apoi, fără să mai ţin seamă dac-ai vrut ori ba, îţi trag o mamă de bătaie, fătul meu, să n-o uiţi nici la bătrâneţe! înţeles-ai?

András îl încredinţa smiorcăind că înţelesese. Îşi cunoştea tatăl: e un om bun şi ţine foarte mult la el; de la patru ani nu l-a mai atins măcar cu un deget – însă are obiceiul să se ţină de cuvânt. Dacă-i promite o bătaie, are să i-o dea, fără-ndoială. Dar vezi că e un om foarte puternic tata. Fiind tâmplar, a făcut – de atâta rindelit – nişte braţe vânjoase ca lemnul de carpen. Lucrul pe care pune el mâna ori se îndreaptă, ori se face fărâme.

Lui András îi era ruşine că a trebuit să fie ameninţat cu bătaia. Se hotărî aşadar să facă dovada că de fapt el nu este un băiat rău.

Asta se întâmplase într-o zi de miercuri. A doua zi, joi, copiii se jucau de-a prinselea, în recreaţia mare. „Pisică” era Balázs Laci, un băiat subţirel, cu picioare lungi; ce-i drept, era cam slab, dar foarte sprinten. Laci tocmai fugea după el şi era cât pe ce să-l ajungă. „Casa”

era dudul cel mare din curtea şcolii, iar András năzuia în goană spre el; însă Balázs Laci i-o luă înainte. îi tăie drumul silindu-l să se întoarcă şi se ţinu strâns după el, fugărindu-l un timp prin curtea şcolii, până ce András năvăli în coridor. Laci după el. Atunci András dădu buzna în clasă. Laci, tot în urma lui. András se repezi pe catedră, făcându-i faţă lui Laci de la celălalt capăt al mesei.

— Tot te prind eu, n-ai g-ijă! strigă Laci.

András dădu ocol mesei; Laci se ţinea după el, şi…

ei, atunci s-a întâmplat ceva…

În fierbinţeala goanei, András răsturnă călimara. Pe masă se afla însă catalogul deschis. Călimara căzu drept pe catalog, revărsându-şi cerneala peste el.

András privea înlemnit. După un timp se întoarse către Laci, desperat:

— Sugativă! Dă-mi o sugativă! îl rugă el răguşit.

Dar Laci nu mai era nicăieri. Ieşise fuga din clasă, imediat ce văzuse întâmplarea. András îşi pierdu cumpătul, în catalog era o bucată de sugativă; o luă repede aşezând-o peste băltoaca de cerneală. Apoi se strădui să şteargă restul de pe masă, cu cârpa de tablă. Zadarnic însă: catalogul avea o pată neagră cât toate zilele. Masa era şi ea plină de cerneală. Cu mâinile cuprinse de tremur, mototoli cârpa şi sugativa; i se făcuse inima cât un purice şi tocmai voia să iasă, când auzi pe cineva zicând:

— N-avea grijă, că tot te spun!…

15 – De ce mărul e rotund?

Întoarse capul înspăimântat; doar acum observă că în penultima bancă Margitay Elek îşi mânca tartina.

— Da, da, am să te spun. În zadar ai şters cerneala…

András îl privea desperat. Nu era câtuşi de puţin prieten cu Margitay care îşi scria numele cu un simandicos igrec la urmă şi le zicea tuturor în bătaie de joc „ţărănoi”. Pe cei mai mici decât el îi lua mereu peste picior, iar când era scos la tablă se prefăcea îndată că e bolnav. Şi acum rămăsese în clasă ca să mănânce singur, să nu-i poată cere nimeni măcar o îmbucătură.

András stătea locului palid, cu ochii ţintă la Margitay.

„Da, ăsta e în stare să mă spună… Sigur o să mă spună… Ce mă fac?… Au să afle toţi… directorul… tata…”

Pălise de groază; stătea stana.

— Fii serios, măi Elek!…

Celălalt tăcea.

András îl ruga frumos:

— Te rog, zău… Auzi?…

Băiatul dădu din cap.

András îi mai aruncă o privire descurajată şi porni spre uşă cu bărbia în piept. Atunci Margitay îi zise:

— Ce-mi dai?

— Ce să-ţi dau? Spune-mi ce vrei.

— Tu ştii ce ai.

— Vrei briceagul? Ţi-l dau.

Era un briceag minunat; avea o lamă mare, una mică, tirbuşon… András îl primise de la taică-său de ziua lui; toată şcoala îl invidia pentru el. îl scoase deci din buzunar şi i-l arătă. Margitay privi pofticios briceagul, apoi încuviinţă din cap:

— Îmi trebuie. Pune-l acolo. Dar nu ţi-l mai dau înapoi.

András puse briceagul pe bancă.

— Serios nu mă spui? Celălalt răspunse nepăsător:

— Serios.

András dădu să iasă din clasă; ajunsese până la uşă când Margitay îl întrebă din urmă:

— Elastic de praştie nu ai?

— N-am.

— Să-mi faci rost până mâine.

András vru să-i spună că i-a dat deja briceagul, dar îşi aminti de cerneala vărsată pe masă şi înghiţi în sec.

— Bine, zise cu jumătate de gură, ieşind.

Ora următoare era tocmai cea de dirigenţie. András nici nu îndrăzni să privească spre catedră când intră dirigintele.

— Cine a făcut asta?! auzi el, brusc, vocea dirigintelui.

În clasă se făcu linişte. Toţi întindeau gâtul spre

catedră, dar tăceau; cei mai mulţi dădeau din umeri. Balázs Laci se făcuse mic-mititel în banca lui şi clipea des. îi arunca priviri furişe lui András. Acesta stătea cu capul în piept, tăcând chitic.

„N-am să-l pârăsc *l* „îşi zise Laci şi nu scoase o vorbă.

András se gândi o clipă să se ridice şi să spună, dar dirigintele începu să vorbească:

— Ce mai neruşinat! Face pocinogul şi apoi îl tăinuieşte! Ruşinea clasei!

András se sperie atât de rău, încât s-ar fi vârât sub bancă. Nu îndrăznea să se ridice.

15*

Balázs Laci vârî şi el capul între umeri.

„Acum m-ar considera un trădător şi mai mare”, îşi zise el, cu gândul la prietenul său.

Fireşte, Margitay nu suflă un cuvinţel măcar.

Cu chiu cu vai ora trecu şi, odată cu ea, ziua de şcoală. La plecare, András ieşi din clasă cu paşi furişaţi şi porni grăbit spre casă.

Nu voia să întâlnească pe nimeni. Acasă o salută scurt pe mama şi se retrase în cameră. Culcat pe sofa, cu ochii în tavan, îi venea să plângă, nu alta.

„Ce încurcătură! Vai, în ce încurcătură m-am băgat!” îşi zise el, deznădăjduit.

Până spre seară se linişti întrucâtva.

„Într-o zi-două, au să uite. Balázs Laci n-o să spună; Margitay nici atât. Nu va sufla nimeni, iar eu… eu am să uit…”

Totuşi, a doua zi dimineaţă se grăbi să caute în taină elasticul de praştie al mezinului – şi i-l duse lui Margitay.

Băiatul îl luă zicând doar atât:

— Norocul tău!

La amiază însă îl chemă deoparte:

— Ştiu că ai un cristal pentru detector… Mâine să mi-l aduci.

András îl privi consternat.

— Vreau să fac un aparat cu detector de cristal…

Dar până la urmă puse bărbia în piept şi îngână,

răguşit: Bine, ţi-l aduc.

Însă zadarnic îi duse a doua zi cristalul; a treia zi Margitay îi ceru mingea de tenis, a cincea zi stiloul şi, încetul cu încetul, îl jefui de toate lucrările lui. Ajunsese să se îngrozească gândindu-se ce-i va mai pretinde.

Nu mai avea somn. îl implora pe Margitay să-l lase în pace, să se mulţumească cu cât a primit, îl încredinţa că nu mai are nimic – dar Margitay i-o reteza scurt:

— Ba, te sfătuiesc să ai. Ştii că te pot aranja cu o singură vorbă.

Îl punea să-i scrie până şi lecţiile; András ajunsese să facă orice-i poruncea Margitay.

Într-o zi se întâmplă ceva urât de tot. Profesorul de geografie veni la oră cu întârziere; în clasă era hărmălaie. Băieţii voiau să hotărască cine anume era cel mai puternic dintre ei.

Kovács Bela sări pe catedră ţipând ascuţit:

— Băieţi, hai să hotărâm cu toţii că Balázs Laci e cel mai iute de picior, iar Trok András cel mai tare din clasă!

Atunci Margitay Elek se proţăpi în faţa băncii lui Torok András, strigând batjocoritor:

— Mai bine să hotărâm că Torok András e cel mai laş din clasă! şi-i râse în nas lui András.

Acesta păli, dar puse capul în piept fără să scoată o vorbă.

— Nu-i adevărat! Nu-i adevărat! ţipă Kovács Bela, înfuriindu-se.

Margitay îi aruncă o privire răutăcioasă.

— Va să zică nu mă credeţi?… Uite, îl pocnesc sub bărbie…

Mai făcu un pas şi-l lovi pe András – ce-i drept, nu prea tare…

András se ridică alb ca varul:

— Cum ai îndrăznit? Cum ai îndrăznit să dai în mine?!… Praf te fac! Şi ieşi din bancă.

Margitay se dădu înapoi îngrozit.

— Nu! Nu da! Să ştii că te spun! Spun tot!

Pumnul lui Torok András recăzu pe dată. Băiatul

stătea locului tremurând. Ruşinea lăuntrică îl făcea să-i clănţăne dinţii. Se uită un timp la Margitay, apoi scutură capul. Părea că prin mişcarea aceasta s-a dezbărat de tot chinul de până atunci. Faţa i se însenină şi privi dârz spre catedră. Apoi, răsucindu-se pe călcâie, părăsi în fugă clasa.

Băieţii îl priveau pe Margitay în tăcere; băiatul o şterse în banca lui. Mulţi dădeau din umeri a nedumerire.

Trecură vreo douăzeci de minute. Apoi apăru directorul, urmat de Torok András.

— Treci la loc, îi spuse directorul lui András, după care se adresă clasei: Torok András a venit la mine şi mi-a spus totul, mărturisind cinstit că el a vărsat cerneala peste catalogul uitat pe catedră. Pentru că a mărturisit târziu, primeşte o pedeapsă: trebuie să-i spună şi tatălui său toată întâmplarea.

Directorul îşi roti privirea prin clasă:

— Balázs Lászlo şi Margitay Elek, veniţi încoace.

Băieţii ieşiră din bănci, oprindu-se în faţa catedrei.

Directorul ridică tonul:

— Ce fel de prieten eşti tu, Balázs Lászlo? îl întrebă el pe Laci.

— Eu… Eu n-am vrut să pârăsc… îngăimă Laci.

— Nu înseamnă că pârăşti dacă spui adevărul. Vezi? Tăcând, ţi-ai vârât prietenul la ananghie şi mai mare. Asta nu e prietenie, băiatule, e complicitate. Află de la mine că Torok András nu are de ce să-ţi fie recunoscător. Un prieten bun nu ascunde greşelile prietenului său, ci le repară. Treci la loc. Ruşine să-ţi fie!

Balâsz Laci trecu la loc.

Directorul se întoarse acum spre Margitay: – Eşti un nemernic! Am eu grijă să-ţi primeşti pedeapsa. Până mâine îi înapoiezi lui Torok Andras tot ce i-ai stors! Ai înţeles?!

Aşa a fost – şi de atunci în clasa a Vi-a B nu există copil cu purtare mai bună decât Torok Andras.

În româneşte de GELU PĂTEANU

LAŞUL

KIS ANT1 E UN BĂIAT BRUNET, bine legat. Pionier.

În vacanţă a fost căpetenia copiilor din cartierul Uliu lui. Lui îi cereau sfat băieţii dacă se întâmpla ceva.

Cei din cartierul Uliului aveau un minunat teren de joacă: lutăria. Foarte bun pentru jocul de-a v-aţi ascunselea, dar şi pentru fotbal. Avea şi porţiuni netede, şi feropi săpate în coasta colinei. Mai mult, aici se adunau copiii din cartierul Uliului, în vacanţă.

Într-o zi de august, pe la amiază, trei băieţi străbă-l tură în goană cartierul, oprindu-se tocmai în faţaj casei lui Kis Anti.

— Anti! Hai afară, Anti! strigau ei.

Iar când Anti ieşi, începuseră să-i explice înfierbântaţi:

— …Băieţii de pe Nădăsel!… Vreo zece… în lutărie!…

Kis Anti se răsti la ei:

— Nu pricep nimic. Să vorbească unul singur.

Până la urmă îl lămuriră.

Vreo zece băieţi din strada Năduşel au intrat în lutărie şi nu mai vor să plece.

Cică au voie şi ei să se joace acolo. Cât despre cei din cartierul Uliului, să nu facă pe grozavii, că au să cheme o grămadă de băieţi de pe Năduşel, şi-atunci îi vor fi cei ce nu mai îngăduie nimănui să intre în lutărie.

La asemenea vorbă, se posomorî până şi Kis Anti.

— Ce porcărie! zise apoi, îngândurat. Până la urmă însă hotărî: Adunaţi-i pe băieţi. Vă aştept pe toţi în turtea şcolii.

Cei trei mesageri se împrăştiară în trei direcţii, adunându-i pe băieţii din cartier cu teribile şuierături.

În mai puţin de o jumătate de ceas lărmuiau cu toţii, ciopor, în curtea şcolii.

Crainicii le spuseră încă de pe drum ce anume se întâmplase.

— Până şi Kis Anti a spus, măi, că e o porcărie!

desluşeau ei.

Toţi erau revoltaţi.

Până la urmă, Kis Anti începu să le vorbească:

— Băieţi! Nu putem îngădui! Nu se poate! Ce cred

ei?!…

Trebuie să mărturisesc că Anti era într-adevăr scandalizat, dar îi făcea plăcere că este căpetenie, că hotărârea i s-a încredinţat lui. Îşi propuse deci să le dovedească băieţilor că nu degeaba au încredere în el. Dac-o fi nevoie, îşi va jertfi chiar viaţa. Are să fie asemenea celebrului şi viteazului Petőfi.

— Mergem acolo să-i alungăm! declară Anti.

— Să mergem! strigară băieţii.

— Oho, staţi puţin, că nu se poate aşa, cu una cu două, îi potoli el. Atacăm planificat, din două părţi. Una din cete o comand eu, cealaltă Kovács Joska. A mea se apropie dinspre stradă; ceilalţi pe la livadă.

— Ura! Trăiască elevul Kis Anti din a şasea B! strigă entuziasmat Nâdai Laci din clasa a patra.

Însufleţită exclamaţie îl ungea la inimă pe Kis Anti.

Îi împărţi pe băieţi în două tabere.

— Tu, Nâdai Laci, treci aici; tu Crişane, dincolo.

Oprea încoace; Simon Jancsi dincolo…

Atunci se petrecu însă ceva cu totul neaşteptat pentru Kis Anti.

Simon Jancsi declară:

— Eu nu mă duc. Trebuie să merg la bunica şi să ajung acasă până soseşte mama de la fabrică. De altfel…

— De altfel, ţi-e frică!… îl repezi Kis Anti furios.

Simon Jancsi îl privi drept în ochi:

— Nu mi-e frică. Dar nu vreau să mă bat. Îmi zicea mama să nu care cumva să afle de aşa ceva. Toată lumea luptă pentru pace, zice mama, şi tocmai eu să fiu bătăuş?…

Kis Anti se înfurie. Din partea lui, era gata să-şi jertfească până şi viaţa – şi uite-l pe ăsta cum face pe nebunul…

— Dacă vin duşmanii, tu îi laşi să ne cotropească patria?

— Nu-s duşmani. Sunt şi ei băieţi ca noi. Iar lutăria nu e o patrie. Hai să le spunem frumos că şi până acum tot noi ne-am jucat acolo. De ce să te încaieri pe nepusă-masă?… Dacă trei dintre noi s-au speriat, se cheamă că musai

trebuie să ne batem? Bine, fie, merg şi eu, dar nu mă bat. Să aranjăm cu binişorul…

Kis Anti se răsti la el:

— Nu mai veni, laşule! Ascunde-te după fustele mămichii! Piei de aici! îi strigă.

Simon Jancsi îl privea fix, plin de mânie:

— Strigi la mine ca la un câine? Ei, află că plec!

Şi răsucindu-se pe călcâieplecă într-adevăr.

Ceilalţi rămaseră locului. Pe urmă, împărţiţi în două tabere, porniră împotriva băieţilor de pe Nădă-şel, aşa cum plănuise Kis Anti.

Când colo, se făcură de râs. Nu erau zece băieţi, ci numai patru. Jucau bile, foarte paşnici, şi ziceau că nu vor să se bată. N-au venit să ocupe lutăria. Dar ăştia trei din cartierul Uliului le-au căutat pricină bătându-şi joc de ei şi ameninţându-i cu bătaia.

Plecară din lutărie la primul cuvânt, fără vreo împotrivire. Kis Anti se gândea, ruşinat nevoie-mare, la Simon Jancsi.

„Ei… oricum… Chiar dacă a avut dreptate, tot laş este! îi era teamă că trebuie să se bată cu adevărat… Ce vierme laş!” gândea el furios.

Vremea îşi urmă apoi cursul, dar ei doi nu mai erau prieteni.

Spre sfârşitul lui august, Kis Anti avu parte de o mare bucurie: unchiul său îi dădu un pui de câine-lup. Era tare frumuşel, însă nevolnic, încă. Una din urechi i se ascuţea în sus; cealaltă o avea pleoştită. Anti îi zicea Codiţă şi-l purta cu el pretutindeni. Atunci, în după-amiaza cu pricina, tot cu el se dusese la joacă pe malul Someşului. În ajun plouase bine; apa crescuse şi era cafenie-tulbure. Anti azvârlea pietricele în apa mică de lângă mal, iar căţeluşul alerga după ele în salturi caraghioase. Lătra şi se oţăra la apă, fericit din cale-afară că stăpânul se joacă cu el. Anti arunca pietrele tot mai departe; îi plăcea curajul căţeluşului care nu se sfia să răzbată după ele.

Îi plăcea şi era mândru de asemenea câine. Mai ales că vreo cinci-şase băieţi priveau la el invidioşi.

Anti azvârli piatra şi mai departe, iar Codiţă merse după ea. Acolo însă îi pieri pământul de sub picioare şi, bătând caraghios cu picioarele din faţă, se văzu silit să înoate. Ieşi la mal scuturându-se.

— Ce destoinic este! Ştie să înoate, îl lăudă unul dintre băieţi.

— Când o creşte, poate salva şi oameni, se fuduli Anti, azvârlind o piatră departe de tot.

Căţeluşul porni îndată după ea. Acolo însă apa era atât de adâncă, încât se cufundă pe dată până-n gât. Începu să înoate şi să se salte, dar nu spre mal, ci către sforul apei. Curentul îl prinse într-o clipită; zadarnic se zbătea căci puterea apei îl covârşise, purtându-l tot mai departe. Zece metri, douăzeci, treizeci… îngrozit, Kis Anti îl văzu pe căţel ajuns tocmai în mijlocul râului învolburat şi tulbure.

— Codită! Codită!… răcnea el, dar căţeluşul neputincios era mânat tocmai la vale.

Urmat de ceilalţi, Anti începu să alerge pe lângă apă, ţipând mereu:

— Codiţă, Codiţă!

Căţelandrul se zvârcolea istovit; era limpede că nu mai rezistă mult. Din când în când dispărea sub apă.

Atunci – venit în fugă de pe stradă – un băiat blond, cu cravată roşie, care privise câtva timp zbuciu

mul animalului, îşi scoase la repezeală haina, cămaşa, cravata şi, rămas doar în pantalonaşii scurţi, intră în apă. Până la genunchi, până la brâu; apoi se aruncă dintr-un salt, înotând spre câine. Pătrunse până în mijlocul curentului şi reuşi să apuce căţeluşul tocmai când acesta era să se scufunde pentru totdeauna. Pe urmă începu să înoate cu el spre mal. Atât numai că era mai greu să ieşi decât fusese să intri. Curentul îl târa în aval pe băiat, cu câine cu tot. Capul bălai dispăru şi el sub apă de câteva ori la rând – însă copilul nu dădu dramul câinelui. Într-un târziu, ieşi la mal, cu chiu cu vai, vreo două sute de metri mai devale.

1.

Iar pe mal stăteau băieţii şi printre ei, aproape mort de spaimă, Kis Anti.

Băiatul cel blond se apropie împleticindu-se, îi dădu câinele aproape neînsufleţit şi-i spuse cu glas gâtuit de osteneală:

— Ţine, voinicosule! Dar altă dată să nu te mai joci cu viaţa unui animal nevinovat.

Kis Anti se zgâi la băiatul bălai. Apoi, ruşinat, puse bărbia în piept.

El era: „laşul” de Simon Jancsi.

În româneşte de GELU PĂTEANU

CE-MI ADUCE TĂICUŢUL?

TRĂIEŞTE LA CLUJ O FETIŢĂ. Acum are zece ani, dar când s-a petrecut întâmplarea aceasta abia împlinise şase. Tatăl ei este un strungar, muncitor de mâna întâi, stimat şi preţuit de toţi; cât despre fetiţă, ea îl iubeşte mult.

Într-o zi de decembrie, după ce s-a întors de la fabrică, tatăl i-a spus mămichii:

— Pregăteşte-mi schimburi curate şi fă-mi bagajul. Dimineaţă plec la Bucureşti.

— La Bucureşti?

— Da. La Congres. Ţi-am mai amintit eu de treaba asta.

Mămica încuviinţă din cap, iar după-masă începu să calce şi să împacheteze.

Un timp, fetiţa îi dădu târcoale tăticuţului, iar când acesta se întinse pe canapea să-şi citească ziarul, se aşeză lângă el.

— Tăticuţule… te duci la Bucureşti?

— Da, fetiţa mea.

— De ce te duci la Bucureşti?

— La Congres.

— Ce-i aia?

— Ştii, ne adunăm…

— Iar te duci la şedinţă?

— Da.

Fetiţa tăcu o vreme, apoi întrebă:

— Ce-mi aduci?

Tăticuţul lăsă ziarul râzând:

— Va să zică pentru asta mă tot descoşi. Tu ce spui să-ţi aduc?

Fetiţa se însenină.

— Adu-mi un ursuleţ mare mare; şi adu-mi ciocolată,

bomboane, şi adu-mi…

— Un ceas cu cuc, râse tăticuţul. Fetiţa scutură capul:

— Nu. Nu ceas cu cuc… Să-mi aduci…

— Ce anume?

— Ghiozdan. Ştii că o să merg la şcoală. Tăticuţul zâmbi:

— Am şi uitat că eşti domnişoară mare; că la toamnă…

— Îmi aduci?

— Îţi aduc.

— Poţi să-i aduci şi mămichii câte ceva, dar mie să-mi aduci multe.

Tăticuţul stătu puţin pe gânduri, apoi zise:

— Ştii ce-ţi aduc eu, fetiţa tatii? Un pod îţi aduc.

Fetiţa făcu ochii mari. Ce fel de pod vrea să-i aducă tăticul?

Acesta însă nu aşteptă să-l întrebe despre pod, ci continuă:

— …îţi aduc un pod, să nu mai ocoleşti nici tu, nici ceilalţi când mergeţi la şcoală. Şi-ţi mai aduc, până la pod, o stradă pietruită, ca să na umbli – cu ceilalţi – prin noroi. Am să-ţi aduc şi o şcoală nouă, să încăpeţi într-însa cu toţii, căci cea veche a rămas tare mică! Şi am să aduc pentru şcoala aceea bănci şi table noi. Şi ştii ce-ţi mai aduc? O

casă cu etaj nou-nouţă, cu robinete în pereţi, cu camere de baie. Şi-ţi mai aduc-o linie nouă de autobuz şi una de troleibuz. Iar mamei îi aduc o maşină de spălat rufe… Ei, dar de ce plângi?

Fetiţa plângea într-adevăr. I se prelingeau lacrimile pe faţă.

— Plâng pentru că tu faci doar bancuri. La Bucureşti nu se vând poduri, nici străzi pietruite. Nici şcoala nu o poţi cumpăra la prăvălie şi nici casa cu etaj – dar tu spui numai de-astea…

Tăticuţul îşi scoase din buzunar batista şi zvântă zâmbind ochii fetiţei lui.

— Când ţi-am mai făcut eu promisiuni pe care nu le-

am respectat?

— Da, dar de unde-mi cumperi pod, hai, spune-mi? De unde-mi cumperi?!…

— Ascultă-mă, fetiţa tatii: ţi-am spus că merg la o şedinţă. La Congresul Partidului. Se adună acolo cei mai buni comunişti din toată ţara, conducătorii tării. Fiecare spune ce au făcut la ei până acum şi de ce mai au nevoie. Căci pe noi ne trimit acolo oraşele, regiunile, satele. Ne sfătuim împreună câte fabrici, şcoli, case.

poduri, şosele mai trebuie construite în anii următori. Şi cerem să ne construiască şi la Cluj atâtea poduri, drumuri, scoli; cerem autobuze, troleibuze şi ai să vezi, fetiţa tatii, că, în doi-trei ani, o să le avem, într-adevăr, pe toate. Fetiţa oftă din adânc:

— Da, tăticuţule, dar atunci tu n-ai cum să-mi cumperi ursuleţ şi ciocolată la şedinţa aceea!

— Am să-ţi cumpăr de la prăvălie. Dar să ştii de la mine că tot într-o şedinţă ca aceasta v-a dat vouă Partidul fabricile în care se fac ursuleţii şi ciocolata.

Fetiţa râse fericită.

— Atunci, tăticuţule, înţelegeţi-vă între voi să ne dea Partidul şi păpuşi din acelea mari-mari, care închid ochii când le culci; şi să ne mai dea multe, multe cărţi cu poveşti. Am să învăţ cititul la şcoală – şi am să citesc toate cărţile acelea.

Fără să mai aştepte răspunsul tăticuţului, dădu buzna în bucătărie să-i povestească şi mamei, repede:

— Ştii, mămico, ce-mi aduce tăicuţul? Un pod şi o stradă pietruită, şi ţie o bucătărie, cu robinetul în perete, şi o maşină care spală singură…

În româneşte de GELU PĂTEANU

KOVÂCS JOSKA NU MINTE

KOVÂCS JOSKA ARE FAIMA că nu se lasă învins de nimeni. Ei, nu tocmai latrântă – căci e-un băieţei subţiratic şi bălai – ci la vorbă. Nu-i chip să spună cineva un lucru – faţă de care el să nu spună ceva şi mai şi.

De pildă, pe la începutul iernii, când nu era încă

zăpadă, Torok Jancsi s-a lăudat odată în clasă, înainte de oră, că peste o săptămână va avea o săniuţă ca nimeni altul: de două persoane, uşoară, cu tălpicile îmbrăcate în fier… I-o face unchiul, cel mai vestit lăcătuş din fabrica de articole feroase…

16*

Toţi băieţii rămaseră cu gura căscată. Numai Kovács Joska spuse dispreţuitor:

— Fleacuri! Eu o să am o săniuţă… eheei!… Las că vezi tu!

— Ce fel de săniuţă? Hai spune, ce fel? se răţoi Torok Jancsi, ros de invidie.

Kovács Joska tăcu un timp, dar până la urmă repezi o vorbă neaşteptată:

— Săniuţă cu pedală!… Am să combin maşina de cusut cu săniuţa; aşa merge şi la deal.

Băieţii râseră din toată inima. Numai Fiilop Laszlo rămase îngândurat:

— De ce n-o combini cu bicicleta, măi? N-ar fi mai uşor aşa?

— Nu, dădu din cap Joska. Asta a mea se poate mâna cu amândouă picioarele odată, de aceea merge şi în sus.

Săniuţa lui Torok Jancsi era pur şi simplu desfiinţată.

Ce-i drept nu s-a realizat nici cea cu pedală, a lui Joska. Dacă-l întreba careva, el se mulţumea să dea din mâini: „N-am poftă de săniuţă acum. Am combinat patinele cu schiurile; prefer distracţia asta”.

Într-adevăr, îşi puse patinele de anul trecut şi, fudul nevoie-mare, se tot foia pe gheaţa Someşului, făcându-şi vânt cu două beţe care aveau cui la unul din capete.

— Dacă-mi obosesc picioarele, am schiuri; dacă obosesc mâinile, am patine. Ăsta este avantajul, replică Joska.

— Ce-i cu tine, băiete? îl întrebă într-o zi profesorul de matematică. E a doua oară când iei nota cinci… Ce-o să se aleagă de tine?

Kovács Joska tăcea mâlc.

— Inventator, tovarăşe profesor! se amestecă Fiilop

Laszlo, entuziasmat.

— Ce fel de inventator?

Torok Jancsi pârî răutăcios:

— Minte că o să inventeze nişte maşini care trebuie doar aşezate în bănci şi socotesc singure…

— Mare minunăţie!… Dar eu ce mă fac pe urmă? Kovács Joska îl lămuri, modest nevoie-mare:

— Dumneavoastră o să le mânuiţi.

Profesorul de matematică râse din nou, însă încheie serios de tot:

— Până inventezi maşinile acelea, ar fi bine să-ţi vezi de învăţătură. N-o întrista pe maică-ta, băiete…

Kovács Joska puje bărbia în piept;

— Am să învăţ, făgădui el cu voce mică.

E orfan de tată şi o iubeşte mult pe maică-sa, care-i cusătoreasă.

Într-o seară, când ea se întoarse obosită din atelier, Joska o consolă aşa:

— Când mă fac mare, mamă, am să-ţi cumpăr o maşină de cusut… cu turboreactor! Şi-o combin cu un picup. Nu te mai osteneşti cu cântatul; o să cânte ea singură.

Fireşte, povesti şi la şcoală despre noua invenţie. Băieţii se entuziasmară până la unul; doar Torok Jancsi era revoltat:

— Du-te încolo, mincinosule!… Numai de minciuni te ţii!… Şi combini totul cu maşina de cusut. Eşti cel mai mare mincinos!

Kovács Joska dădu din umeri:

— Eu nu mint, toate am să le fac. Dar tu nu te pricepi la maşini, eşti invidios…

Torik Jancsi se înfurie şi mai rău, îndeosebi pentru că toată clasa era de partea lui Joska.

— Ce-ai cu el? De ce zici că minte? Fii pe pace: după ce creşte mare, el o să fie cel mai grozav inginer-mecanic! zise Fiilop Laszlo.

— Ha-ha-ha! Inginer! făcu Torok Jancsi batjocoritor. Habar n-are de matematică. A luat cinci. Un inginer

trebuie să ştie pe de rost câte cuie sunt, de exemplu, într-o locomotivă...

Băieţii nu mai aveau ce să-i răspundă. îl priveau încurcaţi pe Kovács Joska.

Acesta roşi, dar îndată se şi semeţi:

— Aflã c-o să-mi corectez nota! Iar locomotiva nu are cuie, ci numai şuruburi... Când am să cresc mare, fac eu nişte locomotive care merg şi pe sub apă! Au să gonească până la ţărmul celălalt pe şinele din fundul mării!...

Auzind aşa, până şi Fiilop Laszlo începu să clipească stânjenit. Cât despre Torok Jancsi, el îşi pocni palmele.

— Ce nevoie avem de locomotive din astea? Doar există vapoare!

Kovács Joska îl privi de sus:

— Eşti un prost! Trenurile astea n-au să se scufunde pe nicio furtună, că tot vor fi din capul locului la fund.

— Cu oameni în ele?... întrebă Torok Jancsi, furios.

— Îmbrăcaţi cu costume impermeabile. Şi-apoi, drumul n-o să dureze decât o jumătate de oră. E vorba de locomotive atomice, măi, ce crezi tu?! în cel mai rău caz, călătorii pot să doarmă... adică nu, se corectă el repede. Ştii, vor înghiţi vreo două-trei pastile de oxigen depinde cât este de lung drumul. Aşa pot călători liniştiţi, privind pe fereastră să vadă cum mănmcă peşti caracatiţele. Sau să privească peisajul, vapoarele scufundate, rechinii. Aşa.

Torok Jancsi dădu din mână a dispreţ.

— Nu există pastile de oxigen, zise el triumfător.

Kovács Joska răspunse liniştit:

— Însă vor exista. Nu există nimic care să nu existe într-o bună zi. Omul poate născoci orice lucru trebuincios lui. Vor exista şi pastile de apă.

Vorbea cu atâta convingere, încât tăcu până şi Torok Jancsi. Dar acesta tăcu îndeosebi la următoarea oră de matematici când Kovács Joska se ţinu de cuvânt: îşi corectă cinciul luând un zece cu stea. Până şi profesorul de matematici îl lăudă:

— Ei, vezi, aşa te cred că ai să ajungi un inovator.

Fireşte, până la sfârşitul anului te mai poţi încumeta

la câteva note bune!

Dar cel mai mare succes l-a avut Kovács la şcoală, atunci când a combinat tancul cu maşina de gătit şi cu diferite alte unelte paşnice. Şcoala participa la o întrecere pentru colectarea fierului vechi; la o şedinţă a detaşamentului de pionieri, se ridică şi spuse:

— Am adunat foarte puţin fier vechi până acum. Niciunul dintre noi nu va fi trimis cu transportul la Hunedoara-şi nu vom câştiga întrecerea. Eu am. zis să aduc maşina noastră de cusut, că tot rupe ea acele, dar mama nu-mi dă voie deşi are o maşină nou-nouţă la atelier. Iar când am adus un ciocan şi un cleşte, tovarăşul instructor a spus că aşa ceva nu se poate. Că uneltele astea mai sunt încă bune şi că trebuie să aducem lucruri care nu se mai pot folosi la altceva. Eu ştiu unul. Afară, pe câmp, spre

Chinteni, un tanc nemţesc a fost distrus încă de pe vremea războiului; mai sunt acolo destule rămăşiţe dintr-însul. Hai să mergem să le aducem pe toate. Acum nu e război… O să iasă din ele măcar o maşină de gătit şi vreo două de cusut.

A doua zi după-amiază, toată şcoala se afla pe câmp la rămăşiţele tancului. Copiii le asaltară înarmaţi cu chei franceze şi alte unelte. Două săptămâni încheiate au muncit în fiecare după-masă, până să demonteze şi să care totul în curtea şcolii. Aşa au ajuns primii la întrecerea de colectat fier vechi. Iar când s-au publicat rezultatele, tovarăşul instructor i-a spus lui Kovács Joska:

— Eşti un băiat destoinic; ai combinat bine tancul cu maşina de gătit. Drept răsplată, pleci şi tu la Hunedoara cu transportul…

Ce să mai adaug? Poate doar atât că l-a aplaudat până şi Torok Jancsi.

În româneşte de GELU PĂTEANU

URARE

NICI ÎN CIUC ŞI NICI ÎN GHEORGHIENI, ci undeva, pe la capătul Seninului, se află un sat mititel şi-i zice Nicăreni. Ei, tocmai acum anul, s-a înfiinţat în satul acesta

un copilaş. Purta sumănaş albastru, cizme cât toate zilele, iar în cap o cogeamite căciulă de miel, de sub care nu-i zăreai nici măcar urechile, numai doi ochi mari şi un nas cârn. Ţinea în mână o cană albastră, plină de apă aurită, şi umbla din casă în casă cu uratul:

Anul nou cu sănătate! *Arde codrul – scoală, bade*!

(– *i*. *h**i*

y\> m…

X. *WZU*)

°în

„? r> – mvt-i

Dacă-mi daţi de aur zlotul, Vă urez belşug în totul, înflorească-vă norocul!

Ducea pruncul acela apa aurită, purtătoare de noroc, vâra în buzunar bănuţii de aur şi în traistă covrigii rumeniţi frumos.

Peste tot oamenii îl primeau bucuroşi, cu voioşie, căci f lăcăiasul nostru nu era altcineva decât Anul Nou 1957.

Şi cum cutreiera el satul Nicărenilor, odată numai ce nimereşte într-o ogradă plină de gunoaie: zăpadă nemăturată, grămezi de coceni, fin şi bălegar răvăşit prin preajma grajdului. Pe prispă, tot felul de lucruri lăsate vraişte – dar de asemenea vraişte şi în casă. În bucătărie era atâta fum, că-l usturau ochii; pâinea rămăsese pe masă, iar pisica alături. Gospodarul şedea pe vatră cu căciula în cap şi obiele pe picioare. Cât despre nevastă-sa, ea era nepieptănată şi răzuia de zor fundul oalei pentru lapte.

Totuşi flăcăul cel mititel le ură după cuviinţă; apoi îl întrebă pe gospodar ce-şi doreşte pentru noul an.

Eheeei, omul se scotoci de toată mintea câtă o avea şi dori să aibă rod îmbelşugat pe ogoare, bucate multe, multe, vin berechet, casă nouă, viţel de la bivoliţă şi vreo nouă prnxeluşi.

— Eu, zise flăcăiaşul – adică Anul Nou, voiam să spun – îţi urez să ai parte de toate; să ţi se împlinească dorinţa.

Apoi dădu bineţe şi plecă mai departe, să ureze şi pe la alţii.

Pe urmă a trecut lună după lună şi a sosit decembrie. Anul 1957 crabătrân tare, căci anii îmbătrânesc repede. S-a dus din nou la Nicăreni să vadă şi să întrebe dacă oamenii au fost mulţumiţi de el.

Pretutindeni îl primiră bine, luându-şi rămas bun de la dânsul din toată inima. Iar el intră şi la gospodarul pe care îl găsise odinioară şezând cu obiele pe picioare.

Acela şedea tot aşa, pe vatră, iar nevastă-sa, şi acum nepieptănată, mai răzuia fundul oalei pentru lapte.

Aoleu, ce mai zarvă s-a iscat, când dădură cu ochii de Anul venit să-şi ia rămas bun! Ce-l mai ocăra gospodarul pe bietul 1957!

— M-ai tras pe sfoară, nemernicule! ţipă el. Am aşteptat rod îmbelşugat pe ogoare, dar nu mi-a ieşit nici grâul de sământă! Nu m-am ales cu un păhărel de vin măcar, darămite cu casă nouă! Nici vorbă de purcei sau de viţeluş! N-am ce pune în gură toată iarna.

Îmbătrânitul 1957 îl săgeta din ochi:

— Fireşte că nu ţi-a ieşit nici grâul de sământă dacă n-ai arat şi n-ai semănat nimic; dac-ai lenevit din primăvară până-n toamnă. Fireşte că nu te-ai ales nici măcar cu un pahar de vin dacă n-ai săpat şi n-ai stropit via. Nici casa nu ţi s-a clădit singură dacă nu te-ai apucat s-o clădeşti tu. Şi de unde purcei şi viţel, dac-ai lăsat să-ţi piară de foame scroafa şi bivoliţa?! Eu nu-i pot ajuta pe cei ce nu muncesc. Eu aduc doar timpul; munca şi hărnicia sunt îndatorirea voastră.

Iar după ce grăi aşa, vechiul an îi întoarse spatele şi plecă dând din umeri.

196G

În româneşte de GELU PĂTEANU

BĂIATUL CEL CURAJOS

S-A ÎNTÂMPLAT ODATĂ să se plimbe doi băieţei pe câmp. Unul înalt, cu obraz îngust, purta în mână un baltag; celălalt mai scund era un flăcăiaş vesel.

Tot plimbându-se şi tot privind la unele şi altele, trecură, peste puţin timp, pe lângă fântâna unei cirezi.

Era vară, vreme bună, caldă. Câinii se tolăniseră la umbră; nu le păsa de cei doi copii, precum nici acestora nu le păsa de câini. Băiatul mai mare, pe care-l chema Sándor, vorbea cu înflăcărare, arătându-i celuilalt norii de pe cer:

— …Uite colo, Ciobanul cel viteaz… A furat-o pe Fata cu cosiţe de aur… şi uite-o pe Baba-cloanţa-cotoroanţa cum s-a luat după ei!… Te pomeneşti că-i prinde!… Ba nu! N-o să-i ajungă din urmă! strigă băiatul privindu-şi prietenul cu nişte ochi plini de însufleţire. Când colo acesta, împietrit de groază, se uita ţintă înspre fântână.

Taurul cirezii – un uriaş cu ochii ca de cărbune şi coarne înfurcate – pornise aţă spre ei.

Un timp, Sándor privi taurul, apoi îi spuse prietenului său:

— Ascunde-te după mine.

Şi cu pumnii încleştaţi pe baltag, pământiu la faţă, ce-i drept, dar cu ochii numai flăcări, stăteau locului să aştepte matahala.

Taurul trecu însă pe lângă ei cu pas domol, începând

să pască ceva mai departe.

Cel mai mare dintre băieţi se întoarse către celălalt, oftând:

— Norocul lui! Că de nu, îl omoram.

Credea aievea ceea ce spusese, pentru că băiatul acela era Petőfi Sándor, care avea să ajungă mai târziu cel mai mare şi cel mai curajos poet al poporului maghiar.

În româneşte de GELU PĂTEANU

CINSTEA

BALONUL POCĂNE DE ZOR pe un teren mai de mâna a doua. Tribunele şi peluzele sunt ticsite. Meciul acesta are foarte mulţi suporteri. Două echipe de cartier au ajuns în finală. Astăzi se decide care va fi campioana. Amândouă au câte 18 puncte – însă K.T.C. este avantajată prin golaveraj.

Nenea Kovács, bătrânul lăcătuş din cartierul Dintre Ape, şi-a mozolit până acum trei ţigări, de nervos ce este, şi a stricat jumătate din chibrituri, cu a patra. Căci freacă băţ de băţ de marginea cutiei, dar îl ţine aşa, în neştire, urmărind încordat jocul – şi nu azvârle chibritul decât când flacăra îl arde la degete.

Jocul e palpitant. F.C. Someşul nu îngăduie o clipă de răgaz pentru K.T.C. Ce-i drept, scorul este unu la unu, însă golul atârnă de un fir de păr.

Balonul e şi acum la Lali, extrema stingă de la F.C. Someşul. Felul în care el îl poartă îndreptăţeşte orice speranţă. Iar acest Lali e însuşi dragul de fecior al lui nenea Kovács.

— …Pasează-i lui Potyo! Pasează-i-l lui Potyo!! strigă bătrânul, dar Lali nici măcar nu-l aude; driblează cu totul inutil şi ratează situaţia.

— Fir-ai să fii! pufneşte bătrânul lăcătuş, azvârlind chibritul neaprins, scos adineauri din cutie.

Pufnesc şi alţii, căci ocazia de a mai înscrie un punct fusese într-adevăr promiţătoare. De altfel, Lali ăsta e excelent pe extremă şi un jucător curajos. Nu se teme să-şi pună pielicica la bătaie. Uite şi acum, cât de frumos a cules balonul purtându-l spre poarta adversă! Atât numai

că n-a reuşit să străpungă apărarea de beton a celor de la K.T.C. Într-adevăr, K.T.C. e tare mai ales în apărare. Centru înaintaş este la ei Zolesâk o di, un brunet înalt – o adevărată căpuşă. Se ţine scai de Lali, care se descurcă anevoie din cauza lui.

Emoţii peste emoţii. Arătătorul marchează jumătatea reprizei a doua, dar scorul a rămas tot unu la unu. Rău tare pentru F.C. Someşul – căci adversarul are golaveraj mai bun. Se scurge timpul, trec minutele: n-au mai rămas decât cinci. Zadarnic atacă F.C. Someşul. Ai zice că răstoarnă tot terenul – dar nu poate marca. Antrenorul le strigă băieţilor, enervat:

— Trageţi la poartă! La poartă, băieţi!

Îndemnul nu are totuşi niciun efect.

Atunci se întâmplă însă ceva interesant: lovitură liberă pentru F.C. Someşul. Lali şi Potyo şi toţi înaintaşii echipei se aţin încordaţi prin preajma liniei de unsprezece metri – dar tot acolo e şi apărarea de la K.T.C.

Balonul vâjâie prin aer, este respins cu capul, dar retrimis iarăşi spre poartă, tot cu capul. Portarul respinge, dar mingea ricoşează înapoi; e mare învălmăşeală pe linia de cinci metri. Lali stă la trei paşi de poartă; Zolesâk Odi, brunetul înalt, şutează balonul drept în pumnul lui Lali, întins spre el instinctiv, ca într-un reflex. Ricoşată din pumnul lui Lali, mingea fulgeră în plasă cu viteza unei bombe.

— Goool! Goool! răsună pretutindeni. Numai bătrânul Kovács tace înlemnit, cu ochii în pământ. Arbitrul, aflat pe linia de şaisprezece, aproape de locul cu pricina, fluieră reluarea jocului – după ce a acordat golul.

Centrul înaintaş brunet aleargă consternat la el, ţipă şi-i arată cum Lali a proiectat balonul în plasă, din pumn.

— O parte a spectatorilor fluieră şi huiduieşte. Cealaltă triumfă. Bătrânul Kovács pune chibriturile în buzunar; pe fruntea lui s-au săpat brazde adânci.

Jucătorii de la K.T.C. fac roată în jurul arbitrului, insistând să anuleze golul, dar el dă din umeri: n-a văzut niciun fel de neregulă.

Atunci centrul înaintaş dă fuga la Lali; e atât de revoltat, încât are o voce aproape plângăreaţă:

— Spune-i şi tu, Kovács, spune-i dacă eşti om cinstit! Pe urmă tace, privindu-l drept în ochi.

Lali e încurcat rău. Fără să vrea, îşi priveşte pumnul înroşit de lovitura mingii. îi e ruşine să mintă. De bună seamă c-a văzut toată lumea…

— Mi-a ricoşat din pumn, recunoaşte el.

Arbitrul acordă lovitură liberă pentru K.T.C.

17 – De ce mărul e rotund *1* 257

— Tâmpitule! Idiotule! îi strigă lui Laliunul dintre spectatori. Ar fi acordat golul, şi tu te apuci să recunoşti!…

Apoi meciul se termină. Scorul rămâne unu la unu. F.C. Someşul a pierdut titlul de campioană. Mulţi dintre spectatori nu i-au putut-o ierta lui Lali nici după ieşirea din teren.

— Ehei, frumosule, ce-mi eşti tu? Cavaler?

— …Nu ţi-e ruşine? Toată echipa se luptă ca leii, iar tu faci pe politicosul!

„Eu nu-s capabil să mint”, ar vrea Lali să le spună, dar se sfieşte.

În jurul său, echipa este şi ea demoralizată. Petyo mormăie ceva care ar vrea să spună: „Mare tâmpenie!”

Lali îi priveşte plin de amărăciune. Atunci însă se apropie de el tatăl său, lăcătuşul, şi-i spune cu voce răsunătoare:

— Rău destul, băiete, că pierdurăm titlul, dar e foarte bine că ne-am ales cu cinstea. Bine ai făcut, fătul meu!

Şi-l îmbrăţişează.

Iar mulţi spectatori încep să aplaude.

În româneşte de GELU PĂTEANU

BĂIATUL, BĂIEŢELUL ŞI CĂŢELUŞUL

t i >

BĂIATUL STĂTEA – cu fata – în curtea şcolii. Era bine legat şi dragat. Iar pantofii… vai, ce minunaţi pantofi galbeni avea! Erau atât de frumoşi pantofii aceia galbeni, încât copiii din cartierul Iris ştiau – de la cinci sute de metri – că soseşte tovarăşul instructor… Până şi cei din

clasa a treia priveau cu pietate la pantofii aceştia. Aveau pingele de cauciuc, însă atât de groase că, într-una din pauze, Fiilop Joska dintr-a cincea se străduise să-i convingă pe ceilalţi că asemenea pantofi sunt buni de umblat cu ei, fără grijă, până şi prin cele mai noroioase şi mai pline de hârtoape străzi din cartier.

17*

— Nici nu te murdăreşti, nici nu te scutură…

afirma el.

Va să zică, se dovediră a fi nişte pantofi de mare efect. Numai două persoane îi defăimau: instructorul-şef, un om foarte sever, şi tatăl băiatului, un meşter zidar.

— Asta-i curată prostie, tovarăşe! îi influenţează în rău pe copii… îi spusese instructorul-şef, când îl văzuse prima dată încălţat cu ei.

Tatăl clătinase din cap:

— Ce fel de pantofi mai sunt şi ăştia, fătul meu?!…

Chestii din astea nu poartă decât oamenii care, lăuntric, sunt proşti, iar în afară fac pe grozavii… Cinci chile de pingele!… Ce vrei tu să ajungi? Autobuz?… Ei, dacă te duce şi pe tine cu toate prostiile lui! mormăise el întorcându-se către nevastă.

„E demodat babacu'", îşi zise băiatul. Cât despre instructor, hotărî în sinea lui că acela îl invidiază fiindcă nu are pantofi ca el – şi pentru că nu se pricepe la fotbal. Că de o singură vorbuliţă să scoată el, şi hopa! toţi copiii îl însoţesc! a fotbal. Niciunul nu rămâne la cules omizi sau la săpatul grădinii. Adică… fetele rămân, dar ele nu ştiu să se suie în pomi şi nici la săpat nu se pricep… Probabil tot din cauza asta a scornit şi concursul acela sportiv pentru sfârşitul anului. Ei, dacă l-a scornit, n-are decât să se canonească singur…

Curtea era plină de copii. Instructorul-şef încerca să-i disciplineze cu ajutorul profesorului de gimnastică.

Iar băiatul stătea în curtea şcolii şi-i explica mândru fetei de lângă el:

— Ştafeta cea mai bună e a clasei a şasea! Parcă-s iepuri… Culcă urechile pe spinare, şi… valea!… Eu i-am

organizat.

Fata e studentă la pedagogie şi tot instructor, dar la altă şcoală. A făcut cu plăcere plimbarea până aici, însoţindu-l pe băiat – şi nu numai pentru a se documenta în privinţa activităţii pionipereşti, ci pentru că le fată. O fată de şaisprezece ani. Când să se plimbe cu băieţi? La şaizeci? îl asculta pe băiat, încuviinţa din cap sau se mira; mă rog, după cum o cerea conversaţia. Băiatul prinse şi mai mult curaj şi-i povesti că el a organizat întregul concurs, şi tot el a avut iniţiativa.

— …Acum însă îl las pe el, zise, cu un gest spre instructorul-şef, că-i invidios.

De data aceasta fata fu într-adevăr uimită.

— Păi… aşa ceva nu trebuie îngăduit! Trebuie să pui problema la Comitetul orăşenesc, declară ea, scandalizată.

Băiatul schiţă un gest de dispreţ:

— Aaa!… Nu-mi pasă de el!… Nu mă interesează.

Unde-s eu la toamnă?! Mă înscriu la Academia Navală, o lămuri el pe fată, plin de ifose. Vreau să devin explorator, mai adăugă cu indiferenţă.

Fata îl privi aproape invidioasă.

— …De ce nu se-pot înscrie şi fetele?… oftă ea, fără glas. Pe urmă însă se ruşina. La urma urmei, ea vrea să devină profesoară, or, asta e cea mai frumoasă chemare. Ce-i drept, gândul o linişti, dar pe băiat îl privea cu şi mai mult respect.

Între timp, băiatul îşi bătea capul de zor cum s-o ia pe fată la cinema… „Măi, să mă vadă vreunul dintre băieţi l „Dar nu avea bani destui. îi lipseau cincizeci de bani din sumă. Da, căci babacul nu-i dă niciodată. Doar de la maică-sa mai scoate câte un leu-doi.

— Lasă, că n-au să mai ducă multă vreme de nas poporul, ăştia de teapa lui! îl consola fata, plină de amor propriu.

Băiatul o privi cam prostuţ. Uitase ce discutaseră adineauri.

— Poftim?… A, da… Sigur… Dar nu face nimic.

Nu trebuie să-i dai nicio atenţie.

Îl jena gândul că fata e în stare să pună cu adevărat problema; atunci să vezi scandal…

Privi în jur, să găsească ceva cu care să-i îndrepte preocupările spre alt subiect.

Băieţaşul stătea în apropierea lor. îl chema Varga Sanyi şi era într-a şasea. N-avea ochi decât pentru tovarăşul instructor. Păcat numai că e acolo şi fata aia. „Vine şi tipa, măi! Vreau să-mi zbârnâiţi!” Apoi da! El chiar c-o să zbârnâie. îl respectă mult pe tovarăşul instructor, că se pricepe grozav la fotbal şi are nişte pantofi galbeni, o mândreţe! Şi-o să fie explorator… Sanyi văzuse un film sovietic, intitulat „Vânătorii de balene”, şi-i plăcuse foarte mult. Îşi amintea şi de o poezie a lui PetGfi, în care poetul spune: „Dacă eşti bărbat, bărbat să fii!”… Ei, un astfel de bărbat este tovarăşul instructor. Are şi o prietenă. Şi glumeşte mereu cu băieţii. Sanyi doreşte din toată inima să ajungă şi el un astfel de bărbat adevărat. Să aibă asemenea pantofi galbeni, frumoşi-frumoşi, să ştie fotbal ca el – şi să fie măcar vânător de balene, dacă nu tocmai explorator.

Tovarăşul instructor îl observă pe băieţaş.

— Fă-te-ncoa, bătrâne! îl chemă el cu un gest.

Băieţelul se apropie, fericit ca un căţelandru chemat de stăpân.

— Uite, ăsta aleargă cel mai bine, îl lăudă băiatul.

Băieţelul clipi recunoscător.

— E în ştafeta clasei mele. Să-mi zbârnâiţi, măi!

Îl dăscăli el sever. Aşa cum v-am arătat… Ia să te văd!

Varga Sanyi o luă din loc, fericit, şi se întoarse gâfâind lângă cei doi.

— Bine, bătrâne… înşfaci ştafeta şi, ţuşti!… Aşa cum ţi-am arătat.

Îi aruncă fetei o privire fudulă.

Varga Sanyika era şi el mândru nevoie-mare. Auzi, să-l laude aşa! Ar sta el bucuros până deseară cu tovarăşul instructor, însă începe concursul; trebuie să plece. Îngână deci, stingherit, că pleacă şi porni plin de zel, dar nu apucă

să facă nici zece paşi când tovarăşul instructor îi strigă din urmă:

— Ia stai oleacă!

Se apropie de băieţaş şi-l întrebă cu jumătate gură:

— N-ai cincizeci de bani?

Băieţaşul clipi de câteva ori:

— N-am decât un leu… Pentru caiet… Dar vi-l dau cu plăcere.

Plin de râvnă, vârî mâna până la cot în buzunarul fără fund, tot scotocind într-însul; fericit şi emoţionat de serviciul pe care tovarăşul instructor i-l cerea tocmai lui, nu găsea deocamdată leul pitit printre bile, elasticuri pentru praştie, sfori şi alte comori.

Până la urmă reuşi să-l pescuiască, întinzându-i bucuros hârtia împăturită în patru.

Băiatul o luă vârând-o repede în buzunar, să nu observe fata, mormăi un fel de „mulţumesc" şi-i întoarse spatele, în timp ce Varga Sanyi pornea în trap spre profesorul de gimnastică.

Apoi începu concursul.

Ştafeta o câştigă într-adevăr clasa a şasea B. Tovarăşul instructor – tăcut până atunci – urmărea foarte emoţionat alergarea.

— …Hai, băieţi! Zi-i, bătrâne!… Haide Sanyit

Vocea aceasta îi dădu aripi lui Varga Sanyi. Alerga în lungul curţii cu părul fluturat de vânt – şi ajunse! primul la ţintă.

Cei dintre B îl îmbrăţişară fericiţi. Până şi tovarăşul instructor-şef dădu mâna cu el, însă Sanyi ardea de nerăbdare să se poată apropia de instructorul lui, să audă ce spune acesta.

Băiatul îl lăudă mult:

— Bravo, bătrâne! Ai alergat ca un Zatopek. Vezi, dacă te-am învăţat eu!?

Dar pe urmă se întoarse din nou, imediat, spre fată:

— Numai ei puteau să câştige. Dac-au învăţat de la mine predarea ştafetei! Ştii, nu e totuna cum se face predarea… Dacă înhaţă bastonul uite-aşa, poate s-o ia din

loc pe dată – explică el, ilustrând totodată cum trebuie apucat bastonul, din fugă.

Băieţelul asculta şi el, încuviinţând din cap cu multă însufleţire. Stătea acolo, nu s-ar fi urnit din loc pentru nimic în lume. Fireşte, ar fi vrut şi el să atragă cumva atenţia asupra sa; începu deci să chicotească încet:

— Tovarăşe instructor! Tovarăşe instructor! A şaptea B a dat chix, lămuri el, satisfăcut.

Instructorul îi aruncă o privire nerăbdătoare. Copilul începea să-l deranjeze, numai că acesta nu-şi dădea seama că deranjează. Era fericit că se poate afla acolo şi se străduia să-i fie pe plac.

— Tovarăşe instructor, tovarăşul instructor-şef era supărat; zice că dumneavoastră chiuliţi mereu, îi şopti el confidenţial.

Băiatul se încruntă.

— Bine, bine, bătrâne! Acum însă şterge-o! Nu mai face pe scorţosul aici.

Băiatul tot nu înţelegea încă. Ce-i drept, auzea el ivintele, dar nu putea să dea crezare înţelesului lor.

Păi, nu-i făcuse până şi plăcerea să se împrumute de l; i el? Şi cât de frumos l-a lăudat!

— Nu pricepi, bătrâne? Şterge-o de-aici! Hai, mişcă!

te răsti tovarăşul instructor, pe un ton şi mai rece.

I >.în supărător era nu atât ceea ce spunea; mai degrabă le hal său de a vorbi…

De data aceasta era silit să priceapă. Să priceapă că irăşul instructor nu-l chemase cu gândul să-l laude el, ci pe sine însuşi. Să facă pe grozavul în faţa „i ipei”, şi să-i ceară lui bănuţii primiţi pentru caiet… [ar el stătea aici, crezând că-i e drag tovarăşului îmi ructor…

Băieţelul se simţi copleşit de ruşine. îi venea să fugă

Ic acolo, dar nu era în stare nici să se mişte măcar, tir atâta umilinţă; stătea deci locului, ascultând cum tovarăşul instructor o pofteşte pe fată la cinema – i uitându-se la ei cum pleacă. Ieşiră pe poartă, fără a tovarăşul instructor să-l mai învrednicească cu vreo privire”.

Mâhnirea îi cotropi inima; băieţelul se întoarse cu

apul plecat printre colegii săi – dar nu se putea con-bla. Nici măcar medalia câştigată nu-i făcu plăcere, (ind o primi din mâna instructorului-şef.

— Ce-i cu tine? Eşti bolnav? Ai făcut un efort prea mare! îl descusu instructorul-şef. Ei, du-te frumos să şi odihneşte-te, adăugă el. Băieţaşul porni. Dar nici pe drum nu se putu deza de mâhnirile lui. „... Atunci pentru ce m-a mai chemat?... Şi chestia 1 u banii... Erau pentru caiet... Mama trebuie să aibă i ijă de fiecare bănuţ... Şi nici măcar n-a zis că mi-i înapoi, sau ceva. Curată înşelătorie!”

Smiorcăi pe nas, ca să nu-l podidească plânsul – căci asta îl duruse mai rău. De ce l-a tras pe sfoară?! „Păcat că tovarăşul instructor-şef nu se pricepe la fotbal...” oftă băieţaşul.

Acasă, mama îl aştepta cu o muştruluială:

— Unde mi-ai stat atâta, dragul mamei! E aproape unu; dacă închide la pâine, ce pun pe masă pentru tine şi pentru tata? Acuşi trebuie să sosească. Hai, du-te repede! ...

Îi puse în mână banii şi plasa, iar băieţaşul porni după pâine.

Ajuns în strada Chintenilor, pietruită cu cuburi de granit, văzu acolo un câine. Era un căţelandru cu urechi pleoştite, mărunţel şi fără stăpân, cu păr alb-mur-dar, numai piele şi oase. Şedea pe coadă, cu un picior din faţă ridicat, şi-l privea curios pe băieţel, întrebându-se parcă de unde vine şi încotro merge. Era un căţeluş prostuţ, din cei ce mai au încă încredere în toată lumea. La primul semn al băieţaşului, veni la el în salturi stângace şi se gudură sărindu-i pe genunchi în semn de recunoştinţă. Dădea din coada mică şi subţiratică, unduindu-şi trupul întreg în aceeaşi mişcare.

„Măi, ce căţeluş simpatic! îşi zise copilul, simţind cald la inimă. Ce-i drept, e tare murdar, însă simpatic. Ce păcat că nu-l pot lua acasă! Eu aş vrea, dar mama ne dă afară pe am îndoi”.

— Bine, bine, zise, mângâindu-l încă o dată; apoi îl luă din scurt: Valea, băiete! Şi porni în trap spre brutărie.

Dar căţeluşul nu-l mai slăbea, urmându-l tot în
Băieţelul se opri:
— Pleacă odată! Nu pricepi?
Câinele stătea locului, privindu-l ţintă.

— Pleacă de-aici! Marş! ţipă băieţaşul furios.

Câinele se aşeză pe coadă, făcând nişte ochi uimiţi.

— Şterge-o! Mişcă! bătu din picior copilul. Dar peste o clipă albi ca varul. Îşi dădu seama îngrozit că se purtase exact ca tovarăşul instructor. Căţeluşul acesta avea încredere în el, iar el îl trăsese pe sfoară.

„Te pomeneşti că-l loveşte vreo maşină!... îşi zise, cu ochii la căţelul din mijlocul străzii. Şi o să închidă brutăria!” întoarse privirea spre prăvălie, dar nu era în stare să ia o hotărâre. Privea desperat la câinele care-l iscodea curios. În curând auzi zgomotul obloanelor încuiate peste vitrina brutăriei.

Simţea un junghi în inimă.

Stătu locului încă o bucată de vreme – apoi se rezemă de un gard şi începu să plângă.

„... Ce-s eu de vină!... Nici nu vreau să mă fac explorator. Nu vreau pantofi galbeni... Nu vreau să fiu ca tovarăşul instructor!...”

Plângea cu hohote.

Iar căţelandrul se apropie de el, aşezându-i-se lângă picior.

...Dacă eram pe aproape, m-aş fi dus şi eu să-l mingii pe creştet.

În româneşte de GELU PĂTEANU

RĂZBUNAREA LUI DANI

O MUNCITOARE – văduvă de muncitor – trăieşte la Cluj şi re un băiat care poartă cravată roşie. Mai deunăzi, vine băiatul de la şcoală şi zice:

— Ştii ce te rog, mamă? Pune şi dumneata o cloşcă pe vreo cincisprezece ouă, să avem şi noi puişori de găină.

Maică-sa făcu ochii mari:

— Vai de mine, băiete! Eu sunt muncitoare de la oraş, nu de la ţară. Lucrez la fabrică, n-am timp să mă moşmondesc cu orătăniile. Cum de ţi-a trecut prin cap aşa ceva?

Dar băieţaşul o rugă din nou:

— Vezi cum eşti!? Am ştiut eu că n-ai să vrei...

— Pricepe odată că n-am pus niciodată cloşcă...

— Las că pricepe cloşca. Ea trebuie să scoată puii. Tovarăşul instructor a spus că e datoria tuturor pionierilor. Că trebuie să fie mulţi, mulţi pui în ţara noastră. Dar dumneata nu vrei.

— Dacă nu mă pricep! Şi n-am nici timp pentru aşa ceva.

— O să-mi explice tovarăşul instructor şi am să le port eu de grijă.

— N-am nici cloşcă, fătul meu.

Mare necaz! Băieţaşul nu mai avea ce să spună. Dar a treia zi veni acasă cu vestea că mama colegului de bancă e neam cu ţăranii grădinari de la marginea oraşului şi le împrumută o cloşcă.

Aşadar, pe la jumătatea lunii februarie, mama băieţaşului puse pe cuibar cloşca primită cu împrumut. Iar

pentru că băiatul îi împuiase urechile, o aşeză pe nouăsprezece ouă în loc de cincisprezece.

— Să ai grijă de ea când nu sunt eu acasă, îi dădu ea poruncă băiatului, iar el o păzea ca pe ochii din cap:

să nu se isprăvească apa proaspătă din căuşul de lângă cloşcă, să nu-i lipsească mâncarea. Când cloşca mai cobora din cuibar, băiatul acoperea îndată ouăle calde, ca să nu se răcească.

Peste vreo trei săptămâni, într-o bună dimineaţă, maică-sa îl trezi spunându-i:

— Vino, băiatul maichii, să-ţi vezi puişorii!

O, cât erau de frumoşi! Ieşiseră din găoace patru. Trei, ca nişte cocoloaşe de puf galben; al patrulea, negru. Mătăsosi şi moi, clipeau de zor din ochii mici ca mărgică. Şi să vezi minune! Până a doua zi la amiază ieşiră din găoace toţi nouăsprezece! Niciun ou nu se stricase.

Băieţelul era fericit. Păzea puii să nu iasă printre ostreţe, să nu se piardă, să nu-i calce cloşca – şi-i dădu fiecăruia câte un nume: Lidi, Lili, Sari… Maică-sa râse, auzind cum îi cheamă.

— Bine, băiatul mamei, dar sunt şi cocoşi printre ei!

…Frumos are să-ţi sadă când o să-i zici cocosului:

Lili! Aşteaptă şi tu până vor creşte. Atunci se vede care-i găina şi care cocoşul.

Puii crescură într-adevăr, dar între timp se iviră şi necazurile. Cloşca trebui înapoiată femeii care le-o împrumutase. Toată grija puilor cădea acum asupra băiatului. Odată se nărăvi la ei un motan mare, negru, şi – până să observe copilul – fură vreo trei din cei mai frumoşi. Băieţaşul îşi făcu atunci o praştie – şi-a fost vai de pielea pisicii. Într-o zi se întâmplă altă boacănă. Găleata cu lături rămăsese în curte, plină de coji de pâine, făină de mălai şi tărâţe, înmuiate în apa rămasă de la spălatul vaselor; din amestecul acesta li se punea puilor să mănânce într-o tipsie lată, în după-amiaza aceea, unul dintre pui sări pe marginea găleţii, ciugulind ce era înăuntru. Trebuia să întindă gâtul, aplecându-se ca să ajungă cu ciocul până la mâncare. Şi era tocmai puiul cel mai frumos. Odată însă se

clătină, şi-zdup în găleată! Acolo se zbătu bat în d din aripi, dar până să dea fuga băieţaşul, el era năclăit cu lături până-n vârful capului. Copilul îl scoase reţ>e de din găleată.

— Măcar n-o să mai faci pe hămesitul, zise el râzând.

Dar a doua zi dimineaţă îi trecu pofta de râs. Când le dădu drumul puilor, ce să vezi? Cel care căzuse în lături era plin de sânge – şi nu mai avea decât cinci-şase pene pe el. Căci zoaiele i se uscaseră pe trup, iar ceilalţi le-au ciugulit cu multă hărnicie. Ar fi fugit bietul de el, dacă putea, dar ceata gonea în urma lui ciupindu-i penele. Băieţaşul îl prinse, îl duse în casă, îl spălă cu apă călduţă şi-l usca binişor; numai după aceea îi dădu drumul printre ceilalţi. Dar puii îl recunoscură şi goana începu de la capăt. Până la urmă, băiatul îl încuie în bucătărie, de unul singur. A treia zi îl amestecă iarăşi printre ceilalţi, însă ei tot nu uitaseră lăturile; i-au smuls şi cele câteva pene rămase. De-atunci băieţaşul nu-i mai dădu drumul la ei. îl ţinu pe lângă sine, săptămâni în şir. Iar puiul ajunse un cocoşel de toată frumuseţea, căpătând numele de Dani în loc de Lili.

— Las că are să crească el şi mai mare; să vedeţi atunci cum se răzbună pe voi! le spuse copilul celorlalţi pui.

Când colo, ce se întâmplă într-o bună zi? Tocmai îşi făcea lecţiile, în casă, când auzi zarvă mare în curte.

— S-au luat după Dani, gândi el, năpustindu-se afară.

Acolo văzu toţi puii buluciţi sub o laviţă, clipind îngroziţi, cu gâturile întinse către gard, unde se dădea o bătălie crâncenă. Cu penele zbârlite şi îndârjit de mânie, Dani lupta împotriva unui cioroi bătrân şi golaş. Cioroiul voia să fure puii, însă cocoşelul, ajuns să aibă coadă, se repezise neînfricat, luând apărarea puilor.

— Hâş, hâş! strigă băiatul, alergând în ajutorul lui

Dani. Cioroiul fugi, ciufulit, luându-şi zborul anevoie şi cârâind a spaimă.

Dani rămase singur pe câmpul de bătaie. Era răvăşit în toată legea; îi sângera şi creasta, dar, când văzu că

duşmanul a dat bir cu fugiţii, bătu din aripi şi trâmbiţă o dată: Cucuriguu!

Avea glas subţire – dar nu e de mirare, căci trâmbiţa pentru prima dată în viaţa lui.

Puii ieşiră de sub laviţă împresurând cocoşelul, plini de admiraţie. Ferit-a sfântul să se fi mai legat de el după aceea!

Cât despre băieţaş, acesta era fericit; într-una din zile o primi pe maică-sa, chiuind de bucurie, când ea veni de la fabrică:

— Uite mamă, uite!…

Şi puse pe masă primul ou de la una din puicuţele sale.

— La anul punem cloşcă din agoniseala noastră, mamă!

În româneşte de GELU PĂTEANU

18

CARE E CEA MAI BUNĂ FĂPTURĂ DIN LUME?

LA AMIAZĂ, înainte de a le da copiilor dramul spre casă, educatoarea unei grădiniţe le spuse aşa:

— Ei, copii, mâine e 8 Martie! Am să vă spun o ghicitoare: cine-mi spune mâine dimineaţă care este cea mai bună făptură din lume – va învăţa de la mine o poezie foarte frumoasă.

Tiii, ce s-au mai pus pe gânduri fetiţele şi băieţaşii! într-adevăr: care-o fi cea mai bună făptură din lume?

Kovács Lajesi o ţinu într-o fugă până acasă, zicându-şi c-o să afle de la tăticu'. Fireşte, nu se putea gândi că făptura aceea ar fi el însuşi, deoarece tocmai în dimineaţa cu pricina îi dăduse un picior pisicului.

Trei fetiţe – Siito Marika, Kiss Piroska şi Kovács Erzsike – mergând spre casă împreună, căci locuiau pe aceeaşi stradă, se şi apucară să ghicească zor-nevoie:

— Nenea brutarul, care face pâine pentru toată lumea… zise pe neaşteptate Siito Marika.

— Da' de unde!… strigă îndată Kovács Erzsike. Nenea morarul care face făină…

— Da, dar grâul îl seceră nenea agricultorul… se

repezi Kiss Piroska.

Atunci care e cea mai bună făptură?... se întrebară din ochi fetiţele.

O vreme îşi văzură de drum tăcute.

Într-un târziu, Siito Marika sări în sus de bucurie:

— Am ghicit! Am ghicit!

Şi ca nu cumva să i-o poată lua înainte cineva, zise:

— Cea mai bună făptură din lume este mămica mea!

— Nu-i adevărat! Cea mai bună este mămica mea!

Dar nici Kiss Piroska nu se lăsă mai prejos:

— Duceţi-vă încolo! Cea mai bună făptură din lume este tocmai mămica mea! Şi drept dovadă, adăugă: Deunăzi, când am fost bolnavă, n-a dormit două nopţi la rând...

— Parcă mămica mea n-a plâns când am fost eu bolnavă! spuse Siito Marika.

— Dar a mea a rămas cu mine la spital când am avut scar latină! se lăudă Kovács Erzsike. Iar eu o iubesc pe mămica mea cum iubesc porumbeii grâul!

— Eu o iubesc cum îşi iubesc perechea turturelele, se luă la întrecere cu ea Siito Marika.

Neştiind ce să mai spună la repezeală, Kiss Piroska zise:

— Păi, eu o iubesc atât de tare pe mămica mea incit, dacă cineva o iubeşte şi mai mult pe a sa, înseamnă că-i prea de tot!

18*

Iar a doua zi de dimineaţă, când tovarăşa educatoare a întrebat: „Ei, copii, care este cea mai bună făptură din lume?” Kiss Piroska, Siito Marika, Kovács Erzsike şi toţi ceilalţi strigară:

— Mămica!

— Mămica mea!

— Nu-i adevărat! A mea e cea mai bună! Tovarăşa educatoare i-a învăţat pe toţi să spună poezia aceea frumoasă, pentru că aveau dreptate: nimeni nu poate fi mai bun pe lume decât mama.

Sărutaţi mâna mamei voastre şi aduceţi-i urări de 8

Martie, de ziua femeilor.

În româneşte de GELU PĂTEANU

CEL MAI AGER VÂNĂTOR

PICIOR-ŞCHIOP era un om al cavernelor, destul de tânăr şi încă puternic. Totuşi, ceilalţi membri ai tribului nu-l luau niciodată cu ei la vânătoare. Era şchiop din copilărie şi nu putea urmări, în rând cu ei, oile şi caprele sălbatice, mistreţii sau boii sălbatici – animale iuţi de picior. Rămânea în urmă la orice vânătoare şi, ca să nu-i mai facă parte din pradă, ceilalţi l-au alungat dintre ei. Apucase vreo treizeci de primăveri, dar n-avea nici nevastă, nici copii. Rătăcea singur prin pădure, peste stânci, şi numai seara se aciua şi el în peştera mare unde sălăşluia întregul trib. Mânca rădăcini, gândaci şi tot felul de poame. Membrii tribului îi dispreţuiau; cât despre fete, niciuna nu-l lua în seamă. Mai ales fata bătrânului Braţ-Păros îl dispreţuia mult. De câte ori nu-şi zicea Picior-şchiop că, dacă nu era şchiop, ar fi poate cel mai de seamă vânător, ar agonisi cea mai bogată pradă şi i-ar duce fetei lui Braţ-Păros bucăţile cele mai gustoase. Visa de multe ori în felul acesta. Când era sătul de poame sau de gândaci, se odihnea, tolănit pe undeva. Dar ca să nu dea sălbăticiunile peste el, obişnuia să-şi caute un copac ale cărui ramuri de jos alcătuiau un cuib destul de trainic pentru a-l putea ţine; acolo putea visa netulburat că odată şi odată va ajunge un vânător cu faimă.

Într-o după-amiază, pe când şedea în cuibul lui, auzr un zgomot. Privind în jos, văzu că dedesubt trec păscând nişte boi. Mai văzuse el şi altă dată, dar atunci nu-i pasa; acum însă îi veni un gând neaşteptat: ce-ar fi să sară, de aici, de sus, în spinarea unuia dintre animale şi să-l tot lovească cu pumnalul, până ce-l doboară? „Sălbăticiunile plecaseră demult, dar el tot se mai întreba cum ar putea vâna, din copac, vreun viţel. A doua zi se hotărî, şi până la amiază îşi tot meşteri pumnalul de piatră, ascuţindu-l cât mai bine. Apoi se caţără în copac, pândindu-şi norocul. Şezu multă vreme acolo, dar boii sălbatici n-a mai veneau. Tocmai îşi zicea să amâne treaba pentru a doua zi, când

apărură animale pe potecă, însă nu erau boi, ci cai sălbatici. Trecură şi ei pe sub copac, păscând. Picior-şchiop stătea pe craca de jos, având cuţitul într-o mână şi ţinându-se cu cealaltă. Amâna mereu săritura; nu mai erau decât trei cai când se hotărî în sfârşit. Scoase un urlet straşnic şi sări drept pe spinarea calului sălbatic. De spaimă, animalul se ridică pe picioarele din spate, iar el – ca să nu cadă – îi cuprinse gâtul. Atunci calul sălbatic porni în goană peste tufe şi hăţişuri. Picior-şchiop îşi pierduse cuţitul şi nu mai avea altă grijă decât să nu cadă de pe cal. Vedea copacii zburând foarte repede pe lângă el, în direcţie opusă; curând de tot, calul sălbatic ajunse să gonească în fruntea hergheliei. Alergară multă vreme aşa, până când, cu un salt, calul îl azvârli din spinare. Picior-şchiop se prăvăli în iarba deasă, apoi se ridică în capul oaselor. Caii se făcuseră nevăzuţi demult, dar el continua să privească în urma lor. „Cât de repede am venit până aici! Ehei, dac-aş putea alerga şi eu la fel! De bună seamă, aş putea fi cel mai bun vânător”, gândi el. Se ridică întorcându-se la copacul lui, dar câteva zile la rând îşi bătu capul numai cu întâmplarea aceasta. Până la urmă născoci din nou ceva.

Stătu la pândă în copac multe, multe zile în şir, până ce apărură din nou pe potecă nişte cai sălbatici. Era. şi un mânz; acum sări drept în spinarea acestuia, prăvălindu-l la pământ. Caii sălbatici fugiră, dar mânzul rămase acolo. El îl legă şi-l duse într-o peşteră mărginaşă, mai mică. Pe urmă veni să stea cu mânzul de câte ori avea răgaz. îi aducea în fiecare zi iarbă şi poame proaspete. În curând micul mânz sălbatic se deprinse atât de mult cu el, încât îl întâmpina cu câte un nechezat. După o bună bucată de timp, începu să-l însoţească pe Picior-şchiop în pădure, mergând alături de el ca un câine. Peste mult timp, când mânzul ajunse un cal în toată firea, Picior-şchiop încercă să i se urce în spinare. Dar calul îl trânti şi o luă la fugă. După ce însă Picior-şchiop se ridică de jos, animalul se întoarse lângă el şi începu să pască. A mai trecut multă vreme până când calul sălbatic s-a obişnuit să-l ducă pe

Picior-şchiop în spinare, fără nazuri.

Membrii tribului nu ştiau nimic despre îndeletnicirile lui Picior-şchiop. Odată, la o vânătoare de oi sălbatice, doborâră vreo zece, uitându-se cu jind cum scapă prin fugă grosul turmei! Deodată însă îl văd pe Picior-şchiop, răsărind cu chiote puternice, pe spinarea unui cal sălbatic: uite cât de uşor ajunge din urmă oile sălbatice, doborând una după alta cu lancea lui – şi uite că el singur a vânat mai multe decât toţi ceilalţi la un loc.

Fireşte că după aceea el a devenit cel mai destoinic şi mai ager vânător, şi că Braţ-Păros i-a dat-o pe fie-sa de nevastă, cu dragă inimă. Şi fireşte că în curând toţi ceilalţi vânători ai tribului au început să-i urmeze pilda.

Ei, vedeţi, cam în felul acesta a îmblânzit omul cavernelor calul sălbatic, care este de atunci cel mai credincios dintre animalele sale domestice. În multe mii de ani, oamenii au înnobilat calul, iar astăzi există pe lume foarte multe rase de cai domestici.

În româneşte de GELU PĂTEANU

DOCTORUL LIVEZILOR

URIAŞA LIVADĂ A GOSPODĂRIEI COLECTIVE era plină de pomi, iar pomii erau plini de rod. Găseai acolo tot felul de mere: parmine aurii, renete, ponice, batule, ionatane. Se făceau multe soiuri de pere: imperiale, untoase de Transilvania, bergamoate, mascate. Şi prune câte vrei: bistriţe, bărbânţe, trandafirii. Piersicii gemeau de piersicile uriaşe. Livada era plină de păsări cântătoare: mierle negre, sturzi, ciocănitoare verzi, negre şi pestriţe, posate şi mulţi, mulţi piţigoi. Iar toate acestea le păzea nenea Szabó cel cu mustăţi mari, jitarul livezii.

Stătea şi acum printre piersicii pitici, privind şirurile de pomi. Oare la cine se uita?»

...A, iacă, pe sub meri se furişau doi băieţi. Bătrânul îi recunoscu îndată: unal era Kocsis Bandi; celălalt Balogh Anti.

„Las că vâr eu frica în voi!” gândi moşul stând stana.

Băieţii trecură tiptil pe lângă piersici, fără să-l observe, căci nu-şi mai luau ochii de la pomi.

„... Nu se mulţumesc cu merele, nici cu piersicile...” Fireşte, au poftă de pere... Bătrânul îi privea, umblând cătinel în urma lor. Ce naiba ţin în mână?...”

Dar nu reuşi să ghicească.

Pe urmă se înfurie:

— Pune cravata la gât când vine să fure obştea, mormăi el, uitându-se la Kocsis Bandi.

Într-adevăr, Bandi purta cravata roşie.

„Ia staţi voi!” gândi nenea Szabó, bătăios.

Copiii n-aveau ochi şi urechi pentru nimica: mergeau înainte cu mare fereală, ţinând-o chiar către părul cel mare plin de fructe galbene. Acolo se opriră cu ochii ţintă la pom.

„... Nu le plac cele căzute pe jos...” îşi zise bătrânul înfuriat.

Aşa era: cei doi băieţi nu învredniceau măcar cu o privire perele de pe jos: pândeau mereu pomul.

— Uite colo! şopti Anti emoţionat, arătând cu degetul ceva ce se afla printre ramuri.

Jitarul privi şi el în sus, curios să vadă ce anume îi arăta ăsta celuilalt. Pe una din ramurile mai groase stătea o pasăre frumoasă, mare, cu pene de un verde adânc: favorita sa, ciocănitoarea verde. Limba ei lungă tocmai scotea niscaiva omizi dintr-o crăpătură. Bătrânul încreţi fruntea. „Ce-or fi vrând ăştia?” Le aruncă o pl ivire.

Apoi, înspăimântat, făcu un pas înainte.

Kocsis Bandi stătea încordat, cu spinarea arcuită înapoi; iar înmână... în mână avea o praştie, gata încordată şi ea. Elasticul puternic zbârnâi destinzându-se; piatra colţuroasă porni dintr-însul, înainte de-a fi apucat bătrânul să strige la băieţi...

Pe urmă nu mai văzu decât că frumoasa lui pasăre verde se prăbuşeşte la rădăcina pomului, zbuciumându-şi aripile.

Băieţii se repeziră la ea, însă din două-trer salturi nenea Szabó îi ajunse. Vocea îi era răguşită:

— Credeam că vreţi doar poame, dar voi... voi sunteţi nişte ucigaşi!... Stană să-mi staţi aici, că de nu... ridică

ciomagul.

Băieţii nici gând să clintească: nu îndrăzneau. Înlemniseră de groază în faţa jitarului.

…Bătrânul ridică de jos pasărea căzută. Ochii ei strălucitori îngheţaseră; picioarele înţepeniseră întinse, iar limba atârna din plisc, lungă: pasărea o scosese în chinurile morţii şi nu mai apucase s-o tragă înapoi. Era moartă.

Bătrânul o privea cu atâta tristeţe, încât Balog Anti îşi simţi inima săgetată de durere şi, cu gâtlejul strâns parcă într-un nod mare, înghiţi în sec.

— El a făcut-o, a lui e praştia! El m-a chemat să venim încoace… zise arătându-l cu degetul pe Kocsis Bandi»

Nenea Szabó, jitarul, oftă:

— Aţi omorât-o! Sunteţi nişte…

Scutură capul.

Kocsis Bandi se foia pe loc.

— Ştiţi, tovarăşe Szabó, eu… îngăimă el.

Bătrânul se răsti aspru:

— Pentru tine nu sunt tovarăşul Szabó! Scoate cravata aia de la gât, ucigaşule! N-o meriţi. Ştii tu

«83

pe cine ai ucis? Nu meriţi să mai pănânci vreodată fructe… îmi vine să-ţi rup urechile!…

Porni într-adevăr cu o mişcare spre el… Bandi se făcu mic de spaimă, dar jitarul nu lovi, mulţumindu-se să-i alunge din livadă:

— Pieriţi din ochii mei! Să nu vămaivădpe-aici, că…

Băieţii se topiră ca nişte umbre.

Ieşiră din livadă fără să se privească măcar, despărţindu-se apoi îndată ce ajunseră afară.

Kocsis Bandi zorea spre casă pe sub grădini. Era groaznic de ruşinat. Se întreba mereu cum a putut el face asemenea faptă. Îşi amintea cuvintele bătrânului: „ucigaş, nu pionier!”

Dintr-odată, îşi dădu seama că mai ţine în mână praştia-o azvârli îndată cât colo, de parc-ar fi fost un şarpe.

îi era scârbă de sine însuşi. Citise în ajun o carte de Karl May: Cică prin nişte codri un vânător nimerea la sigur orice vietate în care ţintea cu puşca. Ei, ar fi vrut să fie şi el un astfel de vânător; de aceea şi-a făcut praştia.

Tot el l-a ademenit şi pe Anti... Dar Anti nu este pionier; e de-abia în clasa a treia, pe când el a început-o pe a şasea... Iar acum a ajuns ucigaş... Vai, cum a fost în stare să lovească biata pasăre?!... îi venea să se culce în iarbă, să plângă, să plângă... dar ochii îi erau seci. Măcar să-i fi dat nenea Szabó o bătaie straşnică; dar s-a mulţumit să-l alunge. Asta îl durea mai rău decât dacă i-ar fi rupt urechile. De bună seamă, o să-i spună tatii. Nu face nimic: încalţe ia o bătaie bună!...

Zadarnic aşteptă însă, în seara aceea, să-l ia la rost; taică-său nu-i zise nimic.

„Nu i-a spus nimic, bătrânul”, gândi el, şi mai rutinat. Îşi luă cartea de ştiinţe naturale, căutând într-însa ciocănifoarea verde. Dar acolo se amintea doar atât, că face parte dintre păsările folositoare şi că, în general, toate rudele ei sunt medicii pădurilor şi ai livezilor.

„Am ucis-o! Am ucis-o! Nu avea alt gând. Au să-i; e înmulţească bolile în livadă”.

J

Adormi cu greu şi nu reuşi să uite nici a doua zi pasărea ucisă.

A treia zi hotărî să-i mărturisească tatălui său toată întâmplarea. Pe seară, se înfăţişă înaintea lui, alb la faţă, şi-i povesti totul.

Tatăl său clătină din cap.

— N-aş fi crezut despre tine una ca asta.

Tăcu apoi o bună bucată de vreme, iar când vorbi din nou avea glasul tare domol:

— Ştii tu ce s-ar întâmpla dacă n-ar fi ciocănitori şi tot felul de păsări cântătoare?

Băiatul tăcea cu bărbia în piept.

— N-ar mai fi fructe. Nici mere, nici pere, niciun fel de poame. E un om rău acela care ucide păsările folositoare. Ai păgubit şi obştea, căci ciocănitoarea aceea

era folositoare gospodăriei colective: vindeca livada noastră, a tuturor. Are dreptate bătrânul: nu meriţi nici măcar un măr găunos. De data aceasta îţi iert greşeala, pentru că ai mărturisit-o sincer; dar e treaba ta cum ai să-l îmbunezi pe nenea Szabó. N-ai decât să-ţi baţi singur capul.

Iar Kocsis Bandi şi-a bătut capul până ce a ghicit. De cum şi-a isprăvit lecţiile, dădu fuga la Balog An ti, dticându-se cu el drept la atelierul de tâmplărie.

Şi într-o după-amiază de octombrie, porniră din nou împreună spre livada colectivei.

Nenea Szabó trebăluia tocmai la părul cel mare. Stând în vârful unei scări, aduna cuiburile de omizi din pom. Dar coborî îndată ce-i zări pe cei doi băieţi.

— Ce căutaţi aici? întrebă el răstit.

Kocsis Bandi făcu un pas înainte:

— Vă rugăm să ne iertaţi… Şi daţi-ne voie să mergem să aşezăm în pom cutiuţele acestea pentru hrănit păsările la iarnă. Le-am făcut noi cu mâna noastră…

Iar la primăvară o să facem şi câteva căsuţe… zise el foindu-se pe loc, emoţionat.

Nenea Szabó tăcu multă vreme; apoi luă lădiţele, una câte una, cercetându-le amănunţit. Până la urmă le făcu semn băieţilor:

— Hai să vă arăt unde trebuie aşezate.

Şi porni mergând înaintea lor.

În româneşte de GELU PĂTEANU

CUPRINS

Lector: ECATERINA ŞI3MANIAN Tehnoredactor: VALERIA POSTELNICU

Bun de tipar 5.X.1973. Apărut 1973. Comanda nr. *656*. *Tiral 32.500 legate li*. *Coli* de tipar *18*

Tiparul executat sub comanda nr. 30 465 la Combinatul Poligrafic

„Casa Scânteii", Piaţa Scânteii nr. 1.

Bucureşti.

Republica Socialistă România